

ספר

והיה ברכה

על משניות זרעים וגמ' שבת.
ושני שו"ת בענין עגונה ושבוי' לכהן

אשר יצא מפי קודש הקדשים כבוד אא"ז המפורסים בכל קצוי ארץ ואיים רחוקים
בחבוריו המאירים כספירים, האשל הגדול הנורע בשערים, הרב הגאון האמיתי
צדיק יסוד עולם צפירת תפארה ומנורה הטהורה, גולת הכותרת ואדרת תפארת
עמרת ישראל רכבו ופרשיו רבא רעמי' ומדברנא דאומתי' עה"י פה"ח שבחו אין
למלל עליו אין גומרין את ההלל, איש אלים קדוש יאמר לו בוצינא קדישא חו"פ
אדומו"ר כקש"ת מוה' צבי אלימלך שפירא זצוקלה"ה האבר"ק דינאב יע"א.
אשר כבר הופיע הדרת קדושת חיבוריו ע"פ תבל פי בני יששכר ודרך סקודיך
וספר אגרא דכלה ועוד שאר חיבורים יקרים וקדושים:

יוצא לאור ע"י נכדו הרב המופלג החסיד המפו' בנש"ק מוה' מאיר משולם שפירא
מלאנצוט בהרב המופלג חו"פ המפורסים כו' כק"ש מוה' שמואל זלה"ה בן לאותו
צדיק הגאון הקדוש המחבר זצלה"ה וזכותו יעמוד לו ולזרעו אחריו שיוכל לבצע
זממו ולישועה בכל ענינים:

נרפס לראשונה בפרעמישלא בשנת תרמ"ח
ועתה נסדר והוגה מחדש ויוצא לאור ברוב פאר ויופי

שנת תרש"ם לפ"ק
ברוקלין, ניו יארק

חנות והוצאת ספרים

www.hebrewbooks.org

ע"י היות תשס"ג

ההסכמות שנדרפפו בספר והיה ברכה מגיד תעלומה על מס' ברכות

מכבוד אדמו"ר הרב הגאון האמתי שר התורה נזר התורה איש אלקים קדוש בוצינא דנהורא אספקלריא המאירה תפארת ישראל ע"ה פה"ח רשכבה"ג מרן חיים האלברשטאם שליט"א האבד"ק צאנז והגליל.

מכבוד אדמו"ר הרב הגאון האמתי שר התורה נזר התורה איש אלקים קדוש בוצינא דנהורא אספקלריא המאירה תפארת ישראל ע"ה פה"ח רשכבה"ג מרן חיים האלברשטאם שליט"א האבד"ק צאנז והגליל.

צ"ה יוס' ג' פינחס תרל"ד לפ"ק צאנז.

הן זה לפני ספר אשר מחצרו נודע זין החיים הוא הרב הגאון הקדוש והי' למאורות המפורסים בלדקתו ותורתו הרב מוה' צבי אלימלך זלל"ה האבד"ק דינאב בעל המחצר כמה ספרים שונים המפורסמים בשם ומעשיהם ורבים אשר ישועטו לנפש דברי תורתו ולמאמץ לשותת. וכעת הציא הרבני המופלג החסיד מו"ה מאיר משולם שפירא זכרנו מוה' שמואל בן לאותו לדיק מוה' צבי אלימלך זלל"ה החיצור הלז והוא על מס' ברכות בשלימות ובפירוט המשניות ביאורים נחמדים וגם על ד' מס' זרעים ובקש ממנו לראות ולעיין גם ולהודיע לזני אדם מה ראיתי גם.

אקלע לאתרוג הרבני המופלג החסיד בנש"ק מו"ה מאיר משולם נ"י נכד להרב הגאון הלדיק הקדוש המנוח מוה' צבי אלימלך זלל"ה מדינאב וזידו חיצור נחמד ומפואר על מסכת ברכות מו"ה הרב הלדיק הכ"ל (וכמדומה לי שהחיצור הלז הרחה לי הרב הלדיק זלל"ה בעודו בחיים חיותו וראיתי זו דברים נחמדים וישרים ומשמחי לב ומתכוון לחלקם ולהפיץ בישראל) מגיד תעלומות חכמות ותורתו כאשר כבר זכינו להכות מאור תורתו צמחה חיצורים על פני תבל וזה שם הספר אשר יקרא לו מגיד תעלומה. (אדמו"ר הגאון הקדוש שליט"א קרא שם הספר על מס' ברכות מגיד תעלומה. אבל הספר על משניות קראו אל"ה הגאון הקדוש זלל"ה בעודו בחיים חיותו והיה ברובה. המו"ל) וכבר הרבני הכ"ל כי העיר ד' את רוחו לזכות אותנו גם בחיצור היקר הלז מהראוי לחזקו ולחמלו בכל מה דאפשרי ולתת לו מעות קדימה למען יוכל להוליך מחשבתו מכח אל הפועל ולהציא אל התכלית המכוון וכל המסייעים לדבר מצוה זו. יתברכו ממעון הברכות וממעייני הישועות בצני חיי ומזוני רויחא ובשפע ברכה והללחה וב"ע סלה ובזדאי שארית ישראל לא יעשו עולה להדפיסו שנית צלי רשות הרבני הכ"ל לצלתי ליקום צלרו ח"ו והשומעים תצוה עליהם ברכת טוב.

והנה אמת נכון הדבר כי כל הרואה זו ימלא נפש כעיקר דבריו הנעימים כן בפירוט וביאור. וגם מתכוון זו מקלת קבלה והוא נקרא והיה ברכה ומגיד תעלומה וכשמו כן הוא מנגלה תעלומות בכל תיבה ותיבה ולהיות כי אין כסף להמציא לבי"ד ורלונו להדפיסו ע"פ פרענומראנטין הנני ובקש מכל איש הירא וחרד ולבו ראה הרבה צפרי הנחמדים וכמעשיהו שם כן מעשיהו כאן אשר חתום יחתמו ראשיהם למען יהי לבקש מולא וזכותא דמר דנפיש טובא ימליץ טוב בעד הצעה"ה וזאת גלוי וידוע דברי תורתנו הקדושה לכל יצא צדה אחר לעשות כדבר אשר אין לו שחר צלי רשות המציא לבי"ד וכל המסייע יתברך מטלי הברכות ושוצע שמחות כנפש המבקש הכותב לכבוד הגאון המחצר זלל"ה.

הלעיר יוסף שאול הלוי נאטינזאהן אבד"ק לבוב והגליל.

כותב וחותם יוס' ד' לקדר שופטים ושופרים ער"ח אלול תרל"ד.

דברי מדבר בלדקה ודורש כבוד התורה
הק' חיים האלברשטאם

מכתב הרב הגאון המובהק נר ישראל פאר הדור עה"י צנא מלא ספרא ארי שכחבורה בקש"ת מזה'
יצחק שמעלקים נ"י האבד"ק פרעמישלא והגליל:

כבר ילא לו מוכיטין להגאון הלדיק המפורסים מזה' צבי אלימלך זללה"ה צספריו הקדושים המלאים לוף
ונופת ויראת ד' משיקים כונה צדצרי חז"ל ומשיצים כפש ליראתו ועבודתו יתצרך. ועתה הנני צטמחה כי
כתן ד' צלצ כדו הרצני המופלג החסיד מ' מאיר משולם כ"י להוליא לאור ספרו של אדם גדול זקניו הקדוש
על מק' צרכות נקרא צסם וזיה ברכה כי צרכה צו שפתי לדיק ידוצצו צעולם העליון תורת אמת דצב וחלצ
תחת לשונו ודצרים שהם כצשונו של עולם תחת לצושו להפיק צרכת שמים מעל לכל ישראל. והנה המפורסים
ח"ל לא לדידי ולא לדכותי וצלי תפונה ישמחו כל אהצני תורה וירחי ד' לקראת ספר הזה היקר היולא ממקור
עיר וקדיש ארי' דצי עילאי ורעי' מהיומנא אולם לאשר הרצני המופלג המוליא לאור גור יגור לצל יצונו זרים
יגיעו להדפיס שנית הספר הזה הנני להזהיר צאזהרה רצתי לצל יהינו להדפיסו צלי רשותו כי נחלתו הוא וצל
יכוה ח"ו צנחלת תנחש ושאריית ישראל לא יעשה עולה וזכותו של הגאון הלדיק המחצר זללה"ה יתנוסס ויגן
על התומכים ומסייעים לדצר מלוה ועל כל ישראל כנפש המדצר לכצוד התורה ולמודי'.

פרעמישלא יוס ג' מ"צ למצ"י שנת עוד חזון למועד ויפיח לקץ.

יצחק שמעלקים האבד"ק

הקדמה מנכר המחבר המו"ל

אודה ד' מאוד צפי וצחוק רצים להללנו כי חוץ וחזק צרכי הכושלים. וחמך וסעד ידי הנחשלים. וזכני לצרך על המוגמר בהדפסת הספר והי' ברבה על משניות זרעים ומס' שבת מכבוד קדושת אל"ז עטרת ישראל ותפארתו הגאון הקדוש המפורסם ע"פ תצל זכותו יגן עלינו בכל פעמי רגלינו ומלעדיו ואושע זכותו בכל עינים ושאוכל ליטע על התו"ע צמוחה צייתי צרחה ולא אלטרך להיות מטולעל כיר"א ועתה אחס ידידי המהנדסים בעס, הואילו לטעדיני צמשענת לדקתכם שאוכל לזלע זממי צטוב כי רוב הולאות הדפוס לוייתי לי ובעמל תללות גדולות לנען להוליא לאור כתצי קדש חלו. וזודאי זכות אל"ז הקדוש והטהור יעמוד לכם בכל אשר תפנו. ואם אמנם כי נשאר תח"י עוד כתצי קודש מאל"ז זלוקללה"ה מדך הכ"ל מהספר מומס' שבת והללה והוא חיבור כחמד על חכוכה חורז מהראשון שצראשוכים עד אחרון שצאחרונים צטוב בעס ודעת על כל תיבה וות. והי' צדעתי ללמוד כחחת צמחצרת הקודש הזאת אכן נודעתי כי צס' הוספות מהרל"א הדפיסו מענו מהספר חלו. אולם שמה חסר כמה וכמה צויגן נגד ספרי הכת"י הזאת כאשר הראיתי לכוכ"כ אנשים. והוא חיבור מהולל צתפארה, ולא ידעתי אשית עלה צנפשי אס להדפיס הכת"י על חכוכה כולו גם מה שכצר הדפיסו עס מה שהחסירו כחחת והי' חיבור גדול או לדפוס לצד רק מה שהשמיעו שמה ועלת קדוש ד' תכחיני צמעגלי לרק הוא כצוד אדומור"ר מחו' ש"צ הרצ הגאון הלדיק הקדוש כקש"ת מ' צבי אלימלך שלי"ע אצד"ק בלאזוב. אמר לי כי לא עוצה הדצר להדפיס אך ההשמעות לצדס כי הקורא לא ילא י"ח קריאתו זולת צצני הספרים האלו הא' צמה שכצר הדפיסו. והשנית צהחדש. וגם להדפיס כולו כחחת כמו שהוא תח"י יהי' חיבור גדול לצדו. וירחצ מאוד הוללות הדפוס לחצרט עתה כחחת. לזאת יעלני שאניח עתה מהדפיס הכת"י הזאת. עד יניח ד' אותי. ואז צעזעה"י אדפיס כולו עס הרצה כתצי קודש נחמדים וכהדריס אשר יש צאולרותיו מכבוד קדושת אל"ז אשר יפילו אורס ע"פ תצל. ולמען לזכות פני תצל נתן לי שני שו"ת מאל"ע צידו הטהורה צמתנה להדפיס אותם עתה ציחד עס הספר והי' ברבה. והנני להודיע צשער צת רצים שיס תח"י הסכמות מכבוד קדושת הרצ הגאון הקדוש מרן מסאנץ ומהרצ הגאון המפורסם מהרי"ש האצד"ק לבוב זי"ע ועכ"י כאשר גם המה נדפסים על הספר והי' ברבה על צרכות אשר הדפסתיו אני ומכמה גדולי ולדיקי דורינו. וצספיר גזרתם הזהירו שאסור לאיש א' להדפיסו כמתכונתו ושלא כמתכונתו צלתי רשותי כי זכות הספר לי הוא אשר ירשתי מכבוד אצי מורי זללה"ה צן המוצר זלללה"ה. וגם הי' צדעתי עתה ליקח הסכמות מכבוד הני תרי לנחרי דהצח האחים הקדושים והטהורים המפורסמים צלדקתם צני דודי הקדוש והטהור מדינאב זלללה"ה. המה הרצנים מבלאזוב ומבקאזוסק. אולם מחמת הולאת הדפוס. וגם אך למותר הוא. כי כל איש יודע ומצין כתצי קודש הכלאמרים צקדושה מאל"ז זלללה"ה. ומי חרש אשר לא שמע שמעו הכודע צשערים. וגם להזהיר מצלי להדפיסו שנית. ידוע ג"כ כי זה זכותי. וגם הסכמות רצות מגאוכים ולדיקים המוכחים תח"י ע"י. ע"כ מנעתי ליקח עתה מאל"ס הסכמה ואל"ס הסליחה. וגם כי צנמוקי הקיר"ה כל אשר יגע צזה ענוס יענש. לכן החדלתי. וד' יעזרכי עדכ"ס זכותו להושע צכ"ע ושאוכל השקט ליטע צייתי צרחה. ואוכל להוליא לאור שארי הכתצים הקדושים צרחה. ואל"ז ימליץ עוב צעדי וצעד כל צ"צ כיר"א:

הק' מאיר משולם שפירא מלאנצוט

מפכת פיאה

שיעור וזכל מה שילמוד צעת ההוא חפילו הלכה אחת יולא י"ח מלות והגית וכו' ולפ"ז הוה ת"ת דומיא דאיכך. וי"ל עוד לענין צרכת התורה. אזל הוא דרך רחוק:

הרמב"ם ומה שאמר זכאן ג"ח אין לה שיעור. רולה לומר לעזור אדם צגופו אך שיעזור אותו צממוכו יש לו שיעור והוא חמישית וממוכו עכ"ל כ"ל דה"ק דודאי המשנה קמיירי זין צגוף זין צממון דאין להם שיעור מדאורי"י. ומשנתנו בדאורייתא קיימינן כו"ש הוא ז"ל צעלמו צמווך. אזל קאמר דאפילו מדרצנן. לג"ח צגופו אין שיעור. וצממוכו תקבו שיעור:

שם ולא יתחייב לתת יותר מחמישית וממוכו לצד אם עשה כן ממדת חסידות עכ"ל. הדצר הזה הוא לפלא צעיני. וכי חסידות הוא לעצור על דצרי חכמים והרי צאושא התקיכו המוצצז חל יצצז יותר מחומש. ואפשר כוונתו זכאן. ממדת חסידות רל"ל שאיכו נותן זה צתורת מלות לדקה המחוייבת על האדם. רק נותן לכפרת עוונותיו ע"ד וחטאך צלדקה פרוק. וכ"כ רבותינו נוחי כפש. כשנותן לדקה צעד הסיגופים המחויבים לכל חטא ועון יכול ליתן חפילו יותר מחומש:

הר"ש בד"ה והראיון וכו' והא דאין שיעור צראית פנים צעזרה וכו' אזל צקרצן

פרק א' משנה א' חלו דצרי וכו' וגמילו"ת חסדי"ם. אומרם ז"ל צכ"ו גמילו"ת חסדי"ם לשון רבים דכתיב צחס"ד וחמ"ת יכופר עון ואמרז"ל חס"ד זו ג"ח וכה"א רודף לדקה וחסד וכו'. חמ"ת זו תורה וכה"א חמ"ת קנה וכו' ע"כ צכדי שיהיו צמוספר הסוה אמרו צכ"ו גמילו"ת חסדי"ם צגי' תור"ה וכן עמוד העצודה שהוא מצחי' הגצורה הנעשית ציראה ירא"ת י"י צגי' תור"ה. עיין צספרי הרצ חיר"א כתצ סגולתן להעציר גלולים מן הארץ. והנה הידועים עולה ומספרן תרי"א. וע"י הג' עמודי' הללו. חפילו צאחד מהן יש די הסיפוק להכניעם ולהשפילם. והי' י"י לנלך עכ"ה:

ותלמוד תורה. לכאורה תלמוד תורה לא הוה דומיא דאיכך. דכל הנהו דקחציז חפילו צמעע מהן יולא י"ח המלות וכשמוסיף תוגדל שכרו. משא"כ תלמוד תורה דאין לה שיעור. הוא שאין לה הפסק ואין לך שעתא לפטורא. ואפשר לומר דמייירי צמי שהוה עוסק צמו"ו וצאומכות לש"ש לפרנכ אשתו וצניו. ואעפ"כ הנה לריך עכ"פ לקצוע עתים לתורה צכ"י. וכענין ששואלין לעוה"צ כשאת ונתת צאמוכה. קצעת עתים לתורה (שזאת השאלה הוא דוקא למי שלריך לעסוק צמו"ו הצן) כמשארז"ל. הנה עכ"פ לריך קציעות ע"ת לתורה צכ"י לקיים מלות והגית וכו'. הנה שיעור לימוד התורה צמון הקציעות אין לה

והיה ברכה

כתובים צחמות החילוכיות ויש חשש שיצוא לעיין צחמותיהם החילוכיות. ומומלץ לפי"ז תשכיל ותדע צומכינו אלה צלימוד לשכות שמוליא את האדם מן דרך התורה הש"י ירחם על יתר הפליעה:

שם וכ"ת מעיקרא ארור צעלמא ואי צעי למיקם וכו' הא אמרינן ארור וכו' עכ"ל ומכאן משמע דכ"מ דקאי צארור לאו כל כמיני' לומר, דירלה דליקו צארור רק כייפינן ל' צבל מה דאפשר. וכ"ל דהדצר הזה תלוי צפלוגתא צגמ' אי הרגו יואצ לרצ' או לא הרגו ול"ע צדצד:

הרע"ב בד"ה אלו דברים וכו' אצל מדרצנן יש להם עוד שיעור עכ"ל תיצת עו"ד אין לו ציאור וכצד מחקוהו צדפוסים חדשים:

בד"ה והראיון וכו' אלא שחכמים נתנו צה שיעור העולה מעה כסף וחגיגה צ' כסף עכ"ל. עיין צירושלמי הציאור הר"ש דאמר ר' יוחנן מעה כסף וצ' כסף מן התורה. ול"ל דס"ל להרע"ב מ"ן התורה" לאו דוקא. וה"ק ראי' וחגיגה האמורים צתורה. הן העולת ראי' מעה וחגיגה צ' מעיין אצל הוא שיעורא דרצנן. וי"ל עוד שהתורה לא ציירה השיעור רק מקרה הדצר לחכז"ל. והם שיערו הראי' מעה כסף והחגיגה צ' מעיין וכיון שהתורה מקרה הדצר לחכז"ל והם שיערו מיקרי השיעור מן התורה ויש לרמוז זה צתורה צמה שאמרה איש כמתנת ידו בצרכת י"י אלקיך אש"ר כת"ן ל"ך. אש"ר כת"ן ל"ך צידך לשער הדצר. וגם איש כמתנת ידו. יו"ד היינו החכז"ל המושפעים מן החכמה הכק' יו"ד. היינו כפי המתנה שישערו החכמי' ודי צזה:

בד"ה וגמילות חסדים וכו' אצל ג"ח דצמומונו וכו' חמישית מן הריווח שצנכסיו עכ"ל לא ציאר אס חייב ליתן מה מן הקרן. וי"ל שצפעס ראשונה שצאו הנכסים לידו

פלוגתא דר"י ור"ל עכ"ל. הנה ס"ל דמשנתינו צדאו' קיימינן כמש"ל. הנה שפיר נוכל לומר והראיון קאי על הקרצן וכמ"ס הרמז"ס ופלוגתא דר"י ור"ל מדרצנן. ומאז י"ל דהוא ז"ל ס"ל דפלוגתייהו צדאו' או י"ל דה"ק דרשיית פנים צעזרה אין לה שיעור גם מדרצנן. והקרצן יש לה שיעור מדרצנן. ועכ"פ המשנה תתקיים גם על הקרצן דמשנתינו צדאורייתא קיימינן:

שם בפירושו לירושלמי. ועוד הוה מלי לשנויי הכח כדמשני לקמן וכו' ותרומה גדולה אדרצא אס הי' מוסיק היתה עצירה וכו' עכ"ל, דצרו ז"ל קשין להלוס דהרי יכול להוסיף כמה שירלה וצלצד שיהי' שירי' ניכרין. ואס כוונתו כשיתן ויחזור ויתן. הנה הכתיכה האחרונה הוא עצל ומתחייב צמעשרות שכצר כפטור צפעס ראשונה. הרי צפאה ג"כ הדין כן ואעפי"כ קחשיב לה. וכצר הקשה כן עליו התוויר"ע עיי"ש והכיח צקושיא. וקשה צעיני לומר על רצ גדול כמוהו שהיתה צשגה מלפניו. ונראה לפרש דכוונתו כמ"ס ר' יוסי להלן צירושלמי. דצפאה קלירת השצולת הראשונה אינה נחשבת לשיריים רק היא המחייבת את השדה צפאה. כמו המירוח שמחייב את הכרי צתרומה וא"כ תרומה אינה דומה לפאה. דהרי אס רלה לעשות כל כריו תרומה (אחר שנתחייב צה) עצירה היא צידו דמאכיל לכהן עצלים ואין זה תרומה דצעינן שיהיו שירי' ניכרים משא"כ פאה (אחר שנתחייב צה) צקש לעשות כל שדהו פאה מלה קעציד:

בד"ה תלמוד תורה וכו' ואי הוה גרסינן יווכית ולא חכמת יווכית וכו' הוה ניחא עכ"ל. ורל"ל שרלה ללמד לשון יוכית דע"ז לא אמרו דקאי צארור. רק על החכמות החילוכיות. אצל גם על לימוד הלשון הנה אמרו ילמדנו צשעה שאינו לא מן היום וכו'. והנה ל"ע צדצר דהרי לימוד הלשון הוא כעין אומנות להתפרנס. וי"ל דעל הלשון ההוא גזרו ציותר אז צומכיהם משום דצלשון ההוא היו ספריהם

וצצרייתא מפירותיה"ן עיין באלשיך ריש פ' וישצ. שהש"י עושה להלדיקי' גם מהפירות קרן. אם יש להם הרצה פירות והדצרי' ארוכים לא עת האסף:

משנה ב' אין פוחתין כו' ואעפ"י שאמרו אין לפאה שיעור. ל"ל כל האריכות הזה הל"ל תקנת חכמז"ל. או התקינו שאין פוחתים וכו' וכו"ל דה"ק. אין פוחתין מס' ואעפ"י שאמרו אין לפאה שיעור מדאורייתא. סד"א אם נתן פחות מששים כפטרה השדה מדאורי' ואם יוסיף אח"כ תחייב ההוספה צחרומות ומעשרות. קמ"ל דכו"ז שלא נתן שיעור א' מס' שם פאה עלי':

דלפי ר"ב הענו"ה. והרע"צ שלא העתיק תיצת ר"צ כגירסת המשנה צירושלמי כ"ל דזה תלוי צפירושים. דלפי מה שפירש הרע"צ לפי ענוותי"ז לא שייך צזה. דצמדת ענו"ה לא שייך לומר ר"צ. דהרי אמרו מא"ד מא"ד הוה שפל רוח. וכל מה שתהי' צידו ומודה תקטן צעיניו ע"כ לא שייך צזה לומר לשון ר"צ. ולאינך פירושי' שייך לומר לשון ר"צ. ומתוך הדצרי' תדע שהירושלמי מפרש ענו"ה ממש:

הרע"ב צד"ה הכל לפי גודל השדה אם שדה גדולה ועניים מועטין כותן ומוסיף ע"ל ששים וכו' עיי"ש. ועיין צתוי"ע. וכו"ל שהוא ע"ס ול"ל כותן ומוסיף ע"ד ששי'. ור"ל אם העניים מועטים ואינם מוסיפי' ליקח הכל ציחד הנה מוסיף צכל פעם היינו כשיצואו אותן העניים פעם אחר פעם או עניים אחר'. עד שיסלי' לששי' וצכל אלו הנתינות לא תחייב צמעשרות:

משנה ג' הרמב"ם והרע"ב פסקו הלכה כר"ש. הנה על הרמז"ס ל"ק למה לא פסק כת"ק או כר"י דהלכתא כותי' לגבי דר"ש די"ל דהרמז"ס ס"ל כדצרי הר"ש דר"ש צא לפרש דצרי הת"ק. ול"כ הלכה כרצ"ס. אצל

כגון צירושא ומתנה. הנה הם הריות. ומחויב ליתן החומש ולח"כ מה שהרויח שצו יפריש שצו חמישית הריות. וצכל פעם שמופריש החומש מן הריות. כשאר"ס ד' חלקים ומשוצים קרן:

שם ותו לא מחייב עכ"ל גם על לשונו זה קשה קלת (כמ"ס צדצרי הרמז"ס) ותו לא מחייב משמע אם ירלה הרשות צידו והרי עוצר על תקנת אושא. אל יצז"ז ומיהו לשונו יש ליטצ קלת ועמ"ס צדצרי הרמז"ס:

שם הלכך מוציע לי' לאינש לאפרושי חמישית הריות צכל עת וכו' עיי"ש ועיין צדצרי הרמז"ס אשר עשה צ' חילוקים להפריש ת"י חמישית הקרן. וחמישית הריות יחלק צכל עת. ודצרי' לא נודעו מאין ילאו. ול"ע כעת:

תוי"ט בד"ה אלו דברי' וכו' דאף צפאה לריך שיקלור קלת ואפ"ה לא דמי לתרומה וכו' תוספת פ"ק דכדרי' עכ"ל לא ידענא מה שחידש צשם התוס' והדצרי' מצוארי' צכאן צדצרי הר"ש צשם הירושלמי:

ד"ה וג"ח וכו' שלא צא לומר צירושלמי דלא מיתוקס ג"ח דמתניתין צממונו וכו' עיי"ש. אפשר י"ל דס"ל לירושלמי תקנת אושא דאורייתא הוא מן יעקב צצינו עשר אעשרנו לך תרין עישורין ומה שאמרו צאושא התקינו דרשו והתקינו:

בד"ה והקרן עיין בערוך וכו'. כ"ל שהוא שם המושאל צדצריהם. דהנה דרשו רמה קרני ולא רמה פכי. שאול ויהוא שנמשחו צפק לא נמשכה מלכותם דוד ושלמה שנמשחו צקרן נמשכה מלכותם (ועעס הדצר הלא הוא צכתוצים אללינו פ"ך צגי' יולך. קר"ן צגי' יולך לעלם ועד) מזה כשאר לשם המושאל לדצר המתקיים לזמן הרצה צשם קר"ן כ"ל:

שייך עוד לעיל ללשון המשנה. אלו דצרי' שאדם אוכל פירותיה"ן צעוה"ז.

והיה ברכה

י

משנה ד' לעולם הוא נותן משום פאה. תיבת לעולם, כ"ל להורות אפילו פשע והזיד ולא נתן פאה צמחצר אעפ"כ לא קנסוהו ליתן מעשרות קודם כתיבת הפאה. רק יתן הפאה ופטורה מן המעשרות:

דברי הר"ש צמסנה זו לריכי' עיון רב, ולא הי' הזמן גרמא לעיין. ע"כ לא כתבת: כלל על דריו:

הרע"ב בד"ה ונותן משום הפקר וכו' אזל המפקיר תצואתו לאחר המירוה אין ההפקר הוא פטר מן המעשר עכ"ל. לא כתב כלשון הרמז"ס שלא יפקיר עד שיעשר. וכמ"ס הוא צעלמו גזי פאה. דצא להשמיענו. גזי פאה אס נתן קודם שיעשר לא מיקרי עדיין פאה דהרי החסיר השיעור כיון דהעניים ילטרכו ליתן מעשרות. והנה הם חקרים שיעור המעשר. וא"כ לא קיים מלות פאה עד שישלים משא"כ הפקר הגס שלריך לעשר קודם ההפקר. אס עזר והפקיר קודם שיעשר עכ"ז הפקרו הפקר. והוא נכון לדעת:

פרק ב' משנה א'. ואלו מפסיקין וכו' וצרוז כוסחאות אל"ו. ולכאורה הוא הגירסא הנכונה. דמה שייכות יש צזה למה שנשכה מקודם צפרק א'. וי"ל לגירסת ואלו לקשרו עם מה שלמעלה. דנשכה לעולם הוא נותן משום פאה (צתלוש) ופטור מן וכו' סמוך אל זה. ואלו מפסיקין לפאה וכו'. להורות לנו גם כשנותן פאה צתלוש לא יתן משדה זו על שדה אחרת. ולמאן דגרס אלו אין קפידא צנותן צתלוש כיון דהתצואות סמוכות צידו. כ"ל והדבר ל"ע:

הנח"ל ושלולית וכו' ראיתי צרדצ"ז צפירושו על הרמז"ס. נח"ל אעפ"י שאין זו מים כעת קרוי נח"ל כיון דצא זו מים לפעמי'. ולפי"ז יתכן שפיר הא דאילטרין למיתני כחל ושלולית דהוא קטן מהכחל. דשלולית דוקא דאית צי' מיה כ"ל:

מלשון הרע"ז שכתב צדצרי הת"ק וא"ל להניח פאה צסו"ף השדה ומשוע דפליג עם ר"ש קשה צעיני למה פסק כר"ש ואפשר לדחוק. דהרע"ז כווי ס"ל דלא פליגי ת"ק ור"ש. והא דכתב הרע"ז צדצרי הת"ק וא"ל להניח פאה צסוף השדה היינו מדאורייתא, אזל רצנן תיקנו וצצד שיתן צסוף. כמ"ס ר"ש צתוספתא. מפני גזל עניים וצטול עניים. ומפני הרמאי' עיין צדצרי הר"ש:

תוי"ט בד"ה ובלבד שיתן וכו' אזל צחיצורו וכו' לריך שיניח צסוף השדה כשיעור הפאה הראוי' למה שנשאר צדה וכו' והדין עמו שחזר צו מפירושו סכן הוא צירושלמי עכ"ל. והרע"ז ז"ל שהציא כפירושו. שכפירושו משוע צתוספתא. שאמר ר"ש מפני ד' דצרי' לא יתן אדם אלא לצסוף מפני גזל עניים ומפני צטול עניים ומפני מראית העין ומפני הרמאים. והנך כולהו טעמי יש לחשוש אס אינו נותן צסוף כשיעור כל שדהו. ול"ע צזה. לפי הפסק שפסק הרמז"ס צחיצורו. ואפשר לומר דהרמז"ס צחיצורו ס"ל דמדאורייתא הוא דלריך ליתן קלת פאה עכ"פ צסוף השדה. ור"ש דריש צכ"ז טעמא דקרא ס"ל דכל שיעור הפאה צעינן להניח צסו"ף השדה. ואכן לא קיי"ל צהא כר"ש. ופסקינן כת"ק דלריך להניח קלת צסוף השדה ועדיין ל"ע:

משנה ד' כלל אמרו בפא"ה. תיבת צפא"ה מיותר כיון דמסיים אח"כ חייז בפא"ה. אזל משמיענו מלתא אגז אורחא דצמעשר יש כלל אחר. דסס לא צעינן תכאי לקיעת"ז כאח"ת ומככיס"ו לקי"ס:

משנה ה' תוי"ט בד"ה האוג. ולכך יש לפרש למ"ח דהכא ג"כ אינן עכ"ל. ל"ל דליצ תיבת וצאיל"ן צהתחלת המסנה דאי גרס על כרחך צלא זה לריכי' למימר דאילן הוא. וכן יש גירסאות דליצ תיבת וצאיל"ן:

דל"פ הי"ל לפרש כן צמטנה ולא ילטרך לומר הלכה כר"י והנה כד הוכח טלחא הייתי אומר. דפסקו כר"י. דכיון דחזינא דרבי שנאו לצבא צפ"ע לא צדך פלוגתא על ת"ק ש"מ דק"ל דהלכתא כוותי' וכעת אמיתא לפי מש"ל. מדחזינא דרבי שנאו לר"י צלשון אמית המי"ם להורות רבותא ולהשמיענו כחו דר"י דאפילו צאת המים. צשעה שאין מומשיכין מונה. כשיכולה להיקלר כחת אינה מפסקת, ש"מ דהלכתא כוותי' ודוק:

משנה ג' הכל מפסיק לזרעיהם ואינו מפסיק לאילין אלא גרר. מדקאמר לזרעיהם לשון רבים. ולאילין לשון יחיד. כ"ל דגרר מפסיק אפילו צאילין אחד. כשמתפשטי' ענפיו לכאן ולכאן וגדר זיניהם צלא שער כותש. לריך ליתן צ' פירות כ"ל.

הרע"ב בד"ה שער כותש וכו' שהנפוחות של חילנות מתערבי' זה עם זה עכ"ל. וכ"ה צדצרי הר"ס. וצפירוש הרמז"ם שינעו הפירות על הקיר עכ"ל משמע אפילו אינם מתערבי' ואפשר לא מלטרכי' לנטות רק מלד אחד. ול"ע. ואפשר למד לה הרמז"ם ז"ל

מן —

משנה ד' ולחרובין בל הרואי' זא"ז. ועעמא צעי וכן מ"ע דותים. ול"ל משום דהם חילנות גזוהי'. והעמוד צ"ל זית זה רואה את האחר' מפני גובהם הגם שיט גדרים מפסיקים זיניהם. ח"כ עיקר הטעם צראי' תליא מלתא ע"כ גם צכל האילנות אפילו יש גדר מפסיק זיניהם כיון שמלד אחד כוטיין הענפים על הגדר (וצאפשר דוקא צ' לדדים) ח"כ העמוד צ"ל זה רואה את הענפים של לד הצ'. ע"כ די צפאה חתא אעפ"י שאינם מקובצים ומעורבים יחד, ול"ע צזה:

משנה ה' הזורע את שדהו מי"ן אחד וכו' זרעה שני מינין וכו'. לא קאמר הזורע את שדהו חטיין ושעורי'. רק

תוי"ט בד"ה והשלולית. לא זו ח"ז קתני דזוטר מנחל עכ"ל ולפימ"ש צסמוך תרווייהו לריכי':

משנה ב' אמת המים וכו' לפי לשון התוספתא שהציח הר"ש. דכשנה צדצרי ת"ק אמית המי"ם ושלולית. ח"כ נראה דהוא ענין אחר ונראה לפרש דהוא ענין אחד. רק שלולית' נקראת צנת שמחלקת שלל לאגפי' צנת שמושיכין מונה לכל השדות, וצנת שאין מומשיכין מונה נקראת אמית המי"ם. וצדצרי הת"ק תרווייהו לריכי' דמפסיקין דאי תנא שלולית צנת שמושיכין מונה שמפסקת סד"ח דוקא צנת שמושיכין מונה לכל השדות. ואז כירחית כנהר גדול הוא דמפסקת. משא"כ אמית המי"ם היינו צנת שאין מומשיכין מונה אינה מפסקת קמ"ל. ואי תנא חתא המים דמפסקת סד"ח דוקא חתא המים שאין מומשיכין מונו כעת לכל השדות ומפסיק צין שדה לשדה משא"כ שלולית צנת שמושיכין מונה לכל השדות וא"כ סד"ח דומה צל השדות לעשותן כחת קמ"ל. והנה תנא דידן צמטנה ח' דקתני שלולית' ולא תנא אמית המי"ם (כי היכי דלא כישוויי' חולק עם תנא דצרייתא) לריכיין לומר דזאת היא קצרתו. דשלולית' דמשווה כל השדות כחת מפסקת. מכש"כ אמית המי"ם (היינו צנת שאינה מומטת דמפסקת). ומילא לפ"ז יתכן לך. הא דר' יהודה אומר. אמית המי"ם שאינה יכולה להקלר כחת דוקא הוא דמפסקת אצל יכולה להיקלר כחת. הגם שאין מומשיכין כעת מונה לשדות אינה מפסקת מכש"כ שלולית כשיכולה להיקלר כחת מכש"כ שאינה מפסקת. ומהשתא יוכח לך. הא דת"ק אמר שלולית'. ור"י אמר חתא המים ודוק:

פסקן הרמב"ם והרע"ב הלכה כר"י. ועיין צתוי"ט שמתמיה עליהם למה לא פסקו כסתם משנה. ועיין מה שכתב הכ"מ דהרמז"ם ק"ל דלא פליגי ור"י לפרושי' חתא. ויהו הרע"ב צפירוש כתב דפליגי. גם הרמז"ם ז"ל אי ק"ל

והיה ברכה

הוא. שהרי שכי מיני חטים אילולי זה נחוס ופרשוהו. יודעין היינו (פי' צתמי' וכי היינו יודעין מכין לנו זאת) והנה זה נחוס ופירש שהוא הלמ"מ:

מעשה שזרע ר"ש איש המצפה לפני ר"ג
 וגירסא אחרת וב"א לפני ר"ג.
 נראה בצפטר החילוק בין הגירסאות. לפי הגירסא מעשה שזרע לפני ר"ג ולא מיחה צידו שלא לעשות כן לכתחילה מילתא דאיתייא לידי ספיקא דדינא. משמע דמותר לעשות כן לכתחילה ולפי הגירסא וצ"ל לפני ר"ג. אח"כ משמע דלכתחילה אין להכניס א"ע לידי ספק כזה שיהי' תלוי אח"כ בדעתו. וי"ל עוד. מעשה שזרע וכו' לפני ר"ג. ועלו תיכף לנישכת הגזית ושאלו. ולא המתינו עד שעת הקלירה כי תורה היא ולפום מה דגרסינן וצ"ל לפני ר"ג ועלו וכו'. הנה המתין עד שעת הקלירה צכדי שידע הלכה למעשה:

שייך למשנה ה'. תוי"ט צד"ה שכי מיני חטין וכו' אצל צירושלמי היא צ' מיני חטים היא צ' מיני שעורי' עכ"ל. ותפס התנא לשון חטי"ס ע"ש ותצחר לשון ערומי'. שלא רלה להזכיר תאכל צהמה ע"ד שאמרו צפסחי' לא וצטר לקוסי' ולחמורי' כ"ל:

משנה ז' שדה שקצרוה גוים קצרוה לסטים. ראיתי מדרקקי' דע"כ בלסטי' ישראל'י מיירי דאל"כ היינו קלרוה גוים. ולפי"ז ל"ל לאשמועינן קלרוה גוים דפטורה הרי כש"כ הוא מקלרוה לסטי' ישראל'י. וכ"ל שדה שקלרוה גוים. היינו שדה שלו ואח"כ נתגייר ונתחייב צמלות וכ"מ בצרייתא דת"כ הציאה הר"ש. וזהכי יונח לשון המשנה. שדה שקלרוה גוים קלרוה לסטי'. דהל"ל או לסטי'. קלרוה ל"ל אלל להורות דהוא ענין אחר ודוק:

קצר חצי' וקצרו לסטי' חצי' פטורה
 שחובת הפא"ה בקמה. לכאורא היינו לריכין לפרש שקלרו הלסטי' ולקחו לעלמן. הנה

זרעה שכי מיכין נשמע לדעתי דאפילו שכי מיני חטיין שיסנס היינו חטים וכוסמין. ושלשה מיני שעורים היינו שעורי' שיפון ושזולת שועל כ"א נק' מין צפ"ע. ומילא הזרע חטים וכוסמין נק' זרע צ' מיני' חלוקי'. ולא נק' זרע צ' מיני חטים רק מה שנק' צפי כל חטים כגון שחמתית ולבנה. ומילא פירושא דמתניתין. הזרע את שדהו מ"ן אחד. היינו כולה חטי' או כולה כוסמין. זרעה צ' מינים היינו חטי"ס וכוסמיי"ן (הגם שעפ"י התורה כוסמיי"ן מין חטי') עכ"ז צ' מיני' הם וכותן צ' פיאות כ"ל:

הזורע את שדהו וכו' זרעה וכו' הזורע את שדהו וכו'. שינוי הלשונות נראה. זרעה קאי על הזור"ע. היינו נרותא. זרע את שדהו מין אחד נותן פאה אחת. חזר וזרעה היינו אותה השדה עלמה צ' מיני'. קד"ל כיון שכבר נתן מאותה השדה רק פאה אחת. גם כשזרעה אח"כ צ' מינים אינו נותן רק פאה אחת. דשדה אחת מיקרייא קמ"ל. ואפשר לומר הזורע את שדהו צ' מיני חטים דוקא צזרע מתחילתה כך. אצל צזרעה מקודם צ' מינים גמורים. וכהיום זרעה צ' מיני חטים אפילו עשאן גורן אחד נותן צ' פאות וכן צהיפך. זרעה מקודם מין אחד גמור והיום צ' מיני חטים אפילו עשאן צ' גרות נותן פאה אחת. וציותר יש לומר לחומרא. זה מה שכ"ל ול"ע לדינא. כי לא נתצאר זה הדין. ולא לקצוע הלכה צאתי. רק לעורר לצ המעיין צדקדוקי המשנה:

משנה ו' מעשה שזרע וכו'. הגם שמעשה רצ ואילטריך לאשמועינן שההלכה כך היא. עכ"ז צכאן כיון שאין חולק. למה לריכין למעשה ונראה דלריכין למעשה. להודיענו שהוא הלכה למ"מ. והוא כדאורייתא ממש. וכ"ה הכוונה לדעתי צירושלמי. אר"ז צסם ר"י. אם צאת הלכה לידך ואין אתה יודע מה עיבה (רל"ל אין אתה יודע מאין הוליאו זאת ההלכה) אל תפליגנהו (רל"ל שתאמר אפשר הוא רק איזה תקנה או גזירה או חשש. או דצרי יחיד) שהרי כמה הלכות נאמרו למה צסיני וכולן משוקעות צמשנה. א"ד אצין יאות

ע"כ יתן צתלוש. וזה אפשר יש לפרש צפירוש המשנה. אין פוחתין לפאה ומשמי' וכו' הכל לפי גודל השדה וכו' והצנ:

הלוקח נותן פאה לכל. פי' הרמז"ס כשיד"ע הלוקח שקלרו חלי' וכו' ומשמע דומעיל תכלי צדצר. ולא ומשמע כן צשאר המפרשי'. רק צמן הסתם ועיין בהגהות הרא"ש על הר"ש כתצ. כי יודע הלוקח שהמוכר לא נתן פאה וכו'. וכ"ו צפי' הרע"צ:

פרק ג' משנה א'. בש"א פאה מכל אח"ת ואח"ת. עיין צתוי"ע שהגירסא הנכונה היא. מכל אח"ד ואח"ד. וכ"ל דמחן דגרסא ומכל אח"ת וכו' לא ומשתצט. דחש שלא נטעה שהכוונה ג"כ על הזתי'. וצאמת קיי"ל צזתי' פאה אחת לכל רוי"ח כדצרי ר"ג. ע"כ דייק לומר ומכל אח"ת ואח"ת דא"ח לומר דקאי על הזתי'. דזי"ת נק' צלשון זכר. כדלקמן. כל זית שיש ל"ו סם צשדה וכו' זית שנמלא עומד וכו'. ורז"ל לדצרינו. דהרי גם לגירסת המשכיות. ומכל אח"ת ואח"ת וצדצרי צ"ה גרסינן מאח"ד על הכל. וכן צסיפא. ומודי' צ"ש וכו' מאח"ד על הכל. דגם אם נטעה דקאי גם על הזתי'. כדין וכהלכה הוא כ"ל:

ובמזדים ב"ש וכו'. עיין צתוי"ע. דהגם דלא כ"ו צשהוא הודאה, דהרי הלכה כצ"ה עכ"ז אשכחן כה"ג צכמה מקומות עיי"ש. ולכאורא י"ל היכא דאשכחן כה"ג הוא קודם הצ"ק. או דאחיא כר' יהושע דאמר אין משגיחין בצ"ק וכמ"ש צגמ' צרכות פ' אלו דצרי'. וי"ל דמוכח כן ומשנתינו. דהנה אמרו צירושלמי. אכן תנינן שציי"ן הזתי"ס. ותני דצי רצי שציי"ן האילנות. ומסיק סם דתרווייהו לריכי. דאי תכל שצין האילנות. קד"ח דוקא אילנות שאין חייצין צפאה. הוא דמפסקי לצ"ש. אבל זתים וכיוצא בהם שחייצין צפאה לא מפסקי קמ"ל כמו דצ"ש שאפילו צין הזתי"ס שחייצין צפאה מפסקי. ואי ממשנתינו דתכל שצין הזתי"ס קד"ח דוקא זתי' דחייצין צפאה. הוא דלא מפסקי לצ"ה. אבל אילנות מפסקי

פטור הצעה"צ ונליתן הפאה ומחלי' הראשונה שקלר הוא. דהרי הלסטי' לקחו את שלו ואת חלק העניים. אבל כשקלרו הלסטי' והניחו התצואה. כהי דמהחלי שקלרו הם פטור ונליתן שיעור הפאה. והמחלית הראשונה שקלר הוא למה לא יתן דהרי כיון שקלר שיצולת הראשונה נתחייצה השדה צפאה. וכל שצולת ושצולת שקולר מחויצ ליתן מומנה פאה. רק זמן הנתינה הוא צסוף הקלירה וצסוף השדה יתן צעד כל השצולת שקלר. א"כ כל מה שקלר הוא. הנה ישנו כצר חלק העניים צסוף שדהו. והנה הלסטי' כשקלרו והניחו. הנה גם חלק העניים הכיחו ומי יפקיע מידם. ושמוא י"ל דכיון שקלרו הלסטי' קנו חלק העניים צשינוי והגם שהכיחו אותו צשדה הצעלי'. הנה הצעלי' קנו גם חלק העניים המוכח צרשות שלהם דהו כנכסי הפקר דמיקני צרשות. ושמוא י"ל. דזה תלוי צחילופי גרסאות דגירסתינו הוא צמשנה. שחוצת הפא"ה צקמה. וגירסת הירושלמי שחוצת הקל"ר צקמה (וכן העתיק הרע"צ) דלגירסת הירושלמי שחוצת הקל"ר היינו מה שקלר הוא נשאר חוצתו היינו חלק עניים צקמה ומיירי כשלקחוהו הלסטי' לעלמן. אבל כשנשאר צכאן הנה לוקחי' העניים עכ"פ ההתחייצות של הקל"ר שקלר הוא. ולגירסתינו שחוצת הפא"ה צקמה נראה שאין כאן התחייצות שום פאה. רק ההתחייצות יהי' אח"כ כשיקלור סמוך לסוף שדהו. וכשצאו הלסטי' וכילו פעורה מהכל והדצרי' האלה אללי צספק גדול. כי נראה צפירוש מהירושלמי דתיכף כשקלר שצולת הראשונה נתחייצה השדה צפאה:

משנה ח' נותן פאה ממ"ה שקצר. וס"א למ"ה שקלר. וכ"ל החילוק צין הגירסאות. דאי גרסינן לז"ה שקל"ר היינו כפי השיעור כך יניח פאה אחד ומס' צמחוצר. ואי גרסי' מו"ה שקלר. נראה הכוונה שצכאן לא יניח פאה צמחוצר רק יגמור את כל השדה ויתן פאה צתלוש מן מה שקלר. והטעם כ"ל דכשיראו צני אדם שדה גדולה. והוא יניח ומעט פאה. יחשדוהו שאינו כותן אחד ומששים כתקנת חז"ל.

והיה ברכה

כיון דס"ל דכימור מפסיק. למה לא יתן תיכף פאה צשעת הכימור. ואח"כ כשיחזור ללקט הנשאר' יחזור ויתן עליהם פאה. כמלך לפי"ז הר"ש והרע"צ שפירשו כשחזור ללק"ע הקלחי"ם וכו'. אזל על אותן שכימור נראה דאין חולק. וא"ל ליתן צשעת הכימור. הנה זה לא אחי' רק כר"י אמר שמואל ולא כרצי יוחנן ול"ע למה לא פירשו כר' יוחנן. דהלכתא כוותי' לגזי' דשמואל:

תנ"י"ט בד"ה המנמר וכו' וזעתי צמסנה ד' פ"ק וכו' ואפ"ה לא מלינו פטור מפאה השדה שלא כדצ"ל צשווי וכו' עיי"ש. כ"ל דלק"מ. דהא דזעין לחיוב פאה תכאי. לקיטת"ו כאח"ת. היינו דנצנע הפרי ללקטה כאחת. הגם דיארע דלינו ללקט כאחת. וזאת שלא כדצ"ל צשווי או שהגסם ירד על חלי'. וחלי' לא תמטר וכיולא. אעפ"כ מחוייבת צפאה. ואיכה פטורה מפאה רק כטענע הפרי ללקטה פעמי' רבות:

תנ"י"ט בד"ה בשנים או בשלשה מקומות. כך מלחתי הגירסא צכ"א וכו' דמה נעם יש לומר דוקא צשלשה וכו' עיי"ש. י"ל למאן דגרס צשלשה דוקא דלינו צשני"ם ס"ל דהוה רק כערונה גדולה. ונותן פאה אחת. משא"כ ג' אין מן הדרך לזרוע שדה שלימה. ושלשה חסוצין שדה ממילא אמרינן דכל ערוגה. הוא ענין צפ"ע:

משנה ג' וכן באפונין וכן בכרם המדל נותן וכו'. וצפירוש הרמב"ם נראה מצוחר דגרס וכו"ס המד"ל כותן וכו' נראה מזה דכל המסנה עד לצקוף לא מיירי כלל מצללים רק מכרס. ולא ידעתי למה כתב התו"ע דלדבריו הוה הך סיפא פירושא דרישא:

משנה ד' תויו"ט בד"ה האמהות וכו' ומ"מ הואיל והצללי עלמן שלא נשתהו מידי דאכילה כינהו וכו' עיי"ש. מכאן ראי' לדברי מש"ל צמ"צ על התו"ע צד"ה

קמ"ל תנא דצי רצי צצ"ן האילנות. והנך רואה שהתנא דידן דנקט. צצ"ן הזתי"ם. משמיענו כחו דצ"ש ולא כחו דצ"ה. הגם דהוא כחא דהיתרא ע"כ ל"ל דהוה ס"ל להלכה כוותייהו. ע"כ ל"ל דהי' קודם צ"ק. ואחר שילתה צ"ק תני דצי רצי צצ"ן האילנות להודיעך כח"ו דצ"ה:

ומזורים שאם היו ראשי שורות וכו'. הקסה הר"ש. למה לא נקט ראש"י מלצנו"ת. ומפרש סם פירושי' אחרי' על תיבת מלצנו"ת עיין צתו"ע. ואכתי לא נדע. למה צרישא נקט מלצנו"ת וצכאן שורו"ת. וכ"ל עפ"י הפירוש שכתב דקריון מלצנו"ת ע"ש כשהצנחה מנצנלת מלצנו"ת. ולפי"ז כיחא צכאן צסיפא ומודי' שאם היו ראשי שורו"ת מעורצין וכו'. היינו דזעין שיהיו מעורצין הערוגות צעלם. משא"כ אם הם מעורצין ע"י גידול התצנחה וציסולה. שכוטי' ומתערצי' למעלה השצלי' זה צזה זה לא נק' מעורב. ע"כ לא נקט מלצנו"ת. שאיכס קרויס כן רק ע"י הציסול. וי"ל דכ"מ גם לצ"ה. כשאין י' אילנות לצית סאה. שנותן פאה לכל מלצן משא"כ כשראשי שורות מעורצין נותן מאחד על הכל וצהכי יונח לך ג"כ ההוא ומודי"ם צ"ש וכו' שדקדק התו"ע. דכ"מ גם לצ"ה וכדכתיבנא כ"ל:

משנה ב' רע"א נותן פאה מכל א' וא'. פי' הר"ש והרע"צ כשחזור ללקט הקלחים שנשחרו. אזל אלו שליקע צשעת הכימור. ומ"כ פעירי. אי התחלת קלירה היא ח"ל ליתן פאה עד לצקוף כשיצא ללקט הקלחים שנשחרו יתן פאה גם על הראשוני'. ואי חסיצי הראשוני' רק כקלירת שחת הנה הם פעורי' לגמרי. מיהו זה יתכן דוקא לדעת ר' יהודא ח"ש (צמנחות הצילו הר"ש צכאן) דקאמר לא מיחייב ר"ג (פאה לכ"ח) אלא צמנמר לקליות (דהוה כקולר לשחת) אזל צמנמר לאולר לא (היינו דמחויב רק מאחד על הכל ונותן לצקוף על הכל) אזל לדעת ר' יוחנן דאמר התם מחייב הי' ר"ע אף צמנמר לאולר. קסה צעיני

חילוקי דיני. ומאן דל"ג צמתכיתין לאח"ד ק"ל דמשנתנו מיירי צמחלק. דומיא דסיפא הכותב נכסיו לזכיו וכו' וכמ"ש הרע"ז ע"ס:

מתנתו מתנ"ה ואית דגרסי מתנתו קיימת היינו דיצורו קיים כשירלה הלה לקבל המתנה משא"כ כשאינו רולה לקבל. לא הוה מתנה והדרח למרה. ומאן דגרס מתנתו מתנ"ה. י"ל דק"ל אפילו לא ירלה הלה לקבל הוה כהפקר וכל הקודם זכה בהמתנה ול"ע צ"ב:

הרע"ב בד"ה שביב מרע שסוכב על מטתו מתנת חולי עכ"ל. עיין צ"ג ש"ס אימתו נק' ט"ו:

משנה ח' הרע"ב בד"ה חוץ מאחד מרבוה ולא פירש מאי משייר דהתם אמרי' וכו' היינו עצד וכו' ואע"ג דשוי טפי עכ"ל וכו"ה צפי' הר"ש. מיהו הרמז"ס פירש צזה"ל ואמר חוץ מאח"ד מרצו"א שצנכס"י. כבר נכנס צחלק ההוא צלא ספק חלק ומגוף העצד מפני שהוא מנכסיו ואז כאמר לאו כרות גיטא עכ"ל. ולפי"ז נראה מדצריי דצמתת ומקלתו משוחרר ומקלתו אינו משוחרר. והנה הר"ש והרע"ז לא רלו לפרש כן דא"כ ה"ל לר"ש לפרש כן וגם כיון דיהי' חליו צן חורין ע"כ יהי' כולו צ"ח דכופין את רצו לעשותו צ"ח לפי המשנה אחרונה צגיטין. והא דלא פירש הרמז"ס כר"ש והרע"ז אכתוב צקמוץ צדצרי התו"ע:

ת"י"ט בד"ה רבי שמעון וכו' ודעת הרע"ז צקצרת ר"ש דק"ל דלעולם הקצרת נותנת לעשותו צ"ח דלמאי קאמר לי' המתנה עכ"ל ור"ל דר"ש ק"ל דהקצרת נותנת דאין אדם מדצד דצרי' לצולה. ולפי"ז יתכן מה שקילס ר' יוסי צתוספתא את ר"ש. ואמר צמיליה. שפתים יסק ומשי"צ דצרי"ס נכוח"ס. ר"ל מה שהשיצ לת"ק. שהאדם מהראוי שידצד דצרי"ס נכוח"ס ולפי"ז כיון דר"ש כן הוא קצרתו. א"כ גם כשאמר חוץ מאח"ד מרצו"א.

המומר וכו'. דתנא לקיעת"ו כאח"ת. הוא כשטצע המין כך אפי' יארע שאינו נלקט כאחת. והכך רואה שהתו"ע צעלמו פירש כן צכאן צתכאי כל שהוא אוכ"ל. כשהמין הוא אוכל. הגם שיארע שאינו אוכל כעת:

משנה ה' האחין שחלקו נותנין ב' פאות קד"א דכשותפין הם ונותנין פאה אחת קמ"ל. ואי קשיא לי הא קשיא לי הסיפא חזרו ונסתתפו נותנין פאה אחת. למה לי. ולכאורא הוא משנה שא"ל ול"ע כעת. ואפשר לומר דמשום דיוקא קטו לה. להורות דוקא חזרו ונסתתפו הוא דפטור צפאה אחת כיון דהיו שותפי' קודם חלוקתן משא"כ כשלא היו שותפי' מעולם כגון שהכית להם אציהם צפירוט לזה דרום השדה ולזה לפוכו. וא"כ כתייבצו צצ' פאות. אעפ"י שחזרו ונסתתפו לא מהני ולריכין צ' פאות כ"ל:

משנה ו' ריב"ב אומר. כדי לקצור ולשנות. פי' הרע"ז כדי למלאת כפו צ' פעמי'. וכן פי' הר"ש אצל לשון הרמז"ס. שלא יוכל לקצץ אותם צידו צאגודה אחת עכ"ל. משמע כל שהוא יותר מכדי מילוי הקפ צפעס אחת. ושזו יהי' צמוכרח לאחוז צפעס צ'. הגם שלא יהי' צפעס הצ' כדי מילוי הקפ ומתחייב צפאה:

הרע"ב בד"ה ולכתוב עלי' פרוזבול וכו' וחשצינן לקרקע כ"ש כאילו שזה כל החוז דאין אונאה לקרקעות עכ"ל. וצהגהות הרא"ש על הר"ש כתב טעם אחר. משום דיכול לגצות ולחזור ולגצות כעוצדא דקטיני דאצי:

משנה ז' הכותב נכסיו ש"מ וכו'. ואית דגרסי. הכותב נכסיו לאח"ד והוא מדויק. דוקא לאח"ד דאם כתב לרצי' כל נכסיו ישתנה הדין לפעמי'. כמ"ש צפ' מי שמו'. שכיז מרע שכתב כל נכסיו לאחרי'. רואין אס כמחלק מת קנו כולם עמד חוזר צכולס. אס כמחלק. מת קנו כולם. עמד אינו חוזר אלא צאחרון ממילא צכותב לרצי' יש

והיה ברכה

משום דגלי דעתיה דלא כיחא ליה דליקמי צד' אמות. י"ל שפיר לא זו א"צ קתני. לא מיציעיא כפל לו עלי'. דגלי דעתיה. אלא אפילו רק פירש טליתו סד"א דזה הוה ממש קביית ד' אמות רק שהוסיף אומץ צפרישת טלית קמ"ל דצזה כמי גלי אדעתיה דלא כיחא ליה כ"ל:

הר"ש בד"ה נטל וכו' אצל מה שליקט לא הפסיד. ונתוספתא וצירושלמי תני צטס ר"מ קונסין אותו ומוליחין ממנו את התלוש ואת המחוצר עכ"ל. לא ידענא כיון דצתוספתא וצירושלמי מחוצר כן. למה דחק א"ע לפרש המשנה היפוך מדצריהם וצפרטו שלשון המשנה יתכן שפיר לפרש איין ל"ו צ"ה כלו"ם. כלל כלל לא. וכ"ל לומר דהנה ז"ל התוספתא נטל מקלת פאה ורק על השאר איין לו צה כלום. ר' מאיר אומר קונסין אותו וכוטלין היינו זו וזו ע"כ. הנה מלשון התוספתא דקאמרה ר' מאיר אומר (ולא אמר ר"מ) משמע דפליג ר"מ עם ת"ק ומה שאמר הת"ק איין ל"ו צ"ה כלו"ם. היינו על הפאה שלא זכה צה. ולפי"ז הלכה כת"ק. ומשנתינו לא הביאה לדר"מ רק לת"ק דהלכתא כוותיה אצל הרמז"ם והרע"צ נראה דס"ל דלא פליגי. והכך רואה לשון התוספתא מורה דפליגי. וי"ל להרמז"ם ס"ל דהלשון איין ל"ו צ"ה כלו"ם מורה ג"כ דצדרי הת"ק שאין לו חלק גם צמה שליקט כצד. וכל עני הקודם לזכות צה זכה. וצאם קדם הוא וזכה צה הגיעו. ור"מ פליג. ואמר מוליחין ממנו זו וזו. אפילו קדם הוא וזכה צה מוליחין מידו משום קנס. וצאה איין הלכה כר"מ רק כת"ק וכסתם משכתינו. וז"ש צפירוש הרמז"ם מעציריין ממכ"ו את הכל. ולא כתב לשון מוליחין. או כוטי"ן הימכ"ו. אצל הרע"צ ז"ל שכתב לשון מוליחין ממכ"ו אינו מדוקדק לפי דצריכו ואעפ"כ נוכל לומר דגם הרע"צ ז"ל ס"ל כמי"ש. וס"ל דלשון כוטי"ן דקאמר ר"מ לחוד. ומוליחין לחוד ומיהו לשון הרמז"ם צחיצורו (מה שהציא התוי"ע צד"ה כפל) לא יתיישב שפיר. ואין הפנאי לביי:

מהראוי שלא יהיו דצרים צטלים. ולפי פירוש הר"ש והרע"צ הוה דצרי צטלי'. ולפי פירוש הרמז"ם לא הוה דצרי צטלי' והצן:

פרק ד' משנה א' הפאה ניתנת וכו'. הפאה צה"א הידיעה. לומר לך הפאה הידועה המוצאת צכתוב צפירוש. דהיינו פאת שדה מפרי הארץ. היא ניתנת צמחוצר לקרקע. משא"כ הפאה הכלומדת מריצוי הכתוב. דהיינו מפרי העץ צחילן יש חילוקים. דיטנו כמה מהאילנות. שאלות צתלוש דייקא ונמלינו למדין מלשון התנא. דצפאה מתצואות הארץ כולן מלותן צמחוצר דייקא. ואפילו צהרים אשר צמעדר יעדרון כ"ל:

תוי"ט בד"ה ואחד אומר לבזו וכו' ואפילו הוא צריא וכו'. כך מלאתי צפירוש שאזכור צפ"ו מ"ד עכ"ל. לא ידענא דהרי מחוצר הוא כך דצדרי התוספתא הביאה הר"ש צכאן:

משנה ב' אפילו צ"ם אומרי' לבזו ואחד אומר לחלק לזה שומעין וכו'. אצל אם כולן מסכימין לצוז. נראה דשומעין להם. ונראה דוקא צזה שומעין להם צזה דלצוז. אצל אעפ"כ צעה"צ מורי"ד. דכיון דלמדוהו צירושלמי מן הכתוב א"כ איין חיוב כתיבת הפאה צאלו האילנות אלא צתלוש. וכשנותן צמחוצר הוה כנותן קודם החיוב. וגם חיוב ההולאה על צעה"צ כמי"ש הר"ש צטס הירושלמי. וגם לאו כל כמיכיהו. דכיון דהתורה הקפידה על הסכנה איין שומעין להם כ"ל:

משנה ג' כפל לו עלי' ופירש טליתו עלי'. לכאורא או או קתני. ומיהו קשה דכיון דאשומעין דכפל הוא צעלמו עלי' לא מהני מכש"כ פירש טליתו לא מהני. וי"ל דלנעם הא' דאמריכן צגוו' דלא תיקבו קביית ד' אמות צודה חצירו י"ל דאשומעין אפילו עשה תרווייהו כפל לו עלי' ופירש טליתו. דהוה כחולק רשות לעלמו אפ"ה לא מהני. ולנעם הצ'

אין לו חיוצי המתכות דצתלוש. וא"כ אפילו
 זדלית שהוא גפן. דחיוצ הפאה הוא צתלוש
 דוקא עכ"ל יש חיוצ מתכות צמחוצר. פרט
 ועוללות וכיון שהנכרי נתגייר אחר התלישה.
 וכיון שלא נתחייב צחיוצי מתכות המחוצר שזצ
 פטור מן מתכות שצתלוש אצל דקל שאין כאן
 שום מתכות צמחוצר י"ל דגם לת"ק חייב
 צשכחה ופאה. רק שהתנא דידן לא קמייירי רק
 צקלירת שדה תצואה. דהרי קאמר. גוי שקל"ר
 את שדהו. זה מה שצ"ל:

משנה ז' תוי"ט בד"ה עומרין ופאה
 עומרים חייב צשכחה לשון
 הרמז"ס עכ"ל. אפילו לפמש"ל. הנה משנתינו
 צקמה ועומרים קא איירינן. דהיינו צתצואה.
 א"כ לא שייך זה הדין רק לענין שכחה:

משנה ח' הרע"ב בד"ה עד שלא באו
 לענות המעשרות הייכו
 מיירו"ח עכ"ל. וכ"כ הר"ש. עיין צתוי"ט.
 דפירושם כיחא. כי צפרקין מתצואה קא
 איירינן דגרנן למעשרות הוא מיירוח אצל לפי
 לשון המשנה פירותי". יתכן יותר פי' הרמז"ס
 עונת המעשרות. היינו לכל פרי עונתן המפורש
 צמעשרות ולפימש"ל לענין דלי"ת ודק"ל. דלא
 פירש צפרקין מה דינס. וכפי מ"ש ישנתה דינס
 מן התצואה. והא דלא פירש משום דמשנתינו
 וצפרקין צתצואה קא איירינן. לזה דקדקו
 הר"ש והרע"ב לפרש הכל על התצואה:

ביהו חי קשיא לי הא קשיא לי. דהנה
 הרמז"ס ז"ל קא מפרש לה על כל עונת
 המעשרות של כל הפירות. שגמון הוא צידי
 שאים. ע"כ מפרש וגמרון הגזצ"ר רל"ל שנגמרו
 ציד הגזצ"ר. והר"ש קא מפרש על מיירוח
 התצואה שנעשה צידי אדם ע"כ מפרש
 כפשוטו. וגמרון הגזצ"ר. שמירחין אצל הרע"ב
 ז"ל הנה פירש עונת המעשרות מיירו"ח
 התצואה והוא כהר"ש. ופירש וגמרון הגזצ"ר
 שנגמרו צעודן וכו'. ולכאורה הוא ללא לורך
 צכאן. ואפשר הוא אשגרת לישן ממה שפירש
 צמס' חלה:

וכן בעומר השבחה. עיין צתוי"ט. י"ל
 כפשוטו דנקט עומ"ר דצקמה אין מן
 הדרך ליפול עלי' כי יפסידה שלא תהי' נוחה
 לתלוש:

משנה ד' מגלות הם המלאים פגימות אשר
 קולרין צהם צידיס התצואות
 אשר שצולתיהם הם ארוכות. קרדומות הם
 אותן הנק' צלשון המורגל אללינו קאפים. אשר
 כורתין צהם השחת והתצואות הקלרות שא"א
 לתפקן צידיס ולקלור. כן הצנתי מפירוש
 הרש"ש. ולפי"ז משנתינו לא זו ח"ז. לא מיציעיא
 צמגלות הנה כ"א יכול לקלור סמוך אלל חצירו
 וצודאי יש לחוש לסכנה אלל אפי' צקרדומות
 כאילו שא"א להתעסק צכלים הללו צקירוצ רק
 כ"א רחוק מחצירו. אפי"ה חיישינן:

משנה ה' הרע"ב בד"ה ובחצות וכו'
 והולכי' ללקו"ט פאה עכ"ל. עיין
 צתוי"ט השאילו לפאה לשון לק"ט. כי אין
 קולרין אותה צמגלות וכו' כ"ל:

משנה ו' גוי שקצר את שדהו ואח"כ
 נתגייר פטור וכו' ומן הפאה.
 ר"י מחייב צשכחה שאין שכחה אלל צשעת
 העמור ע"כ. הנה לדעת ר"י. זדלית וצדקל.
 שאין החיוצ פאה מדאורי' רק צתלוש כדרשין
 מחיצת אות"ס. י"ל כשנתגייר צין התלישה
 והצאה לצית חייב ליתן פאה. והנה לכאורה יש
 להסתפק צזה גם לדברי הת"ק. דהא דפוטר
 צשכחה משום דדריש מייחורא דקרא את שיט
 לו שכחת קמה יש לו שכחת עומר משא"כ כשאין
 לו שכחת קמה וכו'. אצל צפאה זדלית ודקל.
 שאין שום פאה צמחוצר י"ל שגם הת"ק מודה
 צזה והנני רואה צלשון הרמז"ס שכחת. ודעת
 החכמים שכל זרע שלא נתחייב צחיוצי קמה
 והס לקט ופאה לא נתחייב ג"כ צחוצת העומר
 עכ"ל. כראה מלשון הזה. דס"ל לת"ק. דמן
 ושכחת עומר צשדה דדרשינן כשאין לו שכחת
 קמה אין לו שכחת עומר. כלמוד מזה לכלל
 המתכות. כל שאין לו חיוצי המתכות דצמחוצר

והיה ברכה

משנה ט' ואמר ה"ז לאיש פלוכי עני. וס"ח לפלוכי. אפשר לומר כיון דהזכי צכאן הוא רק משום מיגו וזכיי גרועה הוא אפשר לומר דזענין דוקא שלותו שזוכה צשצילו יהי איש ולא קטן. ומאן דגרס לפלוכי לא ס"ל כן ול"ע צדצר. לאיש פלוכי עכ"י. יש לדקדק למה יאמר לשון עניי צודאי לא יזכה צשציל עשיר. ונ"ל דלריכי' לדעת דהוא עדיין עכ"י גם כשיקבל הפאה. דהנה כשע"י הפאה הזאת יושלם לו שיעור מאתיים זוז. אי"כ חוצ הוא לו. דקודם שיושלם לו מאתיים זוז אפילו אלף כותבין לו כאחת ה"ז יטול והנה כשצח זה ומשלים לו. הנה אין חצין לאדם אלא צפניו. ע"כ לריכי' לדעת צשעת הזכיי שעדיין הוא עכ"י. גם אחר שיקבל כ"ל:

משנה י' ה"י קוצ"ר מלא ידו. ואית דגרסי קל"ר מלא ידו. יש לפרש החילוק. דמאן דגרס קל"ר מלא ידו. דוקא כשצבר חתך השצלים והיו צידו הכהו קון וכפרטו הרי הוא של צעה"צ דצבר זכה צהן ולא מהני מה שפטרין אח"כ לאפוקי כשלא זכה צהן עדיין. דהיינו כשהוא עוסק צאמלע הקלירה והחיתוך. ומאן דגרס ה"י קול"ר. לא ס"ל כן. והוא צדרך אפשר:

תוי"ט בר"ה בעל הבי"ת וכו' אע"ג דיותר נכון ה"י למיתני צעל השד"ה עכ"ל: ולי"ג דהתנא צחר לשון ערומי'. דהנה ויהי עשו וכו' איש שד"ה. ויעקב איש תם יושב אהלי"ם. ע"כ לא רלה התנא לכנות לצניו של יעקב איש שדה וכינה אותם צשם צעה"צ. כענין יעקב אציהם יושב אהלי"ם וכן מליכו צקין שה"י עוצד אדמה שלא לשם ולתפארת וכן מליכו צכח איש לדיק. ויחל נח אי"ש האדמ"ה. שלא לצצח קראו הכתוב כן כמשארז"ל ע"כ התנא צחר לשון ערומי' וקרא לרע קדוש יעקב צע"ל הצ"ת מיוחסים אחר יעקב אציהם לתהלה ולשם ולתפארת"ת יושב אהלי"ם:

משנה י"א חורי הנמלים שבתוך הקמה ה"ה של בעה"ב שלאחר

הקוצרים העליוני לעניים והתחתוני של בעה"ב רמ"א הכל וכו'. והנה מוקי צירושלמי העליוני לעניים צלצנים. והתחתוני לצעה"צ צירוקי'. והנה הת"ק ג"כ צודאי ס"ל שספק לקט לקט כמ"ש החוי"ט. רק דס"ל דירוקים לא הוה ספק רק ודאי של צעה"צ. ומילא חס אותם החורים הם משל מין אחר. דודאי הם משנה דאשתקד. גם ר"מ מודה שהכל לצעה"צ. ויש לדקדק עוד צזה כמה עניני' ואין הזמן גורם:

פרק ה' משנה א'. גדיש וכו' כל הנוגע. וצירושלמי הנוגע"ת. י"ל חילוק צין הגירסאות הנוגע"ת הוא לשון קצ"ה קאי על השצלים הנוגע"ת. ולגירסא כל הנוגע"ע קאי על העמרים. כל עומר שנוגע צארץ קנסוהו ליחנו כולו לעניים אפילו הוא עצ וגצוה הרצה מן הארץ וכ"מ קלת צירושלמי שהצ"ח הר"ש. אפילו כריכור"ת עיי"ש:

הרמב"ם ואין הלכה ברשב"ג. הנה קיי"ל כ"מ ששנה רשצ"ג צושכתינו הלכה כמותו חוץ וכו'. עיין צחוי"ט צד"ה צכדי:

הר"ש ירושלמי הכא את אומר וכו'. אפילו שוגג. אפילו כריכות (עמש"ל) וכו' אפילו גרשו אחרים חוץ מדעתו (אפילו קרא לעניים ולא צאו) עכ"ל. דמשכתינו סתם קאמרה. גדיש שלא לוקט תחתיו. משמע אפילו הוא לא עשה מעשה:

שם ר' יוסי צבר דאפילו לצ"ה פעור משום הפקר צ"ד עכ"ל. הנה משכתינו הר"י הו"א ש"ל עניי"ם. קאמרה, ולצ"ה אי מעעם הפקר הוא הנה רשאין ליטול גם העשירים. הנה מוכח ומכאן. דגם לצ"ה דקצצרי אינו הפקר עד שיפקר אף לעשירי'. אצל הצ"ד יכולין להפקיר רק לעניים. ול"ל לפי"ז דהרא"י מן הפסוק יחרם כל רכשו. היינו שיה"י כעין חרמי כהני'. ותנתן לכהני' כ"ל:

ונראה דמזה דקדק הרא"ש ז"ל עני הי' ופטור מן המעשר. ונראה לומר לפי"ד דלר"א צעת שנוטל מתחייב ליתן ומעשרות. כיון דלא מיקרי עני לדידי'. ועיין מה שאכתוב אי"ה בקמח"ד מ"ה:

משנה ב' אם נקצרה עם הקמה וכו'
 וצירושלמי אם הנקלרת וכו'. י"ל החילוק בין הגירסאות דגירסתינו אם נקלרה. הוא דוקא אם נקלרה כבר עם הקמה. משא"כ כשהקולר הי' מתפקד דין אם הקמה מלייתה וקלר את הקמה והכיח השבולת עד יבוא לשאל. שוב לא מורינן ל"י לקלרה לצדה. ולגירסת ירושלמי כיון שהיתה ראוי להיות נקלרת ומתיר לקולרה גם אח"כ:

הר"ש ב' כתב בזה"ל אינו חייב לשלם כשיחזור לציתו חלא מומדת חסידות עכ"ל. ולכאורה לא ידענא מי צקש מידו ללמד מדת חסידות זכאן דבר שאינו מצוהר זמשכה. וכ"ל דצא ג"כ לצאר דצרי חכמי' מ"ש עכ"י ה"י צאותה שעה ולא אמרו פטור מלשלם דה"ק עכ"י ה"י צאותה שעה. ואין התשלומין צתורת חיוב. כמו שהעני כשהעשיר ח"ל לשלם מה שלקח צעניותו. וא"כ הם דצרו לר"א שהלריך לשלם. ח"ל שאין זה צתורת חיוב רק צתורת חסידות ע"כ לא אמרו פטור"ד, דעכ"פ מדת חסידות הוא. ואפשר גם ר"א הכי ק"ל. דלא אמר משל"ם רק ישל"ם. היינו מומדת חסידות וחכמי' מפרשי' הטעם. וע"כ הרמז"ם לא פסק הלכה כחכמי' כמו שפסק הרע"צ די"ל דלא פליגי:

משנה ה' המחליף עם העניים וכו'. הנה שלי"ז היינו מה שלקח הצעה"צ מן העני פטור ולעשר כיון דהוא מומתנת עניים פטור ומעשרות ציד כל אדם. ולכאורה לפי מש"ל זמשכה ד' דנראה מדצרי הרא"ש דלר"א הצעה"צ כשנוטל צדרך ומתנות עניים לריך לעשר. קשה למה יעשר. הרי מתנות עניים חפילו הם ציד צעה"צ פטורין. ואפשר דוקא כשצאו ליד העני. חזל אם עדיין לא צאו ליד העני. וצא אחד וגזלן וקנאן צשינוי או ציאוש ושינוי רשות. מחויב לעשרין:

המחליף עם העניים בשל"ו פטור ובש"ל עניים חייב. עיין צתו"ע דעיקר הגירסא שלי"ז וש"ל. וכן העתיק הר"ש והרע"צ. וצרוצ ספרי המשניות צשל"ו וצש"ל. ולכאורה אין ציחור לגירסא הלזו. ונראה דלודק הדבר עפ"י מ"ש הר"ש והרע"צ. וחייב הצעה"צ לעשר קודם שיתן את שלו לעני. ולכאורה מהיכן למדו

שם ור' יוחנן מיייתי רחי' מצ"ד שעיצרו את השנה שלא כדין עכ"ל. לכאורה מאי רחי' הוא זה דצעיבור השנה גזירת הכתוב אחס חפילו שוגגים חפילו מזידין חפילו מוטעים חלי"ע צצצרי הירושלמי:

משנה ב' אם נקצרה עם הקמה וכו'
 וצירושלמי אם הנקלרת וכו'. י"ל החילוק בין הגירסאות דגירסתינו אם נקלרה. הוא דוקא אם נקלרה כבר עם הקמה. משא"כ כשהקולר הי' מתפקד דין אם הקמה מלייתה וקלר את הקמה והכיח השבולת עד יבוא לשאל. שוב לא מורינן ל"י לקלרה לצדה. ולגירסת ירושלמי כיון שהיתה ראוי להיות נקלרת ומתיר לקולרה גם אח"כ:

הר"ש צד"ה מעשר שבולת אחת וכו' ואעפ"י
 שעדיין לא כתמחה חל שם מעשר עליו עכ"ל. וכן פי' הרע"צ. וקשה לפי"ד לפי מה שפירשו הם צפ"ד מ"ח. המוקדים פירותיו עד שלא צאו לעוכ"ת המעשרות וכו' הקדישן עד שלא נגמרו וגמרון הגזר וכו' פטורי' עיי"ש שפירשו דקאי על המירות. הרי זכאן מוכח דגם קודם מירות חל שם מעשר עליו. ואפשר דלצעיבור זה לא פירש שם הרמז"ם מירות ואעפ"י גם פירושם ז"ל יש ליישב דאעפ"כ מירות הקדש פוער. כיון שהמירות הוא עיקר הגמור:

משנה ג' הר"ש. וצעה"צ משלם לעניי
 אותה העיר עכ"ל. נראה דדוקא קאמר דאמרינן דמן הסתם לא היו צאי' עניי עיר אחרת ללקוט זכאן. והוא כאילו זכו צו כבר עניי אותה העיר. ועפ"י לודק סמיכות זאת המושכה למשכה שלמעלה. הא דס"ל לחכמים לעיל עשו את שאינו זוכה כזוכה. ואפשר מן הסמיכות דקדק הר"ש ז"ל לומר כן. דגם זכאן עשו את שאינו זוכה כזוכה ליתן לעניי העיר דייקא:

משנה ד' וחב"א עני הי' באותה שעה.
 הל"ל קתם פטור"ר מלשל"ם.

לעשר. אלא על כרחך משמיענו ככ"ל אזל אינו מוכרח כ"כ ולפי הגירסא צש"ל וצש"ל מוכרחי הדצריי היעצ הדק:

הרמב"ם ומה שזא ליד העניים אחר התרומה מפני שהי' ממון צעה"צ שהוא חייב צמעשרות עכ"ל. לא אדע פירוש אחר התרומה ואפשר לומר דגם הוא ס"ל כר"ש והרע"צ. וה"ק ומה שזא ליד העניים יהי' אחר התרומה אחר שירים הצעה"צ ומעשרותן מפני שהי' וכו' אזל הוא דוחק. ואפשר יש איזה חקרן דדפוס:

תוי"ט בד"ה שקיבלו השדה וכו' הלכך חציצא לי' לתנא לאקצורי צמעשר עני עכ"ל ולי הקטן כראה דצ"ל א"ל לאקצורי על לקט דהרי צשנים שקיבלו את השדה צשופות קא חיירי וכל שזולת היא צשופות והם נעשין כצעלי צתים והאיך ילוייר זה כותן ליה חלקו לקט וזה וכו' וכפי הכראה שניה' אסורין צלקט משא"כ אח"כ צמעשר עני שכל אחד מעשר על חלקו כ"ל:

המקבל שדה לקטור אסור צלקט שו"פ צמ"ע עכ"ל. לכאורה לא ידענא אס האריס עני למה יהי' אסור צמעשר עני של צעה"צ לו יהי' צ' אריסים צשופות דזה כותן למה וזה וכו' ול"ע:

אבל אס א"ל שליש וכו' מותר צלשו"פ. ואסור צמ"ע עכ"ל. וצפאה דדלית ודקל כראה ג"כ שאסור כיון שהחיוצ מדאורייתא הוא צתלוש דוקא רק דצכאן צשדה צצואה קמיירי מדקאמר לשון קול"ר כ"ל:

משנה ג' לא ישכור אדם את הפועלי"ם. וצירושלמי הפוע"ל וכ"ל דמאן דגרס הפועל דוקא צשוכר פועל אחד צפ"ע ומתנה הפועל עמו ע"מ שילקוטו צכו. הנה אוזיל צצ' שכירותי' עצור זה. משא"כ כשמשכיר כמה פועלי' ציחד צסך אחד לכולם ציחד. והם יחלקו

זה. והנה הר"ש סיים כדאשכחן לעיל צצ' שצולת שנתערצה. ואי מהתם צצ' צצ' למדו לה. הנכי צער ולא אדע. דלא דמי להדדי כי אוכלא לדכא. דלעיל צצ' שצולת שנתערצה הנה השצולת הוא היתה כולה של עניים ומשמיענו שהוא מחויב לעשר צכדי ליתן שצולת שלימה לעניים הא ודאי אס ירלה ליתן לעני צ' שצולת והעני יעשר לעלמו. אין כאן צית מיוחד. רק משמיענו דאס יתן שצולת אחת לעני ולא יעשרנה לא ילא י"ח כי העני ילטרך להוליא ומנה מעשרות והוא גזל ומנו שצולת שפטורה מן המעשרות. אזל צכאן הנה מייירי דמחליף עם העני מדעתו אפשר כותן לו יותר ממה שכותן לו העני או שהעני מותר כנגדו. היכי מוכח שילטרך הוא צעלמו לעשר קודם שיתכנו לעני. אזל לפי הגירסא צש"ל וצש"ל מוכח שפיר ומשנתוכו דקאי הכל על צעה"צ המחליף צש"ל. היינו מה שכשאר שלו פטור צעה"צ המחליף לעשר. וצש"ל עניים חייב הצעה"צ לעשר קודם שיתנהו להעני. וטובא קמ"ל דאפילו הצעה"צ אינו חצר ודרכו להוליא ומת"י דצר שאינו מחוקן צכאן אסור מן הדין ליתן להעני צלתי מעושר. דגזרו חז"ל וחששו דהעני מרוב רגילותו שלא לעשר. ישכח ולא יעשר גם את זאת ע"כ גזרו שמחויב הצעה"צ המחליף לעשר קודם שיתנהו להעני ואדרבא מכאן ראי' גם לשצולת שנתערצה צגדיש. מעשר שצולת אחת וכותן לו דוקא קאמר אפילו אס ירלה ליתן להעני צ' שצולת. והעני יעשר לא מהני רק הוא צעלמו מחויב לעשר (ועיין צתוי"ע מ"ד צד"ה וכות"ן ל"ו שכתב וא"ל העני להמתין עד שיתקן גדיש וכו'. וכראה דדייק תיבות וכות"ן ל"ו. ולמ"ש מדוקדק שפיר) ועיין צפי' הרמז"ס כתב צזה"ל. ומה שצ"א ליד העניים וכו' מפני שהי' ממון צעה"צ חייב צמעשרות עכ"ל. כראה דס"ל דאין חוצה על צעה"צ לעשר קודם שיתנהו לעני ל"ל משום דגירסתו הי' של"ו וש"ל. והנה הר"ש והרע"צ העתיקו ג"כ של"ו וש"ל. ואעפ"כ כתבו דהצעה"צ חייב לעשר. אפשר יש ליצז דצריה' דהוכיחו מלשון המשנה. דה"ל לתנא לשכות עני המחליף עם צעה"צ חייב

המשנה. וצגמ' נחחלף צפ'. והנה יש לי הרהורי דצרי' לומר איזה טעם ע"ז אצל עדיין לא עלתה צידי:

הרע"ב בד"ה צש"א הצקר וכו' דכתיב צלקט שו"פ לעני וכו' תעזוב אותם וכו' וצד"ה חף לעשירי' כשמיטה דכתיב והשביעית וכו' עכ"ל. וכ"ה שיעת הרמז"ס. דצ"ש ילפי מפאה. וצ"ה משמיטה. עיין צר"ש ותראה דפליגי צירושלמי ר' יוחנן ור"ל ר' יוחנן ס"ל דצ"ש ילפי מפאה ודרשו תעזוב אות"ס. יש לך עזיבה אחרת הפקר שהיא כזו רק לעניי'. וצ"ה סצרי אות"ס מיעוטא הוא אות"ס אחת עוזב רק לעניי'. ומש"כ הפקר צין לעניי' צין לעשירי'. ור"ל ס"ל דטעמא דצ"ש מן שביעית ונטשת"ה מיעוט הוא. שביעית אחת עוזב צין לעניי' צין לעשירי' מש"כ הפקר אפילו רק לעניי' וצ"ה סצרי אדרצא ונטשת"ה משמע יש לך נטישה אחרת הפקר שהוא כזו צין לעניי' צין לעשירי'. ויש כ"מ רצתי צין שיטתי' דר"י לשיטתי' דר"ל. כשהפקיר לאדם ולא לבהמה. לישראל ולא לגוי'. לאכשי אותה העיר ולא לעיר אחרת דלר"י הוה הפקר ולר"ל לא הוה הפקר. והשתא לפי"ז תחזוקן אשר שיעת הרמז"ס והרע"ב הוא דלא כר"י ודלא כר"ל. גם מ"ש הרמז"ס גם תחזוקן כי לצ"ש מי שהפקיר לאדם ולא לבהמה וכו' עיי"ש. הם דצרי' קשי' להצין. גם קשה וכי טעמא דצ"ש אחא לאשמועינן. ואפשר ה"י להם שיטה אחרת ופירוש אחר דצרי' הירושלמי. וכעת לא אוכל לעיין דצד ותמי' לי ציותר שהתוי"ע לא העיר צזה:

משנה ב' תוי"ט דצ"ה וצ"ה שכתה וכתב הר"צ וכו' זהו כשלא הכיחו אלל הגפה וכו' והן דצרי הרמז"ס וטעמא איכא למימר וכו' עיי"ש דצרי'. ולי הקטן נראה טעם מרווח דהנה זה הכלל כל המעמר למקום שהוא גמר מלאכ' יש לו שכתה, ממנו ולגורן אינן לו שכתה והנה הכא העומר שהחזיק צו להוליכו אל העיר. הנה הוא מעמר למקום שהוא גמר מלאכה ויש לו שכתה ואימתי כשלא נתנו צלד

ציכיה' והנה מתנה אחד מהם ע"מ שילקוטו צנו. הנה ודאי לא חזילו כולהו צגי' עבור צנו של זה. ומאן דגרס הפועלי"ם ג"ז אסור:

לא ישכור אדם את הפועל ע"מ שילקוטו וכו'. וכתב הרמז"ס שהוא גוזל את העניים. וכ"כ הר"ש צסס הירושלמי. ותמי' לי צמאי עסקינן חי אינו מניח את העניי' אחרי' ללקוט. זה מיקרי גוזל אפילו צלא שכירות הפועל. דהיינו מה דאמרינן להלן שהוא מניח את אחד ואחד לא וכו' ואי מניח את כולם מאי גוזל שייך צזה. וכ"ל דלצעצור זה כאד הרע"ב ז"ל מפירושם. ופירש הטעם דפורע חובו משל עניי"ס. ולכאורח ג"ז לא יתכן דמאי פורע כיון שכולם לוקטין. אצל יש ליטש דה"ק דנראה כפורע חובו וכו'. אצל מה נעשה כיון שצירושלמי מצואר הטעם שהוא גוזל וכו'. שוב הללתי דהרמז"ס ז"ל ומדייק זה דכתב צזה"ל וכשישכור את הפועל עלמו ע"מ שילקוטו צנו עמו הוא גוזל העניי' עכ"ל נראה דדייק תיבת אחרי"ו שצמשנה, דהיינו שמתנה שצנו יהי' מלקט אחרי'. היינו ששאר עניי' יעמדו מרוחקין ממנו וצנו יהי' אחרי' אהו עמו. וכל מה שיפול מן הלקט הוא קודמו לעניי' אחרי' דזה אסור לצעה"ב לנשות דהוה כמסייע את אחד מהן והוה גוזל. זה מה ש"ל:

משנה ז' העומ"ר ששכחוהו פועלי' וכו' משום דצקרא מצואר שכחת עומ"ר נקט התנא צרוצ שכחת עומ"ר אצל צודאי ה"ד קמה:

משנה ח' זה הכלל וכו' לא שייך הכא להקשות זה הכל"ל לאתויי מאי כיון דצרישא אינו מצואר הטעם מה נשתנה אלו מאלו. וצזה הכלל מצאר הטעם. דצעינן שיהי' מעמר למקום שהוא גמר מלאכה כ"ל:

פרק ו' משנה א'. בש"א הבק"ר עיין צתוי"ע צסס הרמז"ן דעיקר הלשון צצ' והוא מלשון צקר"ת תהי' וכ"ה לשון

והיה ברכה

שכחה עכ"ל. והן הנה זכאן דצרי הגהות
הרא"ש על הר"ש וצימיי הרצ תוי"ע לא נתגלו
עדיין ע"כ הציא זשס הכ"מ ונראה דהכ"מ ג"כ
לא ראם:

אלו בדברי ב"ה וכו'. הא דמוקדים זכאן
דצרי ז"ה לז"ש. נראה וזשס דצ"ה ילפי
מן קרא דתורת כהני' וז"ש ילפי וקרא דמשנה
תורה ע"כ נקטינהו כסדר הפסוקי' שזחורה.
ולפי דקטיניהו שלא כסדר הנהוג זכ"מ לכך
שיכה הלשון דאמר כדצרי ז"ה. וי"ל עוד דקדק
כאן התנא לומר אלו כדצרי ז"ה. ר"ל פלוגתא
הזאת היא כדצרי ז"ה זכ"מ שדרכן להקל. כן
זכאן הוא כדצריהם זכ"מ. הגם שיש חומרא
לעני. כיון שיש קולא לצעה"צ ויקרי קולא.
ועיין צפי' הר"ש זמשנה ז':

משנה ו' הרע"ב דצ"ה העומר וכו' דכתיב
לא תשוב לקחת עומר שאתה יכול
להגזיהו כולו כאחת עכ"ל. הנה הר"ש ז"ל הציא
הטעם הזה זשס הירושלמי. ועוד זירושלמי
אית תנא תני ושכחת עומר ולא גדיש. היך
עזידא (ר"ל מאי זיכיייהו) שכח עומר אחד
זלדו אין תעזדינא עומר ד"ה שכחה (דהרי ג'
עמרים ד"ה שכחה) אין תעזדינא גדיש
מחלוקת ז"ש וז"ה (זהעומר שהוא קמוך לגדיש
לעיל) שכח ז' עמרים זלדו. אין תעזדינא
עומר מחלוקת ז"ש וז"ה (דצ"ה סברי ג' אינו
שכחה) אין תעזדיני' גדיש אין נדון כשורה
ועי"ש וכתב ע"ז הרא"ש ז"ל זהגהותיו וסתמא
דמשכתינו כמאן דס"ל הטעם ושכחת עומר ולא
גדיש (היינו מדקאמרי חכמי' זמשנה לא אם
אמרת זעומר אחד שהוא כגדי"ש) עי"ש.
ולפי"ז יקשה לן על הרע"צ ז"ל למה פירש
זמשכתינו הטעם מן לא תשוב לקחתו עומר
שאתה יכול להגזיהו והכך רואה זירושלמי דכ"מ
עוצא לדינא ושמא י"ל דהרע"צ ס"ל דמשכתינו
כגדי"ש אמרה. ולא גדיש וכוונת חכמי' רק
לדחות ק"ו דר"ג. ואדרבא מאכאן הוכיח הרע"צ
זהיפך דמשכתינו סברה העיקר כאידך

הגפה וגדיש וכו'. אזל כשהניחו זלד הגפה וכו'.
הנה חיגלי מלחא שלא הי' זעומר למקום גמר
מלאכה אלא למקום שאינו גמר מלאכה ומיהו
זזה לא יתכן לכו רק דצרי הרע"צ. אזל דצרי
הרמז"ס זחיצורו שהציאן זכאן התוי"ע לא
יתיטצו עד"ז:

משנה ג' תוי"ט דצ"ה ראשי שורות וכו'.
ולשון הר"ש ראשי שורות וכו'
עי"ש. כאשר חעיין היטב זפירוש הר"ש
שהציא התוי"ע לקמן זמשנה ד' לריכין לומר
פירוש משכתינו זכאן הוא כך ראשי שורות
(וכן) העומר שכנגדו מוכיח (ר"ל שיש כנגדו
מוכיח המורה עליו. וכן) העומר שהחזיק זו
להוליכו וכו' מודי' שאינו שכחה היינו כל הג'
עניני' הכ"ל כולי עלמא מודי' שאינו שכחה. וזה
זכון מאד צפי' המשנה:

משנה ד' ואלו הן ראשי שורות וכו'
עמש"ל זמשנה הקודמת:

זה פניו וכו' וגירסת ירושלמי זה פנה י"ל
דהנה הקולר זמגל יד כשקולר זמזרח
לזערב הנה הופך פניו לזערב. זמש"כ מי
שקולר זמגלות וקרדומות הגדולות התזואות
הקלרות (ונקראי' זמדינות הללו קאסעם
זענין) הנה הוא עומד מן הלד. וכשקולר
זמזרח לזערב וכן הקולר זמזרח לזמרח שניהם
הופכים לזפון או לדרום. ותצין לפי"ז דהנה
הרמז"ס כתב טעם זמשכתינו (לפי דרכו
ופירושו) שלפניהם הנה שכחה זפני שכל אחד
זה שלפניו הוא לאחוריו של חצירו. וזה לא יתכן
לפרש רק אי גרסינן זה פניו וכו' ומיירי
זקולר זמגל יד. זמש"כ לשיטת הר"ש והרע"צ
זכדקא זפרש הר"ש לשון הירושלמי שפיר
גרסינן פכ"ה:

משנה ה' תוי"ט דצ"ה שני הולכי פשתן
וכו' וכתב זכ"מ וכו' וכו' דמיירי
כשהזיעו וכו' אזל שאר פשתן לא שייך זי'

כר"ג ואפשר דהרמז"ס ק"ל דהירושלמי ה"ק דצקמות כ"ע ק"ל כר"ג כיון דהקמות מחוברין כאחד. משא"כ עומרים. דהרע"צ ז"ל נראה דקפוקי ומסקא ל"י צפירוש הירושלמי ע"כ לא פסק לעיל שום פסק:

תוי"ט זד"ה חס צחת וכו' ותימא וכו' אלא כיון דהמחוזר מליל וכו' עיי"ש. רל"ל כיון דהמחוזר של צעה"צ מליל על השכוח ומילא יש להמחוזר מעלה אלל צעה"צ והורע זה כח העני. הה"ד חס יש מחוזר של העני לא מהני לעני. ותימא צעיני מכל סצרא זו (ועיין צתוי"ט צמ"ח זד"ה העומר צשם התוספתא דצקמה אמרינן שיפה זה כח העני עיי"ש) כימא אדרצא כיון דהמחוזר הוא של העני מהני לעני ולא לצעה"צ. וממילא לא יקשה על הרמז"ס תמיהת התוי"ט. וגם משכחת דאילן רשות העני צפאה המחויבת צתלוש כגון דלית ודקל וא"ת דלא משכחת דלא מיקרי רשות העני כיון שהוא אינו יכול ליקח צעלמו רק הצעה"צ מחויב לחלק. כפי הנראה הא דלריך לחלק הוא רק תקנתא דרבנן כדי שלא יראה הצעה"צ עני מודעתו וכו' וכמ"ס התוי"ט רפ"ד צשם הירושלמי. אלל אה"כ חס הוריד הצעה"צ הפאה והכיחה לפניהם ילא. וכן צשארי חילנות חס שכה להניח פאה צמחוזר לריך ליתן צתלוש, נראה דצזה לא תיקנו לחלק רק להניח לפניהם דלא אישתמיט תנא צשום מקום להשמיענו דלריך לחלק. ומה שנלע"ד צפירוש התוספתא דאמרה דצאילן לא משכחת רשות העני צאמלע. הוא משום דהמשנה דייקא חס צא"ת רשות העני וכו' ומשמע דווקא חס ציאת רשות העני הוא צלא כוונת מכוון כגון לקט הכושר צלא כוונה ופרט. משא"כ פאה לא תצא ממילא רק צכוונת המניח זה לא מהני לעני. וכ"כ כוונת הרע"צ דלא אסצרא לן רק צלקט ופרט ולא צפאה דרו"ק:

משנה י' הרע"ב זד"ה ר' יהודה וכו' דכתיב שדך מה שדה צגלוי וכו'.

פירושא. ומלל אמרו צעומר אחד שהוא גדי"ש ודוק והרמז"ס צפירושו נראה דמסקא ל"י והציח צ' הטעמי':

תוי"ט זד"ה העומר שיט צו וכו'. ומפני שהנפח מרובה וכו' דהא רז"ל שקלו האצני' וכו' מלאו משקל כ"א מ' סאה עכ"ל אפשר לומר דצכאן שיט צו סאתיים. היינו סאתיים תצואה נקי' חוץ התצן והקש והמוץ. ואפע"כ קשה לומר דכל אלו יעלו לל"ח סאין ואפשר לומר דהכוונה שאת"ה יכו"ל להגזי"ה כאח"ת היינו צפעס אחת צלי הגצהה מעט מעט רק צלקיחה צעלמא:

משנה ז' רואין אותו באילו הוא ענז"ה וכו' פירש ענוה כמו ענב"ה, וצירושלמי גרסינן צהדיח ענבה. ונראה דתליא צחילופי המצטא סצין הספרדיים לאשכנזי'. דהספרדיים אינם קורים מצטא הצ' רפוי' כמו מצטא ארת ו' משא"כ האשכנזי' קורין מצטא צ' רפוי' כמו מצטא ו' ע"כ מתחלפין. ולפי הגירסאות ענז"ה מוכח דהמצטא האמיתית הוא כאשכנזי':

משנה ח' תוי"ט זד"ה איזו היא קמה וכו' צחיצור הרמז"ס פ"ה כתצ וכו' וכ"ל דהנא עומר דפתח צרישא נקט והה"ד לקמה עכ"ל. ולי נראה דהתנא נקט רק קמה דמללת את העומר דמללת צלא שום תנאי רק כשראש השצולת כוגע צעומר. משא"כ צקמה השכוחה צעי' צאפשר דוקא שיהיו יכולין להקלר כאחת כמו צמ"צ פ"ה כשהשיצולת שכוחה צלד קמה שאינה שכוחה והה"ד איפכא כ"ל:

משנה ט' תוי"ט זד"ה סאה תצואה וכו' ודייק צירושלמי הא חס היו שתיהן עקורות לצעה"צ כר"ג ולפ"ז הוה מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם. א"כ יש לתמוה על הרמז"ס למה פסק לעיל אין הלכה

והיה ברכה

שפכונו וכו' פי' הרמזים ג"כ ע"ש המקום שחתו המקום נק' שפכוני ע"ש ששופך שזמן לרוצ עיי"ש. ולכאורה יקשה למה דחק לומר ע"ש המקום ולא כפשוטו שהאילן הזה שופך שזמן הרצה. אבל דקדק לומר כן. דאילו ע"ש מעשה האילן גופי' הנה זה ככלל בחלק צמנטי"ו שהוא עושה הרצה והה"ד כיוולא זזה שהוא שופך או מצי"ש. ע"כ דקדק הרמזים לומר אשר שם האילן שפכוני על שצח מן המקום אשר שמו שפכ"ן ע"ש שזיתיו שופכין שזמן הרצה. ונק' האילן שצכאן שצח משם שפכוני. וזה פי' של צמנטי"ו:

ע"י צר"ש רהציא לשון הירושלמי ושם לא נאמר דר"י יליף משדרך רק נראה שם דר"י ס"ל דצכ"מ שגא' שדה או קמה ומסתמא אין טעון צכלל רק היכא דאיכא ריבויא כגון טעון צאש דמרבי ר"י:

משנה י"א ואם הי' מתכוין ליטול וכו'
 הר"ש והרע"צ חס. נראה דהס ס"ל דלא קאי אדלעיל על הקולר צלילה והקומא רק על כל הקולרים. מיהו הרמזים כפי הנשמע צחיצורו אסצרה לה על הקולר צלילה והקומא. ולדבריו גרסינן וא"ס כ"ל:

אן ביישנ"ו. צירושלמי (הציחו הר"ש) חית דצעי וממר ציטכ"י ממש (כלומר יצטין שאין עושין שזמן הר"ש) ואית דצעי וממר דמצעיית לחצרי' (כלומר שמצייש שאר אילנות מרוב זתים שהוא עושה הר"ש) והנה הרמזים פירש רק כלישכא קומא שאינן עושין שזמן ולפי מה שפירשתי לעיל טעמו וכימוקו עמו. דהנה המשנה חמרה כל זית שיט לו שם אפילו אינה מחמת חשיבות רק כזית הנטופ"ה, שנק' נטופ"ה לא על שם החשיבות. וע"כ כשצא לפרש צכאן הנה הציח שפכוני, שהמקום הוא חסוב. והה"ד צייטכ"י שנק' ע"ש מקום הגרוע וצלצד שיט לו שם. כ"ל:

פרק ז' משנה א'. אפילו בזית הנטופ"ה בשעת"ו וכו' עיי"ש. להרמזים ז"ל שמפרש נטופ"ה שם מקום הנה הפירוש הוא כך. שנטע צכאן אילן זית ממקום אחר ששמו נטופ"ה והוא כיכר צמראתו או צגצוה וכיוולא מן שארי הזתים והיו הכל מכירין ויודעין לומר זה הזית הוצא ממקום ששמו נטופ"ה. דאם האמר שכוונת הרמזים דעומד הזית הזה צמקום ששמו נטופ"ה ח"כ לשם כלי כל הזתים נטופות ואמרינן צירושלמי חס כולן נטופות יש להם שכחה ע"כ ל"ל כו"ש. ולפי"ז פי' צשעת"ו ר"ל צשעה שהיו אותן הזתים מלוים צא"י. ופי' אפילו ר"ל הזתים הנטופות (ממקום נטופ"ה) לא היו חסובים כ"כ היו כיכרים משאר הזתים ע"כ עתיד לזכרו. וז"ש אפילו כזית הנטופ"ה צשעתו שאינם חסובים כ"כ עכ"ז כיון שיט לו שם צשעה אין לו שכחה:

הרע"ב צד"ה כל זי"ת. כזית הנטופה צשעתו ע"ש שהוא כונוף שזמן קראו לו נטופה ואעפ"י שאינו כונוף צכל שנה הואיל והעלו שם זה על שהוא כונוף צשעתו עכ"ל. הנה נראה מצוחר מדצריו שזה פירושו של אפילו, היינו אפילו אינו כונוף צכל שנה רק צשעת"ו. והנה ע"י צר"ש הציח ירושלמי דצעו לה מצייעיא עד דעציד צכל שנה (או לא) ומסיק כיון שעושה רובן של שנים וכו' והנה לפי הרע"צ מאי קמיצעיאל לי' הרי מצוחר צמסנה אפילו כזית הנטופה צשעת"ו דייקא. ולפירוש הרמזים ולפי מה שצמראתי פירושו ניחא. ואפשר ליטצ פ"י הרע"צ דהירושלמי הכי קמיצעיאל לי' חס צעינן דוקא שכונוף צכל שנה, ופירוש נטופ"ה שהוא ממקום נטופ"ה וא"כ

ולפ"ז פירוש המשנה צד"ח צשמו וכו' אינו קאי על זית הנטופ"ה, שזה ח"ל לשום דבר אחר כי יש לו שם שהוא נטופ"ה. רק המשנה מקמנת כל זית שיט לו שם צשעה, אפילו אין שמו מפורסם מחמת חשיבותו כ"כ רק מחמת שהוא כיכר כמו זית הנטופה צשעתו שאין פרקום השם מחמת חשיבות, רק מחמת שצח ממקום נטופ"ה והיכרא חית לי' כמו כן שאר הזתים שכיכרים צשם אעפ"י שאין השם מחמת חשיבות. וצזה יתכן לשון המשנה כזית ולח אמרו זי"ת והצן:

עכ"ל. לכאורה יש סתירה בדבריו מן רישא לסיפא. ואפשר יש איזה ט"ס. והתו"ע הביא דבריו ולא העיר כלום ול"ע:

ובד"ה ומסתלק המחצא וכו' עיי"ש כל הדיבור. והוא ג"כ קשה להלום. וכראה חסרון תיבות ויראתי להגיה:

תו"ט ד"ה זית שנמלח וכו' לשון הרמז"ס צחיצורו ולמה אמרו זית בלדד מפני שהי' חשוב צא"י וכו' והשיג הראב"ד וכו' וכתב הכ"מ וכו' עיי"ש כל דבריו. ולי הקטן כראה דכן הי' המנהג צימיהם ליטע הזתים באופן כזה ולעשות מלצנות צין כ"א וא'. והא רא'י ממשנה א' פרק ג' מלצנות התצואה שצין הזתים וכו' דודאי הה"ד לשאר האילנות וכמ"ש הרע"צ סס. אבל נקט צתים שהמנהג הי' לעשות כזאת דוקא צתים מפני שהיו חשובים וצדי שלא יהי' הרגל מלוי ציניהן זרעו ציניהן מלצנות. וזה באפשר ג"כ כוונת הרמז"ס צכאן דהה"ד לשאר האילנות ולא אמרו הדיבור רק צתים מפני שהי' חשוב והיו רגילין לעשות כזאת מטעם הכ"ל ול"ע:

משנה ג' נפל מיד"ו לארץ ונפר"ט. ל"ג צירושלמי מיד"ו. וכ"כ דלאו דוקא מיד"ו רק כשנפרט מן האילן ע"י הסבכת הקולר כמי לא הוה פרט, וג"כ לא ילדק תיבת ונפר"ט לפי גירסת מיד"ו. ואפשר סירכא דלישנא דמשנה י' פ"ד נקט:

משנה ד' אם ספק לעניים. כתב התו"ע כדתנן סוף פ"ד, היינו ספק לקט לקט. ונראה דאעפ"כ הולך להשמיענו צכאן דלא נאמר דצכאן הוה ספק צחסרון ידיעה ויהיו העניי' חייצין צמעשר קמ"ל:

משנה ה' תו"ט ד"ה כן הוא מדל וכו' והרמז"ס לא כתב אלא עוללות עכ"ל וכ"מ מלישנא דמתניתין המדל צגפני"ס. ואי ס"ד דיש להסביר גם על הפאה, למה תכין גפני"ס דוקא כ"ל:

צכל שנה הוא כוטף, ופי' אפילו היינו אפילו אין לו סס מחמת חשיבות וכמ"ש לדברי הרמז"ס. או פי' נטופ"ה שהוא כוטף ופי' אפילו וכו' צשעת"ו, היינו אפילו אינו כוטף צכל שנה. ופשיט לה אפילו אינו כוטף. ולהכי פי' הרע"צ כמסקנא כ"ל:

תו"ט ד"ה ציישכ"י וכו' וא"כ היינו שופככ"י וכו' עיי"ש. י"ל שופככ"י שטבעו שהשמן כשפך צעלמו מן הזתים. וציישכ"י הוא שמצייש את שאר האילנות מרוצ השמן שיוכל מומנו ע"י מעשה צבית הצד וכן יש לדייק בדברי הרע"צ:

בא"ד והרמז"ס נטה לחית דאמרי דצירושלמי וכו' עיי"ש. עמש"ל טעמו וכימוקן של הרמז"ס לפי פירושו צמשנה:

משנה ב' אכל אם התחיל בו אפילו בזית הנטופה בשעתו וכו'. לפי מה שפירשתי לעיל בדברי הרמז"ס הנה אפילו"ו כז"ת וכו' הוא רצותא שאין השס מחמת חשיבות, הנה צכאן הי' יותר לודק לומר אפילו יש לו סס צסדה רק סירכא דלישנא דרישא נקט:

כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו ע"כ. לפירוש הרמז"ס דמפרש דקאי על העני וכשאין לו תחתיו, שוצ אין העני רשאי לעלות אל האילן ליקח אפילו נשאר סס עוד איזה פירות שכוחים. וכ"ל הטעם משום דכבר כתיישבו העניים ונעשו הפקר ושוצ אין רשאי העני לעלות אל האילן שמפקיד את האילן צעלייתו. וכשיפלו נראה שהס מופקרים לעניים ולעשירי, ואס עומד סס הצעה"צ זכתה לו שדהו. ואס צל לתוך השדה קודם שנפלו ג"כ זכה הצעה"צ צהס. כ"ל ול"ע:

הר"ש ד"ה אינו שכחה כיון דעומד צין השורות וכו' דומי לשדה שעומרי' מעורצצין וכו' צעי שתהא אורך השורה וכו' דאז חשיצא שורה ואינו נחשב שזיתי' מעורצצין

תוי"מ זד"ה משיעצור הימנה פי' הרצ וכו' ותמיהי וכו' אלל אף צאומן עלמה עכ"ל כ"ל דלק"מ דצטלמא שורה תצוה הכה יש לה המשך ואורך כיון שפנה א"ע מאיזה מקום והלך למקום אחרת כאורך האומן הוה שכחה משח"כ בגפן יחידי והוא מוצן:

פרק ח' משנה א' תוי"מ זד"ה משילכו וכו' ויצואו וכו' כתז רש"י וז"ל כלומר שלקטו וחזרו וצאו פעם שני' עכ"ל. פירש זה דא"א לומר ויצאו היינו שצאו לציחם דלמה הולרך לומר ויצאו"ו דודאי כ"ז שהעניינים צדדה צפעס ראשונה הכל שייך לעניינים. כמו דלא תכל צרישא משילכו הנמושות ויצאו"ו. אלל ע"כ ויצאו"ו. היינו שצאים פעם שניה אל השדה:

בא"ד והר"ש הציא ירושלמי ולא תיכין מושות (רל"ל לא יהיה הכא שיעור צמושות הר"ש) ע"י שהם חציצין צאים על אחר עכ"ל. הכה לפרש"י דלעיל יש לפרש דה"ק מוחך שהעניינים חציצים על העניינים צווחר צאים תיכף פעם צ' ולוקעיין הכל ומתייאשין שוב העניינים והר"ש צהגהותיו כתז וז"ל משום דזקנים חציצים עליהם עניינים. וצאים מיד פירוש צאים והולכים ואין עניינים מתייאשים צהליכתם עכ"ל. ולריכין פירוש לפירושן. וכאמר דה"ק דהזקנים חציצין עליהם עניינים וכשמואלאין קלת מהם אינן מחפשים עוד כי רלוכס לילך לציחם ולאכול מה שמלאו עם צני ציחם. ע"כ העניינים אינם מתייאשים צהליכת הזקנים כי יודעים שלא חפשו כל הלורך כ"ל.

הרע"ב זד"ה ולא יהא מציא וכו' וכיון שאינו מציא זמים שוה ד' איסרות וכו' אף הוא אינו יולא ללקוט עכ"ל. תמי' לי וצאם אינו מציא זמים דוקא כשיעור הזה הכה יציא ג"כ מתצווחות ופירות אחרות. ול"ל דצומן מסיקת הזמים שוב אין צמלאו שום דבר אחר צדדה שכזר הוא זמן הרציעה וכזר כלקף הכל אל הצית:

משנה ו' תוי"מ זד"ה כרס וכו' והרמז"ס צחיצורו וכו' פסק כמ"ד נטע רצעי עכ"ל. ואעפ"כ צכאן לריכין למיחני דוקא כר"ס צבדי לאשמועינן פלוגתא דצ"ש וצ"ה צפרע ועוללות דאינן כוהגין אלל צכרס:

בא"ד ודרשינן הלולים כמו חילולים כדאמר צירושלמי לא מחמנעים רצנן צין ה' לח' עכ"ל. ואעפ"כ לא לחנס הוא. דצ"ה י"ל דקטנא התורה ה' צמוקס ח' להורות על התחייצות החומש ולצ"ש י"ל דהתורה נקטנא ה' צמוקס ח' וא"כ חסר מוספר ג' להורות דצג' דצרים לא מדמינן רצעי למעשר. וחסר מרצעי ג' דצרים היינו חומ"ש ציעור"ר פר"ע ועוללות (כחדא חצנינן):

משנה ז' הרע"ב זד"ה אל"ל ר"ג וכרמך וכו' ור"א אמר דלא תימח וכו' יזכה צהן צעה"צ עכ"ל. ור"ג ס"ל דלא לריכין קרא לזה. וע' מה שאכתוב צסמוך אי"ה צמשנה ח':

משנה ח' תוי"ע זד"ה העוללות לעניינים וכו' ואע"ג דר"ע שהלכה כמותו מחצירו וכו' עיי"ש שותא דמר לא ידענא. ל"ל למימר דהלכה כמותו דהרי גם ר"א הכי ס"ל. ועוד הרי ר"א רצו הוא. והכי הל"ל ואע"ג דר"א ור"ע ס"ל אין לעניינים וכו'. והנה מה שיש לתמוה הוא שהרע"ב ז"ל לא פסק לעיל צמשנה ז' הלכתא כמאן (ועל פי' הרמז"ס אין תימה כ"כ. דאין צפירושו פירוש לכל המשנה הזאת) וכראה צאפשר לומר דלר"ע דס"ל אין לעניי' צעוללות וכו' מותר הצעה"צ להקדיש העוללות. ור' יוסי ורצנן שצכאן צמשנתינו דס"ל חסור להקדיש העוללות יצצרו דיס לעניינים צעוללות קודם לצליר וקרא כי תצזור לא תעולל אחיא לכרס שכולו עוללות שהוא לצעה"צ. וא"כ לפי"ז תהי' הלכה צזה כר"א כיון דר"י ורצנן שצכאן ס"ל כוותי'. וגם י"ל כמ"ש התוי"ע. והנה ספוקי מוספקא לי' להרע"ב ע"כ לא פסק הלכתא כ"ל.

תוי"ט זד"ה ואין נאמנין וכו' וכחצ הר"ש וכו' הוּו כמו עדים ע"כ. כלומר ואין וגו צמקום עדים עכ"ל. צדפוסים שלנו נכחצ ומזוחר צפירוט הר"ש הוה כמו מינו צמקום עדים:

משנה ד' נאמנין על הירק חי ואין נאמנים על המבושל וכו'. לכאורה כיון דמעשרות ירק מדרבנן למה לא יהיו נאמני'. וכן קשה על אורז ועל הגריסין צמסנה דלעיל. ועל הכל לריכין לומר כיון שהוה לן כדצר צרור הוה כמו שיש עדי' שאינו מעושר:

משנה ה' תוי"ט זד"ה אין פוחתין לעניים פירשו הרע"צ והר"ש כשמתלקין מעשר עני. והדין עומס וכו' עיי"ש. צזולת דצריו הרי ההוה קרל דגמריכין מיני', ואכל"ז צשערי"ך ושצע"ו, צמעשר עני כתיצ צפ' תצוה:

בד"ה צגורן וכו' שאינו מלווה ליתן כדי שצעו אלל צשדה שהרי אינו מולל שס ליקח עכ"ל העיקר הוה שכך צחת הקצלה מסיני שאין קפידל רק צגורן וצצית אין קפידל. והדצרי' צזה וכיולל לריכין הרחצת הדיצור ואכ"ו:

משנה ו' תוי"ט זד"ה מדה וכו' פי' הרע"צ וכן הרע"צ וכו' ולא חיחפריש לי למאי חילטריך עכ"ל. יש ליצב דחילטריך הוהיל דצההוה פסוקח דגמריכין מיני' ואכלו צשעריך ושצעו שס כתיצ וכתת ללוי וכו' הנה לכאורה צישראל קמירי קמ"ל:

בא"ד והשתחא חיכא למימר דחילטריך כהנים ולוים דסד"ח שכיון דיש להס תרומות וכו' עיי"ש. כצר כתצנו שהוה ז"ל לא רלה חת הגהות הרל"ש ואנחנו זכינו לרלותס וז"ל הרל"ש פי' צכהנים לתרומה. ולוים למעשר ראשון:

משנה ז' תוי"ט זד"ה פרכסת לינה וכו' עיי"ש וצתוספתח (הציחה

משנה ב' בשעתן. רל"ל כ"ז דידעינן שלותו המין הוה מלוי צשדה. וצירושלמי עד היכן עד מוקוס שדרכו לילך ולצוה צו ציוס עכ"ל כרלה פירושו צשעת"ן כשהוה עדיין הזמן של עניים ומש"כ כשכצר הלכו הנמושות הנה הגס שהוה מלוי עדיין צשדה ומלותו המין אין העניי' הולכין אחריו והנה חס ידעינן צשדות הסמוכות שכצר הלכו הנמושות והעני' אומר שהציח מן שדה רחוקה ומכחן ושס עדיין לא הלכו הנמושות צעינן שיהי' צכדי שיהי' רק כ"כ רחוק שיהי' יכול לילך ולצוה ציוס אחד. ועל כרחך לריכין לפרש כן הירושלמי. דאלת"ה רק כפשוטו. ח"כ כתת דצריך לשיעורין. חס מוכר העני' צצקר חו לעת ערצ צעינן ככל פעס שיעור אחר. ולפי מ"ש כיחל. וצזה יוכח סמיכת המשנה למשנה ח':

משנה ג' נאמנים על החטים וכו'. פי' הרע"צ דרך צני' חדס לתת הלקט שכחה ופלה צחטים ולא צקומח וכו' עיי"ש. תמוהין הדצרי' וכי חיעין דרך צני' חדס היא לתת לקט שו"פ. הרי הפלה ניתנית צמחוצר לקרקע והענייס צחים וכוטלי' השצולת. וכן שכחה ולקט הוה שצולת. ואי מחרמי שלא היו ענייס ואספן הצעה"צ לציתו. זה דצר שאינו שכית. ע"כ כדורו הר"ש והרע"צ מפירושו ואסצרו על מעשר עני. חצל חס אמרו על החטים הדרושות ונקיות מן לקט שו"פ הוה שכיתן לי אין נאמני' חס לא שאומרי' שהס דשו. והנה צירושלמי אמרינן חפילו הכל יודעינן שרוצ מחכסי לקט אין כאמן לומר קומח ופת ניתן לי עכ"ל. לדעתי זה ענין אחר. ואינו פירוש ומשניתנו. וה"ק חפילו המנהג צמקוס הוה שעשו כן תקנה שהצעה"צ יכניס הלקט שו"פ ויחלקוס. חפ"ה אין נאמני' הענייס על הקומח ופת רק על החטים והוה מימרל מוסדר הש"ס. חצל ומשניתנו ודאי לאו צכתי איירי. ותמוה לדצרי' תווי"ע שהתמי' על הר"ש והרע"צ כי דצריה' נוחיס מולד צפירוט המשנה. הגס שיש ליצב גס פי' הרע"צ דק"ל הירושלמי קאי על המשנה וצמקוס שעשו תקנה:

והיה ברכה

עיני חכמי"ם וגו'. הוא הפסוק הנכתב צפ' שופטי' דכתיב צתרי' לך לך לך תרדוק. ומש"כ כפי גירסת המשניות עם פי' הרע"צ כי השחד יעור פקחי"ם וגו'. הוא מה דכתיב צפ' משפטי' שם כתיב אחריו וגר לא תלחץ שאינו ענין לזה כלל כ"ל:

נשמע מלעיל פ"ח מ"א תוי"ט צד"ה זלקט. לשון הרמז"ם וכו' לעני ולגר תעזוב אותם וכו' והתנא כקט לקי"ע וכו' עיי"ש. י"ל כיון דלמאד הדבר מפסוק לעני ולגר תעזוב אותם ושם כתיב לשון לקיעה, וכרמך וכו' ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר וכו'. הנה סומך לשון לקיעה לתיבות לעני ולגר וכו' ע"כ קרא התנא להמתכות זלשון לקיעה להורות הלימוד מהפסוק מהיכן למד לה:

הר"ש) שזון וקטנית. הנה שזון י"ל להאיר לו זלילה כאשר יקום זאשמורת. וקטנית לא אדע למאי לריבא זלילה. ואפשר יהיבן לי קטנית כוסף על שיעור הככר שיהי' לו ללפת את הפת:

משנה ח' היו לו מאתיים חפר דינר וכו' לך"ה צגי' קל"ט. מאתיים חפר ח':

משנה ט' תוי"ט צד"ה שנאמר כי השחד וכו'. עיין מ"ש צסוף ומ' ידיים עכ"ל. ור"ל שהתנא אינו מקיים צדצר רע כי קיים צתיבת וגומ"ר ר"ל לגמור צפסוק שאר הענין היינו לך"ק לך"ק תרדוק והוא דבר טוב. ולפי"ן הגירסא הנכונה היא כדגרסינן צמשניות הכדפקים צש"ס עם פי' הרמז"ם והר"ש דשם גרסינן הפסוק כי השחד יעור

מסכת דמאי

ולי הקטן הדצרי' תמוהים דהנה זירושלמי פליגי ר' יוחנן ור"ל ר"י ס"ל דאפילו מודאי פטורי' (כגון ששאלו את הע"ה ואמר שלא עישרם) והטעם משום דאלו המיני' צרוב צאים ומקום הפקר. ור"ל ס"ל דמודאי חייבי' רק מודמאי פטורי' משום דגריעי ואינם חסובי' כ"כ צעיני הע"ה והוא מעשרן (ואינו מטעם הפקר) א"כ דצרי הרמז"ם והרע"צ דלא כמאן ושאל הרמז"ם מפרש דעמא דר"ל דס"ל צודאי חייבי' ומדמאי פטורים משום ספק ספיקא הוא ואין הטעם משום גריעות והצילו ההכרח לפרש כן דאי הטעם משום גריעות הרי תכינן צמתיתין צנו"ת שו"ח וצכמה מקומות משמע דצנות שוח היא פרי חסובה מאד וכדהקשה הר"ש. אלא ע"כ טעמא דר"ל משום ספק ספיקא. ור"י ס"ל אפילו צודאי דהוה רק ספק אחד פטורים דחזקתן צרוב שהם הפקר. ודעת הרמז"ם לפסוק כר"ל, משום דצפ' כי"ד מצרכין (דף מ"ם) שינת הגמ' כותבי' עיי"ש.

פרק א' משנה א'. הקלין שבדמאי. הנה דמאי הם פירות הנקחים ומעם הארץ. ושורש התיבה ד"א מא"י. ר"ל מה זאת מעושין או לאו והנה חקר צתיבה אות ח' צכדי שהיה התיבה צגי' ה"ן למיתכא צי' סימנא דאורייתא ה"ן רבים עתה ע"ם הארץ. וי"ל עוד דחקרו אות הא', אל"ף הוא לשון לימוד (ואחלפ"ך חכמה) ורמזו דלצעצור זה אהכו מקופקי' צפירות של האיש הזה הואיל שהוא חקר לימוד וכתיב צתורה עשר תעשר וכו' למען תלמוד וכו'. ורמז חיותי הפירות צחזקת מעושר כשאתה צעל לימוד. והנה רמז צשם הזה דמאי' שחקרו אות הא' ר"ל חקר הלימוד ע"כ יש להסתפק:

הרע"ב צד"ה הקלין שבדמאי וכו' ואית צהו תרי ספיקי וכו' עיי"ש. וכ"כ הרמז"ם צפירושו ונקצלו צהם צ' ספיקות וכו' והעיקר אשר צידינו תרי ספיקי להקל עכ"ל.

למכור התרומת מעשר לכהן רק ליתן צחנם דחיישינן אדמשהי לי גזי עד שימלא כהן לקנות אחי לידי תקלה. וכל דמי צין טעם הרח"ש וצין טעם שכתחתי לדברי הרמז"ס והרע"צ לענין דיעצד אם עזר ומכר את התרומת מעשר דלעטם הרח"ש מה שעשה עשוי ולפי הטעם הנ"ל לריך להחזיר הדמים דגזל גמור הוא. וכל עוד טעם דאם נחיר לו למכור התרומת מעשר יחיר לעלמו למכור גם המעשר שני ויאכלוהו חוץ לירושלים וצטוומאח הגוף. ולפי"ז הטעם נוכל ג"כ לומר דדיעצד מה שעשה עשוי ועוד כדבר מזה אי"ה דדברי החו"ט:

מיהו כ"ז יכולני לישז דברי הרמז"ס. אזל הרע"צ ז"ל שכתב צלשונו ג"כ משו"ס דל"א חשיב"י קשה לישב:

בא"ד והחכם הלוך פירות מע"ה לריך להפריש מהם תרומת מעשר ומע"ש צלצד עכ"ל וכ"כ הרמז"ס. הפירוש הוא שקורא שם למעשר ראשון וקוצע מקום צלפוטו או דדומו ומוליא מן המעשר חלק עשירי לתרומת מעשר, ומפריש ג"כ מעשר שני או קוצע מקום ופודהו. עיין כל זה בהגהות הרח"ש על הר"ש ארת ח' והוא מהגמ':

הרע"ב דד"ה והחומץ בתחילה לא הי' היין שציהודא מחומץ לפי שהיו מציאין מומנו כסכים עכ"ל. כל לומר דק"ל דגם כסצ"ר דוקא ציהוד"א וכדמשמע צירושלמי. והא דמפסיק צתיצת שציהוד"א צין חומץ לכסצר טעמא קא יהיצ והחומץ שציהודא רל"ל החומץ להיותו ציהוד"א שהיו מציאין משס כסכי לא הי' היין מחומץ ע"כ לא הי' החומץ רק מן התמד:

בא"ד אזל בתרומת מעשר ליכא למימר הכי שסאוכל טצל וכו' עיי"ש. וז"ל הרמז"ס צפירושו ומדרך האיסור הוליאנו מומנו חוק לכהן לא מפני שהכהן יכול להוליאו דדרך מדרכי הדיני עכ"ל. רל"ל דקשה הלא גם לכהן יכולין לומר אייתי ראי וסקול. וכראה לי לומר לדעתו דה"ק צלמא מעשר ראשון ומעשר עני אין כאן שום איסור אחר רק גזל השצטו. והא ראי"א חס נפלו מעשר ראשון המתוקני ומעשר עני לתוך החולין הנה רשאי ישראל לאוכלו (ואפילו לכתחילה יכול הישראל ליקח מעשר מן הלוי והעני ולאכולם) והגם דקודם שופרישין מן הטצל. הטצל הוא צאיסור לאכילה עכ"ז יכול לתקנס מצלי מעשה צקריאת שם לחוד וזה לא מיקרי מעשה ח"כ זה לא מיקרי ספיקא דאיסורא רק ספיקא דמומא, וצמוון קיי"ל צכל ספק המוליא מחצירו עליו הראי"א משח"כ בתרומת מעשר ומע"ש הנה לריכין מן התורה להפרישן צמעשה. ואם נפל תרומת מעשר או מע"ש לתוך החולין מתוקנים נאסרו לישראל וצמע"ש לריך לפדות, הנה זה נק' ספיקא דאיסורא היינו שלריך להפרישם משום ספיקא דאיסורא וכל ספק דאורייתא צאיסורא אין אומרים המע"ה רק ספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה. וכיון דמן התורה הוא לאסור הספק כודאי הנה זוכה צו הכהן כמו צודאי. הצן כן כ"ל לדעת הרמז"ס והרע"צ ובהגהות הרח"ש ארת ח' כתב הטעם דגזרו שלא

תוי"ט דד"ה הדמאי וכו' דהא דחשו הכא טפי למיעוטי וכו' משום דהוה מיעוט דשכיחי טוצא עכ"ל. עמש"ל רמז הפסוק הי"ן (צגיימטריא דמאי) רצ"ס עתה ע"ס האר"ן:

בא"ד ושם יתצאר דכ"ע ס"ל דטצלי וכראה דאפ"ה לא גזרו להפריש וכו' עיי"ש. לפי מש"ל יוכח. דהגם דטצלי עכ"ז צקריאת שם לחוד צלא מעשה אחר מתוקן הטצל ומותר צאכילה ואפילו נחערצ מעשר ראשון ומ"ע צחולין גמורים מותרים צאכילה:

תוי"ט דד"ה וציהודא האוג וכו' וצפ"ק דפאה מ"ה כתב דאוג חייב צפאה והתם אמרינן כשומר למעוטי דהפק"ר וכו' עיי"ש. לשיטת ר"ל (לפי פירוש הר"ש) כיחא

והיה ברכה

וזמסנה ד'. ומדקתני הלוק"ח דוקא קתני שלקחון מתחילה לכך. והא דקתע הרע"צ וכן הר"ש זה התכאי דוקא המאכיל לזהמה משום דר' יוחנן כי אמרה מאכיל לזהמה אמרה צעודא דחמורו דרפצ"י:

משנה ד' הרע"ב דר"ה ומסתתפין זו וכו' ואע"ג דלא חזי ל"י מנו דאי צעי וכו' עיי"ש. וכ"כ הר"ש והוא מהגמרא ונראה דלר' יוחנן (דאמר צירושלמי זמסנה הקודמת) דלכל הנהו דצרי' לא גזרו על הדמאי י"ל גם צכאן דלא גזרו מתחילה על דצרי' הללו משום דמאי. ויהי' כ"מ לדיכא דאי אמרינן הטעם רק משום מיגו הנה עולה לו לעירוב ושיתוף אצל אס צלומת רולה אח"כ לאכלה אינו רשאי דעדיין לא הפקיר נכסי' אצל אס מתחיל' לא גזרו ע"ז דמאי הוה כפירות מתוקים ודאי ורשאי לאוכלם ולא אילטריך לטעם מיגו רק אליצא דר' אושעיא דאמר זמסנה דלעיל משום דע"ה אימת קדשי' עליו. ולפ"ז יוכח נך שפיר דהרמז"ס ז"ל דפירש צמתיתין דלעיל כר"י לא פירש כאן משום מיגו והרע"צ דפירש לעיל כר' אושעיא. פירש צכאן משום מיגו. וכ"מ לדיכא ככ"ל:

תרי"ב דר"ה ומסתתפין זו. נראה צעיני דקתע שיתוף וכו' עיי"ש. אי הטעם משום מיגו כדפי' הרע"צ וכשיטת הש"ס דילן צעירוצין לריכין שפיר לרבותא דשיתוף. דאמרינן המיגו דאי צעי מפקרי לנכסייהו על כל צכי המצוי, הגם שהוא דצר רחוק:

ומפרישין אותו ערום בין השמשות. וצירושלמי וצ"ן השמשות". נראה דכ"מ צין הגירסאות דלירושלמי דגריס וצ"ן השמשות"ת אס כן הוא ענין אחר לגמרי. הנה מפרישין אותו ערום לכתחילה צכ"ז ועידן אפילו אינו צה"ס של ע"ש. ולפי גרסתינו לכתחילה אין להפרישו ערום רק צע"ס צה"ס. דלו יהא שאל' לצרך עכ"פ מלוה הוא ואין

דאין הטעם צכל הכי משום הפקר רק משום גריעותא. אצל לר"י קשיא (גם לר"ל לפי מ"ס סצרת הרמז"ס והרע"צ ג"כ קשה) וכ"ל דלק"מ דגם ציהודא אס יארע אוג שהוא כשאר חייצ צפאה. רק לענין דמאי קומינן לומר שצודאי מן ההפקר הוצאו והוא ככון:

תרי"ב דר"ה והחומץ וכו' שהיו מתקינן כהן אחר שמה יארע צו פסול לכ"צ אע"ג דתכן וכו' שזעולם לא אירע קרי לכ"צ ציוה"כ עכ"ל אי משום הא לא איריא דהרי לא אמרו רק שלא אירע קרי אצל פסול אחר אירע. והא ראי' מצני הקומחית, ככנס יצצ אהיו ושימש תחתיו. וזמסנה דקדקו צדצריהם ומתקינן וכו' שמה יארע צו פסול וזה אינו קרי רק פסול אחר. אצל אעפ"כ ראי' הוה מה שלא הכיחו לו לישן והיו מתעסקי' עמו ואמרו לו הפג אחת על הרלפה ולא היו קומינן על הנס:

משנה ב' הרע"ב דר"ה דמאי אין לו חומס הפודה מ"ס של דמאי וכו' חומס דלא מעכצ צדאורייתא יאכל עכ"ל. עיין צתוי"ע צאוכל תרומת מעשר של דמאי כותן את החומס. והנה לפ"ז הטעם הרי גם צתרומת מעשר של דמאי חומס אינו מעכצ ולריכין אכחנו לצצרי הירושלמי, אר"ז צדין הוה תרומת מעשר של דמאי שלא יפריש עלי' חומס ולמה אמרו שיפריש מפני גזירה שאס תאמר לו שלא יפריש אף הוא אינו נוהג צה צקדושה רל"ל ויצא זר לאוכלה. ואין החשש הזה צמעשר שני שמתר לזריס כ"ל:

משנה ג' הרע"ב דר"ה ולזהמה לקח מתחלה להאכיל לזהמה וכו' אצל אס לקח מתחילה לאדם וכו' עיי"ש. נראה דהה"ד לקח לזרע וקמה ושמן צעינן מני דוקא שלקחון מתחילה לכך. דהרי ר' יוחנן שאמר זאת צפ"ק דחולין (דף ז') נראה דדייק מלשון המסנה שלא אמרה הדמאי זרעה ומאכיל לזהמה וכו' וכמו שהוא הלשון זמסנה צ

רלה הרמז"ם לפרש הלשון על עלמו אינו כאמן
 דמשמע הלא חתה מודה לנו שעל עלמו אינו
 כאמן, היינו צלם יצוא עוד אחד לזית העם
 הארץ אינו רשאי לאכול ולומר כיון שזה האיש
 אוכל כאן, אוכל גם אני. הנה לפי"ז כיון שזה
 אינו כאמן לומר שמה שאכל הוא מעושר האיד
 יהי כאמן וכו'.

משנה ג' תוי"ט דר"ה חזר. לשון הרמז"ם
 חז"ר נק' ת"ח וכו' עיי"ש.
 הרמז"ם ז"ל עיקר דבריו על מלת חז"ר
 וחזיריים זכ"מ, אבל זכאן צקבלת חזרות
 לטהרות לודק שפיר לשון חז"ר כי כ"ז שאינו
 כאמן לטהרות אין לנו התחזרות עמו כי לריכין
 להיזהר ממשעו וממלבושיו וממאכליו ומשקיו
 משא"כ הכאמן הוא חזר בהתחזרות:

ואינו מתאר"ח אצל ע"ה. לכאורה הא
 מתאר"ח אפילו צלח אכילה ושתי'.
 ובמשנה הקודמת סתם מתאר"ח הוא זאכילה
 ושתי' דוקא. ולריכין לומר דגם כאן הכוונה
 זאכילה ושתי' דאז ח"א לו ליזהר ממשעו.
 משא"כ צלח אכילה ושתי' אין כאן קרבות. והא
 דאלטרין לומר אינו מתאר"ח כיון דגם כאמן
 אינו מתאר"ח. הוא כמ"ש התוי"ט אפילו עישר
 הע"ה פירותיו זפניו. ואפשר אפילו אוכל
 משלו:

משנה ד' תוי"ט דר"ה הנחתומים. כתב
 הר"צ וכן הר"ש נחתום חזר וכו'
 עיי"ש. ול"כ דאסצרו על חז"ר דוקא מדהסמין
 רצונו הקדוש המשנה הזאת למשנה הקודמת
 דאיירי בחזר דאי מיירי רק זכאמן הו"ל
 לשנותה זפ"א. ועל קושית התוי"ט שהקשה הרי
 אסור למכור לע"ה לח ויזב. כ"ל לומר דנחתום
 רשאי למכור משום חיי נפש כמו דהקילו
 זאכסכאי משום חיי נפש תדע שכן הוא דהנה
 אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום ומכר
 וכו' וכי ס"ד כשהעני ע"ה לא יתנו לו פת
 להחיותו זה דבר שא"א לאומרו:

מכבוד המלוה לעשותה ערום רק זע"ש זע"ש
 כשהוא ערום ואין פנאי להמתין ען יתקדש
 היום צודאי מפרישה ערום לכתחילה:

הא אם הקדים מ"ש וכו'. עיין זתוי"ט. וז"ל
 הרמז"ם וזעצור שטיקר חוצת דמאי מה
 שזכרתי לך הוא שילוחו מ"ש זלצד ואעפ"י
 שאין לנו יודעין אם הולילו ממנו מעשר ראשון
 ואם לאו למדנו מהענין הזה שאם הקדים מ"ש
 לראשון אין צדק כלום משא"כ צודאי וכו' עיי"ש
 עוד ותתצונן שמדייק זזה תיבת ה"א. וגרם לי
 שפיר:

תוי"ט דר"ה חייב זדמאי וכו' ולשון
 הרמז"ם איכ"ו מאצדכו זגופו רל"ל
 וכו' עיי"ש. ול"כ תיבת איכ"ו ע"ס ול"ל
 מאצדכ"ו זגופ"ו:

פרק ב' משנה א'. תוי"ט דר"ה זכל מקום
 וכו' וגם הרמז"ם פירש זין זח"י
 זין זח"ל וא"כ פירות ח"י שילאו ח"ל חייבי'
 זתו"מ. וזע"א מהלכות תרומות פסק דפטורי'
 ואפילו מדזריהם עכ"ל. מלאתי זרדז"ז על
 הרמז"ם שכתב שגם הרמז"ם מודה כשנתמרחו
 זח"י וילאו אח"כ לחוץ דחייבי'. ולפי"ז יש
 לפרש זכאן הא דמתעשרי' דמאי היינו לאחר
 מירוח. ולפי"ז יוכח לי מאד מה שפי' הרמז"ם
 זכאן זסיפא האורז שזחוי"ל כל המשתמש ממנו
 פטור רל"ל כל מה שזעשה ממנו זין קודם
 שימרח זין לאחר שימרח עכ"ל. והנה לכאורה
 אין לזה זיאור דמירוח מאן דכר שמי' ולפומ"ש
 יוכח דזרישא מיירי אחר מירוח דוקא ודוק:

משנה ב' ואינו מתאר"ח וכו' ופי'
 הרמז"ם שלא יאכל וישתה אללו.
 כי אין איסור להיות מתארח אללו זלח אכילה
 ושתי'. וא"כ לפי"ז סתם אור"ח נק' כשזעה"ז
 מאכילו ומשקהו:

תוי"ט דר"ה על עלמו אינו כאמן וכו' ופירש
 הרמז"ם שאינו כאמן שיאמר וכו'.

תוי"ט זד"ה הסיטונות וכו' כתב הרש"ט וכו' סיטון חיטין זלשון יון ע"כ. זלשון יון המורגל כעת כק' החיטין זיט"ח והז' והס' קרוצין זלשון ממולח א'.

משנה ה' כתב הרע"ב אין הלכה כר' יוסי והרמז"ס כתב ג"כ שאין הלכה כר"מ. והוא שהרמז"ס כפי גירסתו ופירושו פליג ר"מ על דברי סתם משנה הקודמת. ויתכן גירסתו מדקאמר ר' מאיר אומר (ולא אומר ר' מאיר) משמע דפליג, ולגירסת הרע"ב ופירושו ר"מ מפרש לדברי סתם משנה דלעיל ואין כאן מחלוקת זמשנה. ע"כ לא פסק הלכה. והא דקאמר ר' מאיר אומר, אשכחן כה"ג טובא כמ"ש התוי"ט כמה פעמי'.

פרק ג' משנה א'. ואת האכסניא. לפירוש הרמז"ס שמופרש אכסני"ח היינו אורחי' לא ידעתי למה שינה התנא לשון המורגל וכעין שאמר צפ"צ ואינו מתארח, ולא מארח". ואפשר לומר דהתנא משמיענו זלשונו הטעם למה הקילו להאכיל לאורחים דמאי זכדי שיתנו אכסני"ח היינו צית מלון ומנוח לאורחים. דאם לא נקיל להם תכזב העבודה על הצעה"צ ולא ירלה ליתן אכסניא. וז"ש הרמז"ס זכאן הטעם:

והנה מהראוי להתזכון לפירוש הרמז"ס אכסניא היינו אורחים ע"כ היינו אפילו עשירים דאלת"ה היינו מאכילין את העניי"ס. וא"כ קשה לפי"ז זפרקין דלעיל המקבל עליו להיות חזר (אפי' כאמ"ן) אינו מתארח אלל ע"ה, אפילו אלל חזר לא יתארח דהרי רשאי להאכילו דמאי ול"ל כמ"ש הר"ש דהחזר לריך להודיעו ועיין זתוי"ט:

משנה ב' להקל ממשא"ו. ומלחא חגז אורחא קמ"ל. הגם דעלי ירק אינם אובלי' חסוצים כ"כ עכ"ז אסור להשליכם משום דהוה מצוה אובלין אס לא מחמת אין זריירה שרולה להקל ממשאו שכזדה עליו כ"ל.

תוי"ט זד"ה לא ישליך וכו' זירושלמי מפרש טעמא דהזוכה זזכה זדקה ואין המפקיר מפקיר זגסס עיי"ש. הר"ש זבהגהותיו, וממאי על הירושלמי למה הולך ליה דהרי אפילו המושפיע זמדה גסה שפטורוהו ומעשר דמאי זה דוקא כשמוכר לחזר אלל זמוכר לע"ה ומחויב לעשר וכאן יש חשש שמא ימלאוהו ע"ה עיי"ש. וי"ל דטעמא דירושלמי דס"ל דלכאורה הי' ראוי להסיר זכאן להשליך זלא מעשר כיון דאינו כותן ליד ע"ה ממש ואיכא הרצה ספיקות. ספק א' דילמא הירק זכר מעושר ז' שמא לא ימלאו שום זן אדם ואת"ל ימלאו שמא יעשר לכך פי' הירושלמי דהכך ספיקות זולדים אח"כ אלל קודם זנתיר לו להשליך אין כאן רק דמאי וגזרו חכמי' זדמאי דהמוכר זמדה דקה אינו רשאי למכור את דמאי וגם המפקיר הוה זכלל זה:

תוי"ט זד"ה שאינו מחוסר וכו'. גירסת הר"ש והרע"ב שאינו מעושר"ד וכ"ה זבסדר המשנה זירושלמי וכו'. ואין תימה כי העי"ן והחי"ת ממולח הגרון והעי"ן והסמ"ך ממולח השיכים עכ"ל. הר"ש זבהגהותיו לא כתב רק ע' וח' מתחלפין כי על שי"ן שמאלית עם ס' אין לריכין לראי' דהוון כאות אחת והזרתן שוה זלה"ק כענין חר"ס וחר"ס ותדע עוד דגם הא דהע' והח' מתחלפין לא דבר ריק הוה. דהנה ידוע מן הזהר שאלותיות וע"ד זיחודא תתאה הן המה איתון אח"ד זציחודא עילאה רק שהא' נתחלפה ז' והח' זע'. וכזר ידוע לך יחודא תתאה הוה זחי' תורה זצע"פ מלכות פה וכו'. וכזר מוזן לך מעשר ירק מדרכנן תורה זצע"פ והנה זתורה זצע"פ שס יש חילוף העי' תמורת הח' ואתה זצין:

משנה ג' תוי"ט זד"ה שלא יאצרו וכו' ומדצרו למדנו טעם וכו' מהירושלמי וכו' עיי"ש דברי הירושלמי מוכרחים ומלשון המשנה ר"י מתיר זודאי' ולא קאמר א"ך זודאי' מכלל דוקא זודאי' זדמאי מודה: והנה זפרק ה' מ"ח סתם משנה שאין

העוֹזִים והן היום שזה ישראל מציא לעוֹחַן פירותיו והמה יותר עוֹזִים מן הפירות שהחליף מלאו צל ישראל הנה מחליף שוב ויקח לעלמו היותר עוֹזִים ומלאו הפירות הללו צאים מציא ישראל והם דמאי אצל מפקיד לא שייך למימר הכי שמה כבר הפקיד אללו ישראל אחר והחליפם. וז"ש הרע"ב לעיל דגוי חסוד להחליף וצכאן כתב חיישינן שמה כתחלפה קופה זו וכו'. רל"ל כתחלפה מכבר והן היום שוב מחליף הפירות שהם צידו מכבר משל ישראל אחר צל ישראל זה. ועיין מ"ש צמוד צמסכה ה' דצרי התוי"ע:

משנה ה' תוי"ט ד"ה מעשר וכו' ול"ע אומאי לא תנן הכי לעיל צמודן גוי שחשד להחליף צקופות אחרות של ישראל וכו' עיי"ש. ולפימש"ל צמסכה הקודמת דצרי הרע"ב יתכן שפיר דהגוי לעולם אינו מחליף של ישראל זה צל ישראל אחר דלמה יעשה כזאת רק הוא מחליף תמיד צלו רק דאנן חיישינן שזאת הקופה שהיא שלו כעת כבר היא גולה אללו מפירות ישראל אחר. והגם דצרי התוי"ע צחירוולו הם צסגנון הזה עכ"ז לפי דצרינו מועטם הדצרי ציותר משום דהגוי קונה את הפירות של ישראל צגזלו ציאוש ושינוי רשות הצן:

משנה ו' הרע"ב ד"ה צנותן לחמותו שציעית צנותן לה לאפות ולצשל צסנה השציעית עכ"ל. רל"ל צנותן לה צצציעית לאפות ולצשל פירות שסית ש"ל לנהוג צהן קדושת שציעית אינו חושש שהיא החליפה צפירות שציעית. וא"כ מ"ש התנא צנותן לחמותו שציעית הוא כחילו תנא צצציעית ולשון הר"ש צנותן לחמותו צצציעית כלומר שציעית וכו' עיי"ש. הנה משמע שהוא ז"ל גורם דצרי התנא צצציעית והוא אסצרה על פירות שציעית ואפילו צצציעית. וסותא דמון לא ידענא דאם הוא נותן לה פירות שציעית מה הוא החשש והנה גם הרמז"ס ז"ל דרך דרך הזה שכתב צזה"ל מודה ר' יהודא צפירות

רשאין למכור עצל אלא ללורך. והנה הא דאוקר צכאן הת"ק ע"כ מיירי שלא ללורך. וא"כ ר"י דמתיר אפילו שלא ללורך. וצעצור זה פסקו הרמז"ס והרע"ב דלא כר"י הגם דנימוקו עמו להיות מחלוקת וא"כ כסתם הלכה כסתם:

המוציא פירות וכו'. כ"ה ההעתק צכל הספרי וכו' שהוא ע"ס ול"ל המול"א צלא יו"ד:

דנטלן לאוכלין הא למוכרין א"צ לעשר אימא סיפא ואם מתחלה נטלן בשביל שלא יאבדו פטור הא למוכרין חייב. ונראה דסיפא דוקא ורישא לאו דוקא ונקט לאוכלין אורחא דמלתא. והה"ד למוכרין:

משנה ד' למוחן כות"י או למוחן ע"ה. לא זו ח"ז קתני לא מיציעיא עוחן כות"י דידוע שאין ישראל מוחניו ומתיירא להיות מרע אומנתי וכשומר מלהחליף אלא אפילו עוחן ע"ה דמחזיק לעלמו שהצבר מוחניו ולא יצדוק אחריו אעפ"כ אינו מחליף:

למעשרות ולשביעית עיין צתוי"ע דלאתרי דר' יהודא דחמירא להו שציעית הוה זו ואל"ל זו. ואעפ"כ י"ל דהקדים התנא מעשרות משום דתדירי עיין פירוש משנה זו היעצ צהגהת הרא"ש על הר"ש:

הרע"ב ד"ה לעוחן גוי דמאי. דגוי חסוד להחליף עכ"ל. ע"כ ל"ל דחסוד להחליף ויקח לעלמו העוז ויניח לישראל הגרוע דאי לא תימא הכי רק יחליף של זה צל אחר למה יעשה כזאת. והנה המפקיד פירותיו אלל הגוי הרי הן כפירותיו פי' הרע"ב ופירות של גוי פטורים מן המעשר עכ"ל. הנה לפי"ז גם צרישא ה"ל למימר כן כיון דהגוי חסוד להחליף צלו ופירות הגוי פטורין אצל צרישא י"ל כיון שהוא עוחן והרצה ישראלים מציאים לו קופותיהן חיישינן שמה כבר החליף פירות ישראל צפירותיו ולקח לעלמו פירות ישראל

והיה ברכה

וא"כ אינו מעשר מה שנוטל ממנה. דכיון דאין סהדי שמחזירתו כמו שהי' והן פירות שציעית ופטורי. ומשמיענו בזה צ' ענייני' א' שרשאים ליתן לה פירות שציעית ולא חיישינן שיגרום לה מכשול צ' שאינו מעשר אז מה שהוא נוטל ממנה אצל לפירוש הזה לא יתכן קלת לשון המשנה ומודה ר"י בנותן לחמותו שציעית וכו' דהל"ל ומודה ר"י שהוא כותן לחמותו שציעית:

ב' פי' הרע"ב. ומודה ר"י בנותן לחמותו לאפות או לצבל צשנה השציעית (פירות ששית ודאי מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שחשודה לחלוף את המתקלקל) אינו חושש שמה החליפה ליתן לו פירות שציעית ויהי' לריך לאוכלם צקדושת שציעית. זה לא אמרינן דאינה חשודה להאכיל את צתה שהיא צצית חתנה שציעית שלא צקדושה:

ג' פי' הר"ש. מודה ר"י (ר"ל הגם שאמרנו שהיא חשודה לחלוף ולהלניע צשציל צתה) בנותן לחמותו פירות שציעית אינו מעשר מה שהוא נוטל ממנה שאינה מחלפת צשציל צתה שאינה חשודה להאכיל את צתה שציעית שלא צקדושה. ואתה תצין הרבה חילוקי דייכים ומסתעפי' צין פירוש לפירוש:

לשון הרמב"ם צמטנתינו. ור' יהודה אינו חולק על המוקדם אצל הוא מצאר טעם הדבר וראי' ע"ז מה שאמר אמ"ר ולא אמר ר"י אומר עכ"ל צמטנה הקודמת אמר ג"כ אמר ר' יוסי והוא ז"ל צעלמו פסק אין הלכה כר' יוסי:

פרק ד' משנה א'. ושואלו בשבת יאכל על פיו. צירושלמי צ' טעמי' (ופליגי צי' אמוראי) ח"א מפני כבוד השצת התירו וח"א אימת שצת עליו (על הע"ה) והוא אומר אמת. והנה מקינין צירושלמי למ"ד הטעם מפני כבוד שצת התירו א"כ אפילו אם שואלו צחול מהראוי להתיר לו לאכול צשצת. והנה

שציעית. ר"ל שהותר לו לתת"ן לחמותו שצצשל לו ולא כחוש שיגרום לה מכשול וכו' ותאכלם שלא צקדושת שציעית וכו' מפני שהוא דבר חמור והיו מהרי"ו צו מחד לפיכך אין לנו לחוש שתאכיל לאנשי צית"ה פירות שציעית שלא צקדושת שציעית עכ"ל והכך רואה ומצין מלשון הרמב"ם ז"ל שהוא גורם צמטנה שאינה חשודה להאכיל את צתה שציעית. וא"כ ה"פ דמודה ר"י בנותן לחמותו שציעית (היינו פירות שציעית, שהי' לנו מהראוי לאסור שלא יתן לה צשום אופן דילמא תחליפם ותאכיל את צני צתה שלא צקדושה. אעפ"כ אין אנו חוששינן לזה) שאינה חשודה להאכיל את צני צתה שציעית. אצל הר"ש שהוא גורם כגירסת הרע"ב שאינה חשודה להאכיל את בת"ה שציעית ומפרש כותן לחמותו שציעית פירות שציעית כפירוש הרמב"ם אינו מוצין כלל. וכ"ל דהר"ש ז"ל מפרש לומטנתינו כך הכותן לחמותו מעשר וכו' מפני שחשודה לחלוף את המתקלקל ר"ל אם יש מאכל גרוע ומתקלקל צידה נותנת לחתנה ולוקחת המאכל הטוב שלו (ויתכן היטב לפירוש זה הלשון מפני' שחשודה"ה שזה הלשון מורה שלרעה ומתכוונת) אר"י רולה היא צתקנת צתה (שיתן לה מאכלי' טובי') וצושה מחתנה (ר"ל צושה היא לומר צמו פיה לחתנה שיתן מזונות טובי' לצתה ע"כ כשיגיע לידה משל חתנה דבר מה היא מחלפת הטוב להלניע לצתה. ויתכן מחד לפי' זה הלשון וצושה"ה מחתנה) מודה ר"י בנותן לחמותו (פירות) שציעית שאינה חשודה להחליף להאכיל את צתה שציעית. א"כ הוא רשאי ליתן לה פירות שציעית וגם אינו מעשר אז מה שהוא נוטל ממנה דודאי לא החליפה. ולפי' תצצון ג' סיטות צפירוש המשנה:

א' שיטת הרמב"ם פירוש המשנה. ומודה ר"י בנותן לחמותו שציעית היינו רשאי הוא ליתן לה פירות שציעית. ולא חיישינן שתאכיל את צ"צ שלא צקדושת שציעית ואינה מחלפת אותם ומחזירתו לו כמו שכתן לה וזה אפילו צשנה השמינית כשידעה שהם פירות שציעית

שריית רק צאמ"ת תצונן מ"ש חז"ל צענין תיבת נח שנשתתף השק"ר עם הפחת"א כל מה דשקרא תסגל פחת"א נטיל. וע"כ יעקב אזינו מרת"ו אמ"ת כתצרך ויתן לך דלעילא (דייקא) האלקי וכו' והנה יום השצ"ת דצרכאן דלעילא ותתא צ"י שריין מאיר צו כציכול הארת הפני' אור פני מליך מרת ואמ"ת ע"כ מרת ואמ"ת היא מדה השציעית (ע"כ אמר הנציח וקראת לשצת ענג וכו' והאכלתיך נחלת יעקב"צ אזיך. תתן אמ"ת ליעקב) ע"כ ישראל צנ"י מלכי"ס הנה צצתם ציום השצת, ויצרך אלקי' את יום השצת, צרכ"ו צאור פנים של אדם, לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השצ"ת כמו שהוא דומה צצ"ת כי הם צקוד הדוגמא עליונה מאיר עליהם מרת ואמת שהיא כציכול הארת פנים העליוני' כמש"ל וקדש"ו צאור פניו ע"י הארת הפנים מרת ואמ"ת. הנה ישראל קדושי ומתיירחי' לשקר ציום השצת והוא להם כעצב קיים כי מאיר על פניהם מרת ואמ"ת. וצרכאן שריין עלייהו צרכאן דשצתא קדושת היום. והוא הנצטח להם והאכלתיך נחלת יעקב אזיך מרתו אמ"ת ע"כ אפילו לע"ה מישראל שולחו ואוכל על פיו. ועת לקלר כאן ועת להאריך צדרושים: ולפי"ז ילא לנו דע"ה אינו כאמן צצת רק אם אומר צפיו מחזקין ל"י שהוא אומר אמת. אזל צשארי עצירות וכו' ע"כ אין החצר רשאי לאכול עם ע"ה אפילו צצת ודצרי הרמז"ס והרע"צ שכתצו דמתיירא לעצור עצירה ל"ע:

חשבה מוצאי שבת. ה"ל למימר סתם וצמולאי שצת לא יאכל. וזה ילא לו להרמז"ס לפרש דוקא חשבה היינו צלה"כ אזל צין השמשות רשאי עדיין לאכול. אזל צין השמשות ערצ שצת הנה רשאי לעשר את הדמאי יעשר ויאכל. וזה"ש של מולאי שצת אפשר לא התיירו לו לעשר דשאני ע"ש דמעשר לכבוד שצת שיאכל צצת. ואפשר לומר דגם צה"ש של מולאי שצת רשאי לעשר רק דאשמועינן דח"ל דרשאי לקמוך על הע"ה גם צאכילת צה"ש כיון דשאלו צצת וכצר אכל מאותן הפירות:

סתם משכתינו ושאל"ו צצ"ת משמע דוקא ששאלו צצת ולא צחול ע"כ פירשו הרמז"ס והרע"צ העעם הצ' מפני שע"ה אימת שצת עליו והוא אומר אמת שמתירא וכו'.

והנה הר"ש והרא"ש כתצו הא דאימת שצת עליו מפני שהשצת קוצעת למעשר ואכי צער ולא אדע. ח"כ הע"ה אינו חשוד על מניעת הפרשת המתנות רק על אותן הפירות שלא עזר עליהן השצת ויהי' רשות צידינו ליקח מומנו פירות שעצר עליהן השצת וזה לא שומעו. והנך רואה צמ"צ אפילו מדירו הע"ה לא התיירו רק צצת הראשונה. והרמב"ם כתצ שע"ה חמור צענייהם לעשות עצירה ציום שצת. וכ"כ הרע"צ שמתיראים לעשות עצירה ולשקר צצת עכ"ל. הנה כללו כל העצירות אימת שצת מונע את הע"ה מלעשותן. והנה אם אכחנו קומיין ע"י להאמינו דציצור צעלמא כי מתיירא לשקר (הגם שהוא עצירה קלה צעניי ההמון) מכש"כ שכתמוך וכאמר דהע"ה אינו אוכל עצלים צצת. והנך רואה אעפ"י שכדר מומנו הני' לא התיירו לו לאכול עם הע"ה רק צצת הראשונה. ולא מלאתי צזה דצר המתקבל:

ואען ואומר לך עפ"י מ"ש צאריכות צדרושי השצ"ת וכאן לקלר צאתי. אמרו חז"ל צמדרש ויצרך' אלקי' את יום הז' ויקדש אותו, צרכו וקדשו צאור פניו של אדם לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השצת כמו שהוא דומה צצת עכ"ל והנה הם דצרי' סתומי'. ואומר לך דהנה אמרו צזה צרכאן דלעילא ותתא ציומא שציעמא תליין ותאכל וכו' דצההוא יומא מתצרכין מיני' וכו' והנה תצונן מדה הז' שצ"ג מדות הוא מרת ואמ"ת וידוע לך שמדת ואמ"ת הוא כציכול הארת הפנים תרין תפוחין קדישין אור פני מלך חיי"ס. ע"כ ע"י האמ"ת מאריכין ימי' כנודע מההוא אתרא דשמה קושט"א דלא שכיב אינש צלא זימני'. והנה יעקב אזינו מרתו אמ"ת תתן אמ"ת ליעקב ע"כ יעקב אזינו לא מ"ת. והנה הצרכ"ה לא

והיה ברכה

המאה לתרומת מעשר כתחברה ואח"כ נפלה
 באופן שיש ק"ח רק שלריך לתקן היינו להרים
 אותה קאה החברה וליתנה לכהן ואח"כ יפריש
 מעשר שני הכה ע"ז נאמן הע"ה לומר שכבר
 עשה כן:

מיהו על עיקר פירושו של הרמז"ס יש לתמו'
 מי הכריחו לפרש כן ולא כפשוטו
 שהחצר שקנה מהע"ה הפריש תרומת מעשר
 וחזרה ונפלה וכדמעו הפירות שואלו לע"ה אם
 הוא כבר עישר צציתו. וכ"ל דהנה ז"ל הירושלמי
 הציחו הר"ש כ"לד שואלו דזרישא מלי א"ל לית
 אלא חסד לך אלא צגין דזכנית מיכך וחמית
 אוכלסא עלך ואמרי דילמא אכשיית מתקנן צרם
 הכא דחשידתן ותקינתן עכ"ל. ומפרש הרמז"ס
 (לדעתי) את הירושלמי כן. צלמא זרישא
 צשואלו צצצת לא יהיו דצרי חכמי' כקותריס
 דליוו שאין להאמין לע"ה על הפרשת המתנות
 וליוו להאמינו צשאלה צצצת דציצור צצלמא,
 דיוכל הצצר לומר לו רחיתי הרצה צני אדם
 עומדי' עליך וקצריית דילמא שכחת מפני
 העירידא ע"כ אכי שואלך שאין אתה חסוד אללי
 והא ראי' שלא תקבתיס. אצל הכא הרי ילטרך
 לומר לע"ה אתה חסוד צעיני שלא הפרשת והן
 הפרשתי וחזרה למקומה. הלא יאמר הע"ה אם
 אכי חסוד צעיניך החסוד על הדצר לא דכו ולא
 מעידו. וקלקא צקושיא לפירוש זה. והנה צגומ'
 דידן פסקינן הלכתא כר"ש שזורי. ע"כ מפרש
 הרמז"ס פירוש משכתינו דהפריש הע"ה
 צפנינו וחזרה וכו' ככ"ל:

ואחשבה עוד דרמז התנא חשבה מו"ש לא
 יאכל הגם שהתחיל סעודתו
 מצע"י כיון שנסתלק קדושת היום ציליאת
 הכוכבי' לא יאכל ואפשר לומר דרמז צהיפך
 לפימש"ל דהא דמאמיני' לע"ה צצצת הוא ע"י
 הארת היום כי יאיר אור פני מלך לישראל צני
 מלכי' והנה כ"ה עדיין צתוספת צצת. ורמז
 דוקא חשכ"ה מולאי צצת אצל כשעדיין משהה
 אור היום יאכל:

ע"ד שיעש"ר. הכך תיבות מיותרים דלא
 הל"ל רק וצמו"ש לא יאכל. וכ"ל דמזה
 ילא לו להרמז"ס שכתב צחיצורו דצמו"ש לריך
 לעשר גם על מה שאכל כבר צצצת הציחו
 התו"ט צכאן ע"כ דקדק התנא ע"ד שיעש"ר
 רל"ל על הכל גם על הנאכל:

תו"ט צד"ה מולאי צצת וכו' אצל צחול לא
 האמינוהו וכו' משום דאיכא למיגזר
 וכו' עיי"ש. הוכרח לפרש כך דלפי הטעם
 דע"ה מתיירא לשקר צצצת א"כ כשאמר צצצת
 מעושרין הן מהראוי להתיר לאכלס גם צחול
 אצל איכא למיגזר וכו'. וצהכי יוכח לנו הא
 דקשה מעיסת הרגל שהתחיל צרגל למאן דס"ל
 סיגמור אחר הרגל דצרגל לא שייך למיגזר
 דמלמא דלא שכיחא הוא. ועוד כ"ל לומר דצכאן
 מש"ה לא מהכי אמירת ע"ה צצצת גם לאחר
 השצת דא"כ תצטנל גזירת דמא"י לגמרי דכ"א
 ינתין עד לצצת וישאל את הע"ה, משא"כ
 טהרת הרגל צודאי ליכא למיגזר כ"ל:

תרומת מעשר וכו' אף שחול שואלו וכו'.
 ופי' הרמז"ס שאם יפריש ע"ה
 תרומת מעשר של דמאי לפנינו ואח"כ חזרה
 למקומה וכו' וכשאלהו אח"כ ואמר חזרתי
 והפרשתי אותו והולאתיהו והתקתי זה שהי'
 מדומע עכ"ל. ופי' הכ"מ היינו שיאמר הע"ה
 שעוד נפלה צו פירות חולין מתוקנים שלא
 צמתכוין עד שעלתה צק"א. מיהו אין זה
 הפירוש צמשמעות לשון הרמז"ס צכאן ונראה
 פירושו צכאן דקאה התרומת מעשר סנטל וזן

ואוכל"ן על פיו. זרישא יאכל"ל וצכאן
 ואוכל"ו כ"ל לדקדק גם את
 התרומה יאכל. לא אמרינן כבר זכו צו הכהנים
 ולריך להרים מפני גזל השצצו קמ"ל דלא דהוה
 כהפרישה צטעוה:

משנה ב' הרע"ב צד"ה צצת הראשונה של
 סעודת כישואין וכו' וכ"ה
 צירושלמי והרמז"ס לא כתצו. ונראה דהרמז"ס
 קוצר דצרי הירושלמי אין זה פירוש למתניתין

האומר למי שאינו נאמן על המעשרות וכו'. משמע לכאורה דוקא שידע צדאי המשלה שהשליח אינו נאמן אזל אס אינו יודע אפשר יכול לקמוך עליו אפילו צלומר סחס קח לי ממי שהוא נאמן דהוה ס"ס דילמא אותו השליח הוא נאמן ואת"ל אינו נאמן אעפ"כ דלמא יקח מן הכאמן. ול"ע צזה ואי"ה צמשכה ו' כדצר עוד מזה:

משנה ו' אמר אחד אני אינ"י נאמן איש פלוני נאמן ה"ו נאמן. ואית דגרסי אומר אחד אינ"י (ר"ל) איני צעלמי נאמן) אינו נאמן (ע"ז) ולא מהימנין לי) [ולפי"ז גרסינן אינ"ו צול"ו ולפי הגירסא הראשונה גרסינן אינ"י ציו"ד] ח"ל איש פלוני נאמן ה"ו נאמן. והנה צירושלמי פריך ועד אחד נאמן צחמי (ופי' הר"ס אע"ג דצעלמא עד אחד נאמן (צאיקורין) לא הי' ראוי כאן להאמינו כיון דהוא עלמו חסוד עכ"ל) ח"ר יוחנן קל הקילו צאכסנאי מופני חיי נפש ע"כ. הנה לפי מ"ס צמשכה הי' האומר למי שאינו נאמן וכו' קח לי וכו' דוקא כשיודע צדאי שהשליח אינו נאמן אזל כשאין יודע צדאי נאמן ליקח לו אפילו צסחס. הנה לגירסא הראשונה צכאן איני איני נאמן איש פלוני נאמן תחנן שפיר קושיית הירושלמי כיון שהוא אינו נאמן כאשר אומר צמו פיו אין מהראוי להאמינו על אחרים והוכרח לתרן משום חיי נפש אזל לגירסא השני' ח"ל אחד איני (הנאמן) אינו נאמן. ח"ל איש פלוני נאמן ה"ו נאמן. הנה אותו האומר אכחו לא כדע אס הוא אינו נאמן למה לא כאמיכהו. הנה קושית הירושלמי לק"מ. וכלערך לומר צע"כ דהירושלמי גורס כגירסא הראשונה. או כלערך לומר דהירושלמי ס"ל צמשכה הי' האומר למי שאינו נאמן על המעשרות היינו שאין ידוע לו אס הוא נאמן ול"ע:

תוי"ט צד"ה מי כאן מוכר ישן פי' הרע"צ שיירא שמוא יאכילוהו חדש וכו' כ"ל דלא רלה הרע"צ לפרש כר"ס לענין משוצח

רק הוא ענין אחר דצצצת הראשונה של סעודת ניסוחין אוכל עמו אפילו צלא הדרה. ומדברי הר"ס אין הכרע:

תוי"ט צד"ה חצירו וכו' ולא לשון ת"ח וכו' עיי"ש אפילו אס נאמר ת"ח ילדק צכאן שפיר דהרי אינו קאמר שאינו נאמן"ן רק הוא אינו מאמינ"ו שהוא חסוד צעיקיו. וצזה יוכח צסיפא הכפל לשון לפי גירסת ואעפ"י שאינו נאמן"ן ולא זו ח"ז קתני דצרישא אשמועינן דהוא אינו מאמינ"ו אזל הוא נאמן"ן לכ"ע וצסיפא אשמועינן צרותא אעפ"י שהוא אינו נאמן"ן לכ"ע:

משנה ג' תוי"ט צד"ה אין לריך לקרות וכו' אזל אפשר שהר"צ סוצר דהירושלמי חולק עם הצצלי וס"ל דאך לרצנן לא נחסדו וכו' עיי"ש. וכ"ל דלישנא דמשנתינו מוכחת כן. דהנה ר"ח אומר אין אדם לרי"ך לקרות וכו'. ה"ל למיתני וחכ"א לרי"ך לקרות שס וקאמר וחכ"א קורא שס אפילו לא לריכא והצן. ולפי"ז ג"כ ל"ק על הרמז"ס צחיצורו סכתצ כפי שיטת הירושלמי נגד הצצלי כיון דלא כ"ו כ"כ לריכא ולענין הפירוש מסתצר פירושא דירושלמי אזיל צשיטת הירושלמי:

משנה ד' ואם היו כהן או עני למודי"ם לאכול וכו'. רצותא קמ"ל אפילו למודי"ם ורגילי"ם לאכול אללו תמיד משלו והן היום מה שמאכילם הוא משלהם דהוה קלת כפורע חוצו אעפ"כ כיון שאינו מחויצ להס מן הדין והוא מודיעס שהוא משלהם מותר להאכילם, מוכש"כ כהן ועני שאינס רגילים לאכול אללו וצאו והוא מאכילם ומודיעס, שהוא מותר צודאי:

משנה ה' ולקחתי לך מאחר שהוא נאמן וכו' לא אומר ולקחתי לך מפלוני דאס מוכיר שס האיש שלקח ממנו וידעינן צי' צאותו איש שהוא נאמן, נאמן השליח ע"ז דמירתת השליח פן ישאלו את אותו האיש כ"ל

והיה ברכה

שם ועוד הקשו ומתחנתינן דלקמן כמו שכתוב שם צ"ד עכ"ל. אי"ה אכתוב לך ייסוב הדבר:

משנה ז' שלי חדש וכו' שלי אינו מתוקן וכו' לפי' הרע"ב דמיירי בחדש שלפני העומר דהיא איסור דאורייתא. לא זו א"ז קתני לת"ק ולפי' הר"ש בחדש וישן לענין שצח יש ג"כ לומר דרך לא זו א"ז וק"ל:

תוי"ט צד"ה ר"י אומר וכו' ומתחנתינן דהכא הקשו נמי התוס' וכו' חדש וישן מאי איכא למימר עכ"ל. כבר פירשתי לעיל דלא מליכו שיגזרו על פירות ע"ה משום חשש חדש רק דצבאן מיירי שהוא מחמיר ע"ע או שקוצר שצמקום הזה הוה חסודים על החדש ועכ"פ אינו לריך להחמיר רק מה דמחמירין צדמא:

פרק ה' משנה א'. תוי"ט צד"ה הרי זה וכו' ולא ידעתי למה אומר כאן צ"ד ז"ה ולא צלפוכ"ו וכו'. כ"ל צבאן הוא לשון המשכה כו"ל כדי וכו' היינו שלריך ליעול צידו השיעור הזה צדכי שלא יתהפך עד יגמור דצרו ויפריש המקום המורשס ויתן לכהן משא"כ מעשר שני יחללו ויאכל א"ל ליעול צידו רק יאמר לפונו או דרומו והוא דבר מקסתר:

משנה ב' הרע"ב צד"ה זה שעשיתי וכו' ומתחנתינן אחיח כאצח אלעזר וכו' ולשון הר"ש דלמ"א אצח אלעזר צן גומל היא דס"ל דאינו הכרח כ"כ לומר אצח אלעזר היא די"ל שפיר דאחיה ככ"ע. והגם דאין הצעה"צ רשאי להפריש לכתחילה תרומת מעשר מה שעשה עשוי רק דאינו רשאי להפריש יותר צעין יפה דמפסיד וגזול את הלוי. וח"כ כלטרך לומר דמתחנתינו לא שליש שלם קאמר אלא חסר מעט. משא"כ אי אמרינן דאחיה כאצח אלעזר הכה רשות לצעה"צ להפריש ת"מ צעין יפה ושליש שלם קאמר והצן:

ויפה דהנה המשכה סיימה צדצרי' הר"י אל"ו כאמרינן דמשמע דמשמיענו דשניהם כאמרינן וא"ל לחשוש לאיסור. ואם השני לא העיד על איסור והיתר רק על הצעה וצח מה כאמנלת שייך צזה (והנה הר"ש ז"ל צהגהותיו כתב הרי אל"ו כאמרינן לאו דוקא רק הראשון כאמן על השני שהוא כאמן ולא אמרינן גומלין. והרע"ב ז"ל לא רלה לדחוק כך צפירושו):

והנה הר"ש ז"ל הקשה למאן דמפרש על איסור חדש דלא מליכו שיהיו עמי הארץ חסודים על החדש. וכ"ל שהרע"ב ז"ל דקרק לתרן זה צדצרו שכתב שייר"א שחא יאכילוהו חדש. היינו לומר שאין זה גזירת חכמי' שלא כאמין לע"ה על החדש אצל האיש הזה מחמיר ע"ע ומכנהו שאינו אוכל עד שיתצטר לו שאינו חדש והנה הוא מתיירא שיאכילוהו חדש וכו' או ציודע שרוב חכמי המקום חסודים על החדש:

שם והקשו צתוס' דהל"ל (ר"ל) צמסנה דלקמן) של חצירי אינו חדש כמו שאומר של חצירי מתוקן. ולדעתי הקלושה אין זה קושיא כ"כ דצטלמא של חצירי מתוקן דאיחעציד צי' מעשה משא"כ לומר של חצירי אינו חדש יותר תלדק לומר של חצירי ישן:

שם ועוד האיך יקנה ממי ששלחו אללו והלא הוא צעלמו אחר שאינו כאמן. ג"ז לק"מ רק לפי הגירסא חכ"י איכ"י כאמין אי"ש פלוכ"י כאמין אצל לפי הגירסא אל"ש פלוכ"י כאמין לא אחר ע"ע שום דבר וכ"כ שהוא גירסת הרע"ב:

שם ועוד מדקא שאל להאיך מי מוכר ישן מכלל מה שקנה ממנו כבר ה' חדש וכו'. לק"מ דמיירי שלקה ממנו מין אחד ורולה לקנות עוד מין אחר ואין לו לאותו האיש זה המין ורולה לילך למקום אחר לקנות:

לא פליג ר"ש צמטנה זו משום דס"ל כר"י זהא וע"כ פסקו הרמז"ם והרע"ב כר"י כן ג"ל לייטצ:

משנה ה' הרע"ב דר"ה זולל וכו' דקסבר יש צלילה דצד היצב עכ"ל. כ"כ ג"כ הרא"ש צהגהותיו ומסיים ח"כ דמחאי הקילו עכ"ל ור"ל דמחאי הקילו לומר דיש צלילה ציצב אצל דצר שידוע לכל שאינו כצלל כגון פרוסת פת ופלחי דצילה גם דמחאי לא הקילו כן לריכיס לפרש דצרו:

תוי"ט דר"ה אצל וכו' ויש להרמז"ם צזה פירוש אחר וכו' עיי"ש לפי פירוש הרמז"ם ל"ל דר"י לא קאי רק על הסיפא העני שנתנו לו פרוסת פת וכו' אצל על הרישא הלוקח מן העני לא יתכן והצנ:

שם וקצרתו שהנותנים ונתנה מרובה הם כצלל רוצ ע"ה דמעשרים והנותנים ונתנה מועטת ילאו מכלל רוצ זה וקרוצים לודאי שאינם מעשרים עכ"ל לקצרה זו איש כליי אין לו לאמנות במקום דאית ל"י דררא דמונוא:

שם ול"ל שהוא מפרש הדצר המוקדם עכ"ל. ר"ל ר"י מפרש דצרי הת"ק כמו כל חימת"י לפרש:

משנה ו' וחזר ולקח ממנו שני. נראה לומר אפילו צו ציוס:

נאמן הסיטון לומר וכו'. דמה לו לסקר כיון שהוא אינו מחוייב לעשר כיון שהוא משפיע צמדה גסה. ונראה לפי"ז דכאמן אפילו לכמה ימים:

משנה ז' מעשר מזה על זה. נראה ג"כ צודאי אפילו לכמה ימים:

משנה ח' אעפ"י שאמרו אין אדם רשאי וכו'. עיין צתוי"ט. ונראה לפרש

משנה ג' הרע"ב דר"ה ומן הלוננת על החמה אעפ"י שהוא מעשר מן הרע על היפה קצר לה כר' אלעאי וכו' וצדמחאי התיירו אפי' לכתחילה עכ"ל. דלמה ל"י לר"מ למימר מן הלוננת על החמה הול"ל קתם משל היום על של חמש (וצפרע לדצרי הירושלמי דמתיר עד ט"ו יום) אלא ע"כ אשמועינן עוד דין אחר דצדמחאי מעשרין לכתחילה מן הרע על היפה:

והנה כפי הנראה גם ר' יהודה מודה צזה דהרי מתיר צשל יום אחד אפילו מדפוסים הרצה ולא נאפו ציחד ומילא צודאי יוכל להיות אחד חס ואחד לוכן ואעפ"כ מותר. ור"ש י"ל דס"ל דאקור אפילו דמחאי לכתחילה דהרי ר"ש חייש לדפוסים אפילו צשל יום אחד י"ל דס"ל דאקור אפילו דמחאי להפריש לכתחילה מן הרע על היפה אצל נראה דאפילו ר"ש מתיר דהרי מתיר צחלה אפילו לימים הרצה. ויש לתמוה למה השמיט זה הרמז"ם צפירושו כיון דהוא דצרי הכל להלכה. והנה ראיתי להרא"ש צהגהותיו שכתב צזה"ל ולפי הירוש' דלעיל דצרי עד ט"ו יום אין כאן רעה ויפה ע"כ. ולא נודע לי כוונתו ול"ע:

תוי"ט דר"ה מעפוסין פי' הרמז"ם כמו דפוסים לפי שהיו עושין את הלחם דפוסים עכ"ל. ועיין צר"ש פי' צשם הירושלמי דפוסים הכוכ' על התכורים עיי"ש:

משנה ד' תוי"ט דר"ה ר' יהודה וכו' כתבו הרמז"ם והר"צ הלכה כר"י ולעיל פסקו הלכה כר"ש והלא ר"ש אוקר צשני דפוסים עכ"ל. י"ל דהנה ר"י ס"ל דפלטר אחד נחתום זצין ע"כ ס"ל דהפלטר מדקדק שתהא ללחמו טעם אחד צלתי משתנה כדי שיהי ניכר לחמו מלחם של אחרים. ולפי"ז צודאי מדקדק גם צלוקחו מן הנחתום אפילו מדפוסים משוכים מדקדק שיהיו מחיטים של מין אחד צכדי שלא יהי' הלחם צטעמים משוכים, וע"כ

והיה ברכה

פרק י' משנה א'. תוי"ט גד"ה מן העכו"ם ומן הכותי. לכאורה הו"ל לשכות מן הכותי ומן העכו"ם עכ"ל עמ"ש צמורך יישוב לזה:

תוי"ט גד"ה לפניהם כתב הרמז"ס צפירושו ועל תנאי שיהי החילוק לפני צעל השדה שידע שמה שנתן לו הוא עזל עכ"ל הרמז"ס ז"ל מדקדק תיבת לפניה"ס. ולפי"ז זה התנאי לא שייך רק בישראל וכותי אזל בגוי מה כפקח מיני' אס ידע הגוי שהוא אינו מעושר. וצוה יתורן לך דקדוק התוי"ט למה לא תני מן הכותי ומן הגוי דלזו הי' קאי יחלק לפניהם אדסמוך ל"י דהיינו מן הגוי וזה א"א לומר כו"ט ע"כ תנא אח"כ מן הכותי:

תוי"ט גד"ה מעשר וכו' והר"צ לא כתב אס הלכה כן עכ"ל. וכ"ל דהרע"ב ז"ל כתב צמ"צ וכוותי' דר"י קיי"ל דלא פליג ת"ק על"י עכ"ל כוונתו גם על דברי ר"י שצמסנה א' כ"ל:

משנה ב' תוי"ט גד"ה החוכר וכו' לא פירשה ומסתנינו דין כותי וכו' עיי"ש. כ"ל דזה תליא צפלוגתא אס כו"ד גירי אריות הס גם עליהם קאי לא תחנס לא תתן להם חכיי' צקרקע והוה דינס כגוי מעשר ונתן לו ולכו"ד גירי אמת הס דינס כישראל תורס וכותן לו, וצפלוגתא לא קמיירי:

משנה ג' הרע"ב גד"ה אף המעשרות שלהן. אס המקצב כהן כל התרומה שלו ואס לוי הוא כל המעשר שלו עכ"ל. למאן דס"ל דמן התורה יולאין צנתינת מעשר לכהן וכמו"ס התו' ביצמות נראה לומר דאפילו המקצב כהן המעשר שלו לר"י דשייך ג"כ לומר על מנת כן צא כ"ל:

תוי"ט גד"ה כך חולקים צתרומה וצמעשרו"ת. כן לשון הרמז"ס עכ"ל על כרחך ל"ל כן דמה שיעיי' דלוי לתרומה:

אע"פ שאמרו אין אדם רשאי למכור עזל א"כ חלו המוכרים עצרו על דברי חכמי' כאמר לפי"ז שאינן כאמנים לומר שהוא עזל דאין אדם נוסיס עלמו רשע קמו"ל:

אין אר"ם וכו'. נראה דקאמר אר"ם להורות דאפי' ע"ה מוזהר מדצריהם ע"ז ולאו דוקא חצר:

משנה ט' לשון הרמב"ם כזר זיארנו שאין קנין לגוי צח"י וכו' ר"ל כזר זיארנו דאית מ"ד דס"ל הכי אזל אינה הלכ' כדמוסיק:

עוד שם ור"א אוסר בבותים. כי יש מהס מי שנזהר מהמעשרות מחד ומהס מי שלא יפריסם כלל עיי"ש. תימה לפירושו הרי מלות המעשרות כתיבי ואחזוק (ולפי' הר"ש והרע"ב כיחא) כו"ט צגמ":

במשנה מעשרין משל ישראל על של גוי"ם. לשון רביס, להורות לנו שאין קנין לשוס גוי ואפילו אוחן הצאים מוצע אצרהס ואפי' ישמעאל דאמרו צזהר דהצעיחו לשר שלו סיהי' א"י ת"י צחורצנה אעפי"כ אין לו קנין:

משנה י' הרע"ב גד"ה תרס מן הארץ אפילו לכתחילה ומוסס סיפא וכו'. וכ"כ הר"ש צהגהותיו ולולי פירוסס יכולני לומר דלכתחלה לא יתרוס דאחי למיחלף ולמיעצד כן צשאיכו נקוב:

משנה י"א הרע"ב גד"ה מן הודאי על הדמאי תרומה ולא תחכל דהוה דומה דמפריס מן הנקוב על שאינו נקוב עכ"ל ונראה דאינו דומה לגמרי דאילו מן הנקוב על שאינו נקוב הנה כשיוליא הכהן המעשרות לריך ליתנס ללוי ולעני דהוה עזל ודאי צלא ספק, ומש"כ מן הודאי על הדמאי יכול לומר ללוי ולעני אייתי ראי' דעזל הוא:

זד"ה כשם וכו') ואע"ג דלעיל לזעליי הכא שאני וכו':

משנה ו' וצנועי ב"ה היו נוהגין כדברי ב"ש. משמיענו צזה דמלוה להחמיר כז"ש כיון דז"ה צעלמס ס"ל דמלוה להחמיר. ואין זה דומה לעוצדא דר' ערפון צפ"ח דצרכות:

משנה ז' תוי"ט זד"ה וחלקו וכו' אצל הרמז"ס מפרש צענין אחר וכו' כ"ל הר"ש והרע"צ נאדו מפירוש הזה משום דלשון המשנה, שנים צעלרו את כרמיהם לתוך גת אחת, משמע שהצלירה היינו לקיעת הענבים הי' לתוך הגת ולא חלקו מעולם את הענבים:

משנה ח' שנים שקבלו וכו' עיין צתוי"ט. הנה הרמז"ס מפרש למשנתינו לענין דיני ממונות שכופין על מדת סדום וצחיצורו חזר צו ופירשה צעשניהם נאמנים על המעשרות ואעפ"כ אינם רשאים לומר עול אחת חיטי' ואני שעורים משום דהוה כמוכר עצל ואינם רשאי' למוכר את העצל אלא ללורך. י"ל ההכרח שהכריחו להרמז"ס לפרש כן ולא כפשוטו שהיו אותן השנים אחד מעשר והשני אינו מעשר. כראה שהכריחו לשון משנתינו, שנים שקבלו וכו' יכול הוא לומר וכו' ולא קאמר אח"ד מעש"ר ואחד אינו מעשר כמו צמסנה ז'. ואי משום דקאי אמסנה הקודמת ה"ל לומר קתם קיצליו את השדה צאריקות וכו' ומדקאמר שני"ס שקיצלו וכו' משמע דלא קאי על שני"ס הקודמי' צמסנה. וגם מדקאמר יכו"ל הו"א לומר עול וכו' ולא אמר יכול הוא לומר ל"ו כמו צמסנה ע' משמע דכ"א יכול לומר כן:

משנה ט' תוי"ט זד"ה עול אחת וכו' והא דלא תנא איפכא משום וכו' עיי"ש. לכאורה לא ידעתי מאי קשי' לי' למה לי' להשמיענו איפכא הרי תיירי דהמוריש הי' עם הארץ וכי עד כאן לא ידענא דע"ה אינו נאמן על העהרות ול"ע:

תוי"ט זד"ה שעל מנת כן צאו וכתב הר"צ דאין הלכה דצמה קנו וכו' סתמו נעשה כאומר לו וכו' וזהכי קני וכו' עיי"ש. כראה דמשנתנו תיירי אף לאחר דקנסינהו עזרא ללוים שלא יעלו מעשר וצלהם לא קנים הנה ס"ל לרבנן דזה לא תיקרי צעלה"ס כיון דגוף הקרקע אינה שלהם כ"ל:

משנה ד' ישראל שקיבל מכהן ומלוי המעשרות לבעלי ע"כ. כשקיבל מכהן התרומה והמעשרות לזעליי וכשקיבל מלוי רק המעשרות לזעליי וצתומה ודאי חולקין דאין שייכות ללוי לתרומה. והתנא קמא מלמא פסיקתא מעשרות כ"ל:

קרתנ"י עיין זר"ש הציח צסס הערוך לשון קרי' סדרך צני הכפרי' לקבל סדות מצני הכרכים עכ"ל. י"ל לפי"ז הנה הקרתנ"י אין לו סדה ור' ישמעאל דוקא קאמר קרתנ"י שאין לו סדה, ומי שאין לו קרקע פטור מן הראי' ואינו רגיל לעלות לרגל לירושלי'. משא"כ מי שרגיל לעלות לרגל יכול להשהות המעשר עד הרגל צזה י"ל גם ר"י מודה כ"ל:

תוי"ט זד"ה ר' ישמעאל וכו' פירוש אצל למוכרו אינו יכול למוכר דאין מ"ש נמכר צירושלי' ע"כ. וזה הלשון תמו'. דכיון דהוא כצר צירושלי' מה צכך שאינו יכול למוכרו הרי יכול לאוכלו. אצל צלשון הר"ש שלפנינו הלשון מתוקן וז"ל אצל למוכרו אינו יכול דאין מ"ש נמכר וצירושלי' אין דעתו לערוח מסתמא עכ"ל:

משנה ה' הרע"ב זד"ה המקבל זתים לשמן ישראל שקיצל זתים מכהן או מלוי עכ"ל. וכ"כ הר"ש (עיין צתוי"ט) הא ודאי דגם הרע"צ והר"ש מודו דמשנתנו צמוסלס קא תיירי דהה"ד איפכא מדקא הולרך ר"י לומר ישראל שקיצל וכו'. והא דפירשו דצרי ת"ק רק על ישראל שקיצל וכו' הוא צכדי שיתכן דצצריה' לפרש אח"כ (כמו שמפרש הרע"צ

והיה ברכה

משנה ג' תוי"ט זד"ה ומעשר שני באחרונה וכו' והתשובה שפירשו כמו אחרוני' דלחא שיש עוד יוסף וחל אחרונים וכו' עיי"ש. ואמרנו שזה רמז צפוק צצית דינו של צועז שאמרו יתן ה' וכו' כרחל וכללה אשר צנו שתיהם את צית ישראל. דהנה צית ראשון נגד אצרהס שקראו הר. והשני נגד ילחק שקראו שדה. והשלישי שיצנה צ"צ לעולמי עד נגד יעקב שקראו צי"ת, הוא הכן' בי"ת ישראל. והנה מן רח"ל ולח"ה נשמע שיצנה צי"ת ישראל צ"צ. והוא כמ"ש התוי"ע מדכתיב צשתיהן אחרוני"ם נשמע שו"ש הנציח צצית שני גדול יהי כבוד הצית הזה האחרון, אין הכוונה אחרון ממש. וצמורה יצנה צית ישראל. והארכנו צזה צפירוש המדרש ללל לחה וילרי' אחרונים אמרו צמדרש למדך אחרון' אחרון' חציב. ואין כאן מקומו:

תוי"ט זד"ה שהוא תנאי וכו' וכ"כ הר"ש וכו' ולכך רשאי לאכול רל"ל לאכול כדי שצעו ולהפריש מפירות צעה"צ גרוגרת אחת לתרומת מעשר ולא הוה גזל:

הרע"ב ז"ל לא פסק צמשנתינו הלכה כדצרי מי. והנה הרמז"ם ז"ל כתב אין הלכה כרש"ג. והנה לפי פירוש צמשנה דפירש דת"ק ור"י אומרים דצר אחד (עיי"ש) ח"כ הלכה כר"י משא"כ לפירוש הרע"ב דשלש מחלוקת צדצר נסתפק הלכה כדצרי מי. אצל חכי צער ולא אדע כוונת הרמז"ם ז"ל דלכאורה פירשו צמשנתינו הוא דלל כדצרי תלמוד הירושלמי וגם לא אוכל לידע למה לא פסק כרש"ג הרי קיי"ל כ"ו ששנה רש"ג צמשנתינו הלכה כמותו חון מערב ולידון ורחי' אחרונה ול"ע:

משנה ד' ועשרה מעשר ראשון. כ"ה הגירסא צגמ' גיעין. וצנוקחי המשניות ל"ג תיבת ראשון. וכ"ל דזה תלוי צפלוגתת הפוסקים לענין גיעין אית דס"ל צשנה מעוברת כותצין צאדר הראשון אדר סתם ואית דס"ל דלריך לפרע ולכתוב אדר הראשון.

משנה י' יכול הוא לומר שול וכו'. כראה צצכוונה השמיני התנחל תיבת ל"ו (כמו צמשנה ט') להורות שלא יאמר ל"ו כן לנכח טול אתה ע"ז דהוה כנותן מכשול לפני עיור:

משנה י"א תוי"ט זד"ה שהפה שאסר וכו' כדתנן צפ"ק מכזיב ולהלן נאמן ודצרי העתיקס מהר"ש עכ"ל. אין זה צדצרי הר"ש שלפנינו. ואדרצח צהר"ש כתב צקוריא גזרו על הדמאי דלל פטרו חלל מכזיב ולהלן עיי"ש:

משנה י"ב קח לי אגודת ירק. קח לי גלוסקן וכו'. צרישא הוה לא זו ח"ז לא מיצעיח צירק דהמעשרות הס מדרבנן פעור השליח מלעשר, חלל אפי' גלוסקן דהמעשרות הס מן התורה אעפי"כ פעור:

פרק ז' משנה א'. תוי"ט זד"ה אומר וכו' כתב הר"צ הכח מירי צלל הדירו וכו' וכ"כ הר"ש עכ"ל פשטא דמתניתין כך הוא שס תכינ המדיר וכאן המזמין. ועיין מ"ש צסמוך:

שם ולכאורה אפשר לומר דאפילו כי הדירו הואיל וצע"ש הוא וכו' משא"כ משנה דלעיל דצצנת עלמו הוא שהדירו עכ"ל. הר"ש והרע"ב לא רלו לומר כן דסס הוא צצצנת עלמו דייקח דהרי תכינן שס צסיפח וצצצנת שני' אעפי' שדר ממונו הכי' לא יאכל ע"ד שיעש"ר. ואי צצצנת קמירי האיך יכול לעשר. וח"א לדחוק דרל"ל ע"ד שיעש"ר מע"ש דח"כ ה"ל למימר חל"א ח"ס כ"ן עיש"ר כ"ל:

משנה ב' תוי"ט זד"ה מזגו וכו' ותנח נקעו שתי' והה"ד למה שיאכל וכו'. והא דנקעו דצריו צשתי' לצותח דלל חייסינן מה שמתערצת התרומה עם החולין כמ"ש התוי"ע זד"ה שאני וכו'. וגם אשמועינן דין חדש דצשתי' יאמר קציעות מוקס של מעשר שני צפיו לא צלפנו ודרומו:

מדצרים על המשכה ו' כשאמר מעשרות כלכלה
בחצרתה. והנה לא דרך רחוק הוא דרשהו
מספר הזה:

תוי"ט זד"ה לא הפסיד כלום וכו' וכולה
מתני' כשאין לו פרכסה ומקום אחר
עיי"ש. משמע צ"ש פרכסה ומקום אחר בכל
הצעות דמתני' לריך לתקן התערובת מנוצל
הגמור שיש לו צלל התערובות. וקשה לי לפי"
צצא דרישא מזה נוצל ומזה חולין שנתערבו.
הנה צ"ש לו נוצל אחר יפריש מאותו נוצל גם
ע"ז שנתערב והרי אותו הנוצל שנתערב צטל
מדאורייתא דהרי אין צטל הזה רק חלק ממזה
תרומת המעשר ונתערב עמו ג"כ מזה חולין
א"כ הוה התרומת מעשר רק אחד ממאתיים
ומדאו' הוא צטל ודאי וא"כ כשופרים מן הנוצל
הגמור ע"ז המעורב שפריש מן החיוצ על
הפטור והתרומה שפריש הוא נוצל ולא תאכל
עד שיוליא עלי' תרומות ומעשרות ושוא' אינו
צטל גם מדאורייתא כיון דאפשר לתקן ואפשר
לקרות שם לתרומת מעשר צכ"מ שהוא הנוצל
והוה כידוע היכן האיסור מוכח ומכירו דאינו
צטל גם מדאורייתא רק מחויב לחפש אחריו
ולקסירו כ"ל:

משנה ח' תוי"ט זד"ה נוטל צ' חציות
כתב הרב וכו' וכתב הכ"מ וכו'
והאיך יולא י"ח וכו' מאותו חצית שקצע עכ"ל
ואולם כל החרדה הזאת משום התרומת מעשר
שיש בו עכ"ד התוי"ט. תירוכו של מרן הכ"מ
אין לו ציחור. גם מה שסיים התוי"ט ואולם כל
החרדה הזאת וכו' עקבותיו לא נודעו ואומר לך
את אשר עם לצני דהנה יש צכאן מזה חציות
והנה יודע שאחת מהנה מעשר ושאר חציות
חולין והנה בחציות המעשר יש חלק עשירי
תרומת מעשר. והנה צצא הראשוכ' שאמר
צשורה החילוכה קצע חצית אחת למעשר ואינו
יודע צאיזה לד' א"כ נכנסו צגדר הספק ל"ו
חציות א"כ הרי התרומת מעשר נתערב אחת
צשכ"ע וצטל מדאורייתא לגמרי ומפני גזל
הצטע לריך ליתן ותיקנו חכמים שיתן צ' חציות
לכסן צאפשר עכ"פ תתמי לי' מן אותן

הנך רואה לפי נוסחת הגמ' ל"ל צמעשר ראשון
לשון ראשון. ואי תקשה הרי צכל המטניות של
מס' דמאי לא שכינו רק הרי הוא מעשר"ר י"ל
צדמאי שאני כיון ששפריש תיכף תרומת מעשר
א"כ יש הוכחה דעל מעשר ראשון קאי. משא"כ
צודאי ודוק:

משנה ה' ה' היו לו תאנים של טבל וכו' פי'
הרמב"ם אינה הלכה לפי שהנוצל
חייב צמתכות מדאורייתא והעיקר צדאורייתא
אין צרירה עכ"ל. לא ידענא לפי מה ששכינו
צש"ס דינן כמה פעמים דמדאורייתא לא
קומחיי צמעשרות רק דגן ותירוש וילנה.
ופירות האילן הם מדרצבן א"כ המשנה הלזו
נוכל לאוקמא אפילו כרצבן דר"מ צדדרצבן יש
צרירה. ומעתה ל"ק קושיית התוי"ט שהקשה
למאי אילטרין לן הך צצא וי"ל דלריך
להשמיענו דזה אפילו לרצבן דר"מ ול"ע:

משנה ו' מעשרות זו בזו הראשונה
מעושרת. כתב הר"ש ובהך
קומייתא ליכא חידוש צמה שהראשונה מעושרת
ומשום סיפא כקמ"י עכ"ל. י"ל דהחידוש הוא
אעפ"י שעדיין לא הרים המעשרות מן השכ"י
ומתר לאכול הראשונה ואפילו כאצדה השכ"י או
כשרפה קודם הרמה צבר הראשונה מתוקנת:

תוי"ט זד"ה של זו צזו וכו'. ומזה אחי תמה
על הרמב"ם שפוסק למשנתנו צה'
מעשר וצמס' תמורה פוסק דלא כר"מ עכ"ל י"ל
צכאן ס"ל להרמב"ם דאפילו ר' יוסי מודה כיון
דאפשר לקרות צ' שמות כאחת כשיאמר
מעשרות כלכלה צחצרתה. ואעפ"י קשה למה
פירש דלא כתלמוד ירושלמי ול"ע:

משנה ז' מאה טבל וכו'. משנה זו ומשנה
ח'. יש לנו הרבה ספיקות לכל
הפירושי' ולא עמדנו צקודה. והנה רחיתי
צחיצור שנא"ל פי' על המטניות פירש לצ'
המטניות הללו צדרך אחר לא דרכו צו
הראשוכים והוא דאלו צ' המטניות המה

והיה ברכה

תוי"ט זד"ה חלי שורה וכו' וצענין ראשון
 מונו ההלכה הוא לוקח צ' חציות
 שכתוב על אחת א' ועל אחת צ'. או שכתוב על
 אחת ג' ועל אחת ד' כ"ל:

שהפריש וככה הפרש צכל הצצות דצטארי
 הצצות צודאי תחצטל התרמות מעשר צאלפים
 ורצצות הצן הדצר:

שם הקו העוצר מן א' עד צ' או הקו העוצר
 מן ג' עד ד':

תוי"ט זד"ה חציות וכו' לומר לך היינו כד
 היינו חצית וכו' ומסיים הרא"ש כ"ו
 למקח וממכר:

מסכת כלאים

משנה ד' ובאילן האגסים וכו' עיין זר"ש
 ירושלמי צסס ריז"ל כולנו זוגות
 זוגות, רצ אומר כולנו מין אחד עכ"ל כראה
 דריז"ל ל"ג והפרישים צול"ו רק צלא ול"ו ורצ
 גרס צול"ו כ"ל:

פרק א' משנה א' החטים והזוכין אינם
 כלאים זה צזה עיין צתוי"ע דלהכי
 שנה הזוג הראשון צפ"ע להורות דגם כל שאר
 הצצות זוגי זוגי קחני עי"ש. ולהכי קחני כ"ח
 מהזוגות המין הא' צלא ו' והמין השכי צו'. אצל
 ופול הלצן והשעועים לא ידענא למה כתצ ופול
 הלצן ואפשר י"ל דתנא ופול הלצן כי פול הלצן
 אינם כלאים ג"כ עם הנשנה קודם היינו עם
 הטופח וכן יט לפרש צחינך משניות שנשנה
 צהם הזוגות שניהם צוויין ול"ע צזה:

משנה ה' ודלעת יונית עם המצרית
 והרמוצה. עיין צתוי"ע ח"ו ח"ו
 קחני. רל"ל דלעת יוכית עם דלעת המלרית או
 דלעת יוכית עם דלעת הרמול"ה הוו כלאים
 דח"ח לומר דלעת המלרית עם הרמולה הוו כמי
 כלאים דהרי לעיל צמשכ' צ' אומר אינם כלאים
 זה צזה והוא פשוט:

הרע"ב זד"ה החיטים והזוכין וכו' ואע"ג
 דלא חזי למאכל אדם וכו' עי"ש.
 צצ"ר פ' כ"ח פ"י צעל מ"כ צסס רש"י שעושין
 מונו פת צארן אשככו. ולפ"ז הוא מאכל אדם
 כעת וכמדומה שהוא מה שקורין טערקיי"ש
 וויי"ן והוא הכק' צלשון הגר"י טענגי"ר:

משנה ו' החמור והערוד. פירשו הרמז"ס
 והר"ש והרע"ב חמור הצר וכן
 פרש"י צצרכות דק י"ז צין חמור לערוד. ומיהו
 צצרכות צמעשה דרצצ"ד משמע שהוא מין נחש
 מויק. וכך פירש"י שס צצא מן הכחש והלצ ול"ל
 שאחד מאלה צלא ו' וצקמז:

משנה ב' חרדל וחרדל מצרי ודלעת
 המצרי וכו' ופול המלרי וכו'
 עמ"ש צמשכ' א' צענין הווי"ן:

משנה ז' הרע"ב זד"ה אין מציאין וכו'
 אין מרכיזין אילן מאכל צאילן
 מאכל וכו' אצל אילן סרק צאילן סרק כיון שאין
 שום אחד מהם עושה פרי כמין אחד חשוב
 ושרי עכ"ל כ"כ הר"ש לפי גירסא אחת
 צירושלמי ומיהו הציא עוד גירסא דגם אילן
 סרק צאילן סרק אסור וכתצ הרא"ש צהגהותיו
 ומסתברא כגירסא הראשונה דען סרק כיון
 שאינו עושה פרי כחד מינא חשיב עכ"ל ולי

הרע"ב זד"ה והחרוב מין קטנית וקורין לו
 חרוב לפי שתרמיליו וכו' עי"ש
 והרא"ש צהגהותיו כתצ עליו דומין לעלי
 החרוב:

משנה ג' והברוי"ב. קצלתי שהוא מה שנק'
 צל"א קוופש"ע או קרוי"ע.
 התרדי"ס הוא הכק' צוריק"ס צל"א:

תמיתה התו"ע זד"ה אס היו ונקלת וכו'.
ומיהו דדצרי הרע"צ שלפניו מועתק אס היו
מוקלת עלי"ן וכן העתיק התו"ע. ואפשר הוא
עעות הדפוס:

תו"ט זד"ה ר' יהודא וכו' וכה"ג פליגי צפ'
צתרא לענין כלאי צגדים וכו' ומלחתי
צפירוש שהזכרתי עכ"ל לא ידענא למה הולרך
להציא צסם הפירוש והרי הם דצרי הר"ס
צכאן:

פרק ב' משנה א'. כל סאה שיש ב"ו.
והרע"צ העתיק צ"ה. וכן נראה
דהרי סא"ה לשון נקצה ואפשר ליישב גירסת
המשנ' דהוה כאילו נכתב כל זר"ע סאה שיס
צ"ו וכו'. בין ממין אחד בין משני מניין הוא
סחם משנה ואינו דצרי ר' יוסי:

תו"ט זד"ה ימעט וכו' וכ"ל דקים להו
לרצנן שהתור' לא חסרה אלא כשרולה
לזרוע כלאים וכו' עיי"ש. כמו כן הם דצרי
הרא"ש צהגהותיו:

משנה ב' צאמ"ת אמרו וכו' אמרו רז"ל כל
צאמ"ת הלכ"ה למש"ה מסיכ"י
הוא. ע' צהקדמות הרמז"ס לזרעים כתב כל דצר
שאין רמז צמקרא ואין נקשר צו וח"א להוליחו
צדרך מדרכי הסצרה עליו לצדו נאמר הלכ"ה
למש"ה מסיכ"י עכ"ל רז"ל מה שאין כן הדצר
שיס לו רמז צמקרא כמ"ס מכל"ן מנ"א הכ"י
מיל"י ודורשים מאיזה ייתור לשון אות או תיבה
או צי"ג מדות הגס שמוקוצל הדצר צתורה
סצע"פ מסיכ"י לדרוש כך צתורה סצכתב עכ"ז
אין נק' הלכ"ה למ"ע, רק כשאין דורשין אותו כלל
מן התור' סצכתב ע"כ הלכ"ה למש"ה מסיכ"י
צגי' תר"ה צלא ו' (כי כצר ידעת אות הו'
רמוזה לתור' סצכתב דכורא) וקול הת"ר נשמע
צארל"כ"ו ארץ החיים. והנה מה שהיא תור"ה
סצע"פ צלצד צלא חיבור תור"ה סצכתב"צ הנה
צאמ"ת אמרו היינו לחצרה צתורה סצכתב. כי
אמ"ת נק' מדת ת"ת ישראל, תורת אמ"ת, תור'
סצכתב, והיו לאחדים ציחודא שלים ויס לי

הקטן הדצרים תמוהים. דהרי קחזינן דהתורה
לא הקפיד' צאילן צטעמי הפירות דהרי מותר
לזרוע צ' מיני אילן ציחד אעפ"י סצודאי יסתנו
הפירות צטעם, ולא הקפיד' התור' רק צהרכצת
סני מיני עלים א"כ מה לי סאינס עושים
פירות אעפ"י צ' מינים הם. והא ראי' דהרי
התור' הקפיד' למלות חג הסוכות ליקח ערבי
נחל למלות והנה מין לפלפה הגס שהוא כמעט
דומה לעצרה אעפ"כ פסול ואס נאמר דכל
אילני סרק חד מינא הוא כל אילני סרק יהיו
כשרים לד' מינים. וכן מה שהתור' ליותה עלי
שטים לנטשן ועץ ארז ואזוב לשריפת הפרה וכן
לטהרת מלורע הגס דאילני סרק הם א"א לנו
לומר דיוכל להציא למלות הללו מאיזה אילן סרק
סירל'. וצודאי אס הרכיב לפלפה צערצה או
איזה עץ אחר צעץ ארז ודאי פסולים הם למלות
הללו. הרי לך דהרכב' מיקרי מין צשא"מ ע"כ
כ"ל הקטן דהמתיר לריך להציא ראי' צרורה
לדצרו:

תו"ט זד"ה ר' יהודא מתיר וכו' והה"ד
איפכא דמאי שנא וכן צהדיא
צתוספתא עכ"ל. ראיתי צכ' סנאל' ספירש
התוס' צאופן אחר. וראייתו ומנ' סוטה:

שם וכ"ל דטעמו איתפרש צירושלמי וכו'
עיי"ש עיין צר"ס פי' הירושלמי:

משנה ח' פיג"ם. פי' הרמז"ס מה סקורין
צלע"ן רוד"ע. והרע"צ פי'
רוד"א. וצכתבי מרן האריז"ל נראה לקרותו
רוע"א (עיין צמ"ח צשער תיקון המג') דחשצ
מוספרו מוספר רי"ו וצחנות הרוכלים נק' רוי"ע
ויכ"ן:

משנה ט' אם היו מקצת עלי"ו וכו'
וכיעל"ס צצבת. פתח צלשון
יחיד עלי"ו ומקיים צלשון רצים וכיעל"ס. כ"ל
רצותא קמ"ל דאס היו רק מוקלת עליו מלפת
יחידי מובלין מותר לאחוז צו וליקח את כל
האגודה על ידו. וי"ל שהוא הסכרה שהכריחו
להרע"צ ז"ל לפרש משנתינו צאגודה. ואזדא לה

והיה ברכה

משנה ג' הרע"ב זד"ה ויפך יהפוך הקרקע צמחרישה כדי שלא ילמח הזרע עכ"ל אין הכוונ' שלא למח עדיין כלל כי כשהגרעין שלם ילמח אח"כ. אזל הכוונ' שממתין עד שלמח ואח"כ כשמהפך הלמחים צמחריש' ימותו הלמחים ושוב לא ילמחו. וז"ל הר"ש ז"ל צהגותיו צארן שהיא למה היא שולעת ומתפשטין ממנה שרשים דקים אדומים כתולעת וכשהופכים אותה אח"כ צמחרישה מתים השרשים ושוב אינם גדלים עכ"ל הרי לך כמו שכתבתי והוא הכוונ' צאמרו ימתין לה עד שתתליע שיתפשטו ממנה שרשים כתולעת ויפך ושוב לא תלמיח יותר:

משנה ד' תוי"ט זד"ה זרועה וכו' ומלאנו נטיעה מושאל לירק בחולי פ"ג עכ"ל. ונ"ל כשהתנא מדבר מהזרע ירקות צהדל זה מזה כמו צהילנות שהם מוצדלים אזי מכה לזריע' צסם נטיע'. וידוע לך מאמר רז"ל שהדשאים למדו ק"ו מאילנות ללאת צהדל:

הרע"ב זד"ה גומס וכו' שלא ישייר גבוה מן הקרקע נפח עכ"ל ולשון הרמז"ס עד שלא ישתייר מהם צארן אלא פחות מעומק נפח עכ"ל. נראה מדבריו אזל על הארץ לא ישתייר כלל:

משנה ה' הר"ש זד"ה ואם ניכש או כיסם אמוקם גרנות קאי עכ"ל. נרא' כוונתו דלשון המשכ' עקור את הכל חוץ ממי"ן אח"ד נרא' דקאי על מקום הגרנות דאילו על תצואה שעלו זה ספיחי אקט"ס ועל תלתן שהעלו מיני למחים לא יתכן לומר עקור וכו' חוץ ממין אחד דהרי עיקר השד' תצו"א' ותלת"ן וצודאי לא יעקור עיקר השדה ויניח את המיני לנחים ולא יתכן לומר חו"ץ ממין אח"ד רק על מקו"ם הגרנות שכל המינים עלו צלא כוונה ואומרים לו עקור וכו' חוץ ממין אח"ד איזה שירלה אזל אה"כ דמודה הר"ש דהדין דין אמת גם בתצוה' ותלתן וק"ל:

הרהורי דברים צזה צמה שאמרו צזהר צעליית רגלים חיזדיינת צמאני דכורא לקצליהון דכל דבר צישראל. וירחתי צפלותי פי. ועוד אמרו צאמ"ת על הלכה למשה מסיני, מדת ואמ"ת היא המדה הצציעית מן י"ג ת"ד קדישא וה"ס אור הפנים כציכול אור פני מלך תרין תפוחין קדישין. והנה צאור פני מלך חיי"ס. והנה כשמכוונין הלכ' לאמח"ו גם צשאר הלכות מעוררין מדת ואמ"ת שהוא אור פני מלך חיי"ס (וכבר כתצנו צדרושי ר"ה צענין אשרי העם יודעי תרועה וכו' מכוונין הלכה לאמתו צענין התרוע"ה. ועי"ז י"י צאור פניך יהלכו"ן ע"י ההלכה לאמתו מה היא התרוע' אזי מעוררין אור פני מלך חיי"ס) והנה הלכ"ה למש"ה מסיכ"י אין זה פקפוק ושום חולק, קרחוהו אמ"ת לעורר מדת ואמ"ת אור פני מלך חיים כמו שידעת מההוא אתרא דשמה קושט"א. ולא שכיז איכט וכו'. כי היא אור פני מלך מדת ואמת. והנה כתצ הרע"ב צריש פ"צ דתרומות כ"מ שאמרו צאמ"ת לאו דוקא הלכה למ"ת רק שהיא כעין הלמ"ת דהרי מלינו צאמ"ת אמרו על ההלכות שהם מד"ס כגון צאמ"ת אמרו החזן רוא' וכו' וכיולא. וגם צכאן צמשנתינו הרי הוא מדצריהם. אזל הרמז"ס צהקדמות לזרעים מנה כל צאמ"ת להלכ' למ"ת ממש. ומלחתי צספרי הרצ הגאון חיד"א זלה"ה דאין זה דבר רחוק. דהנה הש"י הראה למשה מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ומה שיתקנו ויגזרו החכמי' צכל דור והנה כאמר לו כשיגזרו החכמים צאותו הזמן כך וכך הנה תהי' צגזירה ההוא הלכ' כך וכך והצן:

ר"ש אומר כשם וכו' הרמז"ס פסק אין הלכ' כר"ש והרע"ב פסק דכן הלכ'. דהנה הרמז"ס אזיל לטיעתו דמפרש דצרי ר"ש על משנה א' והפשתן צתצוה' הוא סתם משנה עיי"ש מושל"כ הרע"ב דמפרש הפשתן צתצוה' הוא דצרי ר"ש וי"ל דהת"ק מוד' לזה רק ר"ש משמיענו דבר חדש מה דלא שמעינן מדצרי ת"ק ע"כ פסק כן להלכה:

וחומרי צ"ה עכ"ל. י"ל דזה כוונת משנתנו וקרובין דצרי אלו להיות כדצרי אלו ולא מיקרי כ"כ קולא וחומר:

משנה ז' מפני שהוא נראה כסוף שדה. עיין צתוי"ע כ"ף כסוף אין לו ציחור וכ"ל דצכאן איירינן דשני השדות הם של אדם אחד ואין מן הדרך לעשות שדה שתהא ככנסת לחצרתה כעין ראש תור רק כשהשדות הם של שני בני אדם והגבול של זה כלה בתוך של חצירו הנה צהכרח לעשותן כעין ראש תור משא"כ ששני השדות הם של אדם אחד ל"ל לחורשם ולזרעם כעין ראש תור יעשה צשיוו. הנה לפי"ז אמרה משנתנו רצותא. הגם שהכל יודעין ששני השדות הם של אדם אחד אעפ"כ לא מחזי ככלאים מפני שהוא נראה כסוף שדה, ר"ל כאילו הית' השד' הזאת צלצד סוף שדהו והשדה הסמוכה היא של חצירו, הגם שגם הסמוכה היא שלו אעפ"כ מותר כ"ל.

הרע"ב דר"ה מותר לסמוך לו תלם של פשתן וכו' לפי שאין אדם עשוי לזרוע תלם אחד של פשתן שאין לו צו שום תועלת עכ"ל והוא כדצרי הרמב"ם. והרא"ש צהגהותיו הוסיף לצאר שהפשתן מציק לתצואה. ועמ"ש צמשנה דלקמן:

משנה ח' הרע"ב דר"ה חריע וכו' ושני מינין הללו הם מציקין לתצואה וכו' עיי"ש. לפי"ש צסמוך צשם הרא"ש הנה גם פשת"ן הוא כמו חרדל וחריע. וי"ל דפשתן מציק גם לירקות ול"ע דצצרים הללו ולא יכולתי כעת לעיין צמשנה הזאת מחמת תשורת כח:

משנה ט' תוי"ט דר"ה קרחת וכו'. לא כדצרי הכ"מ שפירש דר"ל דוקא מקום הזרע דמה טעם עכ"ל. י"ל השאילו השם מלשון קר"ח שנשאר זרע"ו לצרכה, כענין הכתוב וצני קרח לא מתו. וצכלל המשנה לא יכולתי לעיין מטעם הכ"ל:

תוי"ט דר"ה קצום וכו' לפי"ז קשה מאי קאמר צתחילה שאין התלעה מועלת הא אין צהם התלע' עכ"ל. ולדעתי לק"מ דהרי צמשנ' ג' ימתין לה ע"ד שתתלי"ע פי' הרע"צ והשיעור הוא ג' ימים, ע"ז קאמר צכאן דשיעור ההתלע' דמהני צאינך לא מהני צקצום ולוף כי הם אינם מתלעין:

שם וכתב הרמב"ם וכו' שהרי אותם שאנחנו קורין אותו קצום עושה צכל שנה כמו פשתן עכ"ל. המדקדק דצצרי הרע"צ כתב אין התלע' וחריש' מועלת צהן לפי שמתקיימים צארץ ג' שנים ואינם מתלעין עכ"ל. נראה לעין כונתו דודאי הם עושין צכל שנה רק צאם היפך אותן הזרעים ע"י החרישה אעפ"כ אין לסמוך ע"ז לזרוע על החריש' ההיא כי הזרעים הללו מתקיימים צארץ ויכולין ללמוח לג' שנים ומה שלא למוח תיקב צשנה הראשונ' הוא לצעצור שכיסה אותן צחריש' ועומנס צעומק הקרקע וצהמשך הזמן צוקעים את הארץ ומלמיחין. ופי' המשנ' שאינ"ם עושין"ן אלא לג' שני"ם, היינו זרעים כאלה הנחרשין אח"כ זה טעם שאין מלמיחין תיקב רק לג' שנים כ"ל:

בר"ה ספיח"י וכו' צעצור שהוא תכלית הגוונים עכ"ל ר"ל שלצב שחור לא יקבל גוון אחר אפילו ילצבו אותו ולדעתי זה טעם רז"ל שאמרו צצעל תשוצה ילצב שחורים וכו' לרמז שלא יחזור לסורו ולא יקבל עוד גוון אחר:

בר"ה ואם ניכש וכו' וקשה דמ"ש מריש פירקין דאחר שמייעט רשאי לשייר המותר עכ"ל. ולא ידעתי דהרי גם צכאן י"ל הכוונה יעקור"ר א"ת הכ"ל ר"ל יעקור כל מין עד שישאר פחות מכ"ד לצית סאה ויתצטל ול"ע צזה:

משנה ו' תוי"ט דר"ה ג' תלמים וכו' וה"ל למיתני צעדיות צני קולי צ"ש

והיה ברכה

משנה י' כל שהוא בתוך בית רובע וכו'. פירשו הר"ש והרע"צ לאחיי נקעים מלאים מים דהנהו צתס ונתרזי צריצוי יקוד העפר דיסודות הסמוכים זה לזה כגון יקוד המים והעפר עפ"י הרוז צהמשך הזמן ישוב העפר להיות מים והמים עפר כידוע למי שצקי קלת צענייכים הטבעיים הללו:

תוי"ט זד"ה תצוה וכו' ולסונס זה אינו מדוקדק דעד שיהא וכו' קאי אדהתס וכו' עיי"ש לא ידענא דהרי לטון הרע"צ דהתס לא מהנייא הרחקה עד שיהא פתוח מרוח אחת עכ"ל. רל"ל ואז מהכי הרחקה. והלטון מדוקדק כ"ל:

משנה י"א ורואה אני את דבריהן מדברי. כ"ל לפרש דה"ק הגס שכך קבלתי מרצותי וקבלתי מפי המרוצים הנה מוכרח אני לומר כפי קבלתי עכ"ז נראים דצריהס מדצרי כ"ל:

פרק ג' משנה א'. ערוגה וכו' כבר דצרו צזחת המסנה כל הראשונה והאחרונים והאריכות צזה ללא לורך:

ערוגה שהיא ו"ע על ו"ט וכו'. דוקא מרובע אצל ארוך יותר מו"ט וקל צרוחצ לא, כאשר יצין המעיין צכל המפרשים:

לא יטע רא"ש הלפ"ת וכו'. לא קאמר לפ"ת רק רא"ש הלפ"ת משמע דוקא לפ"ת כזה שראשיהן ועליהן מתפשטין משא"כ לפת שאין הראשין והעלין מתפשטין מותר:

משנה ב' הרע"ב בד"ה אפונים וכו' פירוש אחר אפונים"ס השופי"ס קטני"ס עכ"ל. מלטון שיי"ף עייל שיי"ף כפיק:

תוי"ט זד"ה גזול וכו'. ואין לומר דגזול"ל מפרש כמו גזול"ל דא"כ כבר פי'

צמסנה דלעיל אעפ"י שצדיכנו לא נמלא פירושו וכו' אלא דהכא גרס גזול"ל וצמתיתין דלעיל גרס גזול"ל עכ"ל. ולי הקטן תמוהים דצריו ז"ל דהרי הרע"צ צעלמו צד"ה שהי' גצוה טפח פירש כשזרעו צו י"צ מיני זרעים וכו', הכך רואה דקאי על הגזול"ל הכאמר צמסנה דלעיל. אלא כפי הנראה הרע"צ גם צמסנה דלעיל גרס גזול"ל. והא דהקשה התוי"ט הרי צודאי כבר פירשו צמסנה דלעיל הגס שפירושו אינו נמלא צדיכנו, אומר אני להיות הרע"צ ז"ל פי' המסנה דלעיל צקונטרס צפ"ע שלא על סדר המסנה ע"כ חזר ופירש לטון גזול"ל צמסנה הלזו צסדר המסניות כ"ל:

תוי"ט זד"ה התלס וכו' אצל הר"צ שסוצר כרש"י שלריך הרחקה ג"ע וכו' עיי"ש. יש לדחוק דצצרי הרע"צ ולפרש כוונתו שיהי"ו מרוחקים זה מזה טפח ומחלה, היינו כיקה זו מזריעה זו וכן האחרת:

משנה ג' תוי"ט זד"ה מראש הסדה וכו' וצמ"ג פ"ה מראש הכרס ועד סופו ע"כ. כ"ל להיות סדר נטיעת הכרמים צ' כנגד צ' ואחת יולאת זנצ א"כ כיכר ראש וסוף משא"כ צצדה:

משנה ד' הנוטע ב' שורות וכו'. מדקחני הנוטע משמע דוקא צדיעצד אצל לכתחילה אין לעשות כן מיהו מלטון הר"ש דכתצ ואפילו כל שדהו מותר לעשות כן משמע אפילו לכתחילה. ול"ל דמשום סיפא נקט הנוטע דיעצד:

משנה ה' ובלבד שתהא זו נוטה לצד זה וזו נוטה לצד זה. (ונוסחא אחרת) ונוטה שער של זו לכאן וכו' י"ל לפי הנוסחא אחרת צעי' תרווייהו. א' צצשעת נטיעתן יטע הגרעין של זה ללד זה והגרעין של האחר ללד אחר כי הגרעינין הס ארוכים ויוכל לידע צשעת נטיעתן לאיזה לד יתפשטו. צ' גם א"כ צשעת למיחתן יראה להטות העלין של זה

לא משמע כן דכראה מפירושו דצרישא מיירי צטורות הרצה ועיי"ש צפירושו דכראה שיט נ"ס צדצריו שכתב ואם רלה לעעת שור"ה של דלעת וכו'. כראה דלריכין לערוס שורות של דלעת או שד"ה של דלעת עיי"ש ותצין:

פרק ד' משנה א' נותנין לה עבודתה. ואית דגרסי לו עבודתו. דאי קאי על הכר"ס, כרס הוא לשון זכר ואי קאי על הקרחת הנה קרחת הוא לשון נקבה משל"ב צסיפח גם מחו"ל לשון זכר:

משנה ב' תוי"ט צד"ה מחול וכו' קציצ וכו' וכ"כ הר"ש קציצ וכו' עיי"ש. דעתם דמסתמא המוקים פנוי הוא קציצ כל הכרס הא כיחא לדצרי ת"ק חבל לר"י צין צ' הכרמים למה נק' מחו"ל (ולפירוש הרמז"ס שפירש לשון מחילה כיחא) ואפשר לומר דגם לר"י נק' מחול דחוקמינן צירושלמי ששני הכרמים אינם שוין צנטיעתן רק זה נטוע מזרח ומערב וזה לפון ודרום, וא"כ נטועים קציצ לד' רוחות העולם על כן נק' מחול שהוא קציצ לד' רוחות:

נותנין לו עבודתו וזורע את המותר. כראה חפילו רולה לזרוע ג"כ הכך ד' אמות דלהדי כותל שפיר דמי כ"ל:

משנה ג' תוי"ט צד"ה איזהו גדר וכו' לשון הר"ש חגב שהזכירו מפרש ל"י עכ"ל ע"כ יש לגרוס איזהו ולא ואיזהו כ"ל:

משנה ד' אם אין בין קנה לחבירו ג"ט כד"י שיבנ"ם הגד"י. הנה ג"ע לצוד הוא הלמ"מ חבל למה לחכו סימנא כד"י שיככ"ס הגד"י כ"ל דאסמכו צרמו המקרא חס לא תדעי נך היפה צנשים לאי נך צעקצי הלאן ורעי את גדיותיך על משככות הרועים הנה ומזרח צפסוק שיעור מחילת האהל לאדם הוא כמו משככות הרועים לגד"י:

ללד זה וכו'. ולמאן דל"ג לה ח"ל לדקדק רק צעעת נטיעה וככ"ל:

הרע"ב צד"ה קישות ודלעת שהעלים שלהם מתפשטין וכו'. וכש"כ שאר המינים עכ"ל:

כתב הרא"ש ז"ל צתי כלאים החצלו ומני וכסחרו מעיני ונעלמו ומני עיקרי יסודותי'. האיך מותר לזרוע מיני זרעונים שהם כלאים צגומא אחת והא תנן סוף פ"ק הזורע חטה ושעורה כאחת ה"ז כלאים. וצטציל שהגומא עמוקה טפח כש"כ שרראה כחצור ול"ע עכ"ל. וכ"ל לתרץ קושייתו דאדרצח ההיתר הוא דוקא צקישות ודלעת שמתפשט פריין עם עליהן למרחוק מאד על הארץ צצרי יתירה. וכשנוטה עלין של זו ללד זה וזו ללד זה צאיין רחוקים זה מזה הרצה כמנחוי קשת ככראה הדצר צחוש להצקי צזרעים הללו. וא"כ לפי"ז משכתינו דוקא קאמרה קישות ודלע"ת ולא שאר המינים וזה דלא כפי" הרע"ב:

משנה ו' תוי"ט צד"ה זרועה צללים. לשון הרמז"ס וייחד הצללים מפני שאפשר שכן הי' המנהג חללם עכ"ל. כ"ל צאפשר הי' המנהג כן להיות גידול הצללים הוא טמון צארץ והדלעת הוא צהיפך אינו כחצו צארץ רק צשורש קטן והפרי עם העלין מתפשטין צחוייר למרחוק. ולולי שאסרה התורה כלאים הי' צאפשר אף למי שיט לו שדה קטנה לזרוען ציחד כאחד וישארו הצללים טמונים והדלועין יתפשטו צחוייר. או אפשר הי' המנהג כן למתק ציניקה חריפות הצללים צמתיקות הדלועין וכן צהיפך ולפי"ז רצותא אטמועינן צאלו המינים הגם שעושה כן כדי שיינקו זה מזה עכ"ז מותר חס עושה כפי ההלכה לכל חד כדאית ל"י. ומכ"ש שאר המינים:

משנה ז' הרע"ב צד"ה שורה של דלועים וכו' וקילא שורה מדלעת יחידית וכו' עיי"ש וכ"ה צר"ש. מיהו צפירוש הרמז"ס

והיה ברכה

חלק וזכות צחותו הדרך ע"כ אינו מפסיק
משא"כ דרך היחיד של איש פרטי מפסיק, קמ"ל
דאינו מפסיק:

גבורה מעשרה. אידי דתנא צרישא מעשרה
תנא צסיפא נמי מעשרה כ"ל:

משנה ח' הרע"ב צד"ה הנוטע צ' שורות
של שתי גפנים וכו'. גם הרמז"ס
צפירושו כתב כן. ולפי הכלל שכתב צחיצורו אין
שורה צפחות מג' א"א לפרש כן ע"כ צחיצורו
חזר צו וכמ"ס התוי"ט:

משנה ט' לשון הרמב"ם ומה שהי' הופך
צ' שורות ללד אחד כדי שיזרע
י"ו אמה כולם ולא ילטרך להניח עצודה לכל
שורה וכו' ולכאורה דצרי' תמוהין דעכ"פ
עצודת גפן יחידית ילטרך ליתן היינו ו"ט.
ולריכין לרחוק צפירושו דהא"נ קאמר שלא
ילטרך עצודת השורה היינו עצודת הכרם רק
עצודת גפן. ומ"ס כדי שיזרע י"ו אמה כולם
היינו קרוב לכולם:

פרק ה' משנה א'. הרי זה נק' כרם דל.
כרם שהוא נטוע וכו'. ויש
גירסאות כרם דל שהוא נטוע וכו'. והנה כ"מ
לדינא ד"ל לגירסא השנית דווקא צכרם דל
שגפניו מועטים צעינן לכוי' צ' וכו' משא"כ
כשגפניו מרובין כדרך הכרמי' א"ל לרקדק צזה
ול"ע:

תוי"ט צד"ה ונטועות וכו' אליצ"י דר"ש וכו'
ולכאורה הלכה כרצנן ולא ה"ל
לפרושי אליצא דר"ש עכ"ל לי הקטן נראה
דצבאן הוא צהכרח גם אליצא דרצנן. דהנה
לפירוש הרע"צ פלוגתייהו דר"ש ורצנן הוא
צכרם של ג' שורות ויותר ונטועים פחות מד'
אמות דר"ש סצר דאינו כרם ורצנן סצרי כרם
ורואין את האמלעים כאילו אינם. אצל צ'
שורות שנטועים פחות מד' אמות ודאי גם

תוי"ט צד"ה כנגד הפרלה וכו' ולפי גירסת
משנתינו ל"ל איפכא וכו' עיי"ש.
רל"ל דלא תנין רישא אידי דסיפא רק צדוחק
גדול:

משנה ה' תוי"ט צד"ה עד שיהיו וכו' צכל
שורה ג' גפנים. וצכ"מ כתב
הרצה רחיות לדצרי' יעוי"ש הראי' הפשוטה
לדעתי הא דאמרז"ל צשורה של אנשים אין
שורה פחותה מג'. והוא לדעתי ראי' צרורה:

בד"ה לפיכך וכו' ולצ"ה קידש ג' צשורה
חילוכה וג' שכנגדן צשורה צ' עיי"ש.
כ"ל דזה דוקא כשהזרע אינו נזרע מצחוץ רק
נגד הג' שצשורה אצל אס הזרע מגיע נגד כל
הה' כ"ל פשוט דמקדש את כולם וגם צשורה
הצ'. דאלת"ה הנה לא נדע איזה הג' מן החמשה
מקדש אס מלד זה או מלד זה וכי ס"ד
שהצריעה צידו לצרור איזה ג' שירלה ויקדשם:

משנה ו' תוי"ט צד"ה ואחת יולאת וכו'
וכ"ה צפירש"י וכו'. ולהרמז"ס
אחת יולאת זכצ כלורה זו וכו' עיי"ש. עיין
צר"ש לפי דצרי הירושלמי משמע קלת כפירש"י
והרע"צ:

תוי"ט צד"ה עד שיהיו שתיים וכו' הא תו
למה לי וכו' עיי"ש. וכ"ל דהנה
צמשנתינו הנוטע צ' כנגד צ' ואחת יולאת זכצ,
משמע שנוטע כך מתחילה כל הה' גפנים
ואחצ"י לשם כרם וקמ"ל אס היו נטועות אחת
צינתים וכיולא ועקר את האחת ונטעה ליולא
זכצ סד"א כיון שלא נטע כל החמש גפנים לשם
כרם אין להם חשיצות כרם קמ"ל עד שיהיו
וכו' כ"ל:

משנה ז' ודרך היחיד ודרך הרבים.
אילטרין לאשמעינן דר"ך
היחי"ד דסד"א דוקא דר"ך הרצ"ס אינו
מפסיק כיון דגם הם היינו הוא וחצירו יש להם

ומילא חקור מכל שכן אם עירצן מעלמו דגלי
אדעת' דניחא ל' שיהיו כרם אחד:

משנה ד' והבית שבכרם זורעין בתוכו.
ודאי לא גרע משומירה. וי"ל
דקמ"ל אפי' הי' שער כותש מותר צצית, ולכך
אסמכה צירושלמי חקרא:

משנה ה' הנוטע ירק בכרם וכו' משנה זו
כבר תלוי עלי' כל שה"ג. ואין
להוסיף על דצריהם:

הנוטע ירק. אמר צירק לשון כעיעה. אפשר
ר"ל דוקא כוטי"ע דהיינו שלוקח ירק
משדה אחרת שכבר גדל שם צמקלת וכוטע
אותו זכאן זכרם כעין שנוהגין צמדינתינו
צקומפש"ט שקורין קרוי"ט שזרעין הזרע
תחילה וגדילין מן הזרע עלין של ירק וכוטלין
אלו העלין ושותלין אותן צסדה וזה מיקרי
כעיעה. הנה צאופן כזה מקדש תיכף משא"כ
צזרע זרע הגרעיכין צארץ שאינם כיכרים
תיכף רק לאחר זמן כשילמחו אינו מקדש עד
שילמחו ע"פ הארץ כ"ל:

אימתו בזמן וכו'. אית דליג תיצת צזמ"ן.
וכ"ל לפי פירוש התוי"ט צמתכיתין
שפירש שזה הי' קתס כרמים שהיו כעועות על
ד' ד', ומילא ל"ג צזמ"ן. וה"ק אימתי שהיו
כעועות על ד' ד' כוהנה. משא"כ לשארי
פירושים גרסינן צזמ"ן כ"ל:

משנה ו' ואמר כשאניע לו וכו'. כראה
ודאי הה"ד לא אמר רק שהולך
אליו דרך הילוכו. ואפשר לומר דמהני האמירה
שאינו לריך להיות כחפו ולרוץ אליהם כיון
שכבר אמר כשאגיע וכו':

הרע"ב צד"ה כשאגיע לו וכו' וכילד משערין
אם הוסיף צמאטים וכו' עיי"ש. הוא
פירוש הרמז"ס על הירושלמי. והר"ש למד

לרצנן אינו כרם כיון דליכא למימר רואין כאילו
וכו'. והנה כאן דמיירי צעשר גפנים לצית קאה
שהוא חמשים אמה אם תלייר ג' שורות פחות
פחות מד' אמות הנה לא יחזיקו צצית קאה רק
פחות מח' אמות ושאר הצית קאה יהי' כעוע
צתוכו גפן יחידית או צ' ולמה תלטרף כל הצית
קאה להיות ככלל צסס כרם על כרחך לריך
אמה לומר די"ט לכוי"ן צ' שורות מלד זה של
הצית קאה וצ' שורות מלד האחר, והנה צשתי
שורות שנטועים צפחות מד' אמות גם רצנן
מודו דאינו כרם וכמ"ש והצן. ולפרש כוונת
הרמז"ס ל"ע צירושלמי כי לכאורה כ"ל דגירסת
הרמז"ס צמשנה צ' לא גרס וחכ"א כר"ס ורואין
רק וחכ"א ורואי"ן או רואי"ן וכו' ול"ע כעת.
ואין הזמן גורם לעיין כעת מפני חולשת איצרי
יהא רעוא יחלימתי הש"י:

משנה ב' וחכ"א כר"ס ורואין את
האמצעיות וכו'. ויש גירסאות
וחכ"א רואין (או ורואין) את האמצעיות וכו'
וגירסת ירושלמי והאמצעיות עיין היעצ
צסוגיית הגמ' פ' הקפינה ותצין די"ט חילוק אם
האי ורואי"ן הוא טעם לדברי חכמי' או הוא
עכין אחר. ועיין צדברי התוי"ט לעיל צד"ה
וכעועות. ואין הזמן גורם לעיין ולצאר מנעם
הכ"ל:

משנה ג' הרע"ב צד"ה וזרעים לתוכו
וכו'. ורצ"י סצר כרצנן דאסרו
לזרוע צנת עכ"ל. לא ידענא למה החליט הדצר
דהרי צירושלמי הביאו הר"ש ז"ל ומסתצר"א
שר"א יודה לרצ"י ורצ"י לא יודה לר"א
עכ"ל. הרי שכתצו דרק ומסתצר"א אצל אין זה
דצר צרור די"ל דרצ"י הי"ק אם אין החריץ
מפולג הרי הוא כנת ותליא צפלוגתא דר"א
וחכמי':

תוי"ט צד"ה שער כותש וכו' ושמא עירסן
צידי אדם וכות"ש ומילא עכ"ל.
ולפ"ז רצותא קמ"ל אפילו הי' שער כותש

פירוש אחר על הירושלמי. וכ"ל דכאד מפירוש
 הרמב"ם דהנה עיין ברש"י זענין תיבת נח
 שלמד (והוא מדברי רז"ל) שהיתה התבה
 משוקעת י"ל אמה, שעפ"י חשבון [נחסר
 זכ"י]. והראש"ע ויאן זזה ואמר עפ"י החוש
 אינו דומה כשאין יצרות עדיין כלל זענין יותר
 זמן להתייצב הלח משא"כ כשכבר מתחיל היוצג
 מתייצב מהר. ומילא כאשר כבר נראו ראשי
 ההרים. נתייצב השאר מהרה בקלות והנה י"ל
 דהר"ש ס"ל כסדרת הראש"ע, ומילא אין רא"י
 מיצרות דאינו דומה התחלת היוצג לאח"כ
 והבן:

משנה ז' תוי"ט זד"ה לאחריו וכו' וכתב
 הרמב"ם וכו' וחייב לעקור
 כשיראה ואם קיימן ה"ו קידש ע"כ מי יתן
 וחדע לפ"ו החילוק בין לפניו בין לאחריו הרי
 גם כשיערתו הרוח לפניו אם נשצים יופך ואם
 וכו'. וקודם שראה שלמחו מה יעשה. ואפשר
 החילוק הוא צנטי עניינים דצרוחה שסיערתו
 הרוח לפניו מחויב לצדוק, באפשר ימלאם קודם
 שישתרשו צארן משא"כ בלאחריו אינו מחויב
 לצדוק. ועוד כשיערתו הרוח לפניו אם הביאה
 דגן תדלק משא"כ לאחריו אם הביא דגן מחויב
 לעקור אבל הדגן מותר בהנאה כיון שכרע שלא
 זכוונה כ"ל:

משנה ח' המקיים קוצים בברם וכו'. כ"ל
 דוקא המקיים אבל לזרוע קולים
 זמכוון גם חממים מודים דאסור:

הר"ש זד"ה הארום וכו' וכשמזריע מקיש
 הזרע כמין זוג עכ"ל. פירש זה דהנה
 ארו"ס זגמ' הוא כלי סיר שמקישין עליו כו"ס
 זפולמוס של אספסיאנוס גזרו על הארום. ע"כ
 פי" שגם הזרע הלזו מעטו כעין זוג ע"כ כק'
 ארום:

פרק ו' משנה א'. הרע"ז זד"ה מן הגדר
 ולסדה וכו' אם זא לזרוע למערצה
 של גדר וכו' עיי"ש. כן פירש הר"ש צפי" השני
 ומוכח לה מן הירושלמי. וקשה ע"ז מן

משנה ב' תוי"ט זד"ה ר' אליעזר וכו'
 ולענין ליטכא דר"א אומר וכו'
 עיי"ש. לא ידענא דזכאן לודק שפיר ר' אליעזר
 אומר אפילו אין חולק דראש"י אומר דין אחד
 מן מדריגה ור"א אומר דין אחר מן המדריגה:

משנה ג' אפיפירות עיין צתוי"ט דהיינו
 ער"ס ורז"ל ער"ס מיקרי
 שכינת הגפנים על אותן העלים, משא"כ
 כשאנחנו רולים לדצר ולככות אותן העלים
 לצדם קרואין אפיפירות:

הרע"ב זד"ה אם הלך החדש וכו' וזד"ה
 אסור הזרע שזרע תחת וכו'. הנה
 זכאן א"א לפרש אם הלך החדש אסור לזרוע
 לכחילה דהרי אפילו לא הלך החדש אסור
 לזרוע ויתצאר זמשנה דלקמן;

משנה ד' הרע"ב זד"ה יחזירנו למקום
 שהי' תחילה ויזרע המותר עכ"ל
 עיין צתוי"ט. וי"ל הר"ש והרע"ז זכותא קמ"ל

אפי' השריגים הללו צסדר הסורה וצולמין מן הלד:

משנה ז' וכן בדלית. כ"ל דלא חילטריך רק לר"י צן כורי דאלו לחכמי כש"כ הוא מעריס דהוא חוץ לד' אמות ואעפ"כ כנגדו חסור מכש"כ צדלית. דהוא רק חוץ לששה טפחים:

פרק ז' משנה א' הרע"צ צד"ה המצריך וכו' חוץ לששה טפחים וכו' עיי"ש. וכו"כ הר"ש. והנה הר"ש כחצ צנהגותיו פירוש המצרי"ך, שנוטל זמורה אחת מן הגפן ותוחצו צארץ, וממילא שאר הגפן נשאר ע"כ לריכין ליתן לו עצודתו ששה טפחים חצל הרמז"ס פי' המצרי"ך שיטעמנה צארץ ומשמע כל הגפן עומן צארץ וח"ל ליתן לו עצודה כיון שהוא עומן ואיכו נראה, רק על גצה חסור לזרוע, ע"כ לא פירש הרמז"ס דמיירי חוץ לו"ע. והנה הרע"צ ז"ל לא פירש המצרי"ך זמורה אחת דייקא, לא אדע מי הכריחו לפרש דמיירי חוץ לו"ע. ואפשר הרע"צ ס"ל דמן הסתם כך הוא הצרכ"ה רק זמורה אחת או צ' והעיקר נשאר וכונ"ש רש"י צפ' לא יחפור כופ"ף זמורות גפן וכמו שהציא ראי' מן ויצר"ך הגמלים. והנה הגמלים כשכופף אחתם על צרכיהם חצל עיקריהן נשאר ומיהו ממשכה דלקמן המצריך ג' גפנים ועיקריה"ם נראים ומשמע קלת דסתם הצרכה חין עקריהם נראים והוא כהרמז"ס:

הרע"ב צד"ה לא יציא זרע עליה חצל מן הלד מותר עכ"ל לדעת הרע"צ דמיירי דעיקר הגפן נראה הא דמן הלד מותר היינו חוץ לו"ע דודאי עצודת הגפן לריכין ליתן לכל רוח. ולשון הרמז"ס חסור לו לזרוע צקרוצ לה ל"ע להצין כוונתו:

תוי"ט צד"ה המצריך וכו' ושם כתב הרמז"ס שעי"כ ילמחו צו חילנות רצות ולשון רש"י כמו ויצר"ך את הגמלים ע"כ. והרמז"ס י"ל שפרש לשון צרכ"ה שעי"כ יהי צרכה צגפנים שילמחו הרצה ועמ"ש צדצרי הרע"צ:

אפילו לא זרע עדיין מותר לכחילה לזרוע דהא סתם קתני יחזירכו"ו:

משנה ה' ר' יוסי אומר כל שאין וכו' הר"י ז"ה חילין סר"ק. קלת קשה למה סיים ציתור לשון ה"ו חילין סר"ק. ואפשר צו לצרות דלאו דוקא לענין זאת ההלכה דאפיפירות צלצד נק' חילן סרק חלא אפילו לענין קלילה ול"ע. וי"ל עוד, עיין צערוך ערך סר"ק הציא מדרש ילמדנו צפסקו כאהלים נעע י"י, ציקש לעשותן כאהלים של סרקין שהן מוטעלין ונעקרין ומקומן. ופי' צו עפי' תרגום ירושלמי מיד הישמעאלים מידח דסירקא"י. וכ"ל דישמעאלים נק' סירקא"י דכתב צי' על פני כל אחיו ישכון, נמלא שאין לו קציעות מקום לעלמו רק צתוך כל אחיו מעט כאן ומעט כאן. נמלא לפ"ו שורש סר"ק כל שאין לו מקום מיוחד לעלמו. וז"ש ר' יוסי כל שאין כמוהו נוטעין שדות שלימות ה"ו חילן סר"ק. רל"ל כפירוש סר"ק הנאמר צדצרי רז"ל צתרגומי וצמדרשים:

משנה ו' ח' אמות ועו"ד. פירשו הר"ש והרע"צ ועו"ד הוא טפח והוא מהירושלמי והרמז"ס כתב עשירית טפח. לא כודע לי מאין ילא לו:

נותנין לו כד"י עבודתו וכו' צכל המטכות הכ"ל לא אמרו רק כותבין לו עצודתו וכאן כד"י עצודתו, היינו כדי השיעור לכ"א לריצ"כ כדאית לי' ולחכמי' כדאית להו כ"ל:

משנה ז' ערים שהוא יוצא מן הכותל מתוך הקרן וכו'. לפירוש הר"ש והרע"צ קשה למה אמר מ"ן הכותל' הלא כל ערים יולא מן הכותל וגם אומרו מתוך הקרן הל"ל ומתוך הקרנות ולפירוש הרמז"ס ניחא יותר ול"ע:

משנה ח' עשאן כדי שיהלך עליהן החדש אפור. קשה תכינא חדא זימנא מותר אפיפירות צמטכה ג'. וי"ל דקמ"ל כאן

וזהו ברכה

להרמז"ם והרע"ז לפרש כך ולא כפשוטו למ"ד גפ"ן הואיל והוא נראה כגפן אסור לרוע לבחילה סמוך לה מפני מראית עין שיסבירו שהוא גפן וכמו גפן שיצטב דגזרינן מפני מראית עין ול"ע:

משנה ג' אלו אוסרי"ן, המקום מלרוע. כן פירש הרמז"ם והרע"ז. וקלת יש להתבונן למה לא תנא אסורי"ן כמו הלשון במשנה ז'. ולולי דמסתפינא הייתי אומר אוסרי"ם זאכילה אזל לא מקדשים לשריפה. אזל לא שמענא ולא אימא ול"ע:

מותר חורבן הכרם הוא קרחת הכרם. ולא ידענא למה שינה הלשון. וי"ל דהנה לת"ק דר"י זין ז' הכרמים הוא ג"כ כידון כקרחת היינו ככרם שחרצ מאלעו וכמ"ש הרע"ז בפ"ד מ"ג עיי"ש. הנה י"ל לפי מש"ל דיש לפרש אלו אוסרי"ן היינו זאכילה אם זה הפירוש אמת יש לפרש בכאן דוקא חורבן הכרם היינו כרם שחרצ מאלעו אוסר זאכילה משא"כ זין ז' הכרמים אע"ג דנק' ג"כ קרחת אינו אוסר. ומיהו כזר כתצתי שחוששני צפי' הזה מחמת שלא נמלא בדברי רבותינו. וע"כ יש לפרש דאחייא סתמא כר"י ואשמועינן התנא כר"י דדווקא חורבן הכרם מיקרי קרחת משא"כ זין ז' הכרמי' מיקרי מחול הכרם. מיהו לפי"ו הוה מחלוקת ואח"כ סתם וה"ל לפסוק כר"י וכזר פסקו דלא כר"י:

הרי אלו מקדשו"ת כ"ה זמסכות שזגמ', וצפרי משניות הגירסא מתקדשות. והנה זאמת תרווייהו קשוט. דנאסריס הזרעים והגפנים, והרי אלו מקדשו"ת פירושו את הגפנים, ומתקדשו"ת היינו הזרעים מתקדשין בעלמון. ול"ע צשינוי הגירסאות. ומן דברי הירושלמי שהציא הר"ש זמסנה דלקמן כוכל להצין איזה חילוק. ואין השעה פנוי' להאריך. ועיין מ"ש זמסנה ו':

משנה ד' ה' הנה הגם שכל המשנה הוא ענין אחד עכ"ז כחשבים

תוי"ט זד"ה אפילו הצריכה וכו' וה"ל לפרש כן משום הצרכת הגפן עלמו עכ"ל. י"ל זאפשר הצרכת גפן עלמו אינו אסור אפילו איכה יצטה כיון שטמוכים תחת הארץ ואח"כ כשילמח הגפן על הארץ או שמוליא תיכף הזמורה על הארץ רחוק מן הדלעת אין זה אסור ול"ע:

משנה א' אפילו אין עפר ע"ז אלא ג' אצבעות. ומשמע אזל פחות מג' אלצעות גם צקלע אסור. ולא אוכל לידע מה טעם יש בג' אלצעות דייקא זשלמח זרישא ג' טפחים. הוא עומק המחריטה אזל ג' אלצעות לא כתודע לי:

הרע"ב זד"ה הצריכה צקלע קשה דקלע רך מתפלג עכ"ל והוא מהירושלמי. וכמוז זה זמסנתינו מדלח קאמרה אז"ל הצריכה צקלע וכו' ומשמע שזה ענין אחר לגמרי מהרישא ואינן ככנסין תחת סוג אחד:

משנה ב' רבי אליעז"ר בר צדוק. כ"ה הגירסא צדפוסית המשניות אליעז"ר זיו"ד וצקיפא אלעז"ר זלא יו"ד. וכן נראה דצקיפא שאמר משמו של ר"מ אינו ר' אליעזר זר' לדוק הבהן דהוה לי' זוכרא זצבורות והי' זזמן ר"ג ואיך אמר הלכה משמו של ר"מ שהי' תלמיד ר"ע וצפרי הגמ' הגירסא זתרווייהו אלעז"ר זלא יו"ד:

ואם לאו אינן מצטרפות. הרא"ש ז"ל זהגהותיו הקשה ל"ל למימר וא"ם לא"ו אינן מלטרפו"ת אפשר לומר דלר"מ אילטריך דס"ל ריש פרק ה' הואיל והוא נראה כתצנית הכרמים ה"ז כרם, אזל זכאן מודה:

תוי"ט זד"ה לומר גפן וכו' כתז הר"ז וכו' לפי"ו הי' ראוי להגיה שאינו ממין ירקות עכ"ל. ויש ליישב דברי הרע"ז זדוחק דמה שכתז לפי שאינו מין זרעים קאי על הרישא דקאמר אסור משום שאינו מין זרעים וכראה כאינן או ירק. אזל תמי' לי מי הכריח

כפקח לן מן זה חלי ואכוהו התכחה לפכיו
 צמלות, ומה שאמרו עד שלי"ש דייקא עקבותם
 לא נודעו מהיכן כפקח להו. וכ"ל דהנה צשעה
 שרדפו המלרים את ישראל כתיב ויקח שש
 מאות רכב וכו' ושליש"ם ע"ל כול"ו. ותירגס
 יונתן ומולייתח תלייתח על כולהו. ולכאורה
 לא נודע פירשו. וכ"ל עפ"י מה שמלאתי
 צמדרש הוצא צילקועים שלא הי' המנהג לקשור
 צקרון לנהוג רק עם קוס אחד עד שצא פרעה
 שהי' ציוי יוסף והנהיג עם צ' קוסים כמד"א
 צמרכצת המסנה אשר לו. ופרעה שהי' צשעת
 יל"מ כשרדף אחר ישראל לזה לקשור צכל רכב
 ג' קוסים הנה הוסיף קוס שלישי צכל רכב
 למחר לעשות רלונו ששיג את ישראל. וזהו
 הנאמר ושלישים על כולו. וזה כוונת ת"י
 ומולייתח תלייתח וגו' כמ"ש צגמ' מולייתח"ת
 של צית רצי וכו'. הנה כשהושיע הש"י לישראל
 שוררו לפכיו זה חלי ואכוהו, אחתחה לפכיו
 צמלות. והטעם כדמסיים מרכצות פרעה וחילו
 ירה צים ומצחר שלישי"ו טוצעו ציי"ס, כמו
 שפרעה הוסיף שלי"ש ששעשה מלותו ורלונו הנה
 אחי מחויצ להוסיף שלי"ש צמלות"ו ית"ש ולפי"ז
 פירוש עד שלי"ש צמלות"ה הוא להוסיף השלישי"י
 על השתיים והוא דלא כפירוש הרמב"ם ז"ל
 צכאן להוסיף חל"ק רציע"י. זה מה שצ"ל:

משנה ז' מחזיר ואינו מקד"ש. אם לא
 החזיר כפירוש הרמ"ש והרע"צ.
 ואינו מקד"ש היינו שאינו מקדש את הגפן
 ומכש"כ שאינה מתקדשת התצוה. ואשמועינן
 רצותא הגם שהתצוה היתה נוטה למקום
 עיקר ושורש הגפן אינה מתקדשת את הגפן,
 ומכש"כ התצוה שאינה מתקדשת שאין עיקרה
 ושורש יניקתה כאן. כ"ל:

ואינו מקדש אם לא החזיר. כראה אפילו
 צלא חונס מדלח קתני צכאן כמו צרישא
 כ"ל ועוד כ"ל צרישא אם לא גדר צלא חונס
 והוסיף צמאתים אקור מדלח קתני התם ואינו
 מקדש:

מאימתו תבואה מתקדש"ת משתשרי"ש.
 ואית דגרסי משתשלי"ש וצ'

לחרתי מתחייתח. דהמעשה דר"ע צזור"ע
 וצרישא ומסך:

תוי"ט דר"ה המסך וכו' חלח נקטו מסך
 משום רצותח דת"ק עכ"ל. היינו דלא
 הוה רק מעשה כל דהו מכש"כ זורע דהוה
 מעשה גמור ועיין צר"ש והא דלא נקטו זורע
 משום רצותח דר"י ור"ש דהיתרח, משום
 דהלכתח כת"ק:

בהרע"ב אין הלכה כר"י ולא כר"ע. דאי
 אשמועינן אין הלכה כר"י קד"ח
 חצל צמעשה דר"ע דתרווייהו אינן שלו הלכה
 היא קמ"ל. ואי אשמועינן אין הלכה כר"ע
 קד"ח משום דצציעית הוא הפקר ויש לו ג"כ
 חלק כשאר צני אדם משא"כ כשאינו שלו לגמרי
 קמ"ל. והצן:

משנה י' תוי"ט דר"ה קולרו וכו' וא"כ
 משנתינו כר"י ור"ש דלעיל והוה
 מחלוקת ואח"כ סתם וכו' ולולי דמסתפינח
 הייתי אומר דזה ענין אחר לגמרי וכ"ע מודים
 צזה. דזה דקצר הת"ק דמתכתינן דלעיל צמסך
 גפנו ע"ג תצוהתו של חצירו דקודש הוא דמינו
 דמהני מעשיו להגפנים שלו מהני ג"כ לתצוהתו
 של חצירו. ור"י ור"ש ס"ל צהיפך דגם לשלו לא
 מהני צמינו דלא מהני לשל חצירו. והא דמייתי
 ראי' מהמעשה דצציעית ג"כ מיקרי שלו כיון
 דעכ"פ גוף הגפנים והקרקע הם שלו, וגם
 צפירות צצציעית יש לו ולצ"צ ג"כ חלק צענצים
 דמותח לו לחכות מן ההפקר. משא"כ כשהגפנים
 והקרקע אינם שלו כ"ע מודו דאינו יכול לאקור
 והא דמייתי התוי"ט צמסנה דלעיל צסם התוס'
 הה"ד צזורע וכו' י"ל ג"כ צשלו, וא"כ כאן צאכס
 כ"ע מודו דאינו יכול לאקור ול"ע צזה צדצרי
 הירושלמי הציוח הר"ש לעיל וצדצרי הפוסקים
 ואין הפכחי מספיק כעת ועוררת צזה המעיין:

עד שלי"ש עיין צר"ש הטעם דהידור מלוה עד
 שלי"ש. ופליגי צירושלמי מאי נק' צזה. וק"ק
 למ"ד שלי"ש שיווי הפירות אינו ענין כלל לפירוש
 שלי"ש צמלוה שאמרו צגמ'. וענין הידור מלוה

והיה ברכה

דכלאי הכרם חי הוה תנא לזרוע ולקיי"ם הוה משמע דלוקה בכל ענין וצאמת בכלאי הכרם כשזרע לאו בכל ענין לוקה וכמ"ש הרע"ז דדוקא כשזרע צ' מיינס זהדי כרם, אזל מין אחד אסור מלזרוע, אין צו אסור רק הזריעה אזל אס כזר זרע אין הצ"ד עונשין אוחו צמלקות. וכן ומלקיי"ם כשלל עשה מעשה אין צו מלקות. אזל בכלאי צגדי תנא ללצ"ש דלוקה בכל ענין וכן בכלאי זהמה להרצ"ע בכל ענין לוקה. מיהו צר"ש העתיק מללצ"ש מלהרצ"ע, וכן צרמז"ם מלהרצ"ע. וי"ל שאמר מללצ"ש להורות שהאיסור חל על כל ענייני לציטה. היינו לרצות העלא"ה שנק' ג"כ לציטה וכדכתב הרע"ז והר"ש, ומלהרצ"ע היינו שהאיסור הוא מה שנק' הרצ"ע היינו כדרך המאכפין מוכינס וכו'. משא"כ מעלה ומרכיב זה ע"ז הרבנה מיקרי:

כלאי בהמה וכו' ואינן אסורים אלא מלהרבי"ע. רל"ל מה שנא' צתורה צהמתך לא תרציע כלאים, היינו דוקא הרצעה אזל לא מייירי כאן מאיסור חריש"ה שהוא לאו אחר, לא תחרוש וכו'. כן ל"ל לפירוש הרא"ש צמטנה צ' אזל לפי' הרמז"ם כיחא ועמ"ש צמ"צ:

תוי"ט צד"ה ומלקיים וכו' מדרשא דתוקד אש הכי איחא צפ"צ דקידושין עכ"ל צירושלמי יש עוד כמה לימודים אזל הרע"ז הביא הך דרשא דייקא הואיל ונמלא ג"כ בתלמודא דידן. והנה לדרשא הלזו אפקי התורה צלשון תוקד"ש. היינו ללמוד ג"כ על הקדשים הנשרפין שאפרן יהי' מותר צהנאה כמו צבאן דוקא צעודו זרע ותצואת הכרם אסור משא"כ כשעצר לזרתו כ"ל ועיין לקמן על הדרשא דתוקד אש דהנה נחקר צתורה שצכתב א' על מה היא רמיזא:

תוי"ט צד"ה אסורים וכו' פירוש שהם תוקעין עלמן לדצר הלכה עכ"ל. עיין מ"ש לקמן צמטנה צ':

הגירסות הם תרין אמוראי צירושלמי עיין צר"ש. והנה מתקדש"ת משמע התצואה צעלמה אזל מתקדשת את הגפנים אפילו קודם לזמן הזה, הא כיחא לגירסת משתשליש אזל לגירסת משתשרי"ש האיך ס"ד שתקדש את הגפנים הרי היא כמאן דמונחת צכדא. וי"ל דזה כוונת הרמז"ם והרע"ז שפירשו משתשפטנו שרשי' צארץ ולא פירשו סתם שתלמח שורש צארץ והצן:

תבואה שיבשה וכו' אינו אומר שצשל"ה כמו צעננים, דצענני"ם סגמרו סייך לומר צישול' שראויין תיכף לאכילה כמו המאכל אחר הצישול', משא"כ תצואה אינה ראוי' לאכילה ולריכה תיקון צנחיכה ואפי' וצישול'

אין מתקדשו"ת אבל מקדשו"ת את שלא נגמרו. כ"נ פשט הלשון. ועיין צר"ש סוגיית הירושלמי:

משנה ח' עצי"ץ נקוב מקד"ש בכרם. כראה רצותא קמ"ל ומכש"כ שמתקדש צזו נעשה האיסור דהגפנים היו צודאי נטועים מתחילה והניח אח"כ העלין וכמו שפי' הרע"ז:

אוסרין ולא מקדשין. עמ"ש צמטנה ג'. הנה י"ל ג"כ צבאן מדלח קתני אסורי"ן רק אוסרין, כראה לומר אוסרי"ן צאכילה ולא מתקדשין לישרף. אזל א"א להחליע פירוש כזה. כל פרקין הכיל ל"ע רצ לידע משפט הלכותיהן על צורין. יהא רעוא, הש"י יאר עינינו ויעזרנו לחקור הלכותיהן ע"כ. ולעת כזאת לא עיינתי רק צשיכון:

פרק ח' משנה א'. כלאי הכרם אסורים מלזרוע ומלקיי"ם. צכל המשנה יש לתמוה על הוספת הממין, ה"ל למימר לזרוע ולקיים וכן צאיך והנה צכלאי צגדים העתיק הרע"ז ללצ"ש צלא מ"ם וכן צכלאי צמהה להרצ"ע צלא מ"ם. והנה לגירסתו י"ל

לדעת הרמז"ם (והנה ראייתו צתו"ח שכתב על התו"ע זזה"ל אגב ריעוץ כתב זה שנהרצעה גם הרמז"ם מודה דקרא קתמא כתיב צהמתך לא תרציע כלאים ומש"כ צהרישה עכ"ל. ולא הצנתי דבריו דאע"פ קושיית הירושלמי מן דוד וצניו מאין הי' להם פירות על כרחך הרציעו סוס עם חמור. זה אינו קושיא דאפשר לומר דקנו פירות מן הגוים אשר סביבותיה' אצל הקושיא הוא האיך השתמשו צהם לרכוש עליהם הלא פרה מעורבת ומכלאים סוס וחמור והנה כלאים דהרישה ומדוקשה כך צירושלמי הנה היא קושיא גדולה על הרמז"ם דמתיר מן התורה כלאים דהרישה ומדוקשה כן צירושלמי הנה לתרץ דהנה קיי"ל דבר המוציא צמקרא צפירות להיתר אין רשות ציד חז"ל לבזר עליו איסור כענין שלא יכלו לבזר על החלב איסור הנאה (גם שהוא צכרת) להיות מוציא צתורה יעשה לכל מלאכה (והוא אשר דברו צטעם המוציא צתורה להרחיק עמון ומואץ. ע"ד אשר לא קדמו אחכס צלח"ם וצמ"ם וכו' ולמה לא כאמר צלח"ם וצמ"ם כדאשכחן ומלכי לרק וכו' הוליא לחם וי"ן. אצל הי' גלוי וידוע לפניו ית"ש שעתידין חז"ל להסכים לבזר על קתם ייכס ואילו הי' כאמר צתורה צפירות ע"ד אשר לא קדמו אחכס צלח"ם וצמ"ם הי' מוכח מן התורה דקתם ייכס מותר ושז לא הי' כח ציד חז"ל לבזר ע"כ לא כאמר צתורה י"ן) וח"כ לפי"ז נוכח לומר צכאן ג"כ כהרמז"ם דעומא עס עמאה דרצנן שגזרו צזמן הנציאים האחרונים ואכסי כה"ג או אחריהם צזמן התכאים והא דקשיא מאי מוקשה צירושלמי מדוד וצניו שרכשו על הפרדות דלמא צזמן דוד עדיין לא נבזר, קושית הירושלמי הוא כך האיך אפשר לומר דצ' מיניס עמאים אסור מדרצנן, האיך יכלו לבזר' כיון שמוצא' הדבר צמקרא צד' כצואה שמותר, דהרי צני דוד ודוד רכשו על הפרדות. ועפ"ז ידוקדק מאד תירולם אין למדין מן המלכות רל"ל צדצר שמוצא צמקרא שעשה איזה מלך מן המלכים להיתרם אין למדין מזה שלא לבזר על הדצ' לאיסור, כי אפילו הית' הגזיר' דרצנן כצר גזורה היתירו למלכות כמה עכייכיס (ואפילו הקרוצים אל המלכות וכמו

שם וטעמא כ' הרא"ש סוף מס' נדה וכו' עכ"ל. כתב כן גם צכאן צהנהותיו, רק שהתו"ע ז"ל לא ראה הגהותיו כאשר כתבתי כ"פ:

שם משום דק"ו מעיקרא פריכא הוא וכו' עיי"ש. וכ"ל עוד לומר למוטתו דסברה אין חוששין לזרע אצ א"כ אין כאן מערובות כלל רק דצעת הרצעה הי' האיסור וח"כ אין כאן עוד טוס מערובות רק הפרדה היא ומיין האס. ואיסי צן עקציא צירושלמי דאסר מוכח ק"ו ע"כ ס"ל דחוששין לזרע אצ. ולדידי כיחא הא דפקקין דלא כירושלמי, משום דהירושלמי אחייא כו"ד חוששין ומש"כ לעעס הרא"ש ז"ל דכתב דהק"ו פריכא מלך הקצרא צלא ראי' קשה קלת לחלוק על הירושלמי ותוספתא מלך הקצרא:

משנה ב' בהמה עם בהמה וכו' עד טהורה עם טהורה לפירוש הרמז"ם קאי אדלעיל כעין צמה דצרים אמורים, רל"ל מה שאמרתי לך כלאי צהמה איכס אסורים אלא מלהרציע, צמה דצרים אמורים צהמה עם צהמה וח"ו וכו' או ח"י עם צהמה אצל סכיהם טהורים, היינו טהורה עם טהורה ועמאה עם עמאה, אצל עמאה עם טהורה וטהורה עם עמאה כיתוסף עוד איסור לחרוש וכו'. כ"ה פירוש מוטתו לדעת הרמז"ם וההכרח שהציאו לפרש כן הוא מוטתו ולא א' שאמר עס איכס אסורי' אלא מלהרציע ולא נזכר צהרישה. ולדעת הרא"ש לריכין לומר כמש"ש דצמאכה א' לא מיירי רק מלאו דהרצעה. ולא מלאו דהרישה:

תו"ע צד"ה צהמה וכו' זה דעת הרמז"ם וכו' דקוצר שור וחמור ויהו דוקא מן התור' היינו טהור ועמא והרא"ש חולק עליו וכ"ל ראי' לדבריו מן הירושלמי ותוספתא שקשו מוקרא דדוד וצניו צפרד וכו' ש"ו מדאורייתא אסורין כי לא מלאנו גזירה זו צאחד מוספרי הנציאים עכ"ל התו"ע: והנה היא ראי' חזקה לדברי הרא"ש וקושיא גדולה

והיה ברכה

שהתירו לנחמיי' סתם יינס) וז"ש שהם תוקעין עלמון לדצר הלכה מן התור', ולא הגזירות שגזרו חז"ל לעת הלורך לדצר מלכות הזן הדצר היטב וא"כ אין קושיא כלל לדצרי הרמז"ס מן הירושלמי ודוק:

משנה ג' סופ"ג לשון ספוג' שמוקבל בעלמו בתוכו את המים ומצליע בתוכו, כן הלוקה על העצירה שעצר מחויב לקבל המלקות זרלוכו כענין שקורא המקרא לפניו מוסר י"י בני אל תמאס ואל תקון בתוכחתו. ע"כ אפקוהו חז"ל זלשון סופ"ג:

ר"ב פוטרי. וצנמ' ז"מ דף ס"ח ר"מ פוטר ח"ת היוש"צ צקרון'. הגירסא הזאת היא כי היכי דלא נטעה שגס המכהיג פטור כשאלחד יושב צקרון. דהוה כשנים שעשו מלאכה צצצת דפטורין וי"ל דיש חילוק בין הגירסאות לגירסת המשנה ר"מ פוטר י"ל דוקא כשיש מכהיג משח"כ כשאין מכהיג רק אחד יושב צקרון אע"ג דהצמות הולכין זלא מכהיג זודאי חזלי מחמת' וחייב ולגירסת הגמ' ר"מ פוטר את היושב צקרון כיון דהוא רק יושב צקרון ואינו מכהיג אעפ"י שאין מכהיג אחר פוטר ר"מ כ"ל:

משנה ד' תוי"ט זד"ה אעפ"י שאזיהן וכו' וכתבו התוס' ולא דמי לחליו עצד וחליו ז"ח דאסור זחלי' שפחה וחלי' ז"ח וכו' דהכא כלאים אומר רחמנא וכו' עיי"ש. לולי דצריהם י"ל צעזד ושפחה שחליים עצד וכו' אין לך כל אצר ואצר שאין צו לך עצדות ולך חירות משח"כ כאן הוא כמו זאדם האצ מזריע לוצן וכצרא ממונו העלמות והלוצן שצעין וכיולא, והאם מזרעת האודס וכצרא ממונו הצער והשחור שצעין וכיולא וכמלא כ"א כיכר צפ"ע כ"ל:

משנה ה' הפרוטיות לשון ופר"ע כרמ"ך. דצר הכושר וכופ"ל כמו כן זה המין כופ"ל מן שאר המינים של פרדות שאינו מתחשב עמהן כ"ל:

הרע"ב זד"ה והרמ"ך וכו' ואמס סוס וזלשון ערצ"י קורין לסוסיא נקצה רמ"ך עכ"ל עיין זרמז"ס כתב שהם חלושי התלוה וכמדומה לי שהערציים קורין לסוסיא נקצה רמ"ך כי זלשונם רמ"ך הוא חלישת התלוה כי סוסיא אינה כ"כ חזקת התלוה כמו סוס זכר. והנה הערציים זלשונם ידצרו זזה כי הם שטופי זימה כמ"ש וכי מה עשה לה ערצי הלז וכו' ע"כ קראו חז"ל למין הלז צצמות הערציים:

וארנ"י השדה. ויש גורסין אזכ"י השדה וכ"ה צפסוק. ואדני השדה חי'. והוא צפסוק כי עם אזכ"י השדה זריתך וחית השדה השלמי' לך:

חי"ך צמסנה שאח"ז כדצר מזה למאי כ"מ שהוא חי'. ועוד לריך להתצונן מפני מה זאדני השדה וקופד וחולדת הסכיים אומר סתם חי"ה ולהלן צמסנה שאח"ז אומר מי"ן צהמה מי"ן חי'. וכדצר חי"ה מזה:

משנה ו' שור ב"ר פי' הרע"צ הגדל זמדצר ולשון ז"ר הוא לשון חול"ה כמו כפק לזר"ח והייכו שגדל צחוץ ולא צצית:

שורר זר מי"ן צהמה. אומר מי"ן זכל המסנה משח"כ צמשכ' שלפני', כי כל הכזכרים צמסנה זו דומים זלורתם ועצעם לחי' ולצהמה כ"ל:

תוי"ט זד"ה כלז וכו' ואדכ"י השדה חי' וכו' לענין מקה וממכר. אפשר לוקחין אותו לעשות כשפים בעלמותיו שהוא ידעוכי האומר צתור':

פרק ט' משנה א' הרע"צ זד"ה אין אסור וכו'. למר ופשתיס וכו' אין זכלל אלא מה שצפרעו עכ"ל. הוא נלמד מדת כלל ופרע נגד מדת ארך ויתצאר חי"ה למה נלמד

המכס רק יהודים ולוצ'ס כלאים שלא יכירו זו שהוא יהודי. והדבר הזה כבר מצואר צשו"ת האחרונים דלא שייך דיכא דמלכותא רק כשהיא ג"ש לכל בני מדינתו:

שם והרמז"ס לא פי' דפליגי וכן צחיצורו פסק לתרווייהו וכחצ צכ"ו ונראה שטעמו וכו' עיי"ש. ונראה שטעמו של הרמז"ס דהנה צצצת ד' פ"א פסק ר' יוחנן דבר שאין מתכוין אסור ופרכינן עלי' מהא דנזיר חופף ומפסק ומדלא קא משכינן ר' יוחנן קתמא אחריתא אשכח אין לוצ'סין כלאים וכו' אפילו ע"ג עשרה אפילו לבנוז את המכס ע"כ ל"ל דטעם האיסור שצמטנתינו אינו משום דבר שאינו מתכוון אסור רק דצאמת מתכוין מקרי רק שהוא דרך עראי ואין עראי לכלאים, והסיפא לא ילצ'ס כלאים הוה פירושא דרישא וכמש"ל ועיין צר"ש צכאן:

משנה ג' הרע"ב צד"ה מטפחות הידים שמונצים צהם וכו' עיי"ש. כן פי' הרמז"ס. והר"ש ז"ל מפרש מטפחות שמוקצ'ל אדם חסוד על ידן את המאכל הניתן לו וכדצריו ומשמע דצצרי הירושלמי שהציא, משמע לפי"ז דמטפחות שמונצין גם הת"ק מודה שאסור דמחמם ממש את הידים. והרע"ב ז"ל שפסק כר' אלעזר לא נפקא לן צזה ע"כ לא הציא פי' הר"ש:

משנה ד' הרע"ב צד"ה תכריכי וכו' נעשה חפשי מן המלות עכ"ל. והקשה הר"ש דליחסר משום לועג לרש כדאמרינן גבי לילית ההוא שעתא ודאי רמינן לי' (והנה י"ל דמשכתינו מיירי מדין כלאים שאינו נוהג צמת שנעשה חפשי אצל קושייתו הוא על ר' יוחנן צגמרא שמתיר לקוצרו צכלאים ולא חש משום לועג לרש כ"ל) ותייך דאין צזה משום לועג לרש דגם צחי כשאינו נהנה מותר וצמת ליכא הנהא עיי"ש. וקשה לי דהא קא חזינן דגם המתיים נהנים כשמוצ'סים וראי' מועשה דהנהו צ' רוחות שאמרה אחי איני יכולה שאני קצורה

דוקא צכלל ופרטו מוסוגל לרפואה כמד"א כי אעלה ארוכה לך. ועמ"ש צקמוך:

שם דכתיב ומישע מלך מואב וכו' ומאה אלק חילים למ"ר אין לך קרוי למר קתם אלא למר חילים ע"כ. ג"ז לא צמקרה שצשמע הדבר הזה מדצרי נצואה דוקא צכאן. יראה להורות לנו הדין דמואצי ולא מואצית כמו שצשמע מן המעשה דמלך מוא"צ דמה שאמרה תורה למ"ר ופשת"ים צעינן קרא כדכתיב דוקא הקרוי למר קתם ולא מה שלריכינן להוסיף צלשון כמו כן איסור תערוצות מואצ"י צישראל הוא דוקא קרא כדכתיב מואצ"י משא"כ מואצית מוסיפין צלשון לא כאמר תערוצתם צישראל. וצזה תצונן כסא דרוד לעתיד רכ"א לוגין כוסי רוי"ה, הוא נגד מדת אר"ך הוא צתורה שצע"פ מדת כלל ופרט שמומנו כלמד כלאים למ"ר ופשת"ים אין וכו' כדלעיל ורמזה הנצואה צמלוה זו מואצי ולא מואצית. וצזה יתוכן כסא דוד שצא מרות המואצי וממלכתו עד עולם הן:

משנה ב' תוי"ט צד"ה אין עראי לכלאים וכו' ומסיים הר"ש וכו' ומשמע דאיירי צנלית קטנה אעפ"י שאין הגדול יולא צה ארעי עכ"ל. ועיין צפי' הרמז"ס כתצ שאסור ללוצ'סם אפילו צדרך ארעי"י כמו שכתצאר צאמרו לא ילצ'ס כלאים וכו' ואפילו לבנוז את המכס עכ"ל הרי לפניך דהרמז"ס מפרש דסיפא הוה פירושא דרישא אין ארעי"י לכלאים, כראה דגרס ל"א ילצ'ס צלא וא"ו. והר"ש ז"ל גרס ולי"א ילצ'ס והוה ענין אחר ע"כ ערר לפרש מהו אין עראי לכלאים. ומדצרי הרע"ב ז"ל אין הכרע. וי"ל שמופרש כרמז"ס:

תוי"ט צד"ה לבנוז וכו' וממוכס שאין לו קלצה מיירי וכו' דדיכא דמלכותא דיכא עכ"ל והרמז"ס והרע"ב לא העירו צזה די"ל דכאן לא מיירי מזה רק לענין להתחייב מלקות משום כלאים. וצפרטו לפי מ"ש הרע"ב צ' שם רצותיו דהכוונה שאין כותינן הגויים

עד שיצדוק רק ימתין עד שילטרך לפושטן כגון
צמון השכיבה וכיולא ואז יצדקם ולמאן דגרס
ל"א ילצ"ש צה"ן, היינו לא יהי מלוצש צהן,
משמע אפילו כבר לצש צלא צדיקה לריך
לפושטו זה מה שכל:

תוי"ט צד"ה ומנעל של זרצ וכו' ולא ידענא
טעמא מאי אין חוששין וכו'. לדעת
הקלושה כיון דלצדי"ס לא הוו רק כלאים דרצנן
ספק דרצנן להקל ולא חיישינן שיש צו ג"כ
פשתן וכ"ה צדצרי הרח"ש צהיפך:

משנה ח' גלוז ומליו עיין צפי' הרע"צ
והוא צרא"ש שהוא מלשון מעקס.
והנה זכור תזכור מ"ש צהתחלת הפרק אין
חסור משום כלאים חלא למר ופשתים נפקא לן
מכל"ל ופר"ע, הוא נגד מדת אר"ך. והנה
הנזהר משעטנ"ז נשפע מודת אר"ך, והעובר
הוא צהיפך מעקס וכו' והדצר המעוקס אינו
אר"ך. וכן לפי' הרמז"ס מרחיק רחמי' הש"י
חלילה הוא היפך מדת אר"ך שהוא מרחיק
הח"ף וזה העובר ח"ו מרחיק רחמי' והש"י
יכפר. ויה"ר שלא יאמר פינו דצר שלא כרלונו:

משנה ט' לבדי"ם הוא לשון לצ"ד, היינו
יחידי שכ"א עומד לצדו הואיל
ואינם מחוצרים צנוי"י ואריגה:

פיו"ף של צמר. כ"ה צמטניות שצגמו, וצדפוס
המטניות גרסינן פי"ו צול"ו. ומדצרי
המפרשים כראה דגרסינן פי"ף:

משנה י' והשומטה בשבת פטור. כראה
צודאי פטור ומותר. ול"ע למה לא
תנא ומותר לשומטה בשבת:

צמחללה של קנים ושמא לא מיקרי הנאה רק
מפני החמה והגשמים אבל שארי הנאות מותר
גם צחיים וצמת לא שייך חמה וגשמים. וצזה
יתורץ ג"כ מה שהקשה הרח"ש על דצריו דאס
אין שום הנאה לבישה גם מלילית פטורה ולמה
רמינן להו ולפית"ש כיחא דצלילית צעינן לבישה
אבל לא צעינן דוקא צממה מפני החמה וצגשמים
מפני הגשמים ודוק:

הר"ש הציח הירושלמי אין מדקדקין צמת
ולא צכלאים צציהמ"ד והקשה ע"ז
הר"ש הרי אמרינן צגמ' המולא כלאים צצגדו
פושטו ואפי"ו צשוק וכתצ הרח"ש דשאני התם
המולא כלאים צצגדו משמע הלוצש עלמו מולא
משא"כ כשאחר מולא עיי"ש אבל לא משמע כן
שם צגמ' דמסיים כ"ו שיש ח"ה אין חולקין
כצוד לר"צ והלשון המול"א כלאים צצגד"ו
פירשנו שם צגמ':

משנה ח' מוכרין בדרב"ן כמו שדרכן
לעשות צכל מיני צגדים
שמוכרים, אבל אס אין דרכן לעשות כן צכל
מיני צגדים ועושה כעת צצגד כלאים מעשה
יתירחא חסור אעפ"י שאינו מתכוין צממה
וכו':

משנה ו' תופרי כסות תופרין בדרבן. לא
זו א"ז קתני. הגם דהתופר דרכו
להניח על הצרכים ועל השוקים ומתחמם
צודאי אעפ"י צאינו מכוין שרי:

משנה ז' לא ילבש"ם ואית דגרסי ל"א
ילצ"ש צה"ן. כראה צאפשר
החילוק צין הגירסאות ל"א ילצ"ס משמע
לכתחילה אבל אס כבר מלוצש צהן א"ל לפושטן

מסכת שביעית

זעלרת דאשתקד היו דכין עד עלרת הזה א"כ יש שינויים צפירות האילן עד עלרת ומהגניע עלרת של ערצ שביעית הנה דכין מעלרת עד עלרת של שביעית א"כ יגיע הענין לפירות שביעית וכל מה שיעש' האדם איזה פעול' צודה האילן הכל הוא ללורך פירות שביעית כי כבר נפסק דיכיהס. והנה י"ל מה שצ"ש אומרים כ"ז שהוא יפה לפני ג"כ זה כוונתס והנה הס לחומרס אזל קרוצים דצריהס לדברי צ"ה די"ל דהנה אומר"ל אומר הקצ"ה הזיאו לפני שתי הלחם זעלרת כדי שאצרך לכס פירות האילן, והנה אין אפייתס דוחה לא את השצת ולא את היו"ט ומשעת אפיית צ' הלחם כבר נעשה ומתחיל צ"ד של מעלה הדין החדש והנה לא אחרו צ"ש זמן מוגבל דאס חל עלרת אחר השצת הנה אפייתן קודם ערצ שביעית א"כ אין זכל שנה הזמן שוה כ"ל:

הרע"ב בד"ה אם ראויין לעשות רואין כל אילן ואילן בפ"ע וכו' עיי"ש. ומשמע מפירושו דלריכין שכל אילן מהג' אילנות יעשה כבר דצילה של ס' מנה, וכ"ה צפי' הר"ש ומפי' הרמז"ס זמשנה ד' נראה דס"ל דח"ל רק שיהיו כל הג' אילנות זיחד עושין כבר של ס' מנה. ויתבאר עוד אי"ה:

משנה ד' היה אחד עושה כ"ד וב' אין עושין או ב' וכו'. הנה לפירוש הר"ש והרע"ב שכ"א מהג' אילנות לריך לעשות כבר דצילה א"כ כל המשנה משנה שא"ל דכבר אמרו פחות מכאן (היינו שאין כל אילן מהג' עושה ככר) אין חורשין וכו' ולפירוש הרמז"ס שכתנתי לעיל דנראה דס"ל שהכבר דצילה יתקצן מן כל הג' אילנות הנה המשנה הזאת לריכא רצה דקמ"ל דאס א' או צ' מן האילנות אינן ראויים לעשות כלל דהיינו שהס' י"ס ואין זהם ענפים וכיול"א אזל א' או צ' מהס' ראויין לעשות כל הכבר לא מהני רק לריכין שכ"א מהג' ראוי לעשות פרי ויתקצן מכולן

פרק א' משנה א' עד אימתי. הנה מחיסקור ערצ שביעית עדיין לא ידענו ולכאור' הי' מהראוי להקשות תנא היכי קאי כדמקשה צריש זרכות. אזל לא שייך כאן להקשות דחזינן צפירוש דקאי אקרא דמשנה ד' שנא' צחריש וצקליר תשצות וזה צאפשר ככלל צכוונת הרע"ב שכתב כאן ולקמן ילפיכ"ן ל"ה מקר"א:

תו"ט בד"ה עד העצרת וכו' וזכצו תוס' צפ"ק דמ"ק דעלרת יותר מדצרי צ"ש דלעולם צ"ש לחומרס לצד אותן דצעדיות עכ"ל עיין מ"ש התו"ט זמשנה ו' פ"צ דכלאים צד"ה שלשה תלמים ועיין מה שכתנתי שס דלהכי קאמר התנא וקרוצין" דצריי וכו' להורות דלהכי לא קא חשציןן לפלוגתיהו צעדיות משום דקרוצין דצרי וכו' ולא מיקרי כ"כ קולא וחומרס ועמ"ש צסמוך ועיין מ"ש זמשנה ג':

תו"ט בד"ה וקרובין וכו' על כרחק לפרושי מלתייהו דצ"ש עכ"ל. לפימס"ל לא שייך זכאן להקשות וכי טעמא דצ"ש אחא לאשמועינן דאילטעריך לאשמועינן וקרוצין" וכו' לצאר לנו דמשום הכי לא קא מתנינן לה צעדיות והצן. עמ"ש צמ"ג:

משנה ב' מל"א האור"ה. לא אחר כד"י האור"ה או כשיעור"ר האור"ה אזל אחר מל"א, היינו צהרוחה כ"ל וסלו חוצה ל"ו. ל"ו קאי על האורה, רל"ל שיהי' הסל עומד חוץ להאורה לא צין האורה לאילן דאי קאי על האילנות לה"ן מיצע"ל:

משנה ג' אחד אילן סרק. עיין צתו"ט צסס הירושלמי דהגס שהוא אילן סרק שאינו עושה פירות עד זמן זה מעצה הקורות. רל"ל והקורות הס הפירות של אילן סרק. והנה הזמן היא לצ"ה עד עלרת כ"ל הטעם דהנה זעלרת דכין על פירות האילן א"כ

משנה ו' הרע"ב בד"ה נטיעות ילדות וכו' דאע"ג דשלש חילנות וכו' דנטיעות ילדות חין חורשין עד שיהיו עשרה עכ"ל. ולפי"ז לריכין לומר דמיירי אפילו ראויין לעשות ככר של ס' מנה:

משנה ז' תוי"ט בד"ה רשב"ג וכו' וח"כ אפשר דת"ק לא פליג וכו' ול"ע דדברי הצרייתא שהציח הר"ש. ומה שכתב הרמז"ס והרע"ב הלכה כרשב"ג, נראה מפני הכלל דכ"ו ששנה רשב"ג צומסתינו הלכה כמותו חוץ וכו':

משנה ח' תוי"ט בד"ה ר"ע וכו' חולי מוסר דהלכה כר"ע מחזירו עכ"ל. לא ידענא דהרי הרמז"ס צפירוש אמר הטעם מפני שיש בתוס' וכו'. וגם החיך כאמר הטעם דהלכה כר"ע מחזירו הלא ר' יהושע רבו הי' ושאל מ"ש הרמז"ס שיש בתוספתא דברים מסכימים הוא מ"ש שם רבי אומר וכו' גפנים בני חמש תאנים בני ו' זתים בני ז' ע"כ נראה לפרש טעם השינוי שכן דרך בני אדם לקרוא אותן נטיעות לחילנות כאלה צומסים כאלה ול"ע עוד:

פרק ב' משנה א' תוי"ט בד"ה בשדה הלבן וכו' כלומר ואין כאן לל עכ"ל. ולפי"ז זה יותר הי' לודק לומר שדה לצי"ה. חזל לפירוש הרע"ב צפחה ילדק שפיר שד"ה הלצ"ן שדה שהלצ"ן גדל בו. וצאמת נוכל לפרש גם בכאן דברי הרע"ב כן. וכ"כ מפירוש הרמז"ס:

הרע"ב בד"ה נתת וכו' זה אומר כלתה ליחה צתוך שלי וזה אומר וכו' לא ידענא למה הציח לשון מי שאמר כלתה צתוך שלו חזל מה אעשה שכך הוא ג"כ לשון הירושלמי שהציח הר"ש. ומדברי הרמז"ס נראה שזמירא לשון הירוש' דה"ק שהאחד שיאמר כלתה צתוך שלי יצא להכחיש דברי מי שאומר לא כלתה:

ככר. וגם דברי הירושלמי יש לזאר כפי' הרמז"ס ואין ציכולתי לנעין כעת צירושלמי ול"ע:

תוי"ט בד"ה עד שיהיו וכו' ויש צהן אחד שאינו עושה ככר וכו' עיי"ש. לא ידענא מי זמירא לפרש כן דדברי הרע"ב כאן:

משנה ה' תוי"ט בד"ה וחורשין וכו' לשון הר"ש וכו' חזל צירושלמי קאמר צהדיח עד ר"ה עכ"ל עיי"ש. והנה הר"ש ז"ל הגיה וכתב צזה"ל ולא ידענא טעמא מאי וכי עדיפס זמירא היו לאיש אחד עכ"ל. ומה שכתב התוי"ט בכאן שכוונת הירושלמי לאחר תקנת ר"ג וצ"ד הנה לא ידענא, ח"כ חילנות למה ולירוף למה הלא לאחר תקנת ר"ג צין שדה חילן צין שדה לצן חורשין עד ר"ה. ויש לפרש צאפשר די"ל אפילו קודם תקנת ר"ג לחילן יחידי היו רשאין לחרוש ללרכן (דהיינו כמלא חורה וסלו) עד ר"ה, רק שדה שלימה לא היו רשאין לחרוש והנה בכאן שזמירא פין ג' חילנות של ג' חששים להיות שדה חילן חורשים כל צית קאה עד העלרת ואעפי"כ לא חיצד כ"א זכותו לחרוש ללרכן עד ר"ה כדין חילן יחידי ול"ע צירושלמי:

במשנה ר"ג אומר כדי וכו' עיי"ש. הנה יש להצטונן הרי ר"ג הוא שזמנה עם צ"ד והתיר לחרוש עד ר"ה צין שדה חילן צין שדה לצן. וי"ל דהנה ר"ג ס"ל דתוספת שציעית הלמ"מ צזמן המקדש, ולריכין לחככו לידע הדין וההלכה צציחת המשיח צ"צ. וז"ש הרמז"ס ודצרי ר"ג חמ"ת וכ"ן הלכ"ה ולא כתב סתם והלכ"ה כר"ג שההלכה הוא הלכתא למשיחא. וכן לריכין לפרש דברי התנאים צומסניות דלקמן צפרקין, הכל כוונתם לזמן המקדש ומה שפוסק הרע"ב לשם הלכה, דזה דרכו הטוב לפסוק הלכה ג"כ צכל קדשים וטהרות כ"ל: כדי שיהא הצקר עוצר צכליו. והרע"ב העתיק כמלוא צקר וכליו. ואפשר כוונתו לומר כמלוא צקר וכליו אשר שיעורן ידוע צמ"א ול"ע:

הרע"ב בד"ה ר"ש וכו' נאסר נמי צזירו"ד ופיסול עכ"ל ל"ע למה פי' ג"כ דצרי ר"ש אזירו"ד דהרי ר"ש קאי על דצרי ר"י שהזכיר זירוד ופיסול ומדהוא לא הזכיר רק פיסול"ל כראה דצזירו"ד מודה או לת"ק או לר"י וי"ל דס"ל להרע"צ דר"ש לא הולך להזכיר זירו"ד דכ"ס הוא מפיסול דאינו כ"כ מלאכה צאלן שהרי אינו נוטל רק הפסול"ת שנפל על צאלן (לפירוש קמח של הרע"צ) ואפילו לפי צתרא חותך כל הענפים ואין זה עצודה לפרי ואעפ"כ לא התיר ר"ש רק עד עלרת מכש"כ זירוד שהוא עצודה ללורך הפרי:

משנה ד' הרע"ב בד"ה וקוטמין אותן י"מ לשום צטרשיהן אפר וכו'.

והנה התו"ט הקשה (צסם איזה פי') דהרי זה הוא מצדקין עיין צהגהות הרא"ש שהקשה כן על פי' הר"ש וכו"ל דלק"מ דמצדקין היינו שמכסין צאצק ועפר האדמה המלמיה וכאן מיירי צאפ"ר כירה כדמתרגמין אפ"ר קיטמא וזה דצר שאינו מלמיה. ותמיהני על פי' הרמז"ס שפי' קוטמין הוא לכרות קלחם כשילטורך לזה, דהיינו מצדקין דלעיל ולהכי דקדק הרע"צ צכאן לפרש שצ"ר הראשי"ס משא"כ מצדקין כורת ענפי' שלמים:

את הנוף וגירסא אחרת על הנוף י"ל החילוק צין הגירסאות דלגירסת ע"ל הנוף משמע על הענפים מרחוק צאל לא צסמוך לנוף, ולגירסת א"ת הנוף אפי' צקרוצ ונוגע לנופים שרי וכן תצזוכן צסיפא:

משנה ה' הרע"ב בד"ה פגי ערב שביעית. פירות שאין מתצטלים עד תשרי של צביעית עכ"ל עיין צחוי"ט כלומ' שאין דרכן להתצטל ואני אומר שהרע"צ ז"ל צכוונה כתצ כלשון הזה. דהנה לפי הפירוש הזה ע"כ ל"ל דהרישא מיירי צפגין שמתצטלים צשטית וא"כ מאי קמ"ל דסכין ומקצין אותן מאי למימרא ומה"ת לאסור לורך פירות שטית ע"כ פי' הרע"צ כאן צסיפא פירות שאין

במשנה בשדה הלבן עד הפס"ח עמ"ש צפ"א צמ"ג ותצזוכן גם צכאן י"ל מפני צצפסח דכין על התצזאה א"כ צאצתקד דנו על התצזאה עד הפסח הזה, והנה צצפסח של ערב צביעית דכין על התצזאה של צביעית נמלא כל מה שיעשה עש"י צצדה הוא ללורך התצזאה שמתגדל צצביעית. והנה תעיין מ"ש צמ"ג פ"א צמאי קמיפלגי סם צ"ש וצ"ה ותצזוכן דצכאן כ"ע מודו דלעולם העומר נקלר צליל י"ז ונקרצ ציום וכל העיתים שוות:

משנה ב' תוי"ט בד"ה מובלין וכו' וא"ת לכלליהו צסיפא וכו' עיי"ש וכו"ל ומסו דצעי למיתני צאלו וכו"ן צצ"ת השלחי"ן להכי לא כלל אותם צסיפא:

תוי"ט בד"ה מעדרין וכו' ולכאור' צכל אינכות קאמרי וכו' איתא צדהיא דהה"ד חורשין וכו' וצפ"ק דאין חורשין צצדה אילן אלא עד עלרת עכ"ל. ולולי דמתפינא אני אומר דמיירי צאילכות הנטועות צמתשאות ומדלעות היינו צצדה כזאת שעשוי' לצרוע צה קשואין ודלועין דצדה כזאת החריש' צה הכרחית הוא לפירות עד ר"ה משא"כ אילנות הנטועות צצדה אילן שהוא שמיכה ורכה אין צהכרה לחרוש ללורך הפירות רק עד עלרת וכו"ל דצזה יונח לנו מכל הקושיות עיין צמשנה א' כ"ז צצני אדם חורשין ליטע צמתשאות וכו' ולפי"מ"ש כיחא:

הרע"ב בד"ה בית השלחי"ן וכו' והוא משלה"י עכ"ל והה"א והחיי"ת מתחלפין הרא"ש כי סביהם ממולא אחיה"ע:

משנה ג' הרע"ב בד"ה בזירודה וכו' ור"י סצר וכו' כך מצדקין של שטית צצביעית עכ"ל כן פי' ג"כ הר"ש והרמז"ס מפרש דר' יהושע הוא לחומרד דאפילו צשטית אין מצדקין עד ר"ה רק עד זמן שדרך צני אדם לחרד צשאר השנים. ול"ע דמהירושלמי שהציח הר"ש כראה כפירוש הר"ש והרע"צ ולמה פי' הרמז"ס צאופן אחר ול"ע:

והיה ברכה

צמתניתין לא קא מפרש התנא דרומיא דצללים
הקריי"ם קתני מסורקים צלא זרע:

משנה י' הרע"ב בד"ה אבל לא מבסחין
וכו' והלכה כר"ש עכ"ל לא כתב
חס הלכה כר"ש והרמז"ם כתב דאין הלכה
כר"ש. ול"ע דהרי משנתו קצ ונקי:

פרק ג' משנה א' הרע"ב בד"ה משיפסקו
עוברי עבירה וכו' וקודם
שיפסקו עוברי עבירה חסור שלא יאמרו
מעוברי עבירה הוא וכו' ויש ספרים שכתבו
זהם עוברי עבירה והיא היא עכ"ל. חז"ל כ"ל
דלגירסת עוברי עבירה י"ל דוקא צומן
שמלווין עוברי עבירה שמולזלין בשביעית
הנה יחשדוהו שגם הוא מהם ע"כ חסור להוליא
זמן רב קודם ר"ה של מולאי שביעית משא"כ
כשאין עוברי עבירה לא יחשדוהו ומותר
להוליא גם קודם שיפסקו עוברי עבירה
היינו גויס. ולפי הגירסא עוברי עבירה,
אפילו אין צומן ההוא עוברי עבירה חסור
להוליא קודם שיפסקו עוברי עבירה גויס,
כ"ל. ואין כאן נפקותא לדינא משום דמסתמא
הלכה כר"י ור' יוסי לגבי ר"מ כ"ל:

הרע"ב בד"ה משיבש המתו"ק משיהי'
יש הזבל שנותן מתיקה לפירות
עכ"ל הנה כל היום קורא התנא זבלי"ם זב"ל
ובאין שינה לקרותו מתו"ק. ואפשר דטעמא הוא
כשיבש הזבל מן הלחות שהוא ממתק את הפרי
שוב אין נראה כמזבל ללורך פירות שביעית כיון
שכבר יבש ואינו ראוי למתק עד שתרד הרביעה
צמחשון ושוב יהי ראוי למתק. ועיין בחו"ע
ד"ה משיבש כתב זבלי"ם זב"ל וצין קודם שיבש וצין
לאחר שיבש לעולם נק' מתו"ק עכ"ל. לא ידעתי
מי הכריחו לזה. וגם לדידי' הדרח קושיין
לדוכתי' למה קורהו מתוק ואפשר לומר לדידי'
להיות ר' יהודה ראש המדברים זב"מ הנה
ודאי גם זה הלכה זו הוא הפותח בדבר הלכ' לא
ר"ה צפתח אמריו לומר לשון מגונה. כמו
שדקדקו התנאים בכל כיוולא צה צפתיחת

מתצטלי"ם עד תשרי היינו שידוע צדאי שאין
מתצטלין לעולם עד שיגיע שביעית, וצריש
מירי צפק ויוכל להיות שלא יתצטלו עד
שביעית אעפ"כ סכין ומקצין אותן עד ר"ה
כ"ל:

משנה י' תוי"ט בד"ה פחות משלשים
וכו' ול"ת צומן הבית וכו' לפי
שאין תוס' שביעית כתוב צפירוש כ"ח צחרישה
כדרשין מצחריש וצקליר עכ"ל. והוא תימה
צעיני דהרי קיי"ל להלכה כר"י וכר"ג וצ"ד
דק"ל כותי' דצחרי"ש וצקליר קאי על שנת
צראשית ותוס' שביעית הלכתא גמירי לה לכל
המלכות דמה נשתנה ועל עיקר קושיית
התוי"ט כ"ל לתרן דצטלמא חרישה לא מהני רק
לשנה הצאה לפינו משא"כ נעיעה הוא לשנות
עולם וכל העולם יודעין שהנוטע אינו נוטע
דוקא לשנת השמיטה הצאה רק לכל השנים
הצאות והוא דבר מקתצר כ"ל:

משנה ז' תוי"ט בד"ה מתעשרין וכו'
ואינה חלה אסמכתא וכו' עיי"ש
לענין שביעית ל"ל דרשח גמורה היא דקדושת
שביעית מדאורייתא לכולם. אח"כ עיינתי
צרא"ש כתב דצטציעית צזה"ז איירי וכמ"ד
דנוהג מדרבנן ועיין צר"ש:

משנה ח' תוי"ט בד"ה משתרמלו. לשון
הר"ש כלומר אימתי הם כיוולא
זהם צומן שתרמלו לפני ר"ה עכ"ל. פי' כזאת
דאם התרמל הוא זמן אחר ה"ל לפרושי צגמ'
מכ"ל כמו דמפרש צחינך. ולפי"ז ל"ל דה"ק
דצאפונים לא יכר השרשה עד שתרמלו ולפי"ז
הנה קאי על דברי ר' שמעון ולריכין לגרוס ר'
אלעז"ר כמו צמנה שצגמ' ולא כדגרסינן
צמשניות ר' אליעז"ר (סתם הוא ר"ח צן
הורקנוס) דהרי הוא הי' רבי' דר"ע שהי' רבו
דר"ש:

משנה ט' הרע"ב בד"ה הבצלים וכו'
דאי זרעו לרע וכו' עיי"ש

משנה ד' עושה סה"ר וכו' עיין צפי' הרע"צ והתוי"ט שהחיות והה"א מתחלפין כמו צצית השלח"ן ומהראוי להתצוק למה צצית השלח"ן מחליפין הה"א צחי"ת וצכאן צהיפך ואין צידי לצאר ועם כעת. וראיתי להרמ"ז שמתמי' למה הולרכו לפרש כן דהרי כל דצר עגול ומכין אותו סה"ר ע"ש היר"ח וכ"ל להיות דצכאן אינו עגול דצדצר עגול אין כאן דופן אמלעית וג' רוחות:

משנה ה' שיעורן ב"ז אבנים צשיעור כזה כיכר דללורך חצני צנין הוא עוש' דלמוד מאותיות התור' אשר הש"י חלצ על ידן כל הצנין והם כ"ז אותיות נקראות חצנים צס' יליר'. וצזה ידוקדק לך אומרו שיעור"ן ולא אמר שה"ן. להשמיענו ועם הדצר שהוא שיעור"ר הצנין:

משנה ו' גדר שיש בו עשרה אבנים וכו' גדר כזה שהוא גדר חשוב אין מן הדרך לקלקלו לנשות אותו המקום שדה חלל ע"כ מפנהו מפני שהוא רולה לצנתו צאופן אחר צרוחצ וגוזה וכיולא כ"ל:

משנה ז' תוי"ט בד"ה המסקל וכו' ירושלמי פריך וכו' תמן תנינן המסקל וכו' עיי"ש חני צעניי לא ידענא מהו הקושיא הא דתנן ומסקלין עד ר"ה היינו צערצ צציעית ומותר לסקל לגמרי היינו אפילו הנוגעות צארץ וכאן מייירי צציעית דאסור לסקל לגמרי רק מניח את הנוגעות צארץ ואפשר לי לומר דזהו התירוץ של ר' יונה צירושלמי כאן צתלוש כאן צמחוצר. מחוצ"ר מיקרו הנוגעות צארץ ותלוש היינו אותן שאינן כוגעות ולפי"ז נסתלקה תמיתה התוי"ט על הרמז"ס שהעתיק למשניות ולא פי' כאן צתלוש כאן צמחוצר והצן:

משנה ח' אין בונין וכו' מפני שהוא מתקנן לצציעית. כראה דהיא צאמת עצודה גמורה לצציעית וע"כ לא גזרו

דצריהם ע"ש פתח דצריך יאיר וכענין אור לארצעה עשר, ע"כ אמר צלישנא מעליא מתו"ק. והנה רצינו הקדוש הגם ססידר דצרי ר"י אחר דצרי ר"מ כדרכו צכ"ז שוב לא סינה לשוכו כי חייצ אדם לומר צלשון רצו כ"ל:

והנה צדיצור שאח"ז כתצ הרע"צ פי' אחר צסם הירושלמי ומשיצב המתוק סדקין צצקעה כשהמער יורד וכו' ע"ש מתקו לו רגצי כחל עכ"ל ותימה צעניי כיון שהפירוש הזה מצואר צירושלמי למה ערחו א"ע הרע"צ והר"ש לפרש פי' אחר דלא כירושלמי והנה דצרי הר"ש יש לייצצ דס"ל דהירושלמי ג"כ ס"ל מתו"ק הוא זצ"ל ומ"ש צירושלמי פק"ע היינו לומר שצזמן שיצב המתוק יש קיומן צצקיעת הארץ. חבל הרע"צ שפי' דצרי הירושלמי ע"ש מתקו לו רגצי נחל קשה ול"ע:

תוי"ט בד"ה משיפסקו וכו' יודעים הם צני עירו אס יש לו צית השלחין אס אין לו עכ"ל ומסיים הרא"ש אס יש לו צית השלחין אסור:

משנה ב' תוי"ט בד"ה עד כמה מזבלין. אמתניתין דלעיל קחי למר כדאית לי' ולמר כדאית לי' כ"כ הר"ש עכ"ל הר"ש כתצ ומשיצב המתוק לר"י ומשיקשר לר' יוסי ודצרי ר"מ לא הציא. אפשר להיות דאין הלכ' כדצריו נגד ר"י ור' יוסי, ור"י ור' יוסי אמרו צירושלמי דצריהם קרובין אלו לאלו ואין מחלוקת כ"כ ציניהם:

משנה ג' תוי"ט בד"ה יתר מכאן מחצי"ב וכו' דמחלי"צ הוא מלשון חלוצה שהם רגלי הקנקן ויש קנקנים שיש להם הרצה רגלים עכ"ל. ולפי גירסא זו ופירוש זה הנה אמר מחלי"צ להורות שהוא עוצ יותר משעושה רק ג' אשפתות כמו שהוא עוצ יותר לחלוצ"ה כשיש לו הרצה רגלים ולגירסא מוטר'. עוצ יותר לעשות רק ג' אשפתות:

והיה ברכה

דזאופן כזה לא התירו רק את הגם הגם וכדברי הר"ש ועיין צתוי"ע ודוק:

משנה ב' זו מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה
 זכ"מ ז"ה לקולא דהס מצחי
 החקדים ודת הלל רבם שלא הקפיד ולא
 התקף מעולם. וז"ש לחומרל דהס מצחי
 הגזרות כדת שמאי רבם שהקפיד. והנה
 ידוע דזחקדים כלולין ג"כ גזרות (רק
 שהחקדים הם העיקר) וכן גזרות כלולין
 חקדים (רק שהגזרות העיקר) ע"כ מעט מן
 ההלכות צתורה שזע"פ ז"ש לקולא וז"ה
 לחומרל:

משנה ג' הרע"ב בד"ה ומחזיקי"ם יד"י
 וכו' לומר לו יישר כח"ך וכיולא
 זזה עכ"ל. הנה מ"ש יישר כח"ך נק' שפיר
 חזקת היד"ים היינו אפילו הי"ד שמאל שהיא
 חלושה למלכ' תחזוק וזה יישר כח"ך, ז"פ י"ד
 זגי' כ"ח, וכפי שנמלל צפוק כל אשר תמלל
 יד"ך לעשות זכח"ך עשה. ויהו מה שסיים
 הרע"ב ויול"א זז"ה, היינו לשחול או לומר
 חרוש זה היעב כמ"ש צירושלמי לא ידענא למה
 זה יקרא חזק"ת היד"ים. ונראה לומר שכל עשי'
 שהשכל יודע שהוא פעולה לתכלית פועלין
 הידים זכח וחזוק כמו שסיפרו מונלך אחד שהי'
 מצחין ומנסה הדבר ע"י קולר אחד שזוהו
 לקלור על האזנים היינו לעשות כן עם החרוש
 באויר על האזנים כעין שעושה הקולר ולא הי'
 יכול לסבול התנועה ונפל על הארץ זחלישות
 אחר איזה רגעים כיון שהמחשצ' לא החזיקה
 ידיו שלא הי' יודע פעול' תכליתית זזאת
 העשי' וזה ג"כ פי' כל אשר תמלל ידך לעשות
 זכח"ך עשה, היינו כה המחשצה המתזונכת
 זתכלית העשי' ומחזקת את הידים:

משנה ד' הרע"ב בד"ה המדל וכו' נוטל
 אחד ומניח ז' או נוטל ז' ומניח
 א' עכ"ל. וכ"ה ג"כ לשון הר"ש ולא ידענא מאי
 פסקא כשנוטל אחד אז מניח שמים וכשנוטל ז'
 מניח א'. וגם מאי כ"מ כמה מניח והרמז"ם ז"ל
 כשומר וזה ואינו מחלק רק כמה נוטל עיי"ש:

ג"כ לעשות כן צשציעית אחר הגשמים מפני
 שהדבר ידוע דהעצוד' הזאת אינה ללרכת
 לשציעית רק למולחי שציעית:

משנה ט' כל שאינה יכולה להינצל
 באחת יד דברי ר"מ. הנה לר"מ
 כל שהאזן גדול יותר נק' ציותר אצן כתף, הנה
 לר"מ כל שהאזן גדול ציותר מוכח דלצנין קצעי
 ל' משא"כ אצנים קטנות נראה כמתקן שדהו.
 ור"י אומר אצני כתף כשמן כל שהן כיעלות ז'
 ג' על הכתף וציות' אם הם קטנים ציותר שיכול
 ליעול ד' ה' על הכתף זודאי נק' אצני כתף
 ומילא לר"י כל שהאזן קטן ציות' מוכח דלצנין
 קצעי ל' משא"כ אצנים גדולות נראה כמתקן.
 ומעתה צין תצין דברי הרמז"ם שהציח התוי"ע
 דד"ה והקבלן שכתב לרבותא ואפילו אצנים
 גדולות, דאיתא כר' יוסי דהלכתא כותי'. ומה
 שהשיג הרמז"ד ז"ל ומלשון הירושלמי אפילו
 פחות מאצני כתף הוא אליצא דר"מ כ"ל והצן:

משנה י' מותר להעמיק עד הסל"ע. סל"ע
 זכאן פירושו קרקע זתולה נק'
 ג"כ סלע וזה דרך זוני צנין אצנים ליתן יסוד
 צניינו על קרקע זתולה דייקא ומעתה לא
 תקשה נך קושיית התוי"ע דד"ה מותר שדקדק
 הלל סלע אין ראוי לזריעה:

פרק ד' משנה א' משרבו עוברי עבירה
 התקינו שיהי' זה מלקט מתוך של זה
 וז"ה מתו"ך ש"ל ז"ה שלא צנוצה. כ"ה הגירסא
 צמשניות שצגמ' אצל צמשניות הנדפסים צפ"ע
 הגירסא התקינו שיהי' זה מלקט מתוך של זה
 שלא צנוצה ול"ג וז"ה מתו"ך ש"ל ז"ה. ומשמע
 לפי גירסא זו דאסוי' לעשות כן דהיינו צזמן
 אחד שיהי' זה מלקט מתוך של זה וזה מתוך של
 זה דאז מוצן הדבר ששוטין כן לייפות זה של זה
 וזה של זה רק אחד מלקט מתוך של חצירו
 (וחצירו אינו מלקט מתוך שלו באותו הזמן)
 ואז אפילו הדקין רשאי ללקטו וכדברי הרמז"ם
 (עיין צתוי"ע דד"ה שלא צנוצה) וכפי
 הגירסא שצגמ' נראה דגם צזמן אחד רשאיין
 ללקט זה מתוך של זה וזה מתוך של זה ונרא'

אכתוב חי"ה את הכללע"ד זזה. מחמת העירחא
לא כתצתי:

משנה ט' הכניסו שלי"ש. עיין צפי'
הר"ש והרע"צ. והרמז"ם מפרש
שליש הלוג ומיירי צתים כחילו כשיהיו כגמרים
יהי מן קאה שלשה לוגין שמן והוא שליש הלוג.
תשיעית ממה שראויים להוליא וכ"כ צחיצורו
זה' מעשרות והשיג עליו הראצ"ד שם עיי"ש
צכ"מ והנה הרצ צעל משנת חכמים כתצ צכאן
דקשה לפי' הרמז"ם ח"כ הרישא הכניסו חלי
לוג הוא יותר מצושל מן הכניסו שליש שהוא
שליש הלוג. וי"ל דקתם צתים ומכניסים יותר מן
שלש לוגין, ומכניסים ה' או ו' לוגין כשהם
מצושלים וכאן מיירי צתים שאינם עושים רק
ג' לוגין כשהם מצושלים אבל אעפ"כ פי'
הרמז"ם לע"ג ואין הזמן גורם לעיין:

משנה י' תוי"ט בד"ה אין קוצצין וכו'
ומ"מ לכאור' ח"ל לעעמו וכו'
עיי"ש כ"ל לריכא רצה למי שעצר וקלץ וצא
לשוב צתשוב', הנה היינו סוצרים שאין כאן חלל
לאו הצא מכלל עשה ותיכף כשיחווה ויתחרע
לא זו משם עד שמחלין לו משח"כ לעעם
הרמז"ם הנה הוא גוזל את הרצים הנה לריך
לעשות לרכי רצים כידוע. (המשניות הללו
מושנה ו' ואילך לריכים עיון צגירקאות שונות
וצפירושי המפרשים ולא עיינתי כראוי מחמת
עירדת הזמן):

פרק ה' משנה א' עיין צרמז"ם שכתב
ומפני זה מותר"ם לאכול וכו' כ"ל
ש"ל חייצ"ם לאכלין וכו':

תוי"ט בד"ה אמרו לו וכו' ולא נתפרש
הנעם וכו' עיי"ש. כצ' כתצנו כ"פ
שכרא' מתוך חיצורו שהוא ז"ל לא ראה את
הגהות הרא"ש על הר"ש ולכו זכינו לראותן וז"ל
הרא"ש ותמי' לי צמאי פליגי דצצר שיש לעמוד
עליו אם לא כאמר דצהא פליגי ר"י סצר חנתתן
צשנה זו וגמזן צשנה צ' וחכמים סצרי עיקר
גדילתן צשנה ראשונה חלא סמטסיים צצחך שנה

תוי"ט בד"ה עד שיגום לישנא דע"ד לא
ניחא וכו' עיי"ש. ויש לי לייצצו
דה"ק ומודים צ"ה צמחליק שאקור היינו
כשכצר הי' מודל שתי גפנים והי' משרשם דזה
מותר והנה מולך לעקור גם השלישי שזה נק'
מחלי"ק אקור לעשות כן אפילו אם ירלה רק
לגום את השלישי לא מהכי ואקור לו להיות
מחליק ע"ד שיגום מתחילתו דהיינו גם השנים
הראשונים ושיעור לשון המש"כ הוא כך ומודים
צמחלי"ק שאין לו היתר עד שיגום מתחילתו זה
מה ש"ל לייצצו:

משנה ה' לא יחפה"ו כעפר אבל מכס"ה
הוא באכנים. צעפ"ר נק'
חיפוי"י מפני שצדק משח"כ צצצני"ם וק"ש נק'
כיסוי כעין כיסוי קדיר':

משנה ו' ירחיק טפח. פי' הרע"צ ירחיק
טפח מן הקרקע ושוב לא מחזי
כעצודה ופי' הרא"ש שדרכן לגומזן מן הארץ
וכשהוא מרחיק טפח שוב לא מחזי כעצוד'
ותימה הוא צעיני חיך כוהגין לגומז מן הארץ
הלא ילטרך לשמור שכי ערלה ורצעי ול"ל שאינו
חותך כל זמורות הגפן רק משייר מקלתן וכן
עושין צמקומות צארץ הגר. אבל צכמה ומקומות
שמעתי שצכל שנה קוללין כל זמורות הגפן עד
קמוך לקרקע ומחפה השורש צעפר כל ימות
החורף. והנה אם ספק לנו אם עושין כך הנה
ספק ערלה צחול' מותר אבל צמקום שרואין
צצודאי עושין כך יש לחשוש משום ערלה
והדצר לריך חקירה:

משנה ז' תוי"ט בד"ה וכן כיוצא בה"ן
וכו' וגירסתו ושח"ר צול"ו וכן
הגירסא צת"כ פ' צהר עכ"ל צמשכתינו ח"ח
לגרוס כן דשארי המשניות שאחר ומשכתינו
יוכיחו ופי' הרמז"ם לע"ב:

משנה ח' הבוסר וכן כיוצא כ"ו בשאר
שני שבוע חייבי"ן במעשרות.
כ"ה הגירסא צמשנה הכדפסת צגנו' וצמשניות
הגירסא חיי"צ לשון יחיד. וצמשנה דלקמן

הרי אסורים צאכילה לכל י"ל כיון דנתערבו הגידולים צשל היתר מותרים, וגזל העניים אין כאן כיון דגידולי צציעית צלצד היו אסורים להם:

תוי"ט בד"ה לוף שעברה וכו' ומשני דלא גדלו צצציעית כ"א העלין וכצד גדל העיקר משנה ששית עכ"ל. מתוך פי' הרע"צ כראה שהוא מפרש לוף שהתחיל גדילתו צצציעית:

משנה ד' בצלים הקיצוני"ם. וצפירוש הר"ש כראה דגורם הקיילכ"ם:

הרע"ב בד"ה פואה של עידית. הגדלים צצדה שמיכה עכ"ל. כן פי' הרש"ש צהגהותיו לר"ש. והרמז"ם מפרש פואה הטובה. והם ז"ל לא רלו לפרש כן דתיצת ש"ל אינו מדוקדק לפירוש הרמז"ם:

הרע"ב בד"ה בפואה של צלעות. כמו קלעות צקמוץ. דשכיסה ממולא אחד וצקשר"ן:

תוי"ט בד"ה ומודים ב"ש לב"ה וכהאי גוונא וכו'. כ"ל דלפי מ"ש התוי"ע צקמוץ דגם קרדומות של מתכות שיכוי הוא א"כ גם לצה"ה אילטריך דעכ"פ גם צפואה של ללעות צעיכן שיכוי קלת:

משנה ה' מאימתי מותר אד"ם ליקח וכו'. אומרו אדם כ"ל רל"ל אפילו צעל נפש ומדקדק צמעשו:

משיריבה החדש. והרע"צ העתיק משירצה צ"ץ החדש. היינו צחותו הלוף עלמוו שהי' גדל צצציעית יתרה צו הגידול החדש של שמינית:

משנה ז' אלו בלים שאין האומ"ן רשאי וכו' י"ל דוקא אומ"ן אצל איכס

שכי' עכ"ל. ול"כ דצהא פליגי דהרי צצנות שוח גופייהו מיצעיא להו צירושלמי אס חונטין צכל שנה או אחת לג' שנים ומסיק שחונטין צכל שנה וצכל אינן מהם יש פירות של שנה שליטית ושכי' וראשוכי' (ותמי' לי דמפי' הרמז"ם לא משמע כן שכתב צזה"ל וזה כשידמין להם וכו' ע"ש ולפי המסקנ' צירו' כך הוא לעולי הצן) הנה י"ל ר"י ק"ל דגם צפרקאות הוא כן וא"א לעמוד איזה משכי' ראשוכי' ואיזה משכי' ע"כ צצציעית שלהן שכי' וחכמי' ק"ל דאין חונטין אלא אחת לשתי שנים ודוק:

נמצא לפי"ז פי' המשכי' כך היא. צנות שוח צצציעית שלהן שכי' היינו כל אילני צצנות שוח דהרי צכל אינן יש צכל שנה פירות מחכיטת ג' שנים וא"כ על כרחך כל אינן חכנו ג"כ צצציעית ומצציעית והלאה חייב לכהוג קדושת צצציעית עד שנה שכי'. ור"י קצד דגם צפרקאות הוא כן. וחכמי' ק"ל דפרקאות איכס חונטין צכל שנה הצן:

משנה ב' הטומן את הלוף בשביעית. פירש הרש"ש רגילים היו להטמין צארץ כדתנן צפאה צקפ"ו מ"י כל הטומוכים צארץ כגון הלוף והשום וכו'. וראייתו הוא תימה צעיכי דסס לא מיירי מהטמנה רק מדצד מאותן המיניכס שמדרכן הוא צגדילתן שהאובל הוא עמון צארץ והעלין כלמחין למעלה וכאן מיירי מהטומון צכוונה לקיום:

משנה ג' הרמב"ם ור' יוקי אומר שאחר הציעור אינו מותר לאכלס לא לעניים ולא לעשירים עכ"ל. זה היא לפי גרסתו צפ"ע דמכילתין אצל גרסתינו דר"י אומר צין עניים צין עשירים אוכלים אחר הציעור:

שם אצל ר' יהושע דעתו כדעת ר' יוקי עכ"ל הנה זה הוא דצרי הירושלמי. והנה לפי גירסתו צדעת ר' יוקי צין עניים צין עשירים אסורים לאכול מה הוא זאת שאמר ר' יהושע אין לעניים עליו חצצון משמע דהם של צעה"צ

ובולין בפירוש אסורין. פי' הרמז"ס כגון שאמר זכור לי פרה זו ואחרש צה וכו'. וכ"פ הרמ"ש. פירשו כזאת לדייק תיבת וכולין דקאי גם על דברי צ"ה. כי היכי דלא כימא דלא קאי רק על הנך דשנויים צקתם משכה:

במשנה ז' הרע"ב בד"ה החשודה על השביעית. לאכול פירות שביעית אחר הציבור צ"ל ציעור עכ"ל וכ"כ הר"ש, דק"ל הלכה כר' יוסי וכדגרסינן לקמן בדברי ר' יוסי אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הציבור (ולא כגירסת הרמז"ס דגרס איין אוכלין) ומילא אין שום איסור רק גדלא מקיים מלות ציעור:

במשנה אשת חבר משאלת לאשת ע"ה נפה וכברה. ולא קתני רחיים ותנור כמו צרישא (עיין צתויו"ע). וכ"ל דהנה צרישא פי' הרמז"ס דאם האשה השאלת פירשה צפירוש לכבד ולנחון ולאפות שאלת אסור להשאיל לה, אבל צפישא אפילו ציאה צפירוש לכבד קמח צבירה וותר דהרי אפילו אשת חבר צעלמה וותרת לצרור ולנחון עמה ולפי"ז רחיים ותנור אסור להשאיל לה, תנור ודאי כבר הוכשר הפת צמים, ורחיים נמי יש חשש קרוב לודאי שתלתות החיעים ויהיו מוכשרים ויעמאזו הרחיים והתנור כ"ל. הא ודאי לפי"ז אם אינה מצארת צפי' לנחון ולאפות וותר להשאיל לה רחיים ותנור כמו צרישא. כ"ל:

תויו"ט בד"ה וכולין וכו' צירושלמי וכו'. אלא אמתניתין דמשאלת וכו'. ואעפ"כ לודק לשון וכולין דעל כל צדי המתניתין ועל כל כלים השנויים קאי:

פרק ז' מ"א הר"ש כדאיתא בירושלמי וכו' לכשיגיעו הגליות וכו'. והוא ג"כ צגוי' דידן צמכות:

דעלמא רשאי למוכרם דודאי הקונה מצעה"צ קונה להניח לאחר שביעית דאם היתה כוונתו לקנותם לעצירה הי' מתצייס לילך לצעה"צ פן יחקרו הדצר ויתודע קלונו, אבל מן אומן אינו מתצייס דאומן דרכו לחפות על הקונים ומנו כדי שירגילם אליו לקנות. וי"ל צהיפק, דאשמועינן אומין לרצותא, אפילו אומין שזה מלאכתו למחייתו לא התירו לו ומש"כ צעה"צ דאסור למוכר. ול"ע בדצר:

משנה ז' הרע"ב בד"ה היוצר וכו' וליכא למיחש וכו' שניכרים הם אותן של יין וכו'. עיי"ש והוא מהירושלמי. ומוכרע הוא מלשון המשנה גופא שלא אמר חמש כדין לין וע"ז לשמן אבל אמר כדי יין כדי שמן, כי כיכרים הם לכל אדם:

תויו"ט בד"ה ואם הביא וכו' לשון הפירוש שהזכרתי וותר לו למוכר לפי מה שהציא וכו' ואכי תמה על הרמז"ס שהשמיט לצבא זו צפ"ה מה' שמיטה עכ"ל. לדעתי הקלוסה דהרמז"ס אינו מפרש כפירוש הכ"ל דקאי וותר על האומן רק הרמז"ס מפרש דהתנא משמיטנו דלא כימא כיון דאמרינן דהיולר אינו רשאי למוכר רק שיעור הכ"ל שכן דרך האדם להציא מן ההפקר ותרלה לומר דאם אירע לאדם שהציא מן ההפקר יותר ומסך הכ"ל יהי' אסור קמ"ל שאם אירע לאדם שהציא יותר ומסך זה אעפ"כ וותר. והנה הרמז"ס ז"ל לא הולך להציא זה דכבר כתב צפ"ד דאין אסור רק אם יתנהג בדרך הקולרים והצולרים צהעמדת כרי ודישה:

משנה ח' בש"א לא ימוכר ל"ו וכו'. הכא מדייק התנא תיבת ל"ו היינו דייקא להחשוד משא"כ צמסכיות דלעיל לא פירש כלל. וי"ל דצמסכיות דלעיל קא איירינן צמוכר אומן וממילא ידעינן דאזהרתינו לאומן שלא ימוכר לחשוד משא"כ לשאינו חשוד ודאי ימוכר דזה היא פרכסמו. אבל צכאן איירינן צכל אדם קד"ל דגזרינן שלא ימוכר לשום אדם ע"כ פרע תיבת ל"ו:

והיה ברכה

כתצטל. וכן משמע מלשון הרמז"ס צפירושו שכתב צזה"ל חפ"י הוא המתאחר שנשאר מפירות שנה שציעית שנצרה עכ"ל. משמע דידיעין צודאי שהוא מפירות שציעית. ח"כ לפי"ז הרע"צ שכתב צד"ה הותר האפל דתליכ"ן וכו' הוא דוקא לטעם הא' ודו"ק:

משנה ה' עיין צר"ש. נראה שיש שם ט"ס ול"ל ודבר תימה למה דפסק צפ"י מקום שנהגו אי"ן הלכה כר"ש צן אלעזר היכי שציק מתכיתין ושאל לכתחילה אפילו צצ"י מודה לר"ש צ"ח דאין מוליאין וכו' כל"ל כ"ל:

משנה ו' תוי"ט בר"ה אין מביאין וכו' וילאו חוץ לארץ וכו' ויעמאל"ו עכ"ל. לא ידענא מי הוא המוכריה לפרש כן דהרי אפשר לפרש קתם דעצירה הוא ללאת מח"י לחו"ל וכמו ששאל ההוא מרבנן חס מותר לו ללאת לייצם יצמתו שהוא מלוא דאורייתא ולא התירו לו:

פרק ז' מ"א לשון הרמז"ס ענין שאמר כלל גדול כנגד הכלל הנאמר צמעשרות שדין שנה שציעית חייב לנאכל אדם. ול"ל ולמאכל צמהה משא"כ מעשרות ועיין צתוי"ע:

תוי"ט בר"ה יש להם שביעית וכו'. צמשנה צ' דפרק כלל גדול וכו' והדר אמר אלו מ' וכו' ולפ"ז ה"כ לא לחסם קקט וכו'. כ"ל דאינו דומה לט"ס דט"ס מדייק הגמ' לשון אלו וגם מנייחא דרישא וסיפא וצכאן אין תיבת חל"ו ואין מכין ואעפ"כ י"ל גם צכאן דאי מרישא קד"א לפרש דיש מהם כמה דיש להם ציעור ולדמיהן ציעור ויש כמה מהם דיש להם שציעית ולדמיהן שציעית קמ"ל צסיפא דלכל אלו הנמנים כל הדינים שייכי צכולן כ"ל:

משנה ב' כל שאינו מאכל וכו'. נראה מהרמז"ס שגרס כל שאינו מאכל וכו'. אצל מפירוש הר"ש מהגהת הרא"ש נראה דגרסו כל שהוא מאכל וכו' ועיין צתוי"ע:

תוי"ט בר"ה אבל לא נעבר. לשון הר"ש ודוקא צמוצור וכו' דללח"ה ליתני ד' ארלות וכו'. צכר כתצתי כ"פ שהוא ז"ל לא ראה הגהות הרא"ש על הר"ש אצל אלו זכינו לראותן. והנה הוא ז"ל צהגהותיו דחה זה הדיוק עיי"ש:

במשנה כל שהחזיק"ו. לא אמר כל שכצטו משום דעולי צצל לא כצטו שהרי עצדים היו למלכי פרס רק החזיקו צרשות מלכי פרס, ואגז תני גם צעולי מלרים החזיקו. וגם תני גם צעולי מלרים החזיק"ו, דהגם שכצטו עדיין לא כתחייבו צמעשרות ושציעית עד שהחזיקו, היינו שחלקו והחזיק כ"א צצלו כ"ל:

משנה ב' תוי"ט בר"ה דשים וכו' ולא ידענא טעמא מחי עכ"ל. צכר כתצתי כי הוא ז"ל לא ראה הגהות הרא"ש על הר"ש ואנחנו זכינו לראותן. וכתב הוא ז"ל דהסמין דורכ"ן ומעמרי"ן להסיפא לא קולרי"ן ולא צולרי"ן להורות צצעה שרואהו קולר וצולר לא ידרוך ולא יעמר אללו. והכוונה לפי"ז דורכ"ן ומעמרי"ן דוקא כשלא יקלור ולא יצור. ואפשר לי לומר דהתנא משמיענו כשעושה כל אלו המלאכות לא יעשה אותן כסדר הנהוג ויערב מלאכת הגפנים צמלאכת התצוה צכדי לעשות קלת שיטי:

משנה ג' בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו וכו'. אצל חס לא ירדו עדיין גשמים שצציעית אין לחוש ולומר שהוקיפו שצציעית אפילו השחירו העלין כ"ל:

אם היו העלין שלהם שחורין וכו'. נראה לפרש אפילו היו שחורין קודם שירדו גשמים דקפק דאורייתא הוא:

משנה ד' הרע"ב בר"ה משיעשה וכו' דתלינן צ"י ח"כ מפני שרצה ההיתר וכו'. נראה דכ"ז צין הטעמים דלעטם הא' חס ידעינן צודאי שהוא מירק של שציעית חקור ולעטם הצ' אפילו ידעינן צודאי צכר

והיה ברכה

עא

דמיקרי כזדמכ"ו כיון שמוחר לו לגדל צהמות לאכילה ולמלאכה מותר למכור ג"כ החלב. וגדולה מזו התיר הע"ז לנחור צהמות שעיקר הכוונה משום העורות ומותר לו למכור הצמר דמיקרי כזדמכ"ו (הגם שרצים מן האחרונים חולקים עליו ועיין צשו"ת מ"צ וצהגהת צנו וחלילה להקל כגדס וצפרע שקרוצ הדצר שהוא איסור דאורייתא) ממילא עכ"פ צנידון דידן ודאי מיקרי כזדמכ"ו. ומיהו אי קשיא לי הא קשיא לי דהרי אי כימא דחלב אסור משום אמ"ה האיך נסחור צו למי ימכרו, דהרי אסור למכרו לכן נח דהוא מלווה על אמ"ה. ואפשר לומר למכרו לישראל ללורך צהמות ועופות למאכלם כ"ל:

משנה ד' לקח בכור למשת"ה בנו או לדג"ל לא אמר קח לקח צכור למשתה ולא לריך לו, אצל מלחא אגב אורחא קמ"ל שמהראוי הוא למדקדק לחוש לכבוד קדשים הגם שהצכור הוא צעל מוס ומותר לכל אדם מהראוי ליקח אותו לסעודת מלוה דוקא:

צידי חי' עופות ודגים. חי' לשון יחיד ועופות ודגים לשון רבים שכן הוא הדרך צרוצ שהחיות אינן ניולדים רק אחת אחת משא"כ דגים ועופות ניולדים הרבה צפעס אחת. וקמ"ל צ' רצותות צחי' קמ"ל [חסר]:

תוי"ט בד"ה וחכמי' אוסרים פי' הרצ וכו' אי"נ משום חיי נפש כדכחצתי לעיל צשס הירושלמי צפ"ד מ"צ עכ"ל. לא דמי לשם דצכאן אס הוא איסור דאורייתא האיך נחיר לו להשתקף צאומנות כזה שצקל יוכל לצא לידי סכנה עד שכלערך להחיר לו איסור דאורייתא, כאמר לו שיצקש לעלמו אומנות אחרות ולא יצא לידי סכנה ולידי איסור. משא"כ צשציעית אין שייך לומר לא יהי' שדה לשום צן ישראל דהרי זה עיקר פרנסת האדם, והיו חייך תלוים לך מנגד זה הקונה מן הנחתום והפלטר חלל מחזורתא כתיכולא קמא:

יש להם שביעית וכו' עיין צתוי"ע דתנא רישא צמשנה א' אגצ דסיפא. ולפעמ"ל י"ל שפיר דתנא סיפא אגצ דרישא וגם י"ל דסיפא ג"כ אלעריך למיתנייא דקד"א יש להן שציעית ולדמיהן שציעית היינו שיש מאותן המינים ומקלתן יש להם צעלמס שציעית ולא לדמיהן ומקלתן שיש לדמיהן שציעית ולא להן וכדקאמר ר"מ קמ"ל דכל המינים חד דינא אית להו:

הרע"ב בד"ה דמיהם מתבערים וכו' והה"ד דהוה מלי למיתני וכו'. וצהגהת הר"ש כחצ ועפי הוה כיחא אי הוה חני מתצערין אחר ר"ה. ולי הקטן נראה דאשמועינן ר"מ דחיוצ הוה לצערס קודם ר"ה ולא יניחם עד לאחר ר"ה, אצל צודאי אס הנחיסם עד לאחר ר"ה לריך לצערס כדין כן כ"ל:

משנה ג' קליפי רמו"ן וכו'. קליפי אגוזים וכו'. תנא רמו"ן לשון יחיד ואגוזים לשון רבים. אפשר לומר הרצה מיני אגוזים הם ולכולן יש לקליפיהם שציעית. ואפשר לומר עוד דקליפי רמו"ן אחד הוה ג"כ דצר חסוצ ללצו צו ויש לו שציעית משא"כ קליפי אגוז אחד אינו ראוי לכלום רק צהתקצן קליפי אגוזים הרצה:

והגלעינין הוא כמו הגרעינין. לא ידעתי טעם חילוף הר"ש צלמד:

הרע"ב בד"ה ולא בנבילות וכו' ולא אסרו וכו' ועיין צתוי"ע. ונראה לומר דהרע"ב ז"ל ה"ק דאפילו חז"ל לא אסרו לעשות סחורה כמו שאסרו דצר שהוא מדצריהם ודו"ק:

תוי"ט בד"ה ולא בנבילות וכו'. ומיהו קשיא לי סוגיא דפ"ק דצכורות דאחרילי חלב דדוד וכו' דאפ"ה לקחורה שריא עכ"ל. לק"מ לדעתי דאפילו אס כימא דחלב אסור משום אמ"ה אפ"ה לקחורה מותר

והיה ברכה

להדלקת הנר עכ"ל וכן הציא הרמז"ס. וכנראה דדרשו זה דרך ג"ש הוי' הוי', כתיב הכא תהי' וכתיב התם יהי' אור. וזהא כיחא לי למה לא כלל התנא זרישא לומר שזיעית ניתנה לאכילה ולשתי' ולסקיכה ולהדלקת הנר והוא לדעתי משום דהנך ג' מצוארין צפירוש צתורה לאכליה ושתי' בכלל אכילה, וסקיכה כשתי' כו"ש מפקוק ותנא כמיס צקרצו וכשמן צעלמוחיו, משא"כ הדלקת הנר לא נלמד רק צג"ש כ"ל:

משנה ג' וב"ה אומרים את שדרכו לאגוד בבית וכו'. עיין צפירוש הר"ש וצחוי"ט שהציא ג"כ פי' הרמז"ס צחיצורו. והנה הוליאו הדצרים מפשטן דאילו כפי פשוטו אין טעם לדבר למה יהי' מותר לאגוד צסוק אדרצא צסוק נראה יותר זלוול והוה כעושה סחורה:

הרע"ב בד"ה לא במדה וכו' כדי שימכרו צזול אי כמי מתוך וכו'. עיין צר"ש דצרי הירושלמי נראה דחד טעמא הוא:

משנה ד' האומר לפועל וכו' ולקט לי ירק היר"ס וכו'. לא אדע הכוונה מן דקדוק תיצת היר"ס. ואפשר דוקא כשלקט היר"ס, משא"כ כשהפועל לא לקט היום הנה נשאר חייב האיקר לצעה"צ ואח"כ כשמציא לו ירקות שלקט ציום אחר הוה פורע חובו מדמי שזיעית. ועמ"ש לקמן דצצרי התוי"ט:

לא ישלם לו מדמי שביעית. רבותא קמ"ל לא מיציעיא מפירות שזיעית שאין משלמין אלא אפילו מדמי שזיעית אסור:

תוי"ט בד"ה שברו מותר. וא"ת ומ"ש מלוצע צשכר וכו'. ויכילנא למימר דזה שדקדק התנא לקט לי ירק היר"ס, היינו שהצעה"צ חפץ דוקא ירקות חדשים שמלויים היום צשכר ולכך אין צריכה ציד הפועל ליתן לו משל אשתקד וגם שמתמא אינס מלויים, משא"כ הלוצע יש צידו צריכה ללוצע ומסומכין

משנה ה' לולבי האלה והבטנה והאיטרי"ן. אל"ה וצט"ה דרכס ליגדל כל חילן צפ"ע ע"כ קטו צלשון יחיד משא"כ איטדין דרכס ליגדל הרצה ציחד כגון מה שאנו קורין עארקיי"ס ע"כ אחר צלשון רצים. עוד י"ל אל"ה וצט"ה אין צכ"א רק מין אחד משא"כ איטדי"ן הרצה מיני איטדין הם:

משנה ו' והקט"ף. מדצרי הר"ש נראה דגורס צמשכה הקט"צ צצ"ת, דכתב דהוא כמו הקט"ף דמתחלפים אותיות צו"ף:

משנה ז' ור"ד חדש וכו' ור"ד לשון יחיד משא"כ צסיפא חרוצ"ין לשון רצים. כי ור"ד כוצצין צשמן אפילו ור"ד אחד כי עיקר הכוונה רק שהשמן יקלוע הריח, משא"כ חרוצ"ין אין מן הדריך לכצוט חרוצ אחד ציין רק הרצה ציחד כ"ל:

פרק ח' משנה א' אין עושין ממנו מלוגמא לאדם ואצ"ל לבהמה. הנה הי' יכול התנא לטכות צלשון קלרה אין עושין ממנו מלוגמא ותו לא ויהי' צכלל זה אדם ובהמה. וי"ל דלכה לפרטו צפירוש צהמה להורות דגם אחר הציעור שכצר אינו מאכל אדם לדצרי ר' יוסי (לפי גירסת הרמז"ס) דאחד עכ"י וואחד עשירים אין אוכלין (והרמז"ס פסק כוותי') קד"א דעכ"פ יעשה מלוגמא לצהמה קמ"ל:

תוי"ט בד"ה וחומרי בהמה וכו' והטעם כתב הרמז"ס וכו' אע"ג דצפירושו מפרש צענין אחר עכ"ל. היינו שמפרש צכאן חומרי צהמה הוא שאינה אוכלת המיכים הללו צזמן שכצר כלה לחי' מן השדה. וכ"ל שהרמז"ס ז"ל לא רלה לפרט צכאן כר"ש והרע"צ שאסור לשלקן דהרי ודאי מותר לשלקן כיון שחשצ עליהן ג"כ למאכל אדם:

משנה ב' תוי"ט בד"ה שנתנה להדלקת הנר וכו' ואמרו צספרח תהי' אף

והיה ברכה

עג

אין מביאין קיני וכו' הה"ד כל קרצנות חוצה וקא פרע הכי לרצותא הגס דכאכלין דצר שדרכו לאכול, מכש"כ קרצן צהמה דמקטיר האימורין לגבי המזבח ואינן כאכלין:

משנה ט' תוי"ט בד"ה רא"א ידלק ומסתרח לחץ צכלים ס"ל דידלקו חלא דכי אמר למלתי צעור אמרה עכ"ל. י"ל צכלים לא שייך למימר ידלקו דהרי אפשר בהגעלה וליצון לו יהא כלי חומץ צפסח:

לא אומר לכם מה ר' אליעזר אומר בו פירשו הרמז"ס והרע"צ הכוונה שהי' יודע שר"א מיקל צו מאד ולכך לא רלה לומר להם משום דהוא ג"כ ס"ל עכ"פ כחכמי' דיאכל כנגדו (כן כ"ל לדעתם) והנה הר"ש ז"ל הציח ירושלמי ע"ז ח"ר יוסי אפילו עלמותיו של הדיש הוא ישרפו (כראה דמפרש ר' יוסי שהי' ר"א מחמיר צו מאד דלא סגי צהדלקה רק חוץ לזה לקונסו ולהלקותו וכיולא) ר' חזקי' צגס ר' אחא מחמיר עכ"ל. ולריכין לומר לדעת הרמז"ס והרע"צ דר' יוסי ור' חזקי' פליגי צפירוש דברי ר"ע שאמר לא אומר לכם מה ר"א אומר צו. מ"ס הכוונה שהחמיר צו ציותר ומ"ס שהקיל צו ציותר ומחמיר לגמרי ופירשו כר"ש שהוא קרוב לפשט ציותר, וצפרע שאין כאן נפקותא לדינא דפסקינן הלכה כחכמי':

משנה י' ועוד אמרו לפניו וכו'. אידי דדמיין המעשיות להדדי יסרו זאת צכאן אעפ"י שאינו מענין המסכתא:

מה שרבי' אליעזר אומר בו. וצמסכה הקודמת מה רצ"י אליעזר וכו' (כ"ה הגירסא צמסכות הכדפסים עם הגמרא) וי"ל מה רצ"י אליעזר אומר צו היינו ששמע מפיו, ומה שרצ"י אליעזר וכו' היינו מה שכתב צפרקיו פרכי ר"א:

משנה י"א תוי"ט בד"ה מרחץ וכו' ולפי תירוץ השני קשיא דלאשמועינן הא דואס מתחשב צמלוגמא וכו'.

דאשתקד והנה הוא לוצע מפירות שציעית ולוקח שבר הוה כעושה קחורה כ"ל:

משנה ה' אין נותנים לא לבירר וכו'. לכאז' מלשון המשנה משמע אפילו אינו מפרש שנותן לו צצכרו אעפ"כ אסור מיהו מלשון הרע"צ משמע קלת דוקא צמפרש. ול"ע:

משנה ו' תאנים של שביעית וכו'. דברי הר"ש צמשנה הלזו לא זכיתי להצין, דפירש דמשנתינו מייירי דוקא צפירות המושומרים אצל לא צמופקרים והוא תימה צעניי וגם הראי' שמציח מן הירושלמי לא זכיתי להצין וגם התוי"ע שתק ול"ע:

תוי"ט בד"ה ואין עושין זתים. מלשון ושס עשו דדי וכו'. לפי"ז לריכין לקרות עושין צשין (ימנית) [שמלית]:

משנה ז' הרע"ב בד"ה שלא יביאנו לירי פסול. שאס נפסל צצציל שמן של תרומה ישרף הכל ונמלא גורס לפירות שציעית וכו' וכן פי' הרמז"ס. והר"ש מפרש צהיפך שהחשש הוא משום התרומה שיציאנה לידי פסול כשיגיע זמן הציעור עיי"ש. והוא תימה צעניי דהרי הוא צעלמו גרם להלן צדברי ר"י אחד ענייס ואחד עשירים אוכלין אחר הציעור ומחי פסול שייך צזה ואפילו אס כאמר דס"ל דאין הלכה כר' יוסי, הרי עכ"פ הלכה כת"ק דענייס אוכלין ומחי הוא הפסול. ול"ע גדול. גם לא ידעתי ההכרח שהכריחו לפרש כן:

משנה ח' אין לוקחין עבדים וכו'. הר"ש הציח ירושלמי דאין מקדשין אשה מדמי שציעית דמה צין קונה אשה לקונה שפחה ולכאורה קשה למה לא פרע התנא זה צמשנתינו דהוה רצותא עפי. וי"ל דצקידושי אשה לא אחי מעשיו ואינה מקודשת ולא שייך למימר ואס קידש יאכל כנגדן. כן כ"ל ול"ע צדבר:

והיה ברכה

וי"ל במלגומא הוה דבר שצקתך וחינו כיכר
לרצים משא"כ מרחץ יש לגזור צאדם חשוב:

פרק ט' משנה א' הרע"ב בד"ה הפיגם.
עשז שקורין רוע"א צלעז עכ"ל.
וצרמז"ס ור"ש לעזו רוד"א צדל"ת. וצכתצי
הארז"ל מוכח שנקרא רוע"א צעי"ת שציאר
לסם צכוונותיו שהוה צגימע"ו ר"ו שהוה
גצור"ה. ותדע שצלשון אשכנז נק' רוע"ו מיכץ
הוה מכוון מני עפ"י כוונת הארז"ל כי גוון
אודם הוה ס"י לגצורה:

תוי"ט ב' בד"ה והירבוזין השוטים וכו' וכ"כ
פי' הרע"ב וכו'. ול"כ שהרע"ב גורם
השוטי"ס. עיין צפירושו:

הרע"ב ב' בד"ה ונלקחים וכו' והלוקח מן
המשומר אפילו כחלי איקר וכו'.
עיין צתוי"ט. וכ"ל דקנט כחלי איקר עפ"י מ"ש
צפ"ח מ"ד האומר לפועל הוה נך איקר זה ולקנט
לי ירק וכו' וכתב הרמז"ס (הציאו הצוי"ט)
עפ"י מנהגם לקיעת ירק וקביית ירק ה"ו
צאיקר עיי"ש וע"כ אחר צכאן אפילו כחלי
איקר אקור מן המשומר:

משנה ב' הרע"ב בד"ה שלש ארצות
וכו' וציעור האמור צכ"מ
צצציעית הוה שכ"ל זמ"ן שאין כמלא צצדה
מאותו המין וכו'. הלשון אינו מדוקדק וכ"ל
שכ"ל צזמן שצכר אינו כמלא וכו':

משנה ג' ולמה אמרו ג' ארצות וכו' עיין
צרע"ב וצוי"ט. וכ"ל דמה שאמרו
ג' צכ"א מהן הוה להורות לנו מה ששייך לחלק
גליל ויהודא. למשל אם יתודע לנו שיש עדיין
פירות צצדה צתחום צצרי' הנק' עמק אזי כדע
שכל גליל העליון ותחתון יאכלו כי גס תחום
צצרי' שייך לגליל וכל ארצות יהודא לא יאכלו.
וכן אם יתודע לנו שיש פירות צשפלה
צציהודא, אזי כדע שההר והעמק יאכלו כי כל
זה שייך ליהודא. ויש לבוין הדצרים הללו
צפירוש הרמז"ס שהציאו הצוי"ט:

שיהיו אוכלין מכ"ל אחת ואחת כ"ה
הגירסא צקפרי המשניות וצמשניות
הנדפסים צגמ' הגירס"א צכל אחת. ולכאורה
נראה שהיא הגירסא הנכונה. ולולי דמסתפינא
הייתי אומר דלפי הגירסא צכ"ל אחת, אינו
רשאי לאכול רק צהיותו צארץ ההוה היינו
כשהוה צגליל ואוכל מפירות גליל שיש מהן
עדיין צצדה צגליל, משא"כ כשהוה צדרך וצא
ליהודא ושם כצר כלו אותן הפירות צצדה אינו
רשאי לאכול ולפי הגירסא מכ"ל אחת אפילו
צהיותו צדרך ציהודא וצידו פירות גליל ושם
עדיין לא כלו רשאי לאכול אצל לא שומענא ולא
אימא:

משנה ד' ר' יוסי מתיר אף על השמורה,
עיין צצוי"ט. וכ"ל לפרש דצרי ר'
יוסי דהכוונה שנסאר עדיין פירות צצדה אצל
רק צצדות הנשמרות שלא כהגו צהו קדושת
צציעית כגון של גויס או של עוצרי עצירה,
ת"ק ס"ל אין אוכלין על פירות הללו רק צאם
נשאר פירות צצדות המופקרים דייקא ור' יוסי
ס"ל אוכלין אף על השמורה. זה מה שכ"ל:

משנה ה' הכובש ג' ככשים וכו' כ"ל
צודאי מקסר שלש"ה לאו דוקא
דהה"ד יותר צפלגומא, אצל אחז התנא התחלת
המקסר הנק' ריצוי כמ"ש ימ"ס שנים, רצ"ס
שלש"ה אלמא התחלת הריצוי הוה שלש"ה:

תוי"ט ב' בד"ה ר"ג אומר וכו' אצל תימה אי
הלכה כר"צ א"כ הוה דפי' הרע"ב
צקפ"ו שהצציעית אוקרת צכ"ע קודם הציעור
הוה דלא כהלכתא עכ"ל. ויש לי לומר דכל
התנאים מודים לר"ש צקצרתו דיש להקל
צירקות דכל מיני ירקות שם אחד להם צתורה
ולא כמלא צתורה חילוקי שמות לירקות, משא"כ
צצולות ופירות האיילן הגס שאינם מודים
לצמרי לר"ש שיהיו אוכלין צכל הירקות עד
שיכלה מין האחרון צצירקות צצדה עכ"ל לענין
זה מודים שיש להקל צטעס. וא"כ לפי"ז לק"מ
דלעיל צפ"ז לא מיירי מטעמי ירקות זה צזה רק
מיין ושמן וורד וחוצצין וכיוכלא:

לציתו עכ"ל וצזה כמלל טוּז טעס למה תלחה
התורה הדצר צחי' דוקא ולא קתס כשכלה המין
הזה צטדה תצער אותו מן הצית הצן הדצר.
ועוד י"ל דתלחה הדצר צחי' כשומע לנו עוד
הדין דג' ארלות חלוקות וכו' כי אין חי'
מתרחקת מארץ לארץ. והצן:

משנה ח' מחלק מזון ג' סעודות. והר"ש
העתיק צ' וג' סעודות. ולפי
גירסתו ל"ל צ' סעודות מי שלריך לימות החול
וג' אס לריך לשבת, או כפשוטו צ' לקתס צני
אדם וג' מי שנוהג לאכול גם צלהריס:

משנה ט' תוי"ט בד"ה חייב וכו' ועל
לשון רש"י י"ל למה הולך לכתוב
וכתיב ומראשית עריסותיכם עכ"ל. וכל דרש"י
ז"ל מתרץ צזה קו' התוי"ט דהקשה למה ידחה
המשמעות את הדיוק, מאי אולמאי דהאי מהאי.
ולכך כתב רש"י כיון דליכא תרי משמעות,
לדורותיכם ומראשית עריסותיכם, דחינן שפיר
חד דיוקא כ"ל:

פרק י' מ"א בשטר ושלא בשטר. עיין
צתוי"ט. וכל דהוה לא זו אף זו
דכיון דשליא צטע"ר פירושו דיש שטר רק שאין
צו אחריות ככסים והנה המולה הסכים על
שטר כזה ציודעו דהצ"ד יפקדו אפילו אין צו
אחריות הוה כאחריות וסד"א דהוה תיכף
כמוסר שטרותיו לצ"ד דהרי ע"ז סמך דקיי"ל
לא שדי אינש זוזי צכדי רק לקח שטר כזה ע"ד
שימסרוהו לצ"ד, אפ"ה משמע. וא"כ הוה לא זו
א"ז. וצהעמיק ציתר דהתנא קמתני לשון כזה
כי היכי דכדע כוונתו, דאי הוה מתני שלא
צטער וצטער סד"א דה"ק שלא צטער רק
צע"פ, וצטע"ר שאין צו אחריות, אצל צאחריות
משמע. והשתא דקמתני צטער ושלל צטער
יקשה לן למה לי למיתני ושל"א צטע"ר ע"כ
לריכים אכחו לפר' צטער שיש צו אחריות,
ואפילו שלא צטער. היינו שאין צו אחריות והוה
כמוסר שטרותיו לצ"ד ואעפ"כ משמע כיון שלא
מוסר עדיין צפועל ודוק:

משנה ו' עד שתירד רביעה שני'. עיין
צפירוש הרמב"ם והר"ש והרע"ב,
ציארו דצצריהם אימתו זמן הרציעה. כראה
לכאורה דרלונס לפרש דזה תלוי צזמן הרציעה
ואעפ"י שלא ירדו גשמים. ואכי הקטן לא אוכל
להצין דלשון המשנה עד שתר"ד משמע דוקא
שתר"ד מומס וכן מסתבר דכשירד הגשם כלה
לחי' מן השדה ואז חייב צציעור משא"כ כשלל
ירדו. ול"ע צדין זה. ועיין מ"ש צמשנה שאחר
זאת:

משנה ז' מאימתי נהנין ושורפין בתבן
ובקש ש"ש משתירד רביעה
שני'. וכתב הר"ש צשס הירושלמי תני ר'
אושעיא אפילו לאחר ג' שכים עד שיסרח וכו'
וצרייתא דר' אושעיא פליגא חמתניתין דשריא
משתירד רציעה שני' עכ"ל. ואכי הקטן צעניי
אכי אומר דלא פליגי רק דר' אושעיא מפרש
המשנה כי היכי דלא נטעה. דהנה המודר
הנאה מחצירו עד הגשמים הוא עד שתרד
רציעה שני'. והנה אפילו אס ח"ו הי' עלירת
גשמים ואעפ"כ צנדריס הלך אחר לשון צני אדם
וקורין לזמן הרציעה עד הגשמים אפילו לא
ירדו גשמים. וכן צצכירות צתים הוא ג"כ אחר
לשון צני אדם. אצל צדין הזה הוא דין תורה, כל
זמן שלא נסרח המאכל לחי' מן השדה אינו
רשאי לאצד המאכל מן הצית, וכיון שנסרח
רשאי לאצדו כי אפילו הי' המאכל כעת צטדה
צצר הי' נסרח מחמת ריצוי הגשם כמ"ש
התוי"ט. וזה דוקא צשירדו גשמים ומשא"כ
כשלל ירדו לא הסריח המאכל צטדה. וז"ש ר'
אושעיא אפילו לאחר ג' שכים עד שיסרח
וכמש"ל צמשנה הקודמת. וצכניסת עניימ
לפרדקות הנה ומסתפקא. ואפשר דר' אושעיא
גם ע"ז קאי דתלוי צצירידת גשמים דוקא. אצל
לפי שיטת תלמודא דידן צפ' מרובה כראה קתס
דמן אז והנאה קסי דושא לשדה, אפילו לא
ירדו גשמים העל מלחלה הרצה צזמן ההוא
שהוא זמן של רעיצה אפילו לא ירדו גשמים כן
כ"ל:

**תוי"ט בד"ה ובתבן וקש וכו' כיון שלא
נחסר לחי' כלום צמה שהכניס זה**

והיה ברכה

זחפלים שאינן ללורך יו"ט, אפשר להמליח הדבר זחפלים ללורך יו"ט. והנה אפשר לי לומר דהתנא רבותא קמ"ל הגם שהוא אחד מארבעה זמנים שמשחיטין את הטבח זע"כ וסד"א דהוה כמעשה ז"ד ולא תשמוע קמ"ל. וזהכי יוכח דתנא התנא זכמוך זחותה משנה דין דמעשה ז"ד. אזל עדיין לא הוכח לי דלפ"ז ה"ל לתנא עכ"פ לזכר הרבותא הזאת זרמוז וה"ל למיתני השוחט את הפרה זכ"ע חלול וחלקה זר"ה, דיוס כ"ע הוא הזמן שמשחיטין את הטבח. ומללא זיאר משמע ששחטה כמה ימים קודם ר"ה ואין כאן רבותא וכך משמע מדברי הרע"ז שכתב זפירושו השוחט את הפרה זשנה זביעית, משמע זביעה יוס קודם לערב ר"ה. ולולי דברי מרן הז"י ז"ל אני אומר דהתנא דווקא הוא ודוקא קתני דזכר הקונה מן הטבח משמע משא"כ שאר חפלים דאמר רב (זיומא) היכי דמי חילול השם כגון אלא דשקילנא זישרא מנצחא ולא יהינא דמי לאלתר א"כ קחזינן דזקניית זשר היו רבילין ליתן הדמים לאלתר וזאופן אחר לא היו קונים זשר. והנה הגם זזר"ה לא הי' אפשר להקונים ליתן מעות זעפ"כ כיון שהוא דבר שלא כיתן להקפה כשאר ענייני החניות משמע, משא"כ שארי חפלים שדרכן זקהפה הכל מיקרי הקפת החנות. ולולי דמסתפינא מרצותי ומחצירי הייתי אומר דגם זקניית זשר הדין הזה דמשמע הוא דוקא זזמן חכמי המשנה אזל זדורות שאחריהם גם קניית זשר זקהפה הוא כהקפת החנות. דהנה מ"ש זגמ' ה"ד חילול השם אחר רב כגו"ן א"א דשקילנא זישרא מנצחא ולא יהינא דמי לאלתר, יש לדקדק למה אחר כגו"ן א"א (עיי"ש זרש"י) אך הוא עפ"י מ"ש זגמ' חולין מי שיש לו מנה וכו' יאכל ירק, והוא דברי רב לשם. ואמר עלה ר' יוחנן, אזא (היינו רב) ומשפחת זריאים הוה אזל אנו, מי שיש לו פרטה יריכנה חלל חוכ"י. ומסיק עוד כגון אנו לוי' ואוכלין. וזה לודק מ"ש רב זיומא כגון אלא (שאי' ומשפחת זריאים) ושקילנא זישרא מנצחא ולא יהינא

הרע"ב בד"ה ואם עשאה מלוה. שחשב עם הקונה וזקפן עליו זמלוה עכ"ל משמע מדבריו שזחשבון זלזל תליא מלחא. והנה זפירוש הר"ש, עשאה מלוה זזקפה זמלוה. והגיה עליו הר"ש, לפורעו זזמן פלוני. הנה וזכור דוקא שעשה עמו זמן הפרעון. ותמיהכי על הרע"ז, דכראה זעליל כמה פעמים זפירושו שהוא ראה הגהת הר"ש וכד מפירושו ול"ע:

הרע"ב בד"ה כל מלאכה שפוסקת וכו' כל' ומלאכות שאקור לעשותן זשזיעית כגון חריטה וכו' ואין הלכה כר' יוסי עכ"ל. והנה עיין זר"ש הזיא ירושלמי, שהפירוש שפירש הרע"ז (וכן הרמז"ס) זדברי ר' יוסי הוא פירוש ר' יוחנן אזל ריש לקיש פירש כל מלאכה שפוסקת זשזיעית היינו אס קיים ומלאכתו זשזיעית כגון שקיצל הפועל ע"ע לזנות לו זית אס קיים ומלאכתו זשזיעית ה"ז משמע, ואס לא קיים עד אחר זשזיעית מחויב לשלם לו זער כל המלאכה זשכירות אינה משלמת אלא לזקוף. ולא הי' החוצה הזה עד לאחר זשזיעית וזה י"ל דכ"ע מודו לר"י זזה דקיי"ל שכירות אינה משלמת אלא לזקוף, אזל כיון דקיי"ל ר' יוחנן ור"ל הלכה כר"י א"כ הלכה כר"י גם זפירוש דברי ר' יוסי:

משנה ב' השוחט את הפרה וחלקה כר"ה. עיין זפירוש הרמז"ס ודבריו תמוהים ולית נגר וז"כ דיפרקוני'. ואפשר ע"ס כפל זדבריו:

השוחט וכו' וחלקה כר"ה וכו' משמט. עיין זתו"ע מה שהזיא זשם הז"י דלא דמי להקפת החנות. הנה לפי דברי מרן הז"י ז"ל לאו דוקא אלא הה"ד שארי חפלים שאינם זחנות הנה לפי"ז לא ידענא למה המליח התנא דינו דוקא זשוחט את הפרה וכו' ה"ל למיתני זשאר חפלים, המוכר חפץ לחזירו זר"ה וכו'. הגם שא"א להמליח הדבר

שטרותיו לנ"ד. גם תדע לשיטתו מוכח מזה
דאינו מחויב לנצר שמות הלווין:

שטריו חוב המוקדמין וכו'. נקט התנא
פרוצול לשון יחיד ושטר"י חו"צ לשון
רבים. כ"ל שהוא עפ"י פירוש הרמז"ס אשר צ'
מיכי שטריו חוב מוקדמים המה פסולין מין א'
כשלוה ממנו ופרעו ואח"כ לזה ממנו פעם צ'
על שטר זה. מין צ' כשלוה ממנו רק פעם א'
והקדים ממנו היינו שהי' עומד צניסן והקדים
לכתוב הזמן מתשרי:

תרו"ט בד"ה כותב לשון הרע"צ כותצ"ן
אצל צסיפא נקט כמי כותצ"ן וכלשון
הרע"צ כ"ה צמטנה שצירושלמי עכ"ל. כ"ל
דהגירסא הזאת מדוייקת דצרישא אחד לווה
מחמשה כותצין (המלוים החמשה דהרי
המלווים הם הכותצין הפרוצולין ואינם
לריכס לדעת הלווין) וצסיפא חמשה לין
מאחד אינו כותצ"ן (המלוה האחד) אלא
פרוצול אחד והוא ככון:

משנה ו' תרו"ט בד"ה אלא על הקרקע
וכו' וצפירוש שהזכרתי וכו'
וצמלתא דלא שכיח לא עניד רצנן תקנתא
עכ"ל. הטעם הזה הוא לפנינו צהגהות הרא"ש
על הר"ש. וכבר כתצתי כ"פ שהוא ז"ל לא ראה
הגהות הרא"ש:

תרו"ט בד"ה מזכ"ה הו"א. ומייתי
למתניתין צפ"ד דגיטין צזה"ל מזכהו
עכ"ל. וז"ל הגהות הרא"ש מזכהו מלוה ללוה
משדהו כ"ש וכו' ומזכהו ע"י אחר (ר"ל אפילו
שלא צפני הלוה) אע"ג דחוצ הוא לו (ר"ל
ואין חצין לאדם שלא צפניו) תקנת חכמים הוא
דצכל דהו כותצין פרוצול עכ"ל ויש להעמיק
עוד דמיקרי זכות דחז"ל תיקנו זאת לעוצת
עניים כדי שימלאו מי שילוה להם צעת לרכס
וכמ"ס התו"ע לקמן. ולפי"ז שפיר יש לגרוס
מזכ"ה הו"א להורות לן הרצותא הזאת מזכ"ה

דמי לאלתר מיקרי חילול השם. אצל הדורות
שחח"ז שכבר נפסק הדין כגון חנו לין ואוכלין
צודאי לא הוה חילול השם. ואח"כ לפי"ז גם צכאן
צנידון דידן מיקרי הקפת החנות ואינו משמע.
והא ראי' דהרי צגמ' הכ"ל צחולין קורא ר"י
למוכר צשר חנוכ"י צאומרו ירילנה אלל חנוכ"י.
כ"ז כתצתי לא להלכה ולא למעשה כי חלילה לי
לחלוק על רצותינו, רק כתצתי הדצרים לפי פי'
המשנה לדעתי והצוחר יצחר:

משנה ג' תרו"ט בד"ה פרוצול וכו'
פרו"ז ריוח וכו'. כ"ל מלשון ערי
הפרז"י עיין צרש"י ומגלה מתוך שאינם מוקפים
חומה יושבי העיר מפוזרים ומרווחים עיי"ש
לשונו. ע"כ ג"כ תקנה המתפשטת נק' פרו"ז.
ועיין צתו"ע צדיצור שחח"ז צסם ר"ת דהלל
תיקן תקנתו לדורות הצאים (שידע שהצית
עתיד ליחצב) אצל לא לדורותיו, ע"כ נק' פרו"ז
התפשטות התקנה למרחוק לדורות הצאי' כ"ל:

משנה ד' זהו גופ"ו של פרוצול. פי'
הרע"צ עקרו ושרשו. עיין מה
שאכתוב להלן צסמוך צצרי התו"ע צד"ה שכל
חוצ:

תרו"ט בד"ה איש פלוני וכו' ויהיז צ"י
טעמא דפסק כר' שסת דמסתצר
טעמי'. כ"ל מסתצר טעמי' מדקראן הדייכ"ס
משמע ג' דווקא:

תרו"ט בד"ה שכל חוב וכו' שיש לי אלל
פלוני עכ"ל. וצהכי יוכח הלשון זהו
גופ"ו של פרוצול, רק הגוף אצל יש לו עוד
תנועת הכשמה היינו שמצחר צו שמות הלווין:

משנה ה' פרוצול המוקדם בשר. כתצ
הרמז"ס צפירושו פרוצול, הוא
שיכתוב הפרוצול תחלה אח"כ ילוה לו המומן
עכ"ל. הוא תמו', דהאיך יועיל הפרוצול
להלוואות שחח"כ הלל לא הוה צזה מוסר

והיה ברכה

משנה ח' תוי"ט בד"ה המחזיר חוב וכו' וז"ל הר"ש שצניעית ציוס אחרון של שצניעית, א"כ שצניעית דשעה אחרונה של שצניעית משמנת עכ"ל. וזהגהות הר"ש, שצניעית לאו דוקא דשצניעית אינה משמנת אלא צרגע אחרון של שצניעית אלא ה"פ וכו' לאחר שעצרה עליה שצניעית עכ"ל. וא"כ לפי"ז כל שמחזיר לו קודם רגע האחרונה א"ל לומר משמנת איני רק יקבל קסת. ואעפ"כ כראה הסכמות רוב הפוסקים דאסור לתצוה אותו כל שכת השמיטה, ועיין מ"ש במשנה דלקמן:

משנה ט' הרע"ב בד"ה המחזיר חוב בשביעי"ת ליה שאמר למלוה אעפ"כ ומחזיר לו מעותיו וכו' עכ"ל. וכ"כ הר"ש. ולפי מש"ל דכל שכת השמיטה אסור למלוה לתצוה הנס כשמחזיר לו א"ל לומר אעפ"כ אסור לתצוה וקרינן צ"י לא יגוש א"כ אחי"א כפשוטו, המחזיר חוב שצניעית"ת כל שכת השצניעית רוח חכמים כוחה מונע:

הו"א צפ"ע אעפ"י שאין הלוח ככאן מותר לכות לו ע"י אחר כ"ל.

היתרה לו שדה ממושבת בעי"ר וכו'. לא ידעתי מה הוא הלשון צע"ר דייקא. ולא ראיתי מי שהעיר צזה:

משנה ז' תוי"ט בד"ה וכותבין וכו'. צפי" הכזכר וכחצ עוד דמיירי שאין מקום הכוורת ללוה ולא השאיל לו המלוה המקום עכ"ל. וז"ל הגהות הר"ש וכותבין עליו פרוצול, ואעפ"י שאין המקום שאול לו אלא העמיד כוורתו צדה אחר צלל ידיעתו, דאילו העמיד צרשות אפילו לצנן כמי דלא גרע מהשאיל לו מקום לתנור וכירים וכותבין עלי" פרוצול, צפ"ד דגיטין עכ"ל. ולא ידענא, דתנור וכירים מחזירים צניט צקרקע משא"כ כוורת מיירי שאינו מחזר צניט וכדכתב הרע"ב ככאן י"ל דרצנן לא יודו צזה:

מסכת תרומות

התרומה אשר תקחו מאת"ם פרט לתורם את שאיכו שלו. כן תרימו גם אתם מה אתם צני צרית אף שלוחכם צ"צ. והקשה הר"ש למה ל"י למיעוט כל איש פרט לקטן הרי יכול למעט קטן מן אשר ידצנו לצו פרט לחרש ושונה וקטן שאין צהם דעת לנדב. ותירץ דצניטן לקטן מיעוט צפ"ע להורות למעט אפילו קטן שיש צו דעת לנדב. ולפי"ז זה שדקדק התנא חומשה לא יתרומו ר"ל הכך רואה חומשה מיעוטי מצוחרין צפסקוק ולמה לן לקטן מיעוט צפ"ע. ע"כ לומר אפילו יש צו דעת ואפילו הגיע לעונת כדרים אין תרומתו תרומה:

תוי"ט בד"ה החרש וכו' כולוהו מחד קרא כפקי וכו' והך קרא צתרומת המשכן כתיב וילפינן מיני" תרומת כהנים מדאיקרי

פרק א' משנה א' חמשה לא יתרמו. עיין צרע"צ מנייכא למעוטי הא דאמר ר"י קטן שלא הציח צ' שערות תרומתו תרומה קמ"ל דלא וכ"כ הרמב"ם. ועיין צתוי"ט מה שהקשה ע"ז. וצאמת הוא לפלא ל"ל למעוטי כיון דתנא דמשכתו צפירוש מוכה קטן צהכך דאין תרומתן תרומה ור"י פליג למה ל"י לתנא דידן למעוטי. וכ"ל דצהך מנייכא תנא דידן כותן טעם לדצרו (לדחות דצרי ר"י שהכסיר קטן שלא הציח צ' שערות וגם לדחות דצרי ר' יוסי דמכסיר צקטן שהגיע לעונת כדרים) ואמר תנא דידן חומשה לא יתרומו ר"ל הכך רואה דצפסקוק ממעט חומשה דהיינו דצו אל צני ישראל ולא ככרים. מאת כל איש פרט לקטן. אשר ידצנו לצו פרט לחרש ושונה שאין להם דעת לנדב. ואת

לומר שדצרו זו חכמי"ם היינו שהם חכמי"ם ויודעין להצדיל צין מי שיש זו חכמה למי שאין זו חכמה, ואשר דצרו זו החכמי"ם והצדילוהו לומר שאין זו חכמה הוא חרש שאינו שומע ואינו מדבר:

משנה ג' קטן שלא הביא ב' שערות וכו'. עיין צח"ט. ויש לי לפרש דצרי ר' יהודה דהתנא צמסנה א' קא ממעט קטן, והנה קטן הוא שלא הביא צ' שערות אעפ"י שהוא צן י"ג שנה מיקרי קטן וקאמר ר' יהודה קטן שלא הביא צ' שערות כשקטנותו הוא רק מחמת השערות אבל הגיע לפרקו שהוא צן י"ג שנה תרומתו תרומה. ויש הרבה לדבר צה ואין הזמן גרמא:

משנה ד' הרע"ב בד"ה ואם תרם (צמסנה תרומ'ו) צמ"ל תרומת עלמין יש צהס. כלומר אין כאן תרומה אלא על הזתים בצלזל לא על השמן עכ"ל. נראה מדצריו דכל התרומה שתרם תרומה הוא ותנתן לכהן אלא שלריך עוד לתרום מן השמן וכ"מ קלת מלשון הרמז"ם צפירושו דכתב כי זה שתרם מן העננים יספיק לתרומה החייבת מן העננים וכשאר עליו לתרום את השמן עכ"ל. מיהו הר"ש ז"ל כתב שהתרומה היא מדומעת שיש צה תרומה וחולין ותימכר לכהן צדמי תרומה עיי"ש עוד. ולשון המשנה משמע כפירושו. ולהיות דלא נפקא לן לדינא דלא פסקינן כצ"ש ע"כ לא הארכתי:

משנה ה' תוי"ע צד"ה אין תורמין מן הלקט וכו' פי' הרע"ב שאלו מתנות עניים הם וכ"פ הרמז"ם ודבר תימה הוא זה וכו' עיי"ש. כ"ל דמייירי כשהחליף עם העניים והגם דצבר תנא משנה שלימה צפאה המחליף עם העניים שלו פטור וכו' קד"ל אעפ"י מותר לעשותו תרומה ומעשר על מקום אחר והא דדחקו הרמז"ם והרע"ב לפרש כן דהנה הירושלמי הקשה ל"ל למיתני צסיפא ולא מן הפטור וכו' כיון דצבר תנא צרישא. ומשני

כמי תרומה וכו' כ"כ הרמז"ד עכ"ל והוא ג"ש תרומה תרומה. כלמד הדבר ומשכן כמו ע"י צבין המשכן ומקדש ומצרכין נכסיהן של ישראל ותצואותיהם (כמ"ש צנצואת חגי פנה אל הרבה והנה למעט וכו' יען ציתי אשר הוא חרצ וכו' ולח"כ אחר שימו כח לצבכם וכו' למן היום אשר יקד היכל י"י וכו' העוד הזרע צמגורה ועד הגפן והתאנה והרמון וכו' מן היום הזה אצרך. הנך רואה כי צבין הצית גורם הצרכה לישראל) כן צכתינת מתנות כהונה כדכתיב צתורה ואיש אשר יתן לכהן לו יהי' וכמו שדרשו רז"ל וכאמר צד"ה אלל חזקי' מהחל התרומה אכול ושצוב והותר עד לרוב כי י"י צר"ך את עמו. ע"כ כלמדת תרומת כהנים מתרומת המשכן. וכלמדה הדבר צג"ש שהוא כגד מדת רח"ם, ורחמתי את אשר ארחם אעפ"י שאינו הגון דהיינו שעושה ע"מ לקבל פרס כדי שיתעשר וכמו שהותר צזה לנכות כמ"ש הנציא וצחכוכי כח צזאת ודרשו רז"ל עשר צצציל שחעשר:

תוי"ט בד"ה והשוטה. פי' הרע"ב המאצד וכו' וכן היולא וכו'. והרע"ב שהציא רק המאצד וכו' רצותא קמ"ל שהוא השטות הקטן שצכולס אעפ"י שוטה מיקרי מכש"כ אינך:

תוי"ט בד"ה נכרי שתרם וכו' לא שייך למיתני והנכרי שתרם וכו' ולא למיתני אין תרומתו תרומה וכו' עיי"ש. וכ"ל דהתנא שאלו לנכרי צפ"ע להצדיל צין קדש לחול. ומדייק דוקא צכאן דצבר הזה דכאן מלות תרומה שתורמין ומצדילין ג"כ צין קדש לחול ותו דלריך למיתני שתרם אפי' צרשו"ת שעשאו שליח והנה זה מיעטעט ומקרא אחרינא כן תרימו גם אחס, ע"כ עשאו צצא צפ"ע ומה גם לפי מש"ל דהתנא הורה לנו צמזיינו חמשה לא יתרומו החמשה מיעוטים שצקרא הצן:

משנה ב' חרש שדברו חכמי"ם בכ"מ וכו'. כתב הרע"ב לאו כללל הוא וכו' וכ"כ הר"ש. וי"ל כללל הוא דקדק התנא

והיה ברכה

צכ"ו כיוולא צזה ליחני כך. וכ"ל כפל הלשון להורות לא יתרומו אפי' אין צהתורס רק דצר אחד לגריעותא דהיינו או שהוא אלס או שכוך וכו', ואס תרמו אפילו יש צו כל החמשה דצרים דהיינו שהוא אלס ושכוך וערוס וכו' תרומתו תרומה. וצזה יונח לך ג"כ מה שהקש' התוי"ע דדיצור הקודס למה לא כליל צהדי הנך חרש המדצר וא"ש, כיון דלא אפשר ל"י למיתני צאדס אחד חרש המדצר וא"ש ואלס הנן:

משנה ז' אין תורמין לא כמדה וכו' הגם דלענין מה שנוגע להלכה אמרינן אין טעם למלות עכ"ז מלוא לחקור צטעמי המלות כ"א כפי השג יד שכלו, הגם שא"ל לצא לחכלית טעמיהן מפני שהן שכל אלקי ונראה ליתן טעם למה אין תורמין צמדה. מדה הוא גבול ולמלום מצחי' הגצורה והנה תרומה כיחכת לכהן איש החסד לעורר החסדים מצלי גבול ולמלום ע"כ אין תורמין צמדה מלומלמת רק צמחצצ"ה. וחדע מדת החסד"ד הוא ענף החכמ' ע"כ תורמין צמחצצה. והנה ונחשצ לכס תרומתכס כאמר חלל תרומת מעשר שכותן הלוי ונלמדת תרומה גדולה צאס אינו ענין וכו'. והנה יש אחי הרהורי דצרים למה נכתצ הדצר צתרומת מעשר, דצר שאינו כוהג צו. ויראתי כעת להרחיץ הדצור עד אשר יאורו עיינינו צעזרתו ית"ש. אצל ארמוז לך אלל תרומת מעשר כאמר תחיית המתים כדכתיצ ונתתס ממונו תרומת י"י לאהרן הכהן כמשארז"ל ואז יהי מעלת הזהצ וכו'.

אבל תורם הוא את המדוד וכו'. הנה משמע ממתכיתין שהוא רשות היינו רשות לו למדוד את עצלו. ולי נראה קלת מדצרי הירושלמי שהציא הר"ש שמופרש למשנתינו שמלוא לעשות כן צכדי שידע אח"כ האומדנא לתרומה גדולה ול"ע:

אין תורמין בסל ובקופה שהם של מדה. הנה לכאור' פירושו אין תורמין צסל ובקופה כזאת שיודע כמה מחזיק כגון תרקצ

הכווכ' הוא צקיפא לאשמועינן תצוזה שלא הציחה שליט על וכו'. וקשה לן לפי"ז כיון דכצר תנא צקיפא ולא מן הפטור וכו' א"כ כל הפטורים צכלל למה לן הרישא אין תורמין מן הלקט וכו' ע"כ דחקו לפרש דקמ"ל אפילו הן צמקח ציד צעה"צ שהחליפן עם העניים כ"ל והצומר יצרה:

בא"ד וכעני עצמו שיש לו כרי וכו' אפילו לשיטתס לאו דוקא עני צעלמו אלל אפי' צעה"צ שהחליף עם העניים:

תוי"ט בד"ה ולא ממעשר ראשון וכו' ומ"מ וכו' זה מן התימה דמאי קמ"ל פשיטא שא"ל לנן לוי לשלס חוצ תרומה גדולה וכו' עיי"ש. ואני צער ולא אדע שנוצא קמ"ל דהרי תרומה גדולה ומדאורייתא אין לה שיעור וחטה אחת פוטרת כל הכרי וסד"א שתי' תרומתו תרומה רק שיוסיף אח"כ עוד כפי השיעור שתיקבו חז"ל קמ"ל דאין תרומתו תרומה ול"ע:

משנה י' האלם והשכוך וכו' קלת קשה לי על סידור התנא דהנה האלס והערוס וצ"ק הטעם הוא מפני הצרכה ה"ל לקדרן צהדדי וכן השכוך והסומא טעם אחד להם ה"ל לקדרן צהדדי ול"ע:

תוי"ט בד"ה האלם וכו' וא"ת אמאי לא כליל צהדי הנך ה' חרש המדצר וא"ש וכו'. וכ"ל להיות דתנא צמשנה א' חרש אפילו דדיעצד אין תרומתו תרומו' והולרך להשמיענו צאי' חרש אין תרומתו תרומה היינו קתס חרש שדצרו צו חכמים צכ"ו. ע"כ אמר שס אצל חרש המדצר וא"ש אינו צכלל זה ותרומתו תרומה. ועוד אצאר לך להלן מה שכ"ל צזה:

תוי"ט בד"ה לא יתרומו וכו' לשון הרמז"ס ומה שכופל שלא יתרומו חיזוק לדצרי וכו' עיי"ש. דצרי מרן הרמז"ס ז"ל צמקוס הזה לא יספיקו לדעתה הקלושה דא"כ

למקוין כגון לשועתן צחמה צכל יום והוה כלל כגומר' ומלכתו כי חין הפעול' כעשית ממילא. ויש לי לומר שזה כוונת הרע"צ שכ' צפירושו ויין ע"ל למוקי"ם. ואפשר כוונתו לגרוס כן צמשכ'. והא דהקש' התוי"ע דא"כ הסיפא היינו רישא לדעתי הקלושה לא קשה מידי דצקיפא כמל"ך אילטריך לאשמועינן. ולפי גירסתינו צמשכ' ר"ל שכבר שטחן על הגג להעשות למוקין והפעול' כעשית מאל"י אזל חס לא שטחן הכוונ' לצדה חיכה פועלת ומקרי דצר שלא כגומר' ומלכתו כ"ל ול"ע:

הרע"ב בד"ה זתים הנכבשים וכו' תורם לפי השמן הראוי שילא מן הזתים וכו'. עיין צר"ש דצירושלמי פליגי צהא רצי אומר לפי שמנו רצ"ג אומר לפי אוכלו ופסק הרע"צ כרצי דהלכ' כרצי מחצירו. וקלת קשה דהרי רצ"ג אציו רצו הי':

משנה י' הרע"ב בד"ה אין תורמין וכו' דכתב כדגן מן הגורן וכו'. והנה קשה לפי"ז כיון דהוא אסור מדאורייתא אמאי תרומתו תרומה צדיעצד עיין צר"ש דרצ"י קרא צדיעצד. ועיי"ש עוד מה שהציח שם פלוגתא דצ"ש וצ"ה צזה לחד מ"ד ומן התימה על הרמב"ם והרע"צ דכל כי האי הוה להו לפרושי וגם התוי"ע שתק צזה:

פרק ב' משנה א' באמת אמרו כתב הרע"צ כל היבא דתכינן צחמת אמרו כאילו הוא הלכ' למ"ע אזל לאו דוקא הלמ"מ שהרי צפ"ק דשצת שנינו צחמת אמרו החזן וכו' והוא מדרצנן עכ"ל. ולכאורה יקשה למה לו להציח לחמו ממרחק דהרי ממקומו הוא מוכרע דהרי כל האיסור שלא יתרום מן העהור על העמא הוא דגזרינן דלמא אחי לתרום שלא מן המוקף והאיך אפשר לומר הלמ"מ. אזל אעפי"כ הולך לראי' ממקום אחר דהנה צירושלמי מציח דרשות מהמקרא דאסור לתרום מן העהור' על העמא וכתב הר"ש דהם רק אסמכתות אזל העיק' הוא מדרצנן מטעם

וחלי קאה וכיולא. והנה לפי"ז קשה לי למה הולרכו הר"ש והרע"צ לפרש העעם שהרואה יאמר צמדה תרם, אפילו חין כאן רואים והנה החמת הוא כך שהוא תורם צמדה. וכ"ל דהר"ש והרע"צ לא רלו לפרש שה"ם ש"ל מד"ה שרודע לו מדתו דזה ח"ל לפרש דהרי זה תורם צמדה ממש אלא ע"כ פירוש שה"ם ש"ל מד"ה שהרגילות הוא שרודע לרוב צעלי צתים מדת סלם וקופתם ע"כ אפילו זה התורם לא נודע לו מדת סלו וקופתו. עכ"ז לא יתרום צהם מפני חשש הרואים שיאמרו צודאי נודע לו כ"ל:

לא יתרום במאה חצי' שח"צי' מד"ה. ג"כ כ"ל כך פירושו שהרגילות הוא צסאה לעשות סימן לחלי' אעפי" שהתורם הזה לא עשה סימן עכ"ז לא יתרום מפני הרואים שיאמרו צודאי יש סימן כ"ל:

משנה ח' תרומה ויחזור ויתרום. צהגות הרא"ש כתב חס חין הראשון' קיימת, משמע דס"ל חס הראשון' קיימת אחר שדרך הזתים יחזור ויקרא שם ואל' לחזור ולתרום תרומ' שני' ול"ע צדצר:

תוי"ט בד"ה אבל לא שני' וכו' והר"ש העתיק תרומת מעשר ונראה דלא אחי לאפוקי מעשר דודאי דנצול למעשר עכ"ל. וכ"ל דמעשר ח"ל להוליא רק קוצע ומקום וקורח שם ולוקח לעלמו המעשר כי גם כהן יוכל ליקח המעשר וחין כאן גזל הלוי וצפרע לאחר דקנסיכהו עזרח ללויים, משח"כ תרומת מעשר לריך להוליא צכדי שלא יהי' מדומע תרומה עם חולין וילטרך לאכול הכל צקדושת תרומ':

משנה ט' ותורמין שמן על זתים הנכבשים דכיון שכבצשו צמים ומלח וחומץ מיקרי כגמרה ומלכתן, הגם שהיא תחילת כציתתן ועדיין לא כתחמלו החימוץ כעשה ממילא אזל יין על ענבים לעשות"ן למוקים כראה שעדיין לריך לעשי' שיהיו

קחיטה ר' ציצי אומר גזירה שמוא ישהה רצח אחר שכראה כמתקן כלי. וצירושלמי אמרינן מתכני' צכלים גדולים אזל צקטנים מערים ומוטבילן. וכתב הר"ש דלריך ליישב הדבר לכל הכך טעמי' ו"ש קטנים ומגדולים וכו' לכל הכך טעמי יקשה עלינו א"כ אפילו צלא טבילה יהי' אסור צצנת לשאוב מים מן הצור גזירה שמוא יעצורנו וכו' ומשום קחיטה. אלא ע"כ לא גזרו צדבר שאין רוב הלצור יכולין לעמוד צה. א"כ צכלים קטנים שזה דרכן לשאוב צהם מים מן הצור מערים ועוצלן צשאציה כיון ששואצין צהם צכל צצנת משא"כ כלים גדולים שאין זה דרכן לשאוב צהם צכל צצנת ול"ל לפי"ז דהירושלמי לא ס"ל רק טעמא דרצה ור"י ול"ע:

תרו"ב בד"ה המעשר והמבשל וכו' מדשכלן וכו' הא דשכלן יחד משום דתרווייהו מידי דמיכל עכ"ל. ואני מוסיף על דבריו דצמוטביל לריכין למיתכני ישחמש ולא ישחמש וצמעשר ומצשל יאכל ולא יאכל:

תרו"ב בד"ה הנוטע וכו' יעקור משא"כ צצישול וכו'. ולפי"ז יעקור לטובתו צכדי ששהי' הנטיעה מותרת אח"כ כשיחזור ויטענה צהיתר משא"כ מעשר ומצשל אין לו תקנה. ולפי"ז צנטיעה אס לא עקר אסורה הנטיעה:

משנה ד' הרע"ב בד"ה ובל מין תאנים אחר. ואע"ג דאיכא שחורות ולצנות עכ"ל. לכאורה לחנם פי' כן דמשנתו צחד צצא כלליכהו כל מין תאנים וגרורות ודצילה אחד, היינו שמעשרין מן התאנים על הגרורות ועל הדצילה וכן צהיפך, אזל תאנים שחורות ולצנות לא הולרך לאשמועינן דגדלין על חילן אחד אחת לצנה ואחת שחורה שצזפתה השמש וכ"ה צכל הפירות. וכן צר"ש לא הציא שחורות ולצנות רק צחיטים והוא מהירושלמי מפני שגדלין כ"א צצדה צפ"ע אילטרריך לאשמועינן משא"כ צחאנה. ואפשר הרע"ב ז"ל

למאן אחי למיתרם שלא מן המוקף וכדכתב הרע"ב. והנה יקשה לן הרי אמרו צחא"ת אמרו והוה הלמ"מ ואיך אפשר לומר דעיקר דמלחא היא מדרצנן, וע"כ לריכין אכחנו לומר דהדרשות של הירושלמי הם דרשות גמורות לזה הציא הרע"ב רחייתו ומקום אחר צחא"ת אמרו אינה הלמ"מ ומשם והנה הרמז"ס כתב צכאן דהיא הלמ"מ ומשם. ואעפ"כ לא תיפוק מיכ"י דס"ל שהוה מדאורייתא דהרי הוה ז"ל קחשיב צמוכין הלמ"מ צהקדמתו לצרעים גם צחמת אמרו החזן רוחה וכו' וכיולא והוה ז"ל ס"ל כל היכא דאמרו צחא"ת אמרו הוה הלמ"מ ומשם אפילו צמיילי דרצנן דהרי הר"א הקצ"ה למשה דור דור ודורשו ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש צדורו, ועל זה נוסר לו הלכ' כשיגזרו החכמים צדורם כך וכך הלכ' היא כך וכך והצן:

משנה ב' שוגג מה שעשה עשוי. וצרישא הלשון תרומתו תרומה דסמ מיירי שכצר הרים התרומ' וכאן מיירי שהי' מפריש עליו ועדיין לא הרים התרומ' רק שהי' לו מעשר טבל אחר וקצב תרומת המעשר צכרי הטעמא מה שעשה עשוי ויקח ממנו התרומת מעשר עצור כל המעשרות שקצב עליהן כ"ל:

הרע"ב בד"ה אם הי' יודע בו בתחיל' שהוא טב"ל (הוא כפי' הרמז"ס) או שהוה עמ"א (הוא כפי' הר"ש) ועיין צתוי"ע דצברי הרמז"ס אינם מוצנים וגם צחיצורו פירש כהר"ש. ודבר פשוט שנפל טעות צפירוש הרמז"ס וצכל מקום שכצר צדיצורו צמקום הזה תצינת טבל ל"ל עמ"א וצזה יהו דצרי הרמז"ס כצברי הר"ש וצברי הרע"ב לא אוכל להצין ול"ע:

משנה ג' המטביל בלים בשבת. איסור טבילת כלים צצנת פליגי אמוראי צמוס' צילה צטעם רצה אחר גזירה שמוא יעצורנה ד"א צרה"ר ור"י אחר גזירה משום

מאמר אחד עם המשנה הקודמת ע"כ אמר
 בהתחלת המשנה ותורמין זוא"ו הדצוק דכ"ז
 הוא מאמר אחד. ותמוה על הרב התוי"ט שלא
 העיר כלום בזה:

חוי"ן מן הזונין וכו' שאינ"ן אוב"ל. עיין
 צמתכות כהו"פ נח. אמר שעושין ממנו
 לחם בצרף אדום. ואפשר לומר שצנטלה דעתם
 וחכמים עמדו על טבע המין ההוא שאינו ראוי
 רק למאכל צהמה. וכמדומה שהוא מה שקורין
 טערקיש"ר וויי"ץ או טענגני"ר צלשון הגרי
 ועושין ממנו לחם:

פרק ג' משנה א' הראשונה אינה מרמעת
 בפ"ע ואין חייבין עלי' חומש וכן
 השכי' עמ"ש לקמן צמ"ב:

תוי"ט בד"ה ונמצא וכו' ופירשו החוס'
 כלומר יפריש על מה שהוא עועס
 וכו'. ולולי דצריהם הייתי אומר דיותר לו
 להיות טועם ופולטו ואין כאן איסור כמו
 מטעמת ח"ל ברכה וכמו שטועמין הכד כשלא
 כולא מרה דאלת"ה התורם קישות ונמלאת
 מרה וכו' צע"ש שהוא טענית לצור מאי הוה לי'
 למעבד ולמה יקנסוהו בזה צטוגג אלל ע"כ
 דהוה לי' למיטעם ומיפלטו. וצלא זה דצרי
 החוס' תמוהין דאפילו יפריש מעט מן
 המטעמת תרומה עדיין טצול למעשר ראשון
 ומ"ש ומ"ע. וא"ת דהכוונה דהוה לי' להפריש
 על המטעמת כל הכ"ל, זה טורח גדול יותר ממה
 שלא חקר התורם מן הטמא על הטהור אם הוא
 טמא או טהור אבל מי יכניס א"ע לדחות דצרי
 החוס':

משנה ב' נפלה אחת וכו' אינה מדמעטן.
 נפלה שני' וכו' אינה מדמעטן.
 תמי' לי ולא זכיתי להצין ולמה תהי' כזאת הרי
 ספק דאורייתא הוא איזה מהן תרומה הנה
 שתיהן ה"ל לדמעטת אפילו נפלה כ"א צפ"ע
 והדצר ל"ע לקטן כמוני. ולענין חומש כיחא

דייק לפרש לשון כל מיי"ן דה"ל לומר כל תלמיס
 ודצילה וכו' ומדקאמר כל מיי"ן רלה לדייק צמין
 דייקא. ומיהו הדצר דוחק כמ"ש:

משנה ה' תוי"ט בד"ה תורמין וכו'
 כדקא ס"ד דמאי לאו וכן פירשו
 הרמז"ס עכ"ל. דלשון ל"א כ"י שאומר ר"י
 מסייע להך פירושא דמשמע דפליגי בצצרה הי
 מינייהו חסוב יותר אלל הצריות והצן:

משנה ו' ותורמין ייתי שמן על ייתי
 כב"ש. לשון הרמז"ס צפירושו
 ייתי שמן הם הזתים המוכנים להוליא שמן כי
 שמן הרצה וטוב ומשמן הזתים שאינן ראויים
 אלל לכבישה למיעוט שמן עכ"ל. הנה ס"ל
 דמירי מתכיתין שאותן הזתים לא כצטו עדיין
 ודעת צעל הצית להוליא ומה שמן ולא לכוצסם
 רק שנקראים ייתי כצ"ש שעפ"י הרוב יזתים
 כאילו כוצסין אותם צחומן. וכ"כ דעת הרע"ב.
 וא"כ רישא דמשנתינו ותורמין ייתי שמן וכו'
 אחיא שפיר אפילו לת"ק דמשנ' הקודמת תורם
 מן היפה, כיון דאין כאן מתקיים יותר. וגם
 צסיפח מן שאינו מצושל על המצושל י"ל דגם
 מצושל אינו מתקיים יותר מן שאינו מצושל
 ואחיא כת"ק והא דמקס' צירושלמי (הציאו
 הר"ש) מחלפ' שיטתי' דר"י תנינן לקמן אין
 מצושלין יין של תרומה מפני שמועטו, ר'
 יהודא מחיר מפני שמשציתו וצמתכיתין (כאן)
 משמע שאינו מצושל טוב מן המצושל. ולכאורה
 מאי קושיא משנתינו אחיא כת"ק. י"ל דהירו'
 פריך מדלא פליג ר"י אחיא ודאי אליצא דכ"ע
 הצן. ולפיי"ז יוכח לן הא דפסק הרמז"ס והרע"ב
 צמשנה הקודמת אין הלכה כר"י, ואם כאמר
 כפי' הר"ש דמשנתינו דכאן אחיא כר"י דוקא
 ח"כ הוה מחלוקת ואח"כ סתם ה"ל לפקוק
 כר"י ולפיימ"ש כיחא. אבל הר"ש פי' צכאן זיתי'
 כצ"ש שצצושי"ן צחומן כדי להתקיים וכו' ע"כ
 פי' אח"כ וכל זה מדצריי ר"י הצן. ומיהו י"ל
 דגם הר"ש מודה דאין הלכה כר"י דלא מיקרי
 מחלוקת ואח"כ סתם דכל זה הוא דצרי ר"י

והיה ברכה

מאותו הכרי המעשר המלטרך וילרף המותר של התרומה שיהי' לתרומת מעשר על המעשר. וכראה לפי הגירסא הזאת דס"ל הגם דמותר לתרום מעשר שלא מן המוקף זכאן לריך להחמיר כיון דנק' שם תרומה גדולה עלי' צעינן מן המוקף:

הרע"ב בד"ה אחד מעשרה וכו' ולא אמר יעשנו תרומה למקום אחר לפי שאין תורמין שלא מן המוקף עכ"ל לפי"ז הא ודאי אם עשאו תרומה למקום אחר מה שעשה עשוי דאם תרם שלא מן המוקף צדיעצד תרומתו תרומה:

משנה ו' תוי"ט בד"ה בשלשה פרקים וכו', משום דמעשר מן הרע על היפה עכ"ל. פליאה דעת זמני שזה הוא פירוש הר"ש, חד פירושא זמננתינו ואין זה ענין לפירוש הרע"ב וצאם רלה להציא גם פירוש הר"ש הוה לי' להציא משמיי' דהר"ש ולומר שהר"ש פי' צענין אחר ול"ע:

משנה ז' תוי"ט בד"ה עולה בק"א וכו' דכיון דליכא מלוה שישאל על ההפרעה וכו' עיי"ש ול"ע לפי"ז במקום שיש מלוה דהיינו ללורך סעודת מלוה וכיולא דיס מלוה לאתשולי עלה אם נאמר דהוה כדצר שיש לו מתירין. או נאמר כיון דהמלוה הוא ענין אחר אזל השאלה על התרומה אינה מלוה לא הוה דשיל"מ ול"ע. ולולי דצרי התוי"ע הייתי אומר דמעיקרא לק"מ דשיל"מ הוא מדרבנן וחז"ל אינם יכולים לגזור דצר שהוא מצוה צקרא צפירוש להיתר וכאן הוה כמצוה צפירוש להיתר את מקדשו זמנו, הגם שכתבו שהוא אסמכתא כיון דחז"ל צעלמס הסמיכוהו אקרא זה הוה גזירתם כסותרת המוקרא ודוק:

משנה ח' תוי"ט בד"ה ר' יהושע וכו' ואף כי אין מצטלין איסור לכתחילה וכו' לי הקטן נראה דאין כאן קושיא כי אין אכחו אומרים זכאן לצטל איסור רק

תרומ' חל על מה שהוסיף הלכך התוספת הזה הוה צבל גמור וחייבת צמעשרות עכ"ל ולפי"ז מותר זר לאוכלה וכ"כ קלת מדצרי הר"ש אזל מדצרי הרמז"ס צפירושו כתב יחייב להוליח מאותו תוספת מעשרות ואז יאכלנה הכהן עכ"ל ומשמע דוקא כהן ולא זר ואפשר לומר דגם הרמז"ס מודה דמותרת גם לזר אזל אעפי"כ לריך ליתן אותה לכהן כיון שתרומה ע"ד ליתן לכהן הוה כגזל השצטו לו יהי' כהקדש צעלמס דלריך ליתן לעני. מיהו לא הונח לי דאם כך הוה כוונת הרמז"ס הל"ל ואז יתננה לכהן ומדקאמי' יאכלנה הכה"ן משמע דזר אסור לאוכל'. ואפש' דס"ל דמשום מראית העין גזרו חז"ל שיהי' שם תרומה עלי' ודייק לה מלשון המשכ' חזר והוסיף חיי"צ צמעשרות הל"ל קתם חזר והוסיף אינה תרומה, ומדקאמר חיי"צ צמעשרות משמע דשם תרומה עלי' רק שחייבת צמעשרות. ותמי' על הר"ש והרע"ב סקתמו הדברים:

משנה ד' הרע"ב בד"ה פחת עשרה. ותרם מארצעים או הוסיף עשרה ותרם משטים עכ"ל. והוא תימה צעיני דאדרצא פחת עשרה הוה אחד משטים והוסיף עשרה הוה אחד מארצעים (הן אחת של"ע זזה גם דצרי הר"ש צפירושו דצרי הירושלמי אזל שם כ"ל פשוט שיש ע"ס) והן תראה דצרי התוי"ע צד"ה אפילו אחת אין תרומתו תרומה דאיכא פקידא לצעה"צ דאי תימא דכשיעור הוה תרומה א"כ נמלאו חולין שהוסיף הם מדומעים עם התרומה ואי כפי' הרע"ב כתבין להוסיף הוה איפכא שתרם אחד וס' הוה תרומה מדומעת עם הכור של חולין. ותמי' לי על מן התוי"ע שלא העיר זזה על הרע"ב ולולי דמסתפינא מחצראי ומצבותי הייתי אומר שט"ס כפל דצרי הרע"ב ולריך להגיה:

משנה ה' יעשנה תרומת מעשר למקו"ם אחר. וצמטנה שצדפוס הגמ' הגירסא אזל לי' למקו"ם אחר. וכן נראה קלת מדצרי הר"ש שכתב צפירושו שיוליח

הרמזים וקפא"ה קאי על כפילת הקאה
שהקאה שכלה נעשית זכפילתה גודש למעלה
וכיכר כפילתה זמקום ידוע מן המקומות:

משנה י"ב שתי קופות ושתי מגורות.
ל"ל ח"ו ז' מגורות:

הרע"ב בד"ה שתי קופות. זכל אחת
חמשים קאה עכ"ל. וכ"כ הר"ש כ"ל
דל"ל דלא ידעינן השיעור זמכוון דאי ידעינן
השיעור הנה אפשר להתזרר שימדדו כעת
הקופות ויראו זאיזה קופה תמלל כ"ל קלין
היא חסורה וחזרתה מותרת:

עיינן בר"ש שכתז דוקא זשהם של אדם אחד
וכו' וכיחא השתחא הא דתני זתוספתח
זזו מלה וזזו חין מלה חני אומר לתוך מלה
כפלה וכו' הא כיון דלא ידוע מעלות זל"ז אלא
משום ז' זצרי חילטריך עכ"ל אי משום הא לא
חיריא די"ל דחילטריך משום עליית אותה קאה
משום גזל השצנו ירימנה דוקא מתוך של מלה
ודוק ואפשר לומר דחילטריך לר"ש ג"כ משום
עליית אותה קאה זצ' עיירות. ודוק:

משנה י"ג ואמרתי לפני תעלה. לא שהי'
פוסק הדין לפני רצו דלסוף
להורות לפני רצו רק הכוונ' שהי' דן לפניו
למדתנו רצינו וכו' והסכים ר"ע לדצרינו:

פרק ה' משנה א' חוץ מדמי אותה פאה
פיי הר"ש דלריך לקיים זה מלות
כתינה עכ"ל. לכאורה הלשון אינו מדוקדק כ"כ
דכראה דהוא רק מלות והרי גזל הוא זידו חס
אינו נותן. ולשון הרע"ז כיחא טפי שכתז
שלריך ליתנה לכהן והיינו משום גזל השצנו:

תני"ט בד"ה ואם למעשר וכו' יצקש מן
הלוי שיחליפם וכו' לא הצינתי דצרי
וכו' עיי"ש דצרי הרע"ז הם הגהות הרל"ש על
הר"ש. וכבר כתזתי דהוא ז"ל לא ראה הגהות
הרל"ש והרע"ז ז"ל ראה אותם וזה כראה

אנחנו אומרים דחין כאן חיסוף כיון דיכול
לעוון וסוז לא יהי' ניכר מעיקרא חין כאן
חיסור כ"ל:

משנה ט' הרע"ב בד"ה ובזו ר"א מחמיו'
זהה דתנין לעיל וכו' וכ"כ
הר"ש חזל הרמז"ס כתז כי ר"ל חוסר חפילו
לא ידע מה כפלה עכ"ל. ההכרח שהציחו לפרש
כן דקשיא ליי ל"ל למימר וזזו ר"ל מחמיר וכו'
הלא למראה עינינו אנחנו רואים שהוא מחמיר
אלא ע"כ לומר דמשמיענו שמחמיר חפילו
זשאינו ידוע והר"ש והרע"ז מילאו זזה דכראה
זשאינו ידוע כ"ע מודים דמעלות זו ח"ז והא
דתנא התנא משנה יתירא וזזו ר"ל מחמיר ור"י
מיקל הוא לפרש לן דע"כ נקט זמשנה הקודמת
דצרי ר' יהושע זרישא ואח"כ דצרי ר"ל משום
דכח דהיתרח עדיף ליי כ"ל:

משנה י' הרע"ב בד"ה על פי הכד. של
חולין הרבה כדין יש ואין ידוע
זאיזה כד כפלה וזכל כד יש מלה ליטרין של
חולין וכו' ע"ש פליחה דעת ממני כי דצרי ז"ל
מרפסין חגיגרא, כיון שיש זכל כד מלה ליטרין
זודאי כ"ע מודו שמתצטל. וז"ל הרמז"ס אומר
ר"ל כי חס הי' זכל הכדין מלה ליטרין נחשז
כחילו התחנים כולן מפורדות וכתערז וכו'
עיי"ש והוא הכון. וכמדומה שאפשר כפל ט"ס
זדצרי הרע"ז ול"ל וזכל הכדין יש מלה ליטרין.
חזל ירחתי להגיה ותמוה זעייני על התוי"ט
דשתק:

תני"ט בד"ה ובזו ר"א וכו' ומשני תרי
תנאי חינון וכו' עיי"ש. ולפיי"ז מלי
דאמרינן זמשנה זזו ר"ל מחמיר וכו' וזזו ר"ל
מקיל וכו' הפירוש זזו שמענו לחד תנא האומר
משם ר"ל חומרא וזזו שמענו לתנא אחרינא
האומר משמו קולא ופליגי:

משנה י"א וקפא"ה לפירוש הר"ש
והרע"ז הפירוש הוא
שהצעה"ז עשה מעשה הקיפוי ולפירוש

והיה ברכה

צעליל זכ"ו מדצריהם ועיין מה שאכתוב
בסמוך ח"י:

בהודאת ז"ש אעפ"כ דרך התנחל זכמה
ומקומות למחני הודחתם. ועיין מש"ש ד"ש ז"ו
לדינא ובכאן ודאי אילטרירך למחני הודחתם
דקודם הודחתם חין מקום לפלוגתא ר"א
וחכמים דר"א שמוח"י הוא מתלמידי ז"ש
כמו"ש זירושלמי (עיין זר"ש) אבל אחר שהודו
פליגי ר"א וחכמים:

משנה ה' אינה מדמעת אלא לפי חשבון
וכתב הרמז"ס דאפילו לא
כתערבה אותה הסאה רק עם עוד סאה חולין
אינה מדמעת דהרי חין בצווחה סאה רק חלק
ומק' תרומה וכו' דאעפ"כ לריך להרים כל
הסאה מפני גזל השעט:

משנה ו' רא"א מדמעת בתרומה ודאי.
לא נתוודע לקטן כמוני סצרת
ר"א זזה ול"ע:

הרע"ב בד"ה אין המדומע וכו' ולא זעיקן
מזה סאה וכו' עיי"ש. גדולה מזה
ה"ל לזאר דגס החולין המעורבין בתרומה
מסייעין לזטל וכן משמע מהרמז"ס והר"ש
וציאר כן בפירוש הר"ש בהגהותיו, ומיהו זאין
המחומן מחמיץ וכו' חני מקופק חס מקייע
התערובות לזטל ול"ע זזה. כי המפרשים סתמו
דצריהם:

ואין המים שאובין וכו'. לפי פי' הרע"ב,
והמפרשי' לא הוה הכ הסיפא דומיא
דהכך דרישא, אבל הוא שיטת הגמ':

משנה ז' הרע"ב בד"ה עד שתרכה
תרומה לחולין. וגירסת המשנה
שלפנינו ע"ל החולין. וי"ל דהרמז"ס גרס
בגירסתו והרע"ב והר"ש גרסו לחולין ומזה
לזח חילוקי פירושיהן והבן. ודע שמה שכתבו
הר"ש והרע"ב עד שיפלו שס כ"א כ"ל לפי
שיטתם דלאו דוקא כ"א אלא כו"ן ועוד:

משנה ח' הרע"ב בד"ה ור"ש מתיר
כשלא נודע וכו' מודה ר"ש וכו'

בא"ד משום דלא זעי לפרושי מתניתין
כאזא אלעזר בן גומל וכו' הכני מוקיף
על קושייתו דמי ומכריחו לומר דמיירי צישראל
דלמא מיירי בצן לוי שפלה לו סאה תרומה
זמעש' ראשון שיש לו. וכן מ"ש לקמן על הר"ש
כראה דמפרש לה כאזא אלעזר ז"ג, איני יודע
מי ומכריחו לומר כן ובאמת הקושיא רבה על
הר"ש והרע"ב מי הכריחם לומר שיחליף
וכראה לומר דרוכ"ס לומר רבותא אפילו המעש'
הוא של ישראל כגון שפלו לו זירושא יש תקנה
שיחליפם עם הלוי ודוק:

משנה ב' תוי"ט בד"ה תרום וכו' והכא
דתשרף זלא הנאה חין כאן גזל
השעט ולמה ירים. פי' הר"ש וכ"פ החוס' וכו'
ע"ש ולולי דצריהם הייתי אומר דתשרף ויש
זאפרה גזל השעט ולריך ליתן לכהן האפר או
דמיו וכשהישראל לוקח לעלמו האפר יש צו גזל
השעט ותוזרכי לומר דאעפ"כ יקשה ח"כ לא
יריס רק יתן לכהן דמי אפר. מיהו י"ל דחכמים
גזרו דתרום דאי אמרת דתזטעל ויחבלו אותו
ישראל. כשיארע מדומע בתרומה טהורה ג"כ
לא ירימו ויהי' גזל זידיהם ויש לכויז זה זדצרי
הר"ש והחוס':

משנה ג' סאה תרומה טהורה שנפלה
למא"ה וכו' ובמשנה ז' אומר
לתוך מא"ה וי"ל דהתם רבותא קמ"ל דאפילו
ידעינן דנפלה לתוכה וכתערבה אעפ"כ אומר
ר"א תשרף שאכי אומר וכו'. ורבותא ג"כ לדצרי
חכמים דאעפ"כ מלריכין לאכלה נקודים וכו'
ובכאן רבותא דאע"פ דידעינן שלא כתערבה
לגמרי לתוכה רק שפלה למעלה זמגורה זאיזה
מקום ולא כודע לאין נפלה אעפ"כ מלריכין
לאכלה נקודים וכו':

משנה ד' תוי"ט בד"ה לאחר שהודו
ועיין מ"ש ר"ש פ"ג דמס' דמאי
עכ"ל רל"ל דכתב שס אע"ג דחין כ"ו לדינא

אסמכתא משא"כ שתי' צכלל אכילה נשמע מן התורה ולא לריך כאן לרבות:

הרע"ב בד"ה אינו משלם תרומה.
שהתרומה לכהן וכו' וכ"כ הרמב"ם בפירושו ותמיהני ע"ז הטעם דמשכחת לה שהתרומה הוא של ישראל שנפלה לו זירושא מאזי אמו כהן ויכול לפרוע חובו זה ואעפ"כ גזירת הכתוב הוא שלא יפרע זה החוב רק מן החולין וגם מי זיקש מידם ליתן טעם על גזירת הכתוב ול"ע:

הרע"ב בד"ה אינו מוחל דכיון דגזירת הכתוב הוא וכו'. לפי שיטת התו"ט עפ"י דברי התוס' דפסוק ולא יחללו אסמכתא א"כ סיכה מדרבנן ואינו גזירת הכתוב למה לא ימוחל ולפמ"ש כיחא:

משנה ב' הרע"ב בד"ה בת ישראל.
שהפרישה תרומה ולא נתנה לכהן וכו' עיי"ש וכ"כ הר"ש. ונראה שפירשו כן דאילו אכלה תרומה שהיתה צבית ישראל אחר עד שלא נתנה לכהן מחוייבת להחזיר הקרן לצעלים ישראל, דעכ"פ טווצת הנאה שלו ליתן לכל כהן שירלה ול"ע אם יחזיר לישראל מה ששוה טווצת הנאה אם רשאה ליקח הקרן לעלמה ול"ע:

הא קמייציעיא לי. אם אכלה תרומה שלא זכה זה כהן ונחארסה לכהן דמון התורה קאכלה רק מדרבנן אינה אוכלת אם מחוייבת לשלם קרן וחומש או תחזיק לעלמה. ועוד קמייציעיא לי מי שהי' צעלה כהן צמדינת היס הנה אוכלת בתרומה צחזקת שהוא קיי' ואם אכלה בתרומ' ואח"כ נודע שצומן אכילתה כבר נפטר צעלה אם מחוייבת לשלם קרן וחומש או כאמר כיון דברשות אכלה פטורה:

משנה ג' הרע"ב בד"ה הן משלמין וכו' ואיכא צינייהו וכו' ולרבנן משלם דמי חולין עכ"ל. הנה פירש פירושו עפ"י דברי

עיי"ש וכ"פ הר"ש צטס הירושלמי דפלוגתא דוקא צנודע צינתיס. והרמב"ם צטס התוספתא מפרש צהיפך דפלוגתאן צלא נודע אצל צנודע גם הת"ק מודה דמוחר. ומין התו"ט לא העיר צזה כלום. מיהו ליטנא דמתניתין דייקא כשיטת הר"ש והרע"ב. והוא דקתני ולא הספיק להגציהה. ומשמע שלא הי' חסר רק הגציהה אצל ידיעה הי' לו:

משנה ט' תו"ט בד"ה כך פחתה התרומה ומותר. הליו"ן ל"ל ואם ידוע שהחיתים של חולין יפות וכו' כן כ"ל:

תו"ט בד"ה אם ידוע וכו' מלטרף פסולת החולין עם החולין לצטל התרומה והכא צסיפא פסולת התרומה אינו מלטרף וכו' דעלמות צטר היתר מלטרפין עם ההיתר לצטל האיסור משא"כ עלמות של איסור אינן מלטרפות עם האיסור. וכ' הר"ש דהא דעלמות של איסור אינן מלטרפות עם האיסור דוקא כשלא צישלן אצל צישל איסור כגון חתיכת צבילה עם עלמותי' הרי צלעו עלמות מן הצטר ומלטרפות אחר כך עם צטר האיסור עיי"ש. ולי הקטן ל"ע רצ דזרוע צבילה צאיל מיר הא נתצטלו וכולן לא למדנו אלא מזורע צבילה:

פרק ו' משנה א' הרע"ב בד"ה אחד השותה י"ן (רל"ל לאפוקי השותה שמן דאין זה נק' שתי') ואחד הסך שמן (לאפוקי הסך י"ן דאין זה סיכה כדתנן צצביעית לענין צביעית ותרומה ומעשר שני):

בא"ד דשתי' בכלל אכילה דכתיב בכרך וכו' וסיכה כשתי' דכתיב וכו'. ע' תו"ט דזה הפסוק אסמכתא הוא. והנה הביא הרמב"ם הפסוק ולא יחללו וכו' דדרשינן מיני' צכאן לרבות סיכה והוא מהת"כ. וכן כתב הרא"ש צהגהותיו וכו' דלא ק"ל כהתו' שהביא התו"ט דגם זה הפסוק אסמכתא וס"ל דהוא דרשא גמורה ע"כ לא הביא צת"כ דרשא רק על הסיכה משום דלענין איסור יוה"כ לא הוה רק

והיה ברכה

משנה ה' הרע"ב בר"ה ומן ההפקר. לאחר שזכה צו עכ"ל דצרי לקוחין מדצרי הגהות הרא"ש ודצריהם תמוהין דהרי ראויין להיות קדש קודם שהפקיר ול"ע:

משנה ו' הרע"ב בר"ה לפיכך וכו' דמשל שציעית אסור לפרוע חובו דדמי לכתורה עכ"ל. וכחצ התוי"ט ותנן צפ"ז דשציעית מ"ג שאין עושין סחורה צפירות שציעית. ויש לתמוה ציותר יש להציא רא"י מפ"ח דשציעית שמוצא סס צפירוש שאין פורעין חוב דדמי שציעית. הן אמת שגם סס פירש הרע"ב דדמי לכתורה. ג"ז אינו מוצן לדעתי הקלושה דלמה לן כ"ז הלל מהפקוק דדרשינן לאכליה ולא לכתורה ולא להפקד כוכל לדרוש לאכלה ולא לפרוע חובו:

הגהות הרא"ש על הר"ש. ול"ע דהרי הרא"ש דחה זה האיכא צינייהו משום דלא משמע כן צירושלמי והאיך ס"ד לחלוק על הירושלמי ול"ע:

תוי"ט בר"ה והוא וכו' נפשו של אדם חות"ה מהן. כ"ל שהוא מלשון חת"ת, לשון מורא ופחד, שנפשו של אדם יודעת ומתייראת:

משנה ד' גנב תרומת הקדש ואכלה משלם ב' חומשים וקרן. תמי' לי למה לא ציאר התנא קרן וחומש מן החולין וחומש דמי תרומה, דכפי הכראה כך הוא הדין ול"ע:

מסכת שבת

ולא הולאות דהכה צמו' הקשו להווא תנא מפני מה הש"י מוריד גשמים צצנת וכציוכל מוליא מרשות לרשות. ותירלו דלגצי ית"ש כל העולם כרה"י דמיא ולא תלדק לגצי ית"ש לומר רשות הרבים כי לו ית"ש כל הארץ. והנה הקשתי לשאל הא חיכה הולאות, כל המלאכות מאי איכא למימר, ומלמיח דשאים מפריח אילנות זורה צרוח וכיוולא לאין משער ותירלתי דעל כל המלאכות לק"מ דכתבי מה רצו מעשיך י"י כולם צחקמ"ה עשית. הנה לגצי ית"ש כל המלאכות הס חכמ"ה ואינה מלאכה ומותרין צצנת, משא"כ הולא"ה אסרה תורה צצנת שהיא אינה מלאכה כו"ש דמלאכה גרועה היא שייך שפיר למיקשי ותירלו ככ"ל דלגצי ית"ש הכל רשות היחי"ד. והנה כבר ידעת שהקליפות נק' רשות הרבים שאינם צסוד האחדות ע"כ צצנת צורחין לכוך דתה"ר שלא יינקו מן הקודש דלזו יהי ח"ו כמוליא מרשות לרשות ח"ש צזהר כד עייל צצנת איהי איתייחדת ואתפרשת מטעמא וכו' ואיהי אישתארת ציחוד"ל דהירו קדישא וכו' ולית

דף ב' ע"א משנה יציאות השבת. ע' צתוס' הולאות ה"ל למיתני. וע' צתוספות ד"ה יליאות דהקשו דה"ל למיתני על הקדר צתחילה ההלכות הנוהגים צע"ש ואח"כ הנוהגין צצנת. ותירן ר"ת (צתירון הצ') דצאמת כך שוכה התנא דצעי למיתני הלכות ע"ש לא ילא החייט צמחטו ע"ש וכו' שמת יטכה וכו' הנה על כרחך לריך מתחילה להשמיענו איקור ההולאה צצנת עיש"ה. הנה י"ל דלצבור זה קתני לשון "יליאות" השצנת ולא הולאות צכדי לרמוז סס י"ה (צרת) צראשית משנתו. דהנה השס הכצד המרמוז צרת "יום הששי ויכלו השמים הנה י"ה הוא כרמו צתיצות "יום הששי. ערב צצנת ע"כ קתני "יליאות" השצנת להורות לנו הטעם שמתחיל צהולאה הוא מפני שרלונו להשמיענו דיני ע"ש מקודם (הכרמוזים צתיצות "יום הששי) היינו לא ילא החייט וכו':

וי"ש לפרש דמתחיל התנא צמלאכת ההולאה דייקא וגם מתחיל צלשון "יליאות" השצנת

לא תוכל לידע דהתנח לא קחשיב רק עקירות והזן היטב:

תוס' בר"ה שתיים וכו' מדקחמר בגמ' דיקח נמי וכו' ולא דייק מדקחמי צפני"ס עכ"ל. י"ל דלא דייק מן תיבת צפני"ס דאפשר לדחות ולומר הכוונה לצעה"צ העומד צפני"ס, משא"כ כשמדייק מן דקח מפרש הכנסות לאלתר זה א"ל לדחות:

ע"ב גמ' מאי שנא הבא דתני וכו' ומ"ס התם וכו'. לכאורה אין כאן קושיא דהתם דומיא דמראות נגעים קתני. והנה התוס' דד"ה התם דלאו עיקר שבת תירלו דהמקשה לא הקשה רק ליתני הכא כי התם עיי"ש. אבל הלשון מ"ס הכא וכו' ומ"ס התם וכו' הוא דחוק לפרש כן. וי"ל לישב דהמקשה הקשה ג"כ שפיר ליתני התם שתיים שהן ד' צפנים וצ' שהן ד' צחוץ ושפיר יהי' דומיא דמראות נגעים שיהי' אלל שבת ארבעה לחיובא כמו צמראות נגעי' זה מה שצ"ל:

רש"י בר"ה תני אבות ותולדות וכו' אל"ל מסצ"ל אמרינן וכו' עיי"ש. כוונתו כדברי התוס' ור"ל משא"כ מראות נגעים גם התולדות כתיבי:

דף ג' ע"א בשלמא בבא דרישא פטור"ר ומות"ר וכו' עיין צתוס'. והנה י"ל יליאות השבת קתני ועלי' קחי צחיזני ופטורי משא"כ מאיסור אחר לא קמייירי וכ"ה צר"ן והציאו התוי"ט:

פטורי דלא קעביד מעשה איכא טובא. וכראה דהא דתנינן צקוף כללים התוכף תכיפה אחת וכו' והשומטה צצבת פטור מיקרי פטור דלא קעביד מעשה ופטור ומותר כ"ל:

ע"ב בר פחת"י פירש"י צ"ן גדוליים ור"ל לפי"ז כיון שאתה צן גדולים מוכרח להשיצך מפני הכבוד ושמה יתבייש מחמת שלבו פונה למס' אחרת:

שולטנא אחרת צכולהו עלמין. ממילא תצין התורה שצנע"פ (היא מלכות פה ותורה שצנע"פ קרינן לה) כשמתחלת לדבר מענין שבת התחילה צהולא"ה ותצזכון אומרו "יליאות" השבת ר"ת י"ה דתמן יין המשומר צענציו ואין סם מנגע גוי שהם רשו"ת הרצ"ס רק אישתארת ציחודא דהירא קדישא הצן:

הרמב"ם צפירושו כתב צתנאי רשות היחיד שיהי' גצוה עשרה עפחים וארכו ד' עפחים ורחצו ד"ע. וכתב אצל אם הי' פחות מאלו השיעורים צרוח מן הרוחות השלטה אינו רה"י עכ"ל ר"ל אם חסר מן השיעור צרוח ונוסף על האורך לא מהני:

שם ומפני מה אמר העכ"י וצעה"צ וכו' זה הי' לאחור דרך קלרה לפי שהי' ל"ל האיש העומד צרה"ר עכ"ל. לא ידענא, דהרי הי' אפשר לקלר ולומר החילוכי' הפכימי'. ואפשר לומר להיות הקליפות נקראים חילוכיים כמו הקליפה שהיא חלוקיות לפרי דכתיב צבי"צ רשעים יתהלכון וצצבת צורחין החילוכיים לכוך דתה"ר ולית שולטנא אחרת צכולהו עלמין לא רלה התנא להזכיר לשון חילוכי' צפתח אמריו להלכות שצ"ת:

רש"י בר"ה יציאו"ת השבת הולאות שמשרות לרשות וכו' ובגמ' מפרש דהכנסות נמי קא קרי יליאות עכ"ל. נראה דרלונו לתרץ ג"כ קושית התו' למה לא אמר הולאות וכוונתו דזה מתורץ צדצרי הגמ' דצנשון יליאות כולל הולאה והכנס"ה. ולא רלה לפרש כדצרי התוס' דנקע ליטנא דקרא אל י"ל איש וכו' דהרי צפ' הזורק כפקא לן מן וילו משה ויעצירו קול וכו' וזה שהציא רש"י צכאן הפסוק הזה:

בר"ה שהן ד' וכו' ולקמן מפרש להו ואזיל עכ"ל. תיבת ואזיל כוונתו דהתנא מפרש להו צהמשך הילוכי', היינו כשתלך צכל המשנה תוכל לידע אותן הצ' שהוקיפו מדצריהם לעני וכן לצעה"צ, משא"כ צצצא אחת

והיה ברכה

קאמער לרצותח הוהיל שעהיסור גדול כ"כ שיש
 צזה העון צחיה פעם סקילה מהרואי להתייר לו
 חיסור קל שלא יצא לידי חיסור חמור כזה, אזל
 אס הי' משני חימא לידי חיוצ חיסור חטאת
 להגדיל חומר העון, ציותר הי' לו לומר להגדיל
 העון לידי חיוצ חיסור סקילה ודוק:

רש"י בד"ה תחלתה וסופה. תחילת
 המלאכה וסופה ל"א כוד"ע ל"ו סגגת"ו
 ע"ד סגגת"ו עזיר"ה עכ"ל. האריך צפירושו
 זה דהנה הקשו צת"י דהרי יכול לצוא לידי
 חטאת אס שוב שכה קודם שנאפה הפת
 כדמוכה ס"פ הזורק עיי"ש. ע"כ דקדק רש"י
 לומר דאיכו חייצ חטאת רק צשלא נודע לו
 סגגתו ותחילת העשי' עד גמר העזירה משא"כ
 כשנודע לו צאמלע הגם ששכה אח"כ קיי"ל
 כרצנן דס"פ האורג דסצרי יש ידיעה לחלי
 שיעור, וקושית התוס' איכו קשיא רק לר"ג
 דס"ל אין ידיעה לחלי שיעור ואכן קיי"ל כרצנן
 כ"ל:

רש"י בד"ה מעל גבי מקום ד'. דהוה חסוב
 למהוי הנחת"ו הנח"ה ועקירת"ו
 עקיר"ה וידו לא מקום ד' הוא וקתני לה
 מתניתין צין לעקיר"ה צין להנח"ה עכ"ל.
 לכאורה למה אחז דציצור לשונו הנחת"ו הנח"ה
 קודם לעקירת"ו עקיר"ה דהוה שלא כסדר
 המלאכה. ונראה דהנה לקמן הקשה צגמ'
 ודילמא הנחה הוא דלא צעי וכו' אס כן נראה
 מלשון המקשה דיותר ומסתבר לומר דלהנחה לא
 צעינן ד' וא"כ למה חמר כאן והא צעינן
 עקיר"ה והנח"ה דנראה דעקירה ומסתבר טפי
 דלא צעינן וא"כ ה"ל להקשות לקמן ודילמא
 עקירה הוא דלא צעינן ע"כ פירש"י דצאמת
 הנחה הוא ומסתבר טפי דלא צעינן ומה שאמר
 צכאן צלשון המקשה והא צעינן עקירה והנחה,
 משום דצאמת ומתניתין מפרשה כסדר
 המלאכות. ועוד ל"ע כעת:

בא"ד דקתני ונתן לתוך ידו של צעה"צ הרי
 הנחה עכ"ל הא דלא נקט פשט העני

רש"י בד"ה ל"א תשיילי. כלומר שאין לצו
 למסכתא זו שמה יתצייש עכ"ל. לולי
 דמסתפינא הייתי חומר שהליון של רש"י ל"ל
 לאו אדעתאי. ומיהו מ"ש רש"י כלומר שאין לצו
 למס' זו וכו' לא אדע ל"ל כ"ז וצפרטו הלשון
 כלומר לא חוכל להצין. ואפשר כי צכאן
 לכאורה אדרצא נראה לעיל דרצי הוה קאי צזה
 מסכתא דהמסדר הש"ס סידר תכ"א רצ"י חומר
 צעשונה וכו', אזל כשתסתכל הנה רש"י פירש
 לעיל צעשונה גצי חטאת כתצי עכ"ל.
 דלכאורה הוא ללא לורך. וכ"ל שהוא להקדים
 להצין הלשון כי קאי רצי צה"א ומסתא וכו'
 דלכאורה הנה קאי צהא ומסתא ע"כ פירש"י
 גצי חטאת כתצי ולא קאי דוקא אקרצנות
 דחטאת על סגגת שצת רק על כל חיוצי חטאות
 צכלל. וזה שפירש רש"י מה שאמר לא תשיילי
 צמס' אחריתי כתצי רש"י כלומר אין זה מס'
 אחריתי לגמרי דהרי רצי ויירי לעיל מענייני
 חטאות אזל אין לצו פונה דוקא למס' זו והצנן:

דף ד' ע"א לבי תיכול עלה בורא
 דמלחא. כמה פעמים נמלא
 צש"ס הלשון הזה. והנה רש"י פי' כשתמודד לי
 כור של מלח וכו'. ואין טעם לדבר. וכ"ל
 להטעים הדצר דהנה אמרינן צצרכות מים
 אחרונים חוזה משום מלח סדומית שוממא את
 העינים ומשתכח כי קורטא צבורא. ואמרינן
 שס כל מלחא מאי, ר"ל אס מלח כש"כ
 שלריך ליטול. הנה אס מלח כור מלח צודאי יש
 צו קורט מלח סדומית שוממא את העינים
 ואיכו יכול לראות. והנה צגמ' כששואל השואל
 מאי שנא צדצר הנראה לעינים שיש חילוק אזי
 משיצ לו כשתמודד לכור של מלח אז לא הי'
 חידוש שעיינך כסמויית שאינך יכול לראות
 החילוק הנראה לעין כ"ל:

תוס' בד"ה ואלא דאיהדר ואידבר מי
 מחייב. תימה דלישני חימא לידי חיוצ
 חיסור חטאת וכו' עיי"ש. וכ"ל דא"א לומר כן
 דמאי דמשני אח"כ חימא קודם שיצא לידי
 חיסור סקילה הגם דאיכו חייצ סקילה עכ"ל

והיה ברכה

צג

ספ"ר לשמוע"י נסיפא הכ דינא דהופכו על הכנת:

דף ו' ע"א ת"ר ד' רשויות לשבת רשות היחיד וכו' סימן כי זיוס הזה יכפ"ר וכו' ר"ת "יחיד" כרמלית "פטור" רצים. כי כל המשמר שנת כהלכתו אפילו עע"ז כדור חנוש מוחלין לו:

ע"ב כאן בזמן שישראל שרוין במדבר. הנה רש"י ז"ל העתיק זמן שהיו ישראל צמדצו. וקסה מאי דהוה הוה. והגירסא שלפנינו משמע שעוד הוא צמולא תחת המליחות צאיה זמן שהיו ישראל שרוין צמדצו. והוא עפ"י מאמר רז"ל שצ"צ כשיכנסו ישראל לא"י צקינן הגליות עוד יצואו ויכעו המ"צ ומסעות צחותה המדצו שהיו צימי משה, כמד"א הנה חכמי מפתי' והולכת' המדצו וכו':

דף ז' ע"א אבל בין העמודים דניחא תשמישת' וכו' ליסנא אחרינא וכו' דזימנין דדרסו לי' רצים וכו'. החילוק צין הלכות לליק דוקא ניחא תשמישת' משוי רה"ר אע"ג דלא דרסי רצים ולל"א דריסת הרצים לפרקים משוי רה"ר אע"ג דלא ניחא תשמישת':

ע"ב רש"י בד"ה ואקילו בו' רבנן. לעיל קאי אדרצ דיומי ור' ששת וכו'. רל"ל רצנ"ן אין הפירוש רצנ"ן צני הישיצה של כל חכמי התורה רק קאי אדרצ דיומי ור"ש שאמרו לעיל הכך שמתתא, ופירש כזאת דא"ל לומר סתם דקאי ארצנן של כל החכמי' שתיקנו רשו"ת הכרמלית' אקילו צכרמלית קולות רה"ר וקולות רה"י דהרי מלינן איפכא דהחמירו שלא להוליא מתוכה לא לרה"ר ולא לרה"י, א"כ יש צה חומרת רה"ר וחומרת רה"י. אלא ע"כ קאי אהנך רצנן דלעיל כ"ל:

גמ' זרק ונח ע"ג זיו ב"ש רצי מחייב וחכמים פוערים אלמ"א ל"א צעני"ן

את ידו הרי עקירה די"ל דהעני לקח החפץ מן הארץ:

ע"ב גמ' הא ל"ק בתר דאיבעי הדר איפשיטא לי' דסצ"ר ר"ע קלוט"ה כמ"י שהונח"ה דמי"א ע"כ. הכ ליסנא לא יתכן דר"ע צין כך וכך סצר קלוט"ה כמי וכו' (והנה יש גירסא כה"י דסצ"ר ר"ע קלוט"ה וכו' וסייד להקושיא ודילמ"א. וזה לודק מאד) ולפי דברי התוס' צד"ה דאמרינן יתכן שפיר:

רש"י בד"ה ודילמא הנחה וכו' מדלל קתני ר"ע מחייב שמים וכו' עיי"ש. פי' כזאת דלכאורה למה נאמר כזאת כי היכי דתקשה לן משנתינו, יותר עוצ לומר דר"ע ס"ל דלא צעין ד' צין לעקירה צין להנחה ותוקים משנתינו כר"ע. ע"כ פירש דע"כ ל"ל כן דהרי לא קתני ר"ע מחייב צ' ואי תקשה לפי"ז למה אמר לשון ודילמא הרי צודאי כך הוא. וי"ל דנקט לשון ודילמ"א משום דאפשר לומר צהיפך עקירה הוא דלא צעני הא הנחה צעני והא דתפס המוקשה ודילמא הנחה וכו' ציותר ומסתצר לומר על הנחה דלא צעין ד' כיון דהתחלת המלככה היתה ממוקום ד', אצל אעפ"י"כ י"ל צהיפך דהגמר הוא העיקר ועוד כראה דרש"י פי' דהקושיא ודילמא הוא ודאית דא"ל לומר מוסופת, דא"כ מאי מתרן אח"כ ר"י הא חכי רצי היא, הרי ג"כ י"ל ודילמ"א הנחה וכו' וכקושיית התוס' אלא ע"כ דלא מוקשינן כן רק כשיש איזה הכרח ודוק:

דף ה' ע"א גמ' ידו של אדם חשובה לו וכו' אמר ש"ל אד"ס רל"ל אפילו יד צבירו חשובה לו:

שם ה"מ היבא דאחשבי' וכו'. סד"א לומר כן דצצנת מלככת ומשצנת אסרה התורה דוקא:

ע"ב תו' בד"ה ה' קורא בספ"ר וכו' מאי איריא ספ"ר וכו' עיי"ש. י"ל דנקט

והיה ברכה

דהש"ס הוא דוקא צתתס ש"ס צמקוס שלא
כפסק הלכה צש"ס צהדיא. ועי' צכללי הש"ס.

הרי"ף ונושאי כליו:

דף א' ע"א הר"ן פסקא ומקשו הכא
וכו'. כ"ז פלפלו צתוספות
וכתבתיו להתלמד צו עכ"ל, דקוצ"ה חדי
צפלפולא כו"ש המגיד למרן הצ"י:

ע"ב הרי"ף. הא מלתא מקשי בה רבנן
מכדי רדיית הפת חכמה היא ואינה
מלאכה וכו' הנה לא נעלם מה שהקשה צעל
המאור ומה שתי' הרמז"ן והר"ן ואכי הקטן
הנני אומר עוד דהנה כתיב כל מלאכת עצוד"ה
לא תעשו ויליף מינה שמואל ילאו רדיית הפת
ותקיעת שופר שהוא חכמה ואינה מלאכה והנה
קשה למה לן לימוד להסיר הרי מוילא מותרין
כיון דלא הוו צמשכן. ע"כ ל"ל דאילטוריך לן
לימוד דתהוי במקרא מפורש וצדצר שהוא
מקרא מפורש להסירא חין כח ציד חכמי' לבזר
צהיפך. וכמו דלא גזרו צחלצ חיסור הכאה כיון
שיש מקרא מפורש יעשה לכל מלאכה. וכיון דיש
מקרא מלאכ"ת עצוד"ה דוקא חסור חצל מה
שהוא חכמה ואינה מלאכה מותר חין יכולת ציד
חכמי' לבזר לחיסור, מוילא גם שצות חין כאן
ומותר לגמרי. הלא תראה גם צשופר לא גזרו
משום שצות והסירו להתלמד התיבוקת וכמ"ש
הרמז"ן, והוא משום טעמא דכתיבנא
דהקפידה התורה שלא לבזר שצות. וא"כ גם
צרדיית הפת הדין כן ולא גזרו משום שצות
ומקשה רציבו הגדול שפיר. ותירץ רציבו הגדול
דאעפי"כ חסרו רצנן מה שהוא חכמה ואינה
מלאכה ולא הוו צזה מותנגדין לדברי תורה
שהתירה צפירוש כיון דלא חסרו לגמרי דהרי
הסירו היכא דשכח פת צתכור וקידש עליו
היום. וכן צשופר הסירו צצ"ד ולהתלמד
תיבוקת:

דף ב' ע"א הרי"ף אמר ר' יוחנן מודה
בן עזאי בזורק. מדהציח

מקו"ס ד' על ד'. הכך תיבנות מחק המהרש"ל.
וכראה משום דרש"י צד"ה דאמר כרזי כ' דלא
צעי הכחה ע"ג מקוס ד' עכ"ל ואי גרסינן כן
צגמ' למה לן לפירושו דרש"י וכ"ל דרש"י ז"ל
דייק וקא' דלא צעי הנח"ה וכו' דהנה י"ל
צהיפך עקירה לא צעי חצל הנחה צעי. חצל
ציותר מחסצר דהנחה לא צעי וכדמקשה צגמ'
לעיל ודילמא הכחה הוא דלא צעי וכו' הצן:

דף ח' ע"א רש"י בד"ה גבוה י' וכו'
מחייצ לי' מדרצנן וכו'. כראה
דרל"ל מחייצין לי' מכת מרדות חס עשה כן
צמזיד:

ע"ב גמ' ואמאי קרי לי' רשות הרבים לפי
שאינה רה"י. יש לדקדק למה לא
יקרא לה רה"י לפי שאינה רה"י. חצל להיות
רה"י נק' גצול הקודש ורה"י נק' גצול הקליפות
עלמא דפירודא, וידוע דלריכין לעשות משמרת
למשמרת חפילו צדצר הרשות, שאינו לא רה"י
ולא רה"י וכל שאינו מקדש צדצר הרשות, הנה
צקל ח"ו יוכל לצא לידי עצירה, רה"י וע"ז
כלטוינו קדושים תהיו קדש עלמוך צמותר לך.
ולרמו זה כל שאינה רה"י קרי לה רה"י ולא
צהיפך וחתה דע לך כי הוא דצר נחמד לצעל
שכל:

גמ' חילימא חסקופה רה"י וכו'. הקשו
צתוספות ישנים ע"כ חסקופה מקוס
פטור, דלא מיתנייא צצרייתא הרשות הד'
דהוא מקוס פטור ועל כרחך הוא חסקופה.
וי"ל דלא לריך למיתנייא דכל שאין צו מן
המעלות הכשנים לעיל לחיובא הנה על כרחך
מקוס פטור הוא:

דף ט' ע"א תוס' בד"ה גזירה משום
תל וכו' דאע"ז דקיי"ל הלכה
כר"מ צגזירותיו וכו' הכא חין הלכה כר"מ.
דצפ' כל גגות פסקין צהדיא הלכה כר"ש וכו'
עיי"ש. ולא קשיא הלכתא חלהכתא, דהנך כללי

הרי"ף זה דייקו הרא"ש והר"ן דס"ל לרי"ף ז"ל דהלכה כצ"ע והקשו ע"ז. וי"ל דהרי"ף ז"ל הציח לדברי ר' יוחנן כי היכי דילדק לו להציח הצרייתא תניח נמי הכי אחד המוליח ואחד המכניס וכו' כ"ל:

ע"ב הרי"ף אבל בין העמודים וכו' והלכה כר' יוחנן וכו'. דעד אצ"י ורצח הלכה כרצ נגד התלמיד:

דף ג' ע"א הר"ן פיסקא אמר עולא וכו'. אצל הראשון ז"ל פי' וכו' ודוקא כשמכתפין עליו וכו' עיי"ש. מלשון עולא שאמר ורצ"ם ומכתפין עליו ומשמע דוקא כשמכתפין עליו והוא כדברי הראשון:

הרא"ש אות ג' תניא היתה ידו וכו' וכיון דהתיירו רדיית הפת שהוא שצת ובגזרה צמנין וכו' עכ"ל. עמ"ש הרמב"ן צמלחמות וצ"ן שרדיית הפת לא בגזר צמנין ועמ"ש לעיל בדברי הרי"ף:

אות ד' אמר רבא וכו' צעי רצח אגוז צבלי וכו' תיקו. הנה צקילור פסק העור חייב. והוא לפלא האיך יתחייב חטאת בדבר שהוא ספק ויציח חולין לעזרה. וי"ל דאפשר לפשוט צעיין מהא דשאל ההוא מינח האיך הש"י מוריד גשמים שצצת ומוליח מרשות לרשות והשיצוהו כל העולם הוא רשותו. והנה אפשר להשיב לו דהארץ לפה ע"פ המים והנה כלי כף ע"פ המים והחפץ בתוך הכלי. אלא ע"כ דצכה"ג חייב ודוק:

החיינו צמחנו אצל האיסקור דכל הני הוא אפילו צחול. וי"ל דנקטינהו ג"כ אצל שצת לרמוז לנו דכל הנהו מלותן צע"ש. לגל"ח כענין שמגלחין לכבוד המלך (ושצת נק' מלכת"ח) וכדאשכחן ציוסק ויגל"ח ויחף וכו' לכבוד המלך. מרח"ץ, מלכה לרחוץ לכבוד השצת להעביר הזיעה מן עוצדין דחול. צורסקי, מקום עיצוד העורות הוא דבר שיוכל להתקלקל צמורה מלכה לעיין צע"ש צכדי שלא ילטרך לעיין שצצת ויצח לידי לער ח"ו או לפעמים לידי חילול. ויש להעמיק בדבר דידוע דע"י חטא אדה"ר שהי' צע"ש כחחף כתנות אור בעו"ר עיין צש"יה צצרייתא קורין אלפ"ין עייני"ן שיתר תגדל לעתיד מעלתו שחנחנו עוצדין צצחי' כתנות עו"ר ואעפ"כ יתהפך לאור"ה הנה תגדל מעלתו יותר מן קודם החטא. והנה זה נק' עיצוד העורות. והנה שצת הוא יום שכולו או"ר ולא נאמר צו ערצ ואור"ה הראשון שימש אז ל"ו שעות והנה שצת הנין צעד אדה"ר ואלמלא שמו ישראל וכו' מיד נגאלין. הנה לרמוז זה ציוס ע"ש מלכה לעיין צעיצו"ד העורות. ואתה תרחיב הדברים כי לא רליתי להאריך צכאן. לאכול מלכה צע"ש שלא יכנס לשצת כשהוא מעונה, לדין, מלכה לתווד השלום ע"י המשפט צין איש לרעהו קודם השצת וכל ישראל צני מלכים כאחד חציריים ישמחו צמלכותך וכו' עם מקדשי שציעי כול"ם ישצבו ויתענגו מעוצד, אשמעה מה ידבר האל י"י כי ידבר שלום אל עמו. והנה לפי"ז י"ל רצותא קמ"ל הגם דכל אלה מלותן צע"ש עכ"ז סמוך לנחמה יהי' נזר מלעשותם. ממילא כש"כ צימות החול דאין צהם מלכה:

ע"ב הרי"ף אבל בין העמודים וכו' והלכה כר' יוחנן וכו'. דעד אצ"י ורצח הלכה כרצ נגד התלמיד:

דף ג' ע"א הר"ן פיסקא אמר עולא וכו'. אצל הראשון ז"ל פי' וכו' ודוקא כשמכתפין עליו וכו' עיי"ש. מלשון עולא שאמר ורצ"ם ומכתפין עליו ומשמע דוקא כשמכתפין עליו והוא כדברי הראשון:

הרא"ש אות ג' תניא היתה ידו וכו' וכיון דהתיירו רדיית הפת שהוא שצת ובגזרה צמנין וכו' עכ"ל. עמ"ש הרמב"ן צמלחמות וצ"ן שרדיית הפת לא בגזר צמנין ועמ"ש לעיל בדברי הרי"ף:

אות ד' אמר רבא וכו' צעי רצח אגוז צבלי וכו' תיקו. הנה צקילור פסק העור חייב. והוא לפלא האיך יתחייב חטאת בדבר שהוא ספק ויציח חולין לעזרה. וי"ל דאפשר לפשוט צעיין מהא דשאל ההוא מינח האיך הש"י מוריד גשמים שצצת ומוליח מרשות לרשות והשיצוהו כל העולם הוא רשותו. והנה אפשר להשיב לו דהארץ לפה ע"פ המים והנה כלי כף ע"פ המים והחפץ בתוך הכלי. אלא ע"כ דצכה"ג חייב ודוק:

לא יש"ב אדם. ציציצתו לפני הספר נק' עוצר עד"ת. משא"כ אחר היציצה שמיניחין עליו מעפורת שוב אין להפסיק:

אות ז' ת"ר וכו' ואי משום דר' יוחנן קאמר ומודה צ"ע וכו' עיי"ש. עיין מ"ש לעיל בדברי הרי"ף:

לא ישב אדם וכו'. אד"ס למה לי וכן לא יכנס אד"ס למרחץ. וי"ל עפ"י מ"ש מרן האריז"ל שלא להסתפר ע"י גוי דלא להתערב

ע"ב משנה לא ישב אדם לפני הספר וכו'. עיין צרש"י דקנטו כל הני צכאן אצל שצת אגז לא ילא

והיה ברכה

לולמא דילי' צלולמא דע"ז וכן לרחוץ עכ"ל. ח"כ
 הרי שלך לפניך דקדק התנא למיתני בתקפורת
 ורחילה אד"ס היינו אחס קרויים אדם, ללס
 חלקים, צגי' מ"ה ואין אזה"ע קרויים אדם
 שצסה ללס וכו'. דקדק התנא לומר צאלו אד"ס
 לומר לך צשעת תקפורת וגלוח יהי' מהר לשמור
 לולמא דילי' ללס אד"ס ולא יסתפר וירחוץ מן
 הגוי כ"ל:

להתצונן לשיטת הרמב"ם דתפילה אחת צכ"י
 הוא ג"כ מדאורייתא להתפלל חיזה דצר צכ"י.
 י"ל שמדאורייתא אין לזה לשון מיוחד רק
 להתפלל חיזה דצר המלערך לו צכ"י וצחיזה
 לשון שירלה ח"כ כל נוסח התפלות מיקרי
 דרצנן ואין מפסיקין כ"ל. וג"כ לתפלה אין זמן
 קצוע מדאורייתא משא"כ ק"ש זמן קצוע
 מדאורייתא:

הרע"ב בד"ה סמוך למנחה. מנחה גדולה
 וכו' גזירה שמה ישצר הזוג וכו'. הוא
 כר' אחא צר יעקב צגמ'. ע' צתוס' צד"ה
 צתקפורת:

סמוך למנחה פרש"י קודם למנחה עכ"ל.
 נראה כוונתו אפשר דיוקן מדלל קאמר
 התנא סמוך לזמן מנחה רק סמוך למנחה משמע
 חלי שעה קודם וכמ"ש רש"י צגמ':

בד"ה ולא לבורסקי בו' דילמא הוי פסידא
 וקקול צעורות אס לא יניעס
 ממקומס ויתקסס וימשך צמלכתו וכו'. וצגמ'
 הוא הלשון דילמא חזי פסידא צצניני' ומיערד
 ופירש"י וילטער ויהי' ערוד צלערו ולא יתפלל
 עכ"ל.

ואם התחילו אין מפסיקין. פירש"י אח"ת
 מכ"ל חל"ה עכ"ל. לכאורה מהו הלורך
 לפירושו וכראה דהולרך לפרש כי היכי דלח
 כינח דלח קאי רק אסמוך היינו על הדין. וא"ת
 דילמא צאמת כן הוא, ח"א לומר כן דח"כ מאי
 מקשה צגמ' ואס התחילו אין מפסיקין כינח
 תהוי תיוצתא דריצ"ל וכו' כיון שהגיע זמן
 תפילת המנחה אקור לאדם שיטעום כלום.
 וא"ת ליתרלו לי' דלח קאי התנא דמשכתניו רק
 על הדין הסמוך. י"ל דדייק מדתחיל צלשון
 יחיד לא ישצ אדם עד שיתפלל ולא יכנס אדם
 וכו' ומסייס צלשון רציס ואס התחילו אין
 מפסיקין ל"ל דקאי על כל הנהו ודוק:

פי' כן, דחילו לפירוש הרע"ב אס הוא חינו
 אומן למלכה זו ואין כצודו לעסוק
 צמלכה זו יוכל לכנס לבורסקי שאין כאן צית
 מיחוש והנה המשנה סתמא אסרה, ע"כ פירש
 דהשש הוא כשיראה פסידא ילטער:

בד"ה ואם התחילו ובו' והתחלת אכילה
 משיעול ידיו עכ"ל. הוא כצצרי רצ
 צגמ'. ועיי"ש דמייירי לצני ח"י שאין חוגרין
 עלמס צחוק משא"כ לצני צצל הוא כר' חכילא
 דהתחלה הוא משיתיר חגורו. ול"ע למה פי'
 כרצ דייקא וכראה להיות דהתנא דמתניתינ
 הוא מא"י שסס נתחצרה המשנה ע"כ פירש
 הרע"ב המשנה כפי מנהג ח"י. וי"ל עוד דגס
 לדידן שאין מנהגינו לחגור צחוק התחלת
 אכילה הוא צצני ח"י:

בד"ה מפסיקין לק"ש וכו' דזמנה קצוע
 דכתב צצכצ וצקומן ואין מפסיקין
 לתפלה שאין לה זמן קצוע מדאורייתא עכ"ל.
 עמש"ל דרש"י ז"ל פירש משום דק"ש

מפסיקין לקרות ק"ש. וצרי"ף ור"ש
 ופירש"י הגירסא לקריאת שמו"ע.
 וכראה דמאן דגרס לקרות קריאת שמו"ע
 היינו לדייק דוקא קריאת פי' ראשונה או אפשר
 רק פסוק ראשון שמו"ע דזה ק"ש של ר' יהודה
 הנשיא שהפסיק צאמלע הלימוד רק לפסוק
 ראשון מדאורייתא יולאין צפסוק ראשון.
 והרי"ף ור"ש ורש"י דגרסו מפסיקין לקריאת
 שמו"ע היינו לכל הסדר קריאת שמוע היינו כל
 הפרשיות. וזה שפירש"י דאית"א מדאורייתא
 ומהו הלשון דאית"א הל"ל דהו"א חצל צא לתרן
 דאית"א מדאורייתא הואיל דאית צקריאתה
 קריאה מדאורייתא היינו פסוק ראשון ולריך
 להפסיק יגמור את כולה והנה לפי"ז יש

שהי' צא"י לא היו לו תלמידים רק מצבל, ורצ
צצבל לא היו לו תלמידים רק צא"י. ע"כ פירשו
משום דכך הי' דרכם להתרחק מציתם ללמוד
תורה שלא יהיו צ"צ מטרידים אותם:

דף י' ע"א גמ' התם לא שביחא שברות
ובו' ע' צתוס'. והנה אלל
מחלוקתו של קרח אמר משה צקר ויודע י"י
וכו' דרשו חז"ל השתחא עת שכרות היא לנו
והנה ודאי שלא צאו צלילה רק צזמן מנחה. וי"ל
עת שכרות היא שכזר הגיע העת שהוא קרוצ
לשכרות אלל אין מן הדרך להשתכר מצע"י
כפירש"י:

תוס' בד"ה טריחותא וכו' ולא חייש לשנויי
קו' קמייתא מכאן שלריך לאזור וכו'.
ר"ל כיון דאינו מתרץ קו' קמייתא אי"כ מה
צלע צתירוצ קו' צתרייתא. אלל על כרחך דצעי
להשמיענו הדין לאמתו דחוצה היא לאזור
מתניו צעעת התפלה משום הכון:

רש"י בד"ה רמי פוזמקי כותן אכפילאות
חסוצי"ס צרגליו עכ"ל פי' חסוצי"ס
דאי מנעלים פשוטים הרי גם צלל תפלה ימכור
אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו.
ואמרו דמסאני' צרגליו צר אינש, דלל הא ולא
הא וכו'. אלל ע"כ רצותי' דתפלה מנעלים
חסוציס כ"ל:

רש"י בד"ה שדי גלימי' משליך אדרתו
מעליו שלא יראה כחשוב עכ"ל. נשמע
שמן הדרך הוא לאדם חשוב לילך צצגד עליון
רחצ דרך עטיפה והרמז הוא לאור מקיף, כזר
כתוצ אלליו. וכתצו צסס הקדוש מהר"פ
מקארעץ שהגויס אין דרכם לילך צעטיפת צגד
עליון מפני שאין להם מקיף כ"ל שה"ס והנחש
הי' ערו"ס:

תוס' בד"ה אי איבא וכו' למערתא דחסידי
וכו' התם צדיינין שאינס מומחין
שפעמיס כוטיין אחר השוחד עכ"ל, דצריהס ז"ל
תמוהיס דאטו צרשיעי עסקינן. ולולי דצריהס

מדאורייתא ותפילה דרצנן. והנה לדעת
הרמז"ס גם תפלה אחת צכ"י הוא מדאורייתא
(עמש"ל) וכראה שגם הרע"צ סוצר כן ע"כ
פירש החילוק דק"ש זמנה קצוע מדאו' משא"כ
תפילה הגם שהיא מדאו' ג"כ אין זמנה קצוע
מדאו' ועמש"ל לדעת רש"י:

תוי"ט בד"ה ואין מפסיקין וכו' וא"ת וכי
גרע ת"ת מאלומכות וכו' עיי"ש. וי"ל
דאלומכות יש לו סיוס והפקק וגמר משא"כ ת"ת
אין לה סיוס וגמר וצעל כרחך יפסיק צאלמע
אי"כ יפסיק תיכף הצן:

שייך לפי' הרמב"ם והטעם צמניעת אכילה
ואפי' דצר מועט לפי שהס היו שותיס
צתוך האכילה עכ"ל. משומע אס אינס רגיליס
לשתות אין לחוש. ול"ע למה פי' כזאת ומי
הכריחו לזה:

שם והטעם שהקדים זאת המשנה על לא ילא
החיינו וכו' עיי"ש. עי' מ"ש צהתחלת
המשנה דכל הני שייכים לע"ש ותצין למה
הקדימם:

גמ' ברש"י בד"ה מנחה גדולה וכו' סמוך
למנחה מהתחלת שצע עכ"ל. פירש כזאת
דא"ת סמוך לנמכה היינו כשכזר הגיע זמנה
אי"כ מאי מקשה הא איכא שהות ציוס עוצא
אפילו איכא שהות עוצא הא מדאו' היא שלא
להחמיץ המלוה דכתיב ושמתס את המלות
קרינן צי' מלוות ואין לו לעסוק צענייניס
אחריס עד שיחפלו. ע"כ המקשה דייק
מדקאמר סמוך היינו קודם לזמן. ומילל לפי"ז
נשמע לנו לדינא דכשהגיע זמן מנחה צין לר'
אשי צין לר' אחא אסור אפילו סעודה קטנה
צזמן מנחה גדולה ואין לסמוך על קריאת השמש
לציה"כ כמ"ס האחרונים כיון דאסור להחמיץ
המלוה:

תוס' בד"ה הא לן וכו' לפי שדרכן הי'
להתרחק שלא היו יכולין לעסוק כ"כ
צציתס עכ"ל ר"ל דקשה ומאי פסקא דר"ח

והיה ברכה

רש"י בד"ה אעפ"י שאין בו צואה.
שפינו"ה מש"ס עכ"ל. פי' כזאת דלילו
לא הי' זה עוד לואה, היינו חדתי שהזמינה
לכך שמתוך אח"כ:

ע"ב רש"י בד"ה שאנו בה"ב דמאי"פ.
ושם מגונה עליו עכ"ל. פירש כזאת
דהרי חדשה היא ואין כאן מיאוס ע"כ פי'
דהשם הוא מורגל למיאוס והנה התוס' גרסו
שאנ"י זה"כ דכפ"ש זוהמ"י ל"ל הגם שהיא
חדשה מעמידין אותו במקום מזוהם רחוק מן
תקומות הנקיים:

גמ' אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית
המרחץ, רבותא קמ"ל לא מיציעיא להזכיר
כך תיבת שלום"ס שאין כאן מלוה זה ודאי אסור
אלא חפילו ליתן שלום לחבירו שהוא מלוה
והתקינו שיהא אדם שואל שלום חבירו ששם
אעפ"כ אסור צמרחן:

אלא מעתה הימנותא נמי אסור למימר
בבה"ב פתח צמרחן וקמקשי על צית
הכסא משום דרז אמר שומעת"י צצית הכסא:

רש"י בד"ה לדעת זכו' להודיעם אני צא
שאני רולה לקדשם עכ"ל. הנה לא
פירש על שצת כדתניא צצרייתא משום דרז
סתמא קאמר לא על שצת. א"כ לפי"ז הצרייתא
לא הוה דומה למימרח דרז ומאי תניא כמי
הכי. י"ל היא היא דהרי השצת היא מתנה
כתונה לישראל משא"כ גוי שצצת חייב מיתה.
והטעם כתצו הקדמונים משום דשצת מיקרי
שרציעו של מלך והמשתמש צשרציעו של מלך
ח"מ משא"כ ישראל צנים להשי"ת והוא למו אצ,
להם מתנה כתוכים גזוי המלך מלכו ש"ע. וא"כ
צהינתן להם קדושת שצת צזה יודע שהמה
מקודשים לגמרי להש"י כענין קדושים תהיו כי
קדוש אני (ואתם צנים לי) ע"כ אמר תיבך
אח"כ איש אמו ואציו תיראו ואת שצותתי
תשמורו. ומילא שפיר הוה הצרייתא סיעתא
לדברי רז:

הייתי אומר דאין כאן קו' דהתם למערתא
דחסידי קאמר שעוסקים צמילי דחסידי
לעשות לפנים משורת הדין היינו לפשר
ולעשות שלום צין איש לרעהו, והדיינים הם
שעוסקים רק צדין לאמר יקוב הדין את התר
ודאי חסידי כי הכי עדיפי מדייני:

תוס' בד"ה דין אמת לאמת"ו לפוקי דין
מרומה עכ"ל ע' צצ"י וצמ"ע וס"ך.
ול"כ עוד דין אמ"ת לאמת"ו היינו לעורר מדת
ואמ"ת מדה השציעית צצ"ג מדות של רחמים
שהוא כצבול הארת אור הפנים ונק' נשיאת
פנים ישא י"י פכיו חליך, והנה הוה כחילו
נעשה שותף להקצ"ה צמ"ג, מעשה צראשית
צצציל ישראל שנק' ראשית הגם שלא סיגלו אז
עדיין מלות ומ"ע, הנה הוא צצצ"י ואמ"ת
נשיאת פנים ע"כ צראשית צרא חלקים ס"ת
אמ"ת. והנה כלמד הדצר צג"ש שהוא נגד מדת
רחו"ס כידוע וכת"ב והוא רחו"ס יכפר ערו"ן
וכתיב צחקד ואמ"ת יכופר ערו"ן. הן הדצרים
האלה וינעמו לחיבך:

גמ' בגבורה של תורה ולא בשתי' של יין.
לפי פשוטו אין זה דצר והיפוכו גצור"ה
עם שתי' ולפי הדרוש יתכן בגצור"ה של תורה
היינו עסק הדין שהוא צצחי גצורה ודי"ן וכן
י"ן הוא מטרעל דגצורה כידוע צקוד ילחק
ויצא לו י"ן וישת:

בזורק אבן לחמת פירש"י קשה לגוף ול"כ לא
קשה ולא יפה עכ"ל. כראה דמפרש
כפירוש השל"ה חמת שאינו מלא כשנותנין
לתוכו אצן הוא מתמלא ע"י האצן אצל לא
מעלה ולא מוריד, אין היין מתרצה. כך המאכל
הזה אין מתרצה הדם על ידו:

מתפלל אדם תפילתו בבית המרחץ
מיתבי הנכנס וכו'. מדקאמר צית
המרחץ קתם משמע צית הפנימי מקום
שרוחלין צו:

עיי"ש) ח"ל חמר רב הכי צתרייתא עדיפא לי מקמייתא. הכה יש להתצונן מהו החענוג שהי' לו ממאמר הזה ומאי כ"מ עד שאמר שהוא עדיף מקמייתא. והנראה לפרש עפ"י מה שאמרז"ל דת"ח מותר לו הגאווה שמיני שצשמיינית. ומאלף צקנה פי' ע"ז דהדיבור שצחדם אינו יכול להלציט המושכל שמשכיל השכל רק חלק שמיני (כי הנה ז' חללים צראש עד הפה והשכל למעלה מכולם וצשכל כשפעים האותיות מן כבוד חלפי עולם. וזהו המלך המרום לצדו מא"ז, א' למעלה מן ז'. ע"כ הפה אינו יכול להלציט הדברי' המושכלים רק חלק שמיני) והתלמיד אינו יכול להצין מן דיבור הרב ג"כ רק חלק שמיני ע"כ התלמיד של החכם אינו רשאי להתגאות רק שמיני שצשמיינית ע"כ דברי הקדוש. והנה לפי"ז ח"כ התלמיד אינו יכול לעולם לעמוד ע"ד רבו. אבל הענין הוא שהוא כדרך כל עילה ועלול שהשפע המגיע אל העלול מהעילה, מה שהכלי יכול להגביל נעשה לו אור פנימי והשאר נעשה אור מקיף מה שאין הכלי יכול להגביל וכ"ה צנשמת האדם אור פנימי ומקיף. וכ"ה המושכלות שמוקבל התלמיד מהרבו, מה שהכלי יכול להגביל נעשה אללו אור פנימי ושאר המושכל נעשה אללו לאור מקיף עד שצהומשך הזמן יהי' יכול להשכיל גם מה שלא השכיל ויותר ויותר. וכמ"ש צזהר האי מאן דמסתכל צמלא דקחמר לי' רצי' וכו' וכמ"ש אליהו לאלישע אס תרא' אותי לוקח מאתך וכו'. וזה פירשנו צרוך ענכ"ך ומשארתיך, היינו צרוך יהא ה"טעמים "נקודות"אותיות (ר"ת ענ"א) ומשארתיך היינו הנשאר לאור מקיף אשר לא יכולת להגביל צאותיות. וזה שפירשנו צדברי קרה ועדתו צמחלוקתם צאמרם למשה ואהרן שאינם גדולים מהם ואמרו להם כי כל העדה כולם קדושים וצתוכים" הוי', יכולים להשיג הכל צכלי שהוא כליין צתוכיות פנימיות מושכלותם, ומדוע תתנשאו ע"ל קהל י"י צחושצכס אשר שכליכס נעשה לאור מקיף ע"ל קהל וכו' כי אינס יכולים להשיג המושכלות שלכס. ומעשה צצין ותשכיל צמאמר הראשון ח"ל צשס רב הנותן

גמ' מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו. דהנה הכותן מתנה לחצירו לריך להודיע"ו והנה התינוק אינו צר דעת ולא מהני מה שמודיע לתינוק ע"כ לריך להודיע לאמו:

איני והאמר ר"ח ב"ח הנותן מתנה לחבירו א"צ להודיעו. לכאורה לרי' חמא קשיא ומצרייתא וה"ל לומר אלא קשיא לרי' חמא וי"ל דר"ח יכול לטבור דומצרייתא אין ראי' דשאני שצ"ת דלריך הי' הש"י להודיע שהוא כותן דרך מתנה דאס לא הי' מודיע להם היו יכולין ללמוד מזה דמותרין צכל עניניהם להשתמש צשרצטו של מלך, כגון י"י מלך גאות לצב וכאשר הגאות לנו מושם דאקור להשתמש וכו' (וכ"כ המקובלים הטעם לאיסור עריות הצן כי קוד י"י ליריאו. וזה מ"ש צפירוש הגמ' כל המתיהר כאילו צא על כל עריות הצן) ע"כ הודיע להם הש"י אשר דוקא שצת כותן להם דרך מתנה והא דהוכיח רשב"ג מזה הנותן פת לתינוק לריך להודיע לאמו י"ל דהוכחתו הוא כך. כמו שהש"י הולרך להודיע ומענין מתנת צצת צבדי שלא ימשך מזה ריעותא כמ"ש, כמו כן הנותן פת לתינוק לריך להודיע לאמו שלא ימשך מזה ריעותא לחשוד שנתן לו פת כותי וכיולא:

רש"י בד"ה מתן שכרה וכו' והיא הודיעם ע"י משה צע"פ מה שכרה עכ"ל. כ"ל היינו מתן שכרה צעוה"ז, דאילו מתן שכרה לעוה"צ הרי מתן שכר כל המלות עין לא ראתה אלקי' זולתך, ואין מצואר צתורה צנגלה שכר עוה"צ רק מה שמוסר צתורה שצע"פ רמזי תורה שצכתצ. אבל מתן שכר שצת צעוה"ז ג"כ נעלם ומסר רק צתורה שצע"פ והטעם כ"ל, כי שצת הוא מעין עוה"צ ע"כ לא נגלה מתן שכרה של עוה"ז כמו שאין נגלה מתן שכר שארי המלות לעוה"צ הצן:

גמ' מילתא אלכישיייהו יקורא (פירש"י מעיל דמיו יקרים למי שרגיל ללוצשו וכו')

והיה ברכה

חדם חולים ר"ל וח"א לרפאות כולם מקדימין
מי שחוליו רב מהשכי:

אם יהיו כל הימים דיו וכו'. וכיון שהוא אינו
דבר טבעי מזה תחזוקן כי לז מלכים זיד
י"י אל כל אשר יחפוץ יענו: חללה של רשו"ת,
המלכות נק' רשות צג' השם הז' מן שם מ"צ
שועתינו קבל וכו':

רש"י בד"ה חבירים העוסקין בתורה
מפסיקין תורתן לק"ש דזמנ"ה
דאוריית"א וצשכנך וקומוך וכו' ע"ש. עמש"ל
צמשנה וצדצרי רש"י והרע"צ ותצין:

הרי"ף ונושאי כליו

דף ג' ע"ב הרי"ף ולא יבנם לא למרחץ.
ע' צמשנה שצגמ' הלשון ולא
יכנס אד"ס, כמו לא ישצ אד"ס. עמ"ש שם
צמשנה והנה רצינו הגדול השמיט צמרחן תיצת
אד"ס נראה דס"ל דיש חילוק בין תקפורת
לרחילה וכן צזהר לא נמלא קפידא רק
אתקפורת. ואין להאריך עמש"ל:

דלא לדון צוא"ו וצמשנה שצגמ' הגירסא ולא
לדיו"ן ציר"ד. ונראה לדון צוא"ו פירושו
על הדייני"א משא"כ לדיו"ן ציר"ד י"ל הכוונה גם
על הצעלי דינים וכ"ו אס הדיינים כצד
התפללו אעפ"כ אסורים הצע"ד להתחיל
צתציעה. והנה נשמע מהגמ' דאין קפידא על
הצע"ד דהרי אמרו צגמ' מאימתי התחלת דין
ח"א משיתעטפו הדיינים וח"א משיתפתחו
הצע"ד, ולא פליגי הא דעסקו ואתו צדינא וכו'.
והנה אפשר שפיר לומר הא על הדיינים והא
על הצע"ד אלא ע"כ דלא קאי אלא על הדיינים
ע"כ דקדק הרי"ף ז"ל לומר ולא לדיו"ן צוא"ו
להורות דעל הצע"ד אין קפידא:

דף ד' ע"א מפסיקין לקריאת שמ"ע.
וצמשנה צגמ' גרסינן לקרות
ק"ש. ועמש"ש ותצין כ"ו לדינא:

מתנה לחצירו לריך להודיעו, להשפיע צו
הדע"ת שיצין וישכיל צדעו ושכלו כל מה
שאפשר לו להשיג מהמתנה הכיחן לו כי כל דצר
הוא מלת הש"י ללורך חיזה מושכל. והנה ח"ל
המאמר השני מלתא אלציייהו יקירא, מעיל
דמיו יקרים למי שרגיל ללוצשו, היינו אפילו
אינו מצין המתנה שניתן לו מרצו הנה הוא רגיל
ללוצשו לקצלו צתורת אור ומקיף עד שצממשך
יצין וישכיל יותר ויותר צדצרי רצו. הצן הדצר
ויונעם לך וז"ש צתרייתא עדיפא מקמייתא. צין
והתצוקן ותצין ג"כ הלשון שא"ל חציצין על"ך
צמעתיא דרצ וכו':

דף י"א ע"א רש"י בד"ה לרומם בית
אלקיננו ועי"כ זכינו לתת
לנו גדר ציהודה עכ"ל. לכאורה למה כמד מלשון
הגמרא לרומם צית חלקינו ולהעמיד חורצותיו.
אבל הוא כי מזה לא נשמע רק כשמרוממין צית
חלקינו אזי מעמידין החורצות אבל לא נשמע
כשאין מרוממין שתחצ, לזה פירש"י דנשמע מן
לת"ת לכ"ו גר"ר שלא תחצ, משא"כ כשאין
מרוממין:

רש"י רב אש"י ראש ישיבה הי' צמתא
מחסי'. ומנעם מלהגצ"ה צתיה"ס וכו'
עכ"ל. מדלא קאמר אלא עצדי דלא חרצה מתא
מחסיא ואמר אלא עצדי למתא מחסיא וכו'
נשמע שעשה פעולה צהעיר ולא צציה"כ:

גמ' תחת ישמעאל וכו'. ישמעאל הגם שהוא
מן החילוכים נאחז צימין צאצרהס מרת
החסד, אדום נאחז צשמאל ילחק מרת הגצורה.
חבר אומה כוללה משניהם ע"כ נק' חצ"ר לשון
התחצרות והוא להצדיל דוגמת ת"ח. תלמיד
חכם צקדושה כל"ח והר"ד. סוד ת"ח מרצים
שלוס צעולם. יתו"ס ואלמנ"ה יסו"ד ומלכו"ת
כידוע מכוונת יתו"ס ואלמנ"ה יעודד וכו' הצן
הדצר:

דלא חולי מעים כפקא מיני' צכל הכי למיצעי
רחמי. וג"כ אס צאו לפינו כמה מיני צני

שם ולא לדי"ן. וצריך לרין צוא"ו, עמש"ש:

שם רב אמר משיטול ידיו, ר' חנינא אמר וכו'. כ"ה הגירסא ג"כ צגמ'. וצרי"ף גרס ר' יוחנ"ן. וכן נראה מדנקטו ר"צ קודם וגם מדפריך אח"כ סתמא דגמרא משמע דר' יוחנן הוא דהלכתא כוותי' לגבי דרצ כ"ל:

אות י"ט ובמחזור ויטרי כתוב שאל"ל דהא דלריך לאזור חלליו היינו משום שלא יחא לצו רואה את הערוה עכ"ל. לכאורה מה יענה המחזור ויטרי על הא דאמרינן צגמ' הטעם משום הכון וכו'. וי"ל דהמחזור ויטרי ס"ל דהכוונה הכון לקראת וכו' גם כן הוא משום האי טעמא ורל"ל הכון לקראת חלקיך וכו' ולא תתפלל כשלנך רואה וכו'. וצזה יונח לך קיום דצרי הרא"ש ומיהו מלוה לאזור משום שאל' הכון וכו', דקשה לפי"ז הרי חוצה היא ולמה אחר מלוה. ולפנ"ש כיחא דהרי כוונת הכתוב שלא יחא לצו רואה וכו' וכיון דיש מכנסים יולא אצל מדאפקי' הקרא צלשון הכון מלוה להתנאות כ"ל:

שם מניחין חיי עוה"ב ועוסקין בחיי עוה"ז. וצגמ' הלשון מניחין חיי עול"ם ועוסקין בחיי שעה. והרא"ש ז"ל סינה. וכ"ל דהנה צגמ' זרכות דרשינן צפסוק כרוס זלות לצני אדם, אלו דצרים העומדים צרומו של עול"ם וצני אדם מזולזלין זהם (היינו תפיל"ה העומדת צרומו ש"ע כפירש"י שם) וא"כ איך קרא כאן לתפלה חיי"י שעה ע"כ אכצרה לה הרא"ש ז"ל חיי עוה"צ וחיי עוה"ז והצנ:

אות כ"ג דאי ס"ד שנתן להם עצה וכו' ור"ח פירש שמוה להגציה צה"כ עכ"ל. ורש"י פי' שמועם מלהגציה הצתי' עמש"ש דרייק כן מלשון הגמ':

אות כ"ה בהג"ה ותימה לי הא ר"א וכו' כבר קיבל עליו מצערצ וכו' עיי"ש. ותמי' לי האיך קיבל עליו תענית

הא סמוך למנחה אסיקנא דקמוך למנחה גדולה היא עכ"ל. הנה פסק כר' אחא ולא ס"ל סצרת התוס' כיון דלישנא הוא סתם הש"ס הוא דעת רב אשי. וי"ל דרצינו הגדול ס"ל דאין מזה הוכחה שהוא דעת ר' אשי. ועוד י"ל דפסק כן משום דסתם ותניתין משמע דצכל ענין אסור:

ע"ב הרי"ף ותור"ה אימ"ת הית"ה נעשיית. וצגמ' הלשון ותורת"ו ות"י נעשיית. הנה לכאורה נראה דהקושיא הוא על משה צעלמו שהוא מחויב ללמוד תורה ואימתי למד, וז"ש ותורת"ו. אצל אי"א לפרש כן דאין זה קושיא, דדין היינו כמי תורה. וגם הרי אמרו"ל אפילו על שאר צני אדם מתוך שחסידיהם הם תורתם ומשתמרת וכו' מכש"כ משה רצינו שלמד כל התורה כולה צארצעים יוס אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש עד סוף כל הדורות ואין תימה על איש כזה שילמוד צרגע אחת מה שאדם אחר ילטרך ללמוד כמה שנים אלא ע"כ הקו' הוא, הרי הי' לריך ללמד התורה לישראל, וזה ששיכה הרי"ף ז"ל ותור"ה אימת היתה נעשיית:

דף ה' ע"א הרי"ף, פירוש כשם שהמרום צית חלקינו וכו'. ע' מ"ש רש"י צגמ' ומה שכצתי שם:

הר"ן פסקא ואין מפסיקין לתפילה וכו' ואי צדאיכא שהות כגון אנו למה מפסיקין וכו'. אכי צעניי לא ידענא מאי קשיא. הטעם דאנחנו מפסיקין דחיישינן שמה יטרד צהלכה וישכח להתפלל ויעצור הזמן:

מרדכי ואם התחילו אין מפסיקין. וכגון דאיכא שהות וכו' ונראה לר"י וכו'. ע' פירוש דצרי צמהרש"א על התוס':

הרא"ש אות י"ח ולא יכנס למרחץ לא כתצ ג"כ תיבת אד"ם עמש"ש צדצרי הרי"ף:

והיה ברכה

חז"ן למלמד תיבוקות. י"ל דאינו נק' חז"ן רק
זביל שצת שלריך לראות היכן יקראו התיבוקות
למחר שצאים המלמדים לסדר סדרם לפני
אצותיהם מה שלמדו צצבוע זו ע"כ נק' אז חז"ן
מלשון ראי':

בא"ד ורואה היכן יתחילו למח"ר. הנה
אומרו למח"ר דייקא ושמע ללשון זה
דזבילה לאור הכר גם התיבוקות אסור להם
לקרות דחיישינן שמה יעו ולא מהכי מה שאימת
רצם עליהם. ועוד יתבאר אי"ה:

כיוצא בו לא יאכל הזב וכו'. פירש"י כיוולא
צו לעשות הרחקה לעצירה אמרו לא
יאכל וכו' עיי"ש. אעפ"כ מי יתן וכדע, וכי זאת
צלצד עשו חז"ל הרחקה לעצירה הלא דברים
כאלה רבו ומלספר ולמה תפס התנא למשל
ולדוגמא דוקא אכילת הזב. וי"ל דהוא לדוגמא
דחכמי' העמידו את דצריהם גם צמקום מלוה,
היינו קריאה צתורה שהוא מלוה גדולה אעפ"כ
העמידו דצריהם וגזרו שלא יקרא, כיוולא צו לא
יאכל הזב וכו' היינו אפילו זביל שצת שהוא
מלוה, אוכלת עמו מזילי שצת וכו' אעפ"כ גזרו
שלא יאכל הזב וכו':

פי' הרמב"ם וכן אסור לקרות לאור הכר אלא
אם יש עמו אדם אחר לשומרו וכו' עיי"ש.
גם ממשכתו הוא מוכרע דומיא דמפלה את
כליו דמיירי ודאי צאין עמו אחר דזה פועל
מגונה לעשותו צפני אחרים וההורג כינה צפני
חצירו וכו' כן ולא יקרא' מיירי צאין עמו אחר.
וצזה יונח לן ג"כ מה שדקדקנו צמשנה למה
נקט התנא ל"א יפלי' קודם לא יקרא'. ודקדק
הרמב"ם ז"ל ג"כ זה הדין מדקתני החזן רואה
היכן תיבוקת קוראין וכו' הרי התיבוקות רשאין
לקרות הואיל והוא שומרם ועמש"ל. ואי"ה
יתפרש עוד:

הרע"ב בד"ה ולא יקרא וכו' אל"כ יש
עמו אדם אחר לשומרו וכו' וצד"ה
מהיכן התיבוקות וכו' והתיבוקות קורין לפני

מזערב כיון דתענית חלוס הי' וצו ציוס ול"ל
דס"ל דפירוש צ"ו ציו"ס דתענית חלוס הוא
יוס שלאחר החלוס. והוא תימיה:

דף י"א ע"א גמ' משנה לא יצא
החייט וכו'

שמה ישכח וילא (משחשש"ך כפירש"י) והתנא
שהשמיט משחשש"ך, לרמוז לנו שהשצת יוס
שכולו אור ולילה כיוס יאיר כחשכה כאורה ע"כ
לא כאמר צמ"צ ויהי ערב וכו' יוס הז':

ולא יפלי"ה את כליו ולא יקרא' וכו'
הקדים התנא מפלי"ה לקריאה ולכאורה
איך זה מדרך המוסר. אצל כ"ל דרמוז צזה הא
דאמרינן צגמ' אי קורלתן כינה לא תכאי, ע"כ
קודם הקריאה תנא פילוי צגדים צכדי שלא
יתצלצל צשעת הקריאה, עמש"ל צפי' הרמב"ם:

באמת אמרו וכו'. אמרו"ל כל היכי דאמרי
באמ"ת אמרו היא הלכ"ה למש"ה
מסינ"י. והנה צכאן כל עיקרו של דצר הא דאין
קורין לאור הכר הוא מדצבנן, עמש"ש הרע"ב
ותוי"ע וע' מ"ש צמס' כלאים צפ"צ מ"צ ותצין:

רש"י בד"ה החזן חזן הכנסת המקרא את
השצעה הקוראים צתורה וכו'. ולפי"ז
לשון חז"ן הוא מלשון חו"ה שהוא כציה האומר
לעם הפקוקים מדצרי כצוהה שראה:

בא"ד והן קורין בספר לאור הנר בבית
הכנסת וכו'. ולריכין לומר לפי"ז שעל
התיבוקות לא גזרו משום דאפילו יעו ח"ו ליכא
איסורא דאו' כיון שלא הגיעו לכלל עונשין
ואינן חייצין צמלות רק אצותיהן מחויצים
ללמדם ולחנכס. והפוסקים כתצו דמותרין
משום דאימת רצן עליהם (ויתבאר אי"ה)
מיהו לפירש"י משמע אפילו אין רצם עמהם
ול"ל הטעם כמ"ש:

בא"ד ל"א חזן מלמד תיבוקות ורואה
וכו'. לא מזינו צשום מקום לככות שם

שחפעל התפילה לשנות מרלון אל רלון וכי אפשר לומר אללו ית"ש, שהוא צלתי משתנה כי הוא אחדות פשוטה מוחלטת, איך ילויר לומר השתנות הרלון ע"י התפלה. והנה כזר דברו צזה הכת של קודמין כ"א כפי אשר חנכו הש"י צצינה והנה המשכיל יצין הכל כצרא ע"י אותיות התורה והנה כפי השתנות לירוף האותיות כן הוא שינוי המעשים כי כן פעל ועשה הש"י ומראשית שיהי השתנות לעולמי עד ע"י אותיות התורה. וע"כ יכולין לפעול שינויים ע"י התפילה שהוא צאותיות. והנה צצצ"ת אינן יכולין לזעוק צאותיות, דהנה הש"י כציכול שצת מכל מלאכתו ומה הי' מלאכתו אמירה צאותיות, ושצת כציכול מזה. ע"כ כאשר לכו ג"כ ממלא חפליך ודבר דבר ע"כ ח"א לזעוק צאותיות לעשות שינויים שלא כעצב. אזל הש"י ממליא רפואה צעצע שלא צשינוי כשוכבדין את השצת שלא לזעוק וז"ש לחולה צר מינן שצת היא מלזעוק (לפעול שינויים שלא כעצב אזל לעפיי"כ אין כאן צית מיוחס כי) ורפואה (עציעית) קרובה לצוא. וז"ש רש"י לריך להרחיז דעתם צתנחומין שלא ילעערו צמה שיודעין שח"א לזעוק וח"א לשנות, כי קרובה ישועה לצוא צעצע כ"ל.

שם ור"מ אומר יכולה היא שתרחס. הדבר הזה צודאי קשה להלום. אעו יום השצת הוא צעל היכולת וכ"ל דר"מ ג"כ קאי על הא דלעיל שצת היא מלזעוק וח"א לשנות ע"י אותיות ככ"ל, אזל שצת יכולה היא שתרחס. והוא עפ"י מ"ש הרב הקדוש צעל אה"ח כי ששת ימים עשה י"י וכו' ולא כתיב צששת היינו שהש"י לא צרא אלל ששת ימים וצרא חח"כ את יום השצת ושוצ ע"י השצת כצרא שוצ ששת ימים וכ"ה צכ"ז ועידן. כמלא ע"י השצת כתחדש העולם ומלואה ע"כ הגם שיש ח"ו על שוכאי ישראל איזה חולי ומקרה הנה יכולה היא השצת שתרחס ותשנה לעוצה כצרי חדשה. ועוד י"ל שצת היא מלזעוק וח"א לזעוק צאותיות לעשות לירופים שוכים, הנה השצ"ת צעלמו מורה על היות האותיות, מהו שצ"ת

רצם לאור הנר שאימת רצם עליהם עכ"ל לכאורה יש סתירה צדצריו דצתחילה קאמר אם יש אחר לשומרו מהני משמע אפילו אין אימת אותו האחר עליו ואח"כ קאמר היתר קריאת התיכונות הוא משום שאימת רצם עליהם, משמע דצולת טעם האימה לא הותר להם ע"י שמירת הרצ. וע' צפירוש הרמז"ס כשאר מזה ולא כתב זה רק לטעם למה לא כתיר ג"כ צהיפך שיקרא הרצ וישמרוהו התלמידים, משום דשמירתן לא הוה שמירה להרצ משום דמורא הרצ על התלמידים וצאם יצוא להטות לא יתחו צידו מאימתו אזל צצני אדם שוים שפיר מהני שמירת האחד לצצרו. ולפי"ז גם מה דקאמר הרע"צ וז"ל ומהאי טעמא נמי איכא למ"ד דאשה שומרת לצעלה אין שמירתה שמירה שאין אימתה עליו עכ"ל. להרמז"ס ודאי שפיר דמי, דאם יצוא להטות תמחה צידו. ואי"ה יתצאר צדצרי הגמ' ח"י"ה:

ע"ב רש"י בד"ה ברמלית כגון צקע"ה עכ"ל. דחילו כרמל"ת שהוא מוקף מחילות ומדחי רה"י הוא והמוליא מוננו לרה"ר חייב ושייך שפיר למיגזר:

דף י"ב ע"א גמ' קל וחומר מציין. כלמד הדבר צק"ו שהוא נגד שם ח"ל שהוא המדה הראשונה מן י"ג מדות של רחמי' והוא כמו כציכול הצבור הכולל האחרים. ע"כ צתפילין ח"ג תיצין י"ג ח"ל, ע"כ כלמד הדבר צק"ו לעורר מדת ח"ל הצן:

מזלל זורק וזהו בבור"ו. ע' צס' הגלגלים להאריז"ל דמי שהוא משורש קין אין לו להרוג שום צעל חי:

שם שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא. יש להתצונן כוננת המאמר הזה ורש"י פירש לריך להרחיז דעתם צתנחומין שלא ילעערו עכ"ל. עקצותיו לא כודעו, וכראה לפרש. דהנה חקרו הקדמונים איך אפשר

והיה ברכה

גדול והנה כהן צחי' החסד לוי צחי' גזורה
[חסר]:

דף י"ג ע"א תוס' בד"ה מיתבי וכו'
אל הכא דקחני מסדין
וכו'. גירסתנו גמ' הי"ו מסדין, א"כ יש ג"כ
לפרש כמו צמסכה וע' מ"ש לעיל צמסכה ול"ע:

תוס' בד"ה רבא אמר וכו' ואל"ת הא אמרינן
וכו' שיוחנן ג"כ גזר על הדמאי וכו'. לא
ידענא למה לא הקשו כפשוטו וכי ס"ד שרצא
יחלוק על כל מסכת דמאי. ועל עיקר קושייתם
כ"ל דלק"מ דודאי גם רצא ס"ל חומרת הדמאי
רק אעפ"כ להיות רוצ ע"ה מעשרין לא ה"ל
למגזר משום הא שלא יאכל זצ פרוש וכו'. וכ"כ
כוונת רש"י שכתב ולא גזרינן גזירה לגזירה:

בא"ד והא דחשו הכא טפי למיעוט וכו'.
צמ"א כתבנו דאסמכוהו אדאורייתא,
כתיב עשר תעשר וכו' וכתיב צמרי' למען
תלמד וכו' משמע שאינו כאמן על המעשרות
רק מי שהוא צכלל לימוד וקלרתי כאן:

רש"י בד"ה מה אשת רעהו וכו' דאסר לן
ייחוד מן התורה עכ"ל. ע' צתוס'
לדעת הרמז"ם כל מיכי קורצות אקורין מן
התורה צכל עריות אפי' קורצה צלא ציאה והוא
מפסקו ל"א תקרצ"ו ואין לך קורצה גדולה מן
שינה צמיה אחת.

ד"ה דמיציעיא לי' צנדה משום דיט שיכו
דצכל פעס ישן עמה צקירוצ צשר וכעת
היא צצגדה והוא צצגדו מיציעיא לי' אס מהכי:

רש"י בד"ה ופליגא דר' יוסף דפשוט
מדרשא דהאי קרא לאיסור וכו' עיי"ש
פירוש דהתא שמע הוא דצרי ר' יוסף ולא סתם
גמרא דצסתם גמרא לא שייך לומר ופליג"א.

תוס' בד"ה ופליגא וכו' דלמא מדרצנן אסור
אפילו וכו'. וההיקש שצפסקו הוא רק
אסמכתא או כצ גזרו צימי יחזקאל:

שמא דקוצ"ה, יש לפרש דהנה שבת צגי' ד"ז
היות, היינו כ"ז אשוון אשר צתוך כ"א קדושת
הסס הנכצד מאיר צהס המהווה כל היות, ע"כ
הס כציכול כלי אומנתו של היולר צראשית צ"ה
כמ"ש התורה ואהי' אללו אמו"ן א"ת אמו"ן
אלא אומן, אחי הייתי כלי אומנתו של הקצ"ה.
וע"כ השצ"ת יכולה היא שתרחס כיון שהצצת
צעלמו מורה על היות האותיות והצן:

ע"ב זימנין אמר המקום יפקדך לשלום.
זימנין אמר רחמנא ידכרינך לשלם.
השכינה למעלה מראשותיו של חולה. ואמרו
צזהר זכיר"ה הוא צחי' דכורא, פקיד"ה צחי'
נוק' הוא שכינה, הוא תורה שצע"פ. והנה
כשאמר צלה"ק אמר יפקדך, צחי' נוק' השכינה
שהיא למעלה מראשותיו, וכשרלה לומר לשון
זכירה, אמרו צלשון תרגו"ס שהוא תורה שצע"פ
הצן:

שם שאין מלאכי השרת מכירין בלשון
ארמי. ע' מ"ש צמוס' צרכות:

שם מנין שהקב"ה זן את החולה וכו'. ע"כ
תולא יכול לחיות כמה ימים צלא אכילה
ושחי' יותר וצריא:

שם וכתב על פנקסו וכו'. נראה מהגמ'
שחוצה היא לכל אדם שיכתוצ על פנקסו
דהכי אמרינן ציומא האוכל כזית חלצ צזה"ז
לריך שיכתוצ וכו'. ומדאמר לרי"ך משמע
דחוצה היא:

שם אביא חטאת שמינה. הנה ר' ישמעאל
צודאי אמר אח"כ פ' חטאת ואעפ"כ אמר
כשיצנה ציהמ"ק יציא חטאת. משמע מזה דהא
דאמרינן כל העוסק צתורת חטאת כאילו
הקריצ חטאת הוא רק כעין תלי' להגן מן
היסורין.

שם שאני ר"י בן אלישע הואיל ומשים עלמו
על דצרי תורה כהדיוט. ר"י היה כהן

והיה ברכה

קה

ולפי"ז יש מדצרי הרי"ף הללו ראי' ללבוש לבנים
צצנת כמ"ש האריז"ל:

שם אי"ן פוסקי"ן צדק"ה ע"ל הצבור
אפילו ליתום ויתומ"ה. צגמ'
שלפנינו לא נכתב זה:

שם יכולה היא שבת שבזכותה תרחם.
וצגמ' יכול"ה הי"א שתרח"ס. עמ"ס
פירושו לעיל והרי"ף ז"ל אסברה לה אזכות
דצנת:

דף ר' ע"א שנא' וישתחו ישראל על
רא"ש המצ"ה. צגמ' לא
הוצא זה הפסוק לראי' רק פסוק י"י יסעדנו
וכו':

מדרב"י ולא יקרא לאור הנר מיהו ציוה"כ
וכו' אצל ליל יו"ט שחל להיות צצנת
וכו' שאינו לורך שעה כ"כ לומר פייע עכ"ל.
פירוש אצל ציוה"כ לורך שעה לומר פייע
לעורר הלצנות ולהכניעם לתשובה:

לא יאכל הזב עם הזבה וכו' מכלן משמע
וכו' ולא תאכל ולא תשתה לא תנן עכ"ל.
ולכאורה דציו"ל ז"ל אינם מוצבים, דצמטנה לא
יאכל הזב עם הזבה משמע ציחד צקערה אחת
אצל זה אחר זה לא מוצן מלשון המשכ' שום
איסור. גם הראי' שהציא צצנתה הוא תחילה
מותרת היא לשחות דלא תאכל ולא תשתה לא
תנן אינו מוצן כלל דאע"פ התנא כי רובלא
ליחשב וליזיל. וגם לא יאכל הזב עם הזבה קאי
על אכילת שניהם ציחד כמ"ס. וכ"ל דהרב ז"ל
דייק מדלא קתני ולא יאכלו הזב והזבה ציחד
וקתני לא יאכל הזב משמע דהאיסור אינו רק
על הזב ולמה כזאת הרי האיסור גם על הזבה
ול"ל דלא ייירי ציחד צקערה אלא זה אחר זה
והזב אוכל אחר שאכלה הזבה מתיילא הזבה לא
עשתה שום איסור ומדלא קתני צהיפך משמע
שמותר כ"ל:

גמ' עולא כי הוה אתי מבי רב הוה מנשק
להו לאחוותי. עשה כן לקגולה ע"ד
אמור לחכמ"ה אחותי את:

שם מעשה בתלמיד אחד ששנ"ה הרבה
וקר"א הרב'. וצאצות דר"נ הגירסא
צהיפך שקר"א הרב' ושנ"ה הרבה. ולכאורה
היא הגרסא הנכונה דקריאת המוקרא הוא קודם
למשכה, וכן צן ה' למקרא וצן עשר למשכה. אצל
כ"ל דגירסת צגמ' הוא דווקנית דהרי אמרו
ומנעו צניכס מן ההגיון שלא ילמדו הרבה
מוקרא עד אשר יתלאו כריסס צדרשות חז"ל הצן
הדצר וכצר דצברו מזה צאריכות:

שם והיתה אשתו נוטלת תפיליו. כוונת
תפילין ש"ר אה"י ה"וי אה"י צני'
חיי"ס. ע"כ היתה כוונת תפיליו להורות שהי'
מניח תפילין ג"כ שמתשיכין חיים למניחיהן
והיתה עושה להגדיל התימה:

הרי"ף ונושאי כליו של שיטה זו

ד' ה' ע"א הרי"ף החזן רואה מהיכ"ן
וכו'. וצמטנה צגמ' היכ"ן.
ושינה הרי"ף ז"ל להורות כפי' הרמז"ס שצניט
רק התחלת הפרשיות:

שם אמר רבא לא אמרן אלא לבני מחווא
דלבושי' לבני"ם אבל דבני חקלייתא
וכו'. הנה רש"י ז"ל אסברה להחילוק משום
דצני' מחווא"ל מפנקי וצגדיהם רחצו'. והרי"ף
ז"ל ל"א יחא ל"י לפרש כן שלא יתכן לפרש כאן
צני' מחווא"ל עיר ששמה מחווא שיהו מפונקים
אצל שאר עיירות לא ח"כ למה אמר צסיפא
אצ"ל דחקליית"א לא. ע"כ נראה דמפרש הרי"ף
לא אמרן אלא דצני' מחווא"ל, צני עיירות
דלבושי' לצני"ס. דלבושין צגדי לצן לכבוד צצנת,
מדקדקין לעשות לכבוד צצנת (כמ"ס האריז"ל
דמלה ללבוש לבנים צצנת) משא"כ צני
חקלייתא צני הכפרים אין מדקדקין צכך.

שם העלו לו ג' מאות וכו' י"ל כמו שאמרו
 צומק' תמיד ונספר ג' מאות הוא דרך
 גוזמא, וכתצנו שם טעם למה אחזו לנספר ש'
 לגזמא כי ש' אחרת דקשטו להורות הגם שהוא
 גוזמא עכ"ז יש צו קוד כמוק ע"ד האמ"ת:

דף י"ד ע"א רש"י בד"ה שלישי וכו'
 וצפ"צ דשחיט"ת חולין וכו'.

כבר כתצנו דחכמים הראשונים היו נזהרים
 שלא לכתוב צדצריהם ולהזכיר שם חולין על
 התורה וכתצנו וצחיטת חולין. ויש לרמז זה
 צדצרי חז"ל שיחת חולין של ת"ח לריכין לימוד:

גמ' א"ל רבא מאי נ"מ וכו' ולאציי י"ל
 דקצר דכ"מ לענין צרכה כיון דקצרו
 דעדיין לא נגמרה המלצה יצרכו צרכת הטבילה
 אחר הטבילה קודם שירחלו צמים שאזין ורצא
 לא ס"ל זה לחששא:

רש"י בד"ה לידי פסידא וכו' חבל צחולין
 לא הולרכו לגזור וכו' עכ"ל. לא ידעתי
 למה הולרך לזה והוא מנזרח גנו' שאמרו האי
 קדש והאי קדש. וכ"ל דאפשר צא לנזרח למה
 גזרו כנ"י גם לחולין משום סרך תרומה וצספר
 לא מלינו גזירה צחולין משום סרך תרומה ע"כ
 פירש שלא הולרכו, הצן. וזהו אזרח לה מ"ש
 המחצר צס' חיי אדם ליזהר מליקה לידו ספר
 צשעת אכילה ול"ע:

גמ' ערום בלא אותה מצוי. שאינה מלטרפת
 להיות לו למצוה חלוקה דרצון צג"ע כ"ל:

ע"ב רש"י בד"ה סמ"י מבאן. הס"ר מכאן.
 כוונתו כחוק' דאין לפרש כמו צכ"מ
 סמ"י מחוק דאין למחוק זה מן המשכ' דצחמח
 טבול יום פוסל אפילו מדאורייתא רק הסר
 טצ"י מן המנין שלא למכותו צי"ח דצר:

שמא"י והל"ל גזרו טומאה על הידים.
 כבר ידעת צחי' שזחי והלל חסד

וטעמא שיצרו של אדם מהרהר אחר
 שתייתה עכ"ל. ור"ל משא"כ היא
 הגם שתהרהר לא תצא ליד עזירה שאין דרכה
 לכצוש את הזכר וגם לא תצא ליד ז"ל:

ודרשינן אשתך כגפן פורי' בירכתי ביתך.
 ר"ל כשהיא כגפן (ע"ד נשים
 צצחוליה"ן כגפני"ם) היינו כשהיא צדם
 כידתה, צירכתי ציתך ולא על השלחן:

משנה בגמ' דף י"ג ע"ב. ואלו מן ההלכות
 שאמר"ו וכו' וי"ח דבר גזר"ו בו
 ביום. צרישא אמר שאמר"ו וצסיפח גזר"ו. כ"ל
 שזנה ילא לו להרמז"ם שופרש דאין פולין
 ואין קורין הוא מן ההלכות שהסכימו יחד
 ולהרע"צ ל"ע:

בעליית חנניא וכו' משמיענו שהש"י לא
 קיפח שכר חנניא שהי' יושב צעלי'
 לרוש ס' יחזקאל שהיו דצרו קותרים ד"ת,
 ע"כ זכה צצמקומו עשו הרצה סייגים לתורה
 וצפרעו הלכות הללו אין פולין ואין קורין שהוא
 סייג לשמירת שבת ושצת שקולה ככל התורה.
 ועיין עוד מ"ש לקמן צגמ':

נמונו ורכו כ"ש וכו'. ע"כ זה הי' קודם צ"ק
 דלאחר צ"ק הלכה כצ"ה, ואינן
 מלטרכים להימכות:

רש"י בד"ה ה"ג ואלו תנן וכו' או דלמא
 אלו תנן וקחי לקמן אאין שורין דיו
 עכ"ל. וכ"מ דתהוי הלכתא צאין שורין דיו
 ואינך כצ"ש כיון דמוני ורצו וגזרו והי' קודם
 צ"ק וכמוס"ל:

גמ' צרם זכור אותו האיש לטו"צ. כראה דצח
 לתרן ג"כ למה משמיענו צמחיתין
 שההלכות הללו כאמרו צעליית חנני"ה, הוא כדי
 להזכיר שמו לטובה וצפרעו צענייני הלכות שצת
 שכלטויו ג"כ לזכרו זכור את יום השצת:

ע"ב רש"י בד"ה ואאירא לתלות תרומה הנכנסת צאירה ואין דבר אחר מפסיק וכו' כוונתו לתרץ קושית התוס' ובתירוץ הא' של התוס':

גמ' ואכתי באושא גזור דתנן על ו' ספיקות וכו' ואמר עולא אלו ו' ספיקות צאושא התקינו וכו'. לכאורה אין קשיא על הצרייתא רק הצרייתא דיוסי זן יועזר והא דר"י זר' יוסי קשיין לעולא, וי"ל דצרי עולא מוכרחים דתנא צמסנה על ו' ספיקות ואיכא ציותר כגון סככות וכיולא כמ"ש התוס' ע"כ קאמר עולא דלא קחשיז רק הא דתקנו צאושא וא"כ דצרי עולא מוכרחים בצרייתא ודוק:

דף י"ד ע"א אמרי ביון דבי נשברו וכו' שויכוו רצנן ככלי ונתכות ע"כ ורל"ל ככלי חרס וגם ככלי ונתכות ולהכי ל"ק אלא כמ"ש התוס':

ע"ב אמר ר' יוסי עדיין מחלוקת במקומה עומדת זכ"מ גמ' הלשון היא עדיין הי"א מחלוקת וכאן שינו הלשון משום דלא קאי על ומודי"ם רק על הא דאמרו שעמדו לזנין ורצו צ"ש והולרכו צ"ה להודות, ע"ז קאמר ר"י דלא עמדו לזנין ועדין מחלוקת במקומה עומדת:

דף י"ז ע"א ואירך הבוצר לגת שמאי אומר הובשר וכו' א"ל הלל לשמאי מפני מה צולרין צטהרה ואין מוסקין צטהרה א"ל אס תקיטני גזרני טומאה אף על הוסיקה וכו' ואותו היום הי' הלל כפוף ויושב לפני שמאי וכו' והי' קשה לישראל כיום שנעשה צו העגל ע"כ הדברים הללו תמוהים על המעיין. הכה הלל שאל לשמאי כהוגן והוא השיבו אס תקיטני וכו' כאילו ח"ו יעשו צד"ת להכעיס זא"ז וגם אינו מוזן מה הי' הדבר שהי' הלל כפוף לפני שמאי צאותו היום והי' קשה לישראל כיום שנעשה וכו'. ונראה לפרש דהנה

וגזורה, והנה הם צחי' הידים. ובכדי שלא יהי' יניקה לחילוכים גזרו לשומרן צטהרה ולריכין נטילה בכל פעם:

תוס' בד"ה ואלו שמאי והלל וכו' וא"ת לימא דבג' דברים וכו' עיי"ש. ולצרי הרמז"ס דפירש דצאותו יוס כחלקו צי"ח דברים והטו"ו צי"ח אחרים לק"מ ונראה דצטזור ההכרח הזה של קושיית התוס' הביאו לו להרמז"ס לפרש כן:

דף ט"ו ע"א גמ' הלל אומר מל"א הי"ן וכו' שחייב אדם לומר צלשון רצו. יש לפרש לזאן דק"ל שנתות הי' צהין עד כאן לפר ע"כ לכצט הכה הי"ל לומר צהיפך ע"כ לכצט ע"כ לאיל ע"כ לפר. אלא ע"כ דלמעלה הי' מלוויין ע"כ לכצ"ש והיו ג' לוגין העליונים לכצט וכשהיו מומלחין ההין נעלו אח"כ הג' לוגין עד השכתא של כצט רציעית ההין שהן ג' לוגין. והנה השני גרדייס אמרו משום שמעי' ואצטליו"ן ג' לוגין והלל אמר ג"כ משום מל"א הי"ן, היינו מילי ההי"ן מה שהיין מומלח ומנוו היינו שכתא של כצט הכיתן למעלה והוא ג' לוגין כדצרי הגרדייס. ולמה אמר צלשון הזה ולא אמר ג' לוגין ונתן מקום לטעות. ע"כ אמר שחייב אדם לומר צלשון רצו וכך שמע מפי שמעי' ואצטליון והס אמרו לו צלשון הזה לטעם למה ג' לוגין פוסלין משום דמיקרי דבר חשוב נכסי כצט:

ק"פ שנה ער שלא וכו' פשטה המלכות וכו' אפשר כ"ו לטערת דשטר שזמנו קודם לזה הזמן וכנתצ צו המלכות הוה ככותצ לשם מלכות אחרת. ק"פ צגי' פני"ס, התחיל אז הקתרת פני"ס:

אלא אימא שלא דנו דיני נפשות. היא גופא קמ"ל כשאין סנהדרין צלשכת הגזית אין דיין צשום מקום ד"ל. וזקן מומחא חומרא יתירה הוה צי' שהי' לריך שימור' עליהן צמקומן ולק"מ קושיית התוס' כ"ל:

שרית לי אחי לחתיי ד"א זרה"ר זו היא גזירת
 היתר הצא מכלל איסור עכ"ל. הנה נראה דכאד
 מדצרי רש"י דהגזירה היתה שלא יעלטנו וכו'
 דא"כ עיקר חסר מן הספר. ורש"י ז"ל לא רלה
 לפרש כדצרי צעל המאור דלא מלינו צשום
 מקום שיגזרו שיהי מוכרח דוקא ליתנו לגוי
 הלא אם ירלה להפקי כל הכיס דדרך תצא עליו
 צרכה:

והנה בעסק המנין ומספר של הי"ח דבר
 רבו הדיעות ועיין צעל המאור.
 והרמז"ס תפס לו דרך אחר ומנה כ"ד דברים
 י"ח שגזרו י"ח שהשוו י"ח שעמדו צמחוקת
 וכראה שהי' לו גירסא אחרת צגמ':

בושנה בש"א אין שורין דיו וכו' קא
 מפרשי טעמייהו דצ"ש דאית להו
 שציתת כלים וכן צאוכין ולאר ומלודות. ולפי'
 כשהכלים אינן שלו י"ל דגם צ"ש מודו דיותר
 וכו' ג"כ להלכה דהרי העיד רש"צ דצית חציו
 החמיירו ע"ע כצ"ש ועיין צחוי"ט דאע"ג דר"ע
 סיבן צעלמו כשעשה כצ"ש שאני החס דצ"ה לא
 סצרו פי' צשכבך כצ"ש וא"כ אין כאן אפילו
 שום לך חומרא משא"כ כאן גם צ"ה יודו
 דמלוה קעציד מאן דחמיר וא"כ כ"ע לדידן
 אפילו מאן דירלה להחמיר כשהכלים אינן שלו
 אין כאן שום לך חומרא אפילו ממדת חסידות
 ול"ע דצבר:

שם אין נותנין עורות לעבד"ן, עזד"ן היינו
 להאזון המעבד עורות נקרא עזד"ן.
 וא"כ תיבת נכרי קאי גם ארישא וכאילו אמר
 צרישא לעבדן נכרי":

דף י"ח ע"א רש"י בד"ה כלי לבן
 שהוא ק' לכנס וכו'
 ומחמירין ע"ע כצ"ש עכ"ל ול"ל דס"ל דגם צ"ה
 מודו ככלי לצן דהרי טעמא דצ"ה דלא חיישי
 שיאמרו שליחותי קעציד וא"כ מ"ש כלי לצן
 משאר כלים. והא דהיו רשאים להחמיר עמש"ל
 צשם תחוי"ט וי"ל לפירוש הרמז"ס דמפרש
 דהנהו הלכות ג"כ מהכך הלכות שנאמרו צאותו

שמי"ן מורה על החכמה ככודע אשר הוא צנחי'
 ימין ומשפיע לחס"ד וי"ן מורה על ציכ"ה מן
 המושמר צעכציו וממנה דיכין מתערין להשפיע
 לצבור"ה. והנה שמי"ן וי"ן עצודת הכנה צחשאי
 ועצודת הלוי צהרמח קול וה"ס התפילות
 תפילת לחש ותפלה צקול וידוע שמיאי מסוד
 הצורה ע"כ מדתו צגצורה ומחמיר והי' קפדן
 והלל מסערא דחסד ע"כ הי' מיקל וענוותן
 ושלל צרך מתנהג צחסד ע"כ קראו אותם
 צזה"ק אצהן דעלמא היינו כמו אצרהם וילחק
 והנה ידוע מה שאנו אומרים אלקי אצרהם
 אלקי ילחק ואין אומרים ואלקי ילחק להורות
 החסד יתגבר על מדה"ד היינו אלקי אצרהם
 הוא אלקי ילחק, משא"כ כשמתגבר מה"ד על
 מדת החסד כל העולמות הם צזעק ורעד מי
 יוכל לעמוד לפניך צעוז אפך ומשמים השמעת
 דין ארץ יראה וכו' והנה צכאן שמיאי שהוא מלך
 הצבורות גזר טומאה על הצלירה שהיא יי"ן
 מסערא דגצורה היינו גזר שיהא מוכשר לקבל
 טומאה וע"כ יהיו כשמרים שלא יגע צו טומאה
 שהוא מלך החילוכים אצל על המסיקה שהוא
 שומן מלך החסדים לא גזר. והנה הלל שאל לו
 היינו הלל ע"פ מדתו מדת החסד שמתגבר על
 מה"ד ומתפשט מדת החסד גם צשמאל אין
 חשש גם צצליר' שיגעו צו החילוכים כי צורחין
 מן מדת החסד ואמר שמיאי אם תקניטני
 ויתפשט הכעס והרוגו גם לימין ח"ו אזי גזרני
 טומא' גם על המסיק' וכיון שהי' יום שנחגבר
 שמיאי צמדתו מדת שמאל צגורה הי' אותה היום
 קשה לישראל כיום שנעשה וכו' שהיו שומטין
 אחד מעטרמולין והתגברו פני שור צצמרכב'
 פני שור מהשמאל ואתה הקורא נעים התצונן
 דצברים הללו:

ע"ב רש"י בד"ה נותן ביסו לנכרי ולא
 יעלטנו פחות פחות מוד' אמות עכ"ל
 צעי לתרן צזה דהאיך שייך לוואר שזה הוא מכלל
 גזירת הי"ח דבר דהרי זה התירח ולא גזירה
 ע"כ פירש שהגזירה הוא שלא יעלטנו וכו'
 ועיין דצרי צעל המאור כתצ צזה"ל מי
 שהחשיך לו דרך גזר"ו עליו שיהא נותן כיסו
 לנכרי שמתוך שאדם צהול על ממוכו אי לא

אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים וכו'. יש לי להכריע דהכוונה ציוס ד' להיתרח ממדרש רצה התחלת פ' שלח, וככתב אללנו:

ומדבריהם למדנו שהלצנים קשים לכצסס יותר מן הלצועין ע' צרש"י, והנה למדנו שהלצני"ם קשים לכצסס צ' שלישים יותר מן הלצועים דהרי הלצועים נתנו לכצסס צע"ש והלצנים ג"י קודם לשצת. והנה לדעתו תתצונן מ"ש רז"ל צרוח קדשם שהקצ"ה מוותר צע' ראש השנה שליט מעוונותיהם וצעי"ת שליט וציוה"כ מוותר לגמרי דהנה ציוה"כ הלשון של זהורית מתלצן להורות חס יהי' חטאיכם כשנים כשלג ילצני"ו וכו'. ויראה לפרש דתיכף כשישראל עושין תשובה מיראה צערה מפחד יום הדין תשובה מיראה זדונות נעשים כשגנות כדודע מהגמ' וא"כ נשארים שגנות עדיין וגם השוגג לריך כפרה א"כ העונות נק' צגדים לצועים כי עדיין לא נתלצו ולזה לריך רק שליט כיצוס מן הלצן ולזה די יום אחד מהני תשובת יום אחד. והנה הקצ"ה רולה שיהיו צגדינו לצנים לריכים עוד כיצוס צ' שלישים כשיעור צגדים לצני"ם וישוצו זדונות כזכיות:

ע"ב באתרי' דרב הוה לא איבעיא לי' למעב"ד, ודאי הי' לאחר פטירת רב דאילו צחייו האיך הי' רשאי תלמיד להורות לפניו, שמעינן מאן דאפי' אחר פטירת החכם אסור למיעצד דצר שאסר. ולפי הגירסא למימ"ד אסור אפילו לומר צאתרי' דצר שאסר החכם להתיר והגירסא למימר היא נכונה יותר דהא אמר ההוא תלמידא דאורי וכו'.

הרי"ף דף ו' ע"ב עם נושאי כליו הר"ן, מתני' פסקא וחלו מן ההלכות שאמרו וכו' מפרש צגמ' דאחין פולין ואחין קורין קאי שמתחילה היו חולקין דצד צ"ש וצ"ה וכו' ואח"כ וכו' נמנו ורצו וכו' עיי"ש ע' צפי' הרמז"ם דלא קחשיז אין פולין ואין קורין צמחוקת רק צמה שהסכימו והשוו דהיינו מן יליאות השצת עד כאן ועיי"ש דקחשיז כ"ד דצרים וע' צצעל המאור דלא קחשיז ג"כ אין

היום צעליית חכניא רק דצהכהו לא עמדו למנין כמו צ"ח דצר שגזרו. וי"ל דלצעצור זה כיון דצאותו היום פסקו צ"ח דצר כצ"ש מאן דמחמיר צאינך כצ"ש ג"כ שפיר קעציד:

ישוין אלו ואלו וכו'. היינו גם צ"ש מודו. וע' צתוי"ע דל"ק וכי טעמא דצ"ש אחא לאשמועינן כי כן כמלא לפעמים. ולפימ"ש צסמוך יתכן שפיר דכ"מ מאן דרלה להחמיר כצ"ש דהרשות צידו, משא"כ קורות ועיגולים אין כאן שום לד חומרא:

ע"ב גמ' דמפקר להו אפקירי משמע מהתוס' מתתמא מפקיר להו (ע' צתוי"ע) והר"ן כתצ צסס הרצצ"א דלצ צ"ד מפקירין והנה צסמוך דמק' אמוגמר משני הת"ס מנ"ח אחרע"א, משמע הלשון דה"ק כך הוא הדרך דמניחים המוגמר והגפרית צארן. וא"כ כראה ג"כ צכאן דמפקיר להו אפקורי מתתמא כך עושין וכן המנהג מיהו רש"י העתיק לעיל כגו"ן דמנח"י משמע דהכא מפרש ג"כ כגון דמפקיר וכו'.

רש"י בד"ה מגים מהפך צהו צמצסל הוה ציסול עכ"ל והתוס' כתצו דחייצ משוס לוצע משמע דס"ל דמגים אינו חייצ משוס מצצל:

תוס' בד"ה ולא ישאילנו וכו' לא מיירי צכלים וכו' עיי"ש ר"ל ולא ישאילנ"ו צלצ"ד לא מיירי צכלים אצל אינך מיירי גם צכלים ולולי דצריהם י"ל דגם לא ישאילנ"ו מיירי צכלים ומתנה עמו שלא יעשה הגוי צהן מלאכה צצצת:

דף י"ט ע"א מהו דתימא האי רמי עלי' וכו' ואי תניא הך דנכרי סד"א דוקא נכרי משוס דמפרנקסים עניי ככרים מפני דרכי שלום אצל כלצ אע"ג דמוזכותיו עליך כיון דמשהה אכילתו צמעיו ג' ימים אין מוזכותיו עליך היום קמ"ל כ"ל:

והיה ברכה

חד דיכא חית להו וקאי ארישא וצגמו' גרסי' ע"ש ע"ס חשיכ"ה כיון דצמוגמו' יש חילוק וכי היכי דלא נטעה מצאר דצרו ע"ש ע"ס חשיכ"ה:

והנה לא אדע צפותקין מים וצמוגמו' תנין צגמו' כל היום כולו וצגפרית כל השצת כולה ושוצ צקילור כל היום כולו וצרי"ף צקילור ג"כ כל השצת כולה ול"ע צזה להצין איזה חילוק ולא דצר ריק הוא:

דף ז' ע"א הרי"ף מתניתין אין פורשין מולדות ח"י ועו"ף ודג"ס וצמסכה צגמו' ח"י ועופות' ודגיס הכה צחוס' כתצו דמיירי שאיכו יכול ללוד צמולדה זו רק א' או צ' דאלת"ה מאי מהני צכדי סילודו הא ילוד גם משחשיכה ולפ"ז ניחא דקתני ח"י לשון יחיד וצעופות ודגיס לשון רצים היינו צחי' שהיא צרי' גדולה ילוד אחת וצעופות ודגיס תכיל המולדה שחיס שאין מן הדרך לעשות מולדה קטנה כזו שלא תכיל רק אחת וז"ש א' או צ' היינו א' צחי' וצ' צעופות ודגיס ולגירסת הרי"ף גם צעו"ף דוקא אחת ול"ע:

ע"ב ת"ר אין מפליגין ובו' אצל הרז"ה ז"ל כתצ טעם אחר וכו' וכל ג"י קודם השצת קומי שצתא וניקרי ולפי טעם זה אין היתר רק ציוס ג' אצל ציוס ד' אסור ולטעם הרי"ף ז"ל מותר ציוס ד' והכרעתי כן מדצרי המדרש:

דף ח' ע"א ת"ר אין צדין על עיירות של גוים פחות מג' ימי' וכו' משמע הלשון דציוס ד' מתחילין:

משנה ברי"ף נוהגין היו של צית אצא, הוסיף תיבת ש"ל כי נוהגין היו צית אצא שהיו כותנין וכו' לא יתכן כי נשיאים היו ואסור להם לעשות מלאכה צפני רצים וצפרט דצצר שאיכו לפי כצודס ליתן כלים לכוצ"ס ע"כ פי' הרי"ף ז"ל הכוונה של צית אצא היינו משרתיהם ועצדיהם וכיון שהוסיף תי' של

פולין ואין קורין מן הגזירות. והנה הרי"ף ז"ל שסידר ואלו מן ההלכות וכו' צפיסקא אחת עם צש"א אין שורין וכו' נראה דקאי אדלקמ"י ול"ע:

הר"ן פיסקא וב"ה מתירין וכו' והרצ"ח ז"ל כתצ וכו' דלצ צ"ד מתנה עליהם וכו'. והנה להרצ"ח ז"ל א"ל העושה להפקיר משום דלצ צ"ד מתנה עליהם ולפי פי' הראשון מלטרך העושה להפקיר. והנה הגם דזה היא רק לצ"ש אעפ"כ כ"מ לדין לפי מש"ל דאפשר דצהך הלכות מי שירלה להחזיר כצ"ש ה"ז משווצ כדאשכחן צצית ר"ג שהיו מחזירין כצ"ש. ע' מ"ש צגמו':

הרי"ף ומניחין מוגמו' תחת הכלים והם וכו' וצגמו' ומניחין מוגמו' תחת הכלים צער"צ שצ"ת והם וכו' והרי"ף ז"ל ל"ג ער"צ שצ"ת ונראה לפי הגירסא צגמו' הכה צרישא צפותקין מים לניכה קאמר ע"ש ע"ס חשיכ"ה משמע אפילו קמוך לצין השמשות דאין זה מלאכה ממש וא"ל שהי' אצל הניח מוגמו' שהוא מלאכה ממש כעין צישול ולריך שהי' לא יעשה הדצר קמוך לצה"ש דילמא יסכה עד שיאחזו האור צמוגמו' ויצא לידי מלאכה דאורייתא ע"כ לא קאמר ע"ס חשיכ"ה רק ער"צ שצ"ת והרי"ף ז"ל דל"ג ער"צ שצ"ת ס"ל דקאי ארישא ע"ש ע"ס חשיכ"ה:

שם ומניחין גפרית תחת הכלים והם וכו' וצגמו' גפרית תחת הכלים ע"ש ע"ס חשיכ"ה והם וכו' הכה לפי גרסתיו צגמו' חזר לומר דדוקא ע"ש ע"ס חשיכ"ה משום דצמוגמו' קאמר ע"ש שסחם היינו דוקא מצע"י גדול אצל לא ע"ס חשיכ"ה הכה כאן צגפרית לא חיישינן שיצא לידי אסור דאורייתא כשישהה כי אין מן הדרך שישהה להרצות ההצברה כי יקלקל הכלים ע"כ אפילו ע"ס חשיכ"ה מותר ולרי"ף ז"ל ל"ג דקאי ג"כ ארישא ע"ש עם חשיכה:

שם ומניחין וכו' ע"ג מכה והם וכו' הכה צרי"ף ג"כ ל"ג ע"ש עם חשיכה דכולהו

והיה ברכה

קיא

רק דרך שילשול צכדי שלא יגע צחרסית התנור
והתורה אמרה ללי אש ולא ללי מחמת ד"א:

דף ב' ע"א וכמה אר"א א"ר כרבי
שיצולו מבעי"י במאכל ב"ד,

לא ידענא מהו השאלה וכמ"ה הרי התנא אומר
כדי שילוליו והכל יודעין שיעור ללי לאכילה
וגם מהיכן למד רב שהוא כמאכל צ"ד שהוא
שליש צישולו והכרחא כדי שילולו אינו לשון נגזר
מן ללי והיותר הליל צכדי שיעשו או צכדי
שיגמרו ע"כ לומר דאין הכוונה גמר ומש, ע"כ
שואל וכמ"ה וצ"ח כיחא לי מה דכתיב צחורה
צפ' ראה אלל הפסח וצשל"ת ואכלת והנה
הכוונה ללי אש וכן צפסח יאשיהו ויצשלו את
הפסח ולמה אפקי' צלשון צישול. אלל הוא,
צישול צלה"ק כקרא גמר הדצר הנגמר צזמן וגם
גמר הצזאה והפירות כקרא צישול ע"כ כאמר
צפסח לשון צישול היינו לגמור ללייתו דכתיב אל
תאכלו ומנו כל וע"כ התנא צכאן לא קאמר
כדי שיתצשלו או שיעשו או שיגמרו ע"כ הכוונה
שאינו גמר תיקונו לגמרי ושפטו שליט צישול,
כראה דלמדו מן התצזאה דצגמרה מקרי צישול
וכבר משתצזא שלי"ש נק' תצזאה כמו שלמדו מן
הכחצו ואית גירסא צמשנתינו כדי שיתצשל"ו
ולפ"ז ל"ל צהיפך דמקשה הגמ' וכמ"ה
דמדשינה התנא למיתני צישול"ל צמקום ללי ע"כ
אינו כל הלורך:

ע"ב רש"י בד"ה רב כהנא אמ"ר וכו'
כראה דלא גרס אמתר כמי וכן כראה
דהאיך שייך למתני איתמר כמי כרצ חסדא
והרי זקנים ס"ל כרצ הוכח:

בריי"ף דף ח' ע"ב הר"ן פסקא כדי
שיקראו פני' וכו' וקיי"ל כראצ"י
דמשנת ראצ"י קצ ונקי עכ"ל צגירסתינו היא ר'
אליעזר סתם ע"כ הרמז"ם לא פסק כוותי':

הרי"ף משנה משלשלין את הפסח לתנור
ער"צ צצ"ת וכו' הוסיף תי' ער"צ
צצ"ת צכדי שלא נטעה לפרש דמיירי צצצת
כשחל צו י"ד משלשלין את הפסח תיכף ע"ס

הולך להוסיף אח"כ תי' שלה"ן היינו הכלים
של צית אצא:

הר"ן פסקא אמר רש"ג וכו' אלל צמילי
דחול לא איירי עכ"ל ר"ל מה שטוענין
צערצ צצת שהוא יום חול:

מרדכי ארוך אות רמ"א ולהניח גוי לרכוב על
סוס צצצת לא ידעתי איסור עכ"ל
כראה דוקא צלא אוקף גם שלא יניח הגוי איזה
צגד תחתיו כדי שיהי' נוח לו לרכוב דכל זה
הוא משא ומקרי מלאכה:

הרא"ש מחיתין סי' ל"ג. צש"א אין כותנין
אוני"ן לתוך התנור השמיני של
פשת"ן כי היכי דלא נטעה דמיירי צפשתן שרוי
צמים וכותנן אח"כ לתוך התנור ומתצשל ע"כ
אמר אוני"ן סתם והנעם משום מלצ"ן כ"ל:

סי' ל"ח ועוד כיון דתחומין דרצנן לא ה"ל
לצ"ש למיטר וכו' עיי"ש לי הקטן ק'
על דצרי מרן די"ל דצ"ש קצצרי דיש לחוש שילך
י"צ מיל דהוא איסור דאורייתא כנודע ול"ע
דצצרי מרן צזה:

גמ' דף י"ט ע"ב משנה אין צולין בשר
בצל וביצה, לא זו א"ז קתני צצר לריך
זמן רב לללייתו וגם אינו כאכל כשהוא חי
משא"כ צלל א"ל רק מעט זמן וגם כאכל כשהוא
חי, והנה צלל הגם שנאכל כשהוא חי אינו צריח
לגוף משא"כ צילה חי יפה לגוף וג"כ א"ל
לללותה רק מעט מעט כידוע וסד"א דמותה
לללותה סמוך לחשיכה ממש קמ"ל:

משלשלין את הפסח וכו' לא אמר כותנין
כמ"ש לעיל אין כותני"ן פ"ת וכו'
מילתא אגב אורחא קמ"ל (כדרך התנא
לאשמועינן צקילור אף למה שמופרש כצ
וכמ"ש כמה פעמים שזה נק' שוכ"ה הלכות
מלשון שניות שמהלך מהלכה להלכה דצצרי
והולך מעולם לעולם) שאין כותנין פסח לתנור

והיה ברכה

ולא בזפת רש"י והרע"צ ז"ל העתיקו לא והדין עמהם לפי מה דאמרו בגמ' ומכאן וחילך פסול שמנים וכראה שיש לקיים גירסא שלפנינו דצאמת צמשנה הגירסא צו"ו ואמרו ע"ז בגמ' ומכאן וחילך פסול שמנים ור"ל ע"כ יש לגרוס צמשנה ל"א צלל וא"ו וכ"ה הדרך צבל התיקונים שהגמ' מתקנת המשנה כענין חסורי מחסרה וכיולא:

תוס' בד"ה אחד מבושל הכא מזכיר שאינו פשוט תחילה וכו' ר"ל חבל צרוב מזכיר הפשוט תחילה והוא לא זו א"ז משא"כ כשמזכיר שאינו פשוט תחילה הוא זו ואל"ל זו והנה בגמ' אמרינן א"צ דת"ק וחכמי' דרב צרובא א"ר ולא מסיימי והנה לכאורה י"ל דנפקא לן שפיר דחכמי' צתראי הוא דס"ל דרב צרובא אין מדליקין צ"ו צעיני' חבל צתערובות מדליקין ולפי"ז יונח לנו מה דנקט התנא צלשון זו ואל"ל זו דלפי הדיוק הוא לא זו א"ז ע"כ פירשו התוס' דמש"ה לא מסיימי דצמנה מקומות אשכחן כה"ג ג"כ ע"כ לא מסיימי:

תוס' בד"ה בעמרניתא וכו'. וי"ל דאין למדין מן הכללות וכו' לולא דצריהם י"ל דלכש ואידן לא מיקרי יולא מן העץ רק גדל על העץ דגדל כעין למר צין קליפה לעץ:

גמ' מבלל דחוסין לאו נעורת הוא מהרש"ל מחק זה מן הגמ' והוא מדפי' רש"י אלמ"א חסו"ן לא"ו כעור"ת הו"א, וי"ל הקטן דצטציל זה אין למחקו רק כראה דצט"ס שלפני רש"י ז"ל לא הי' זה וי"ל עוד דגם לפני רש"י הי' כגרסתנו חבל רש"י ז"ל צא לדייק דחוס"ן וחסו"ן ע"כ אחת הוא ומדחוס"ן שצמקרא לאו כעורת הוא ע"כ חוס"ן שצמשנה ג"כ לאו כעורת הוא דאלת"ה ה"ל לומר צמקרא והי' החסו"ן לחוס"ן ודוק כ"ל:

תוס' בד"ה ותנא דידן וכו' א"כ מאי הוסיפו וכו' עיי"ש י"ל לולא דצריהם

חשיכ"ה היינו צה"ש וא"א לפרש כן דלתייתו אינו דוחה אפילו צה"ש ועוד דהיא דצר הלמד מענינו דחייריבן הכל צדיני ע"ש:

שייך לעיל בגמ' תנא ר"ח לסיוע' לשמואל. ר"ל הצרייתא דתנא ר"ח היא סיעתא לשמואל:

דף ב' ע"ב כמה מדליקין לא שייך למיפרך תנא היכי קאי דקתני צמה מדליקין משום דקצרה הוא להדליק. ואיזו כשקילל יומו אמר היום ההוא יהי חושך ולא אור ממילא שנת יום מצורך כדכתיב ויצרך חלקים וכו' ממילא כשמע דמחויצין להדליק צו אור. והנה צמד"ר ויצרך חלקים וכו' צרכו צנר שנת י"ל שהוא עפ"י ג"ש דהנה צז"ח כלמד ג"ש שטוב הוא לצרך את ישראל צהאיר עה"ש כשמתחיל האור דכתיב הכא וירא חלקים את האור כ"י טו"צ וכתיב כ"י טו"צ צעיני ד' לצרך את ישראל, ומינה למדו ג"כ חז"ל צמד"ר כתיב הכא כי טוב צעיני ד' לצרך וכו' וכתיב התם וירא חלקים את האור"ר כ"י טו"צ, כשמע דצצרכ"ה לריכה להיות אורה והנה היום ההוא מצורך דכתיב צי' ויצרך חלקים וכו' ממילא מתחייב צאורה וחז"ל למדו מזה למלוא לצרך על האור אשר קדשנו צמלותיו וכו':

אין מדליקין לא בלבש וכו' ע' צתוס' דלפעמי' מפרש התנא מאי דקליק מיני' צרישא (וע' צר"ן כדרים) והנה צכאן כ"ל תנא דווקא להורות דגם דמלוא להדליק עכ"ז כשאין לו רק השמנים והפתילות האסורים מוטב שלא להדליק כלל כי הרבה חשו חז"ל שלא יצא לידי חילול שנת ועשו האיסור הזה כעין של תורה ואצאר לך עוד אי"ה בגמ' ע"כ מפרש צרישא אין מדליקין להורות דהדין דאין מדליקין יש לו הקדמה ומצטל ההדלקה כ"ל:

לא בלבש וגירסת הערוך לא צלגש ואותיות גיכ"ק מתחלפין:

והיה ברכה

קיג

שם הא ל"ק מעשה רב וצפרק ראשון שאמר רש"צ"ג נוהגין היו צית אצח שהיו נוהגין כלי לצן וכו' ולית הילכתא כוותי' ולמה לא כאמר מעש"ה ר"צ, זה לא כק' מעש"ה דשז ואל תעשה הוא משא"כ כאן. והא דאילטריך הש"ס לתרץ מעש"ה ר"צ ולמה לא כאמר קתם כ"ז ששכה רש"צ"ג צומסנתינו הלכה היא ד"ל צומסנתינו דייקא ולא צצרייתא:

סוגיא דחנוכה אר"ה פתילות וכו' כז נכתב אללינו צוקנטרס וכאן לא צחתי רק לליין חיזה בגרמים:

ע"ב אי זכאי גמירתי' לשמעתי' מעיקרא ר"ל אלנו הייתי זוכה היו אומרים מעיקרא משתי' דר' יוחנן והייתי גורסה:

דף כ"ב ע"א גמר' והלכתא משמאל כדי שתהא וכו' יהיז טעמא נר חנוכה רמז לאור תורה כמ"ס צוקנטרסים ואורייתא ומחכמה נפקת וצחכמ"ה י"ט טעמ"ס:

שם אסור להרצו"ת, למנות כפרש"י. כמה פעמים צ"ס אלל מנין מעות אמר לשון רילוי כמ"ס המרלה מעות לאשה וכו' ונראה שהמזמון הוא אשר רלון האדם צעסקי העוה"ז בוטה אליו ציותר, יש לו מנה מצקש מאתיים והחכם קרא להמזמון גבור טצגבורים:

שם מרי' דאברהם לשון תמי' הוא כפרש"י. מלינו צתורה התמי' ראשונה ויאמר בלבו הלצן מזה שנה יולד ואם שרה הצת תשעים שנה וכו' ויש להתצונן טעפ"י הרוצ צ"ס הוא ליטכא דר' יוסף ואפשר להיות ר' יוסף חלה ושכח תלמודו ואמרו חז"ל מרגליות עוצה היתה תלוי' בלווארו של אצרהס אציו סכל חולה הרואה אותה מתרפא וכשנפטר תלאו צגגבל חמה והכה ר' יוסף כשנתרפא הוא מהמרגליות של א"ח הנה הזכיר את מארי דאצרהס להיות

דתנא רידן לא תנא רק אותן שהאור ומסככת צהן אצל אותן שאינן ראויין כלל לפתילה לא אלטריך למתנייה ותנא צרח תנא גם אותן דיש לחשוש לפעמים שיעשו ממוכו פתילה צשעת הדחק וכיולא וצכ"ז התנא צרח מפרש יותר:

דף כ"א ע"א גמ' ת"ר כל אלו שאמרו אין מדליקין וכו' אצל עושין מהן מדורה וכו' עיי"ש ותנא דמתניתין מדייק זה בלשונו דתנא אין מדליקין ולא תנא אין מצעירין:

שם ולא אסרו אלא לעשות מהן פתיל"ה לנ"ר בלבד. משמע דהיתר מדורה חיבו אלל צפקולי פתילות ולא צפקולי שמנים ול"ע:

רש"י בד"ה קיקיון כעין אותה של יונה עכ"ל דודאי חיבו אותו הקיקיון של יונה דהרי נתקלקל תיכף וגם ודאי שאינו כ"כ שנים צעולם:

גמ' אמר רבא פתילות שאמרו חכמי' וכו' מפני שהאור וכו' שמנים שאמרו חכמים וכו' מפני שאין נושכין וכו' עיי"ש אשמועינן הטעם צכדי שנדע לדון צכיוולא צהן גם מה דלא קחשי"ב התנא ועמוד והתצונן עוד כי צצת הוא יומא דאורייתא ולכ"ע צצצ"ת ניתנה תור"ה והנה אור הראשון נגזו ומפרשי רבנן שגכזו צתורה והנה צצ"ת שהיא יומא דאורייתא ומחכמה נפקת וצחכמה ה"ס הטע"ס הנה מהראוי צזור של צצת להתצונן צטעמ"ס וזה שדייק רצח שאמרו חכמי"ס והצן:

שם מי גזרינן דלמא אתי לאדלוקי וכו' לכאורה יקשה דהוי גזירה לגזיר' דהא דאין מדליקין צעיניהו גזירה הוא שמא יצא להטות וכדקאמרו להלן צחלצ וקרצי דגיס דלא גזרינן גזירה לגזיר' ולפמ"ש צמשכה דמש"ה התנא מפרש דאין מדליקין צרישא דהרצה חשו חז"ל להא דאין מדליקין ועשאוהו כשל תורה ניחא שפיר:

והיה ברכה

ע"ב הרי"ף עד דכליא ריגלא דתרמודאי פיי עלים ידועים אללס ונק' תרמוד"א כ"ל על סהם עלים מורכבים ומיינים שונים נק' תרמוד"א על סם תרמוד"ד שהם ממזרים:

דף י' ע"א הרי"ף והלכך מצרכין חניכא כל יומא וכו' הואיל וצכל יום וכו' מתחדש צלות"ו פ"ך ש"ל שמ"ן. וזה הלשון נראה דדייק לפרש למה מצרכין גם ציום הראשון דגם ציום הראשון הי' מתחדש הנס דתיכף אחר שעירו השמן אל המורה הי' הפך תיכף נתמלא והכירו וידעו הנס:

הר"ן פסקא אחר ר"ח צר אשי וכו' ומכאן למדו קלת וכו' אצל צברכת המלות שעיקר המלה דאורייתא וכו' אצל הרצ אלפסי ז"ל כתב צפ' ר"א דמילה וכו' עיי"ש. כ"ל דמחלוקת הזה תלוי צפונגתא אחרת אי אמרינן ספק דאורייתא לחומרא הוא מדאורייתא לחומרא א"כ שייך לומר ולוכ"ז כי הש"י לכו כשיהי' לנו ספק צמורה נחזור לעשותה אצל אס ספק דאורייתא לחומרא הוא מדרבנן אין לצדק כשחוזר ועושה אותה ומספק כי הוה ספק דדצריה"ס ודוק:

דף ל"ג ע"ב גמ', נענה ר"ש ואמר בעון ביטול תורה. שהדיבור יולא מן כנפי ריאה שהם צני מעיים ומקיים צפה כ"ל:

שם תינוקות יוכיחו שמבטלין את אביהן. לא אוכל להצין וכי צני עונשים הם. ואפשר הוא צקוד הגלגול להיות צגלגול הראשון הי' צידו עון ציטול תורה וע"י זכות נתלה לו והן היום שנתגלגל מן השמים הוא שיצטל את אציו שיהי' מעין חטא הראשון ויקבל עונשו והסם הטוב יכפר לעונות עמו צית ישראל:

ראש המדברים בכ"ל מקו"ם. דקדקו לומר צכ"ל מקו"ם. כ"ל עפ"י מה שכל מדצרי

צעזרו שתהא רפוחתו שלימה שיזכור את לימודו:

ע"ב רש"י בד"ה ובה הי' מסיים וכו' וס"ל דמזרח ומערב היו מונחין וכו' והא דאמרינן צקדר יומא הטבת ה' נרות וכו' עיי"ש זה יקשה גם למ"ד לפון ודרוס היו מונחים:

דף כ"ג ע"א רש"י בד"ה היו באותו הנס. שגזרו גוים על כל צתולה הנישאת שתיצעל לטפסר תחילה וע"י אשה נעשה הנס עכ"ל הולרך לזה ולא כפשוטו דהיו צסככת נפשות ציחד עם כ"י דקשה למה לא חייצות צקוכה כי צקוכות הושצתי וכו' היינו עכני כצוד והיו לשם הנשים ג"כ אצל סם לא היו הם מיוחדים צנס רק אגז צעליהן אצל צכאן היו מיוחדין צנס:

גמ' דתניא א"ר שמעון בשביל ד' דברים וכו' ר' שמעון זה דרכו כל היום לדרוש נעמא דקרא עכ"פ ילפינן מיכ"י לחשד:

ע"ב רש"י בד"ה שלוי ביתו וכו' צצני ציתו מלעערין ליטצ צחושך עכ"ל רל"ל וכו' חכוכה לריך להניחה צחון ולא יאיר אל הצית:

דף כ"ה ע"א גמ' מהו להזכיר של חנוכה בבהמ"ז עיין צפרש"י היינו אס חוצה להזכיר אצל הא ודאי שאין הזכרה הפסק צצרהמ"ז:

ע"ב תוס' בד"ה איכא בינייהו וכו' הקשה ריב"א וכו' עיין מש"ל דף כ' ע"צ צתוס' צד"ה אחד מצושל וכו':

הרי"ף ונושאי כליו

דף ט' ע"א הרי"ף לא צצפת. צפירש"י שצכאן העתיק ולי"א צצפ"ת עמ"ש ע"ז צגמ':

והיה ברכה

קטו

לילית וכו'. וצגמ' הוא סתם אומר ר"ל כל הזהיר
צמלות לילית זוכה וכו' ולא זכיתי לידע עדיין
כוונת רצינו הגדול:

ע"ב מה קרצנות מכפרין אף צגדי כהונה
מכפרין י"ל גם צזה ונשלמה פריס
שפתינו, ע"כ הציח זה רצינו הגדול:

גמרא ד' ל"ד ע"א משנה ג' דברים.
מכיינא ל"ל אפשר לומר להורות
דעירוני תחומין וחלרות כחדא חטיב להו ודי
להו צצרכה אחת אס מערצ צפעס אחת
לתחומין וחלרות כ"ל. וגם להורות ערצת"ס
עירוני תחומין וחלרות דקודס צה"ש הוא.
משא"כ צצה"ש אסור לערצ ע"ת עיין צגמ':
צריך אדם לומר צמירה צחשאי, ועיין מ"ש
צגמ' א"ה:

בתוך ביתו. לא קאמר צצית"ו דלזו הי'
משמע לכל הצית די צמירה ואפילו
יש צציתו חדרים רצים ואפילו אומר צצלר די
לכל צני הצית קמ"ל צתו"ך צית"ו היינו
צתוכיות ציתו צחדרים שסס דרים ועוסקים
צני ציתו צלרכי צצת:

גמ' אמר קרא וידעת כי שלום אהלך. (י"ל
צמרוז צזה הדליקו את הכר שלום
צ"ת) ופקדת נו"ך (מדור שלך היינו עירוני
חלרות) ולא תחטא (היינו עשרת"ס צכדי
שלא יאכל טצלי"ס כמד"א ולא תשא עליו חטא.
כ"ה צר"ן):

אע"ג דאמור רבנן צריך אדם לומר וכו'
צריך למימרינהו בניחותא וכו'.
לכאורה אינו מוצן הלשון אע"ג דאמור"ר רצנ"ן,
הלשון כזה הוא לודק כשרולה לשנות צדצר מה
מדצרי רצנן והוא אומר אע"ג דאמור"ר רצנ"ן
לעשות דצר כזה אעפ"כ מותר לו לעשות צקלת
צאופן אחר, אצל צכאן רצה צר ר' הונא מוסיק
הוא דצר מחודש והל"ל הא דאמור רצנן ג'

הקדוש קנה על המלות שר' יהוד"א הי' מצחי'
יהודא צן יעקב ומלך הוא ודצ"ר מלך שלטון
ע"כ אירע הדצר שגס ר' יהודא התכל הי'
רא"ש המדצרי"ס וזה שדקדקו צדצריהס רא"ש
המדצרי"ס צכ"ל מקו"ס:

פתח ר"י ואמר כמה נאי' וכו' צודחי לא
כתכווין לצצחס דהרי כתיב לא תחכ"ס,
רק הנראה שהוא ע"ד שאמר צן עזאי צרוך
צצרא כל אלו לשמשני. ור"ש חשס פן עי"ז הי'
להס איזה שבר כיון שמוגיע עוצה לישראל
מועשיהס ע"כ אומר כל מה שתקנו לא תקנו
אלא ללורך עלמן:

הרי"ף ונושאי כליו

דף י"ג ע"ב הרי"ף עלה למטה ונפל
למשכ"צ תיצת למשכ"צ
הוסיק ציאור על דצרי הגמ' כי היכי דלא כימא
דהוא ענין אחר דהיינו אס אירע הדצר שעלה
למטה ונפל, לזה הוסיק הכוונה היא שחזק עליו
החולסה עד שהולרך למטה ומשכ"צ:

תציא רצי כתן אומר צעון ציעו"ל כדרי"ס
אשתו וכו'. צגמ' צעון כדרים וכו'. הנה
יש לפרש אפילו כודר ומשלס וא"א לומר כן
דהרי הראי' שמוציא מהפסוק אס אין לך לשלס
למה יקח וכו' משמע דוקא אס אינו משלס ע"כ
הוסיק רצינו הגדול תיצת ציעו"ל ואח"כ צדצרי
רצי העתיק צעון כדרים דהרי הראי' למה
יקלוק חלקים על קול"ך משמע על הקול"ל
והדצור תיקב הוא הקלף. ולפי"ז רצי ור"כ
מא"ח ומא"ח ולי"פ וכ"כ מלשון הגמ' דאי תימא
דצרי קאי על דצרי ר"כ למה החזיר לומר הכך
צ' תיצת צעו"ן כדר"ס אלא ע"כ דר"כ מיירי
מן עון ציעו"ל כדרי"ס ורצי מיירי מעון כדרים
ודוק:

דף י"ד ע"א הו"ו זהירי"ן צמלות לילית
שכל הזוכה ומקיים מלות

מעייין המיטלטל טהור, ופירש"י וטובלין זו. וקשה מאי דהוה הוה ואי לעתיד הוה הלכתא למשיחא. ואפשר דכ"ג כעת לענין לטובל זים צחותו מקום אשר הכזרה שם. וזוה יונח לי מ"ש וזהו צהרה של מרים ופירש"י ואין לך מעייין המיטלטל אלא צהרה של מרים והרי אשכחן מכתש אשר צלחי דשמשון:

ע"ב סילק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק ע"ב. נראה מזה"ל שלא הי' פנאי שיעשה אדם אחד כל אלה שלא הי' זמן מן התקיעה שני' עד השלישית רק או לסלק או להטמין או להדליק:

דף ל"ו ע"א אמר אביי אף אנו נאמר וכו' ור"ח לא קחשיב להו דהנהו אישתני שמייהו ומזמן קרוזו ולא משחרצו ציהמ"ק:

הרי"ף ונושאי בליו

הרי"ף דף ט"ו ע"א. אע"ג דאמרו שלשה דברים לריך אדם לומר צתו"ך צית"ו לריך למימרינהו צניחותא עמ"ש בגמ'. והנה לא העתיקו רק עד תיבת לומר והרי"ף ז"ל העתיק גם צתו"ך צית"ו. נראה דקשה ל"י לשון א"ף ע"ל ג"צ כמש"ש ודייק מן צתו"ך צית"ו ורל"ל מדלא קאמרו רבנן צית"ו רק צתו"ך צית"ו נראה לבלורה לדייק שהכוונ' הוא שיאמר צהרמת קול שישמעו כל בני הצית בכל החדרים, אעפ"כ לריך למימרינהו צניחותא דתיבת לומר הכי משמע והא דקאמ' צתו"ך ציתו היינו שיאמר כן בכל החדרים פעם ושתיים עד שישמעו כולם. ועמ"ש בגמ' דרך אחר:

ע"ב הרי"ף ועוד דסוגיא צבולי' תלמודא כל היכא דאיפלגו רבא ור"י וכו' הלכך משתסקע החמה איתקדש ל"י יומא ואסור צעשיית מלאכה עכ"ל. להך טעמא דס"ל דהלכה כרבה א"כ גם צמולאי שצת הדין כן ומשתסקע החמה מותר צעשיית מלאכה, ורצינו הגדול לא

דברים וכו' לריך למימרינהו וכו'. וכל דהנה צלשון תורה אמירה הוא לשון רכה וצניחותא כמשארז"ל כה תאמר אל בית יעקב אלו הנשים לומר להן אמירה צלשון רכה, אצל זה אין לדקדק רק צלשון תורה שצכתא אצל דצברי חכמים צתורה שצע"פ קיי"ל לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד (וצפרט שלשון אמיר"ה הוא לודק צתורה שצע"פ דרגא דנוק' קול דק, כי קול"ך ערצ. וצמ"א כתצנו זזה שצ"כ לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד הוא כמו שכיבר ונודע קלא דדכורא וקלא דנוק'. והשם הטוב יכפר) וכמלא צמשכתינו אין לדקדק מלשון לומר שיאמר צלשון רכה וצניחותא דהרי דצרי רצנן הוא. וזה שחידש רבה צר ר' הוכא אע"ג דאמור רצנן לריך אדם לומר וכו' הנה אמר עד תיבת לומר ותו לא רל"ל האי לומר הוא דצרי רצנן ואין לדקדק זזה כמו צתורה שצכתא אעפ"כ צכאן דוקא קאמרי ולריך למימרינהו צניחותא. ומ"ש ר' אשי אכל לא שמיע לי הא דרבה שקיבל פירוש המשנה צכאן לומר דוקא וקיימתי' תפצרא וכחון הוא צעזא"י:

ע"ב הכסוף התחתון וכו' דברי ר' יהודא. ל"י יהודא מוצן לשון צין השמשות, צנתיים של אותו הזמן שזהרורית השמש כיבר אלא לר"י ולר' יוסי לא כודע לי מהו הלשון צי"ן השמשות. ואזודו לטעמייהו וכו' תצין מכאן אשר משקיעת החמה עד שהכסוף התחתון הוא רק פלגא דדקא והוא ה' מנועין:

דף ל"ה ע"א בעי מיני' דמר בשע"ת מעש"ה צכדי לידע הלכה למעשה, דלצעצור זה גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה דהלומד מהרב יודע ההלכה שאומר הרב אצל אינו יכול לידע אם הוא הלכה למעשה משא"כ המשמש את הרב ועושה שימוש יודע הלכה למעשה:

הרוצה לראות בארה של מרים וכו' דמוכח מן התורה שיש סגולה צראייתה מדכתיב ראש הפסגה וכשקפה על פני הישימון:

והיה ברכה

ק"ז

רק התוס' הביאו הגמ' דמ"ק זיל לבזייהו
לדצרכו:

סי' קכ"ט אין דרך לעשות מוזזה צפתח
שיש צו טיכופת ויש צצית ע"ז
וצתי ככרית [כותי וכותית] עכ"ל. זה ג"כ לא
נמלא כלל צתוספות שלפנינו:

סי' ק"ל עיר שיש צה חזירים פטורה מן
המזוז' עכ"ל. זה ג"כ לא נמלא
צתוס' ומלאתיו צרציו ירוחם ה' חנוכה:

סי' קל"ב שלא לומר לבוי עם חשכה הדלק
הכירות עכ"ל. ג"ו אינו צתוס'
שלפנינו:

סי' קל"ג הכיח עירוני תחומין צה"ש לא
קנה חלא צחלר"ו. כ"ל של"ל חלא
עירוני חלרות:

שיטת הגמ'

דף ל"ו ע"ב רש"י בד"ה ק"ש זנצות
השצולין היינו הנשחרות
מחוצרות צארן אחר שקולרין התצואה כ"נ
שמפרשים התוס' צרש"י:

ובד"ה גבבא הנגבב מן השדה אישטובל"א.
ר"ל אותו התצן הנקלר. ממילא
כראה מרש"י דאותו תצן הנקלר נק'
אישטובל"א. ומעתה קשה לי על דברי התוס'
שכתבו כראה לר"י דקש היינו זנצות השצולין
שנשאר צדה הנק' אישטובל"א, הנה כתבו
דהנשאר צדה נק' אישטובל"א ול"ע צזה:

במשנה או עד שיתן את האפר וצרש"י עד
שיתן אפ"ר, משמע חיזה אפר שיהי'
אפילו אפר חס שהוא צכירה ומדצרי המשכה
משמע דוקא אפר לוֹכֵן ויש לומר ג"כ צהיפך
האפ"ר המוכח צמקוס אחר ול"ע צזה:

דף ל"ז ע"א תוס' בד"ה לעולם אימא
לך וכו' משום דקיי"ל

ציאר זה משמע דק"ל כמעט הראשון דקפיקא
הוא דאפשר הלכה כר"י כיון דלא איפלגו
צנעמא דכפשייהו לא שייך הך כללא:

דף פ"ז ע"א ראשונה לצטל העם
ומלכה וכו' עיין צד"ת
שהקשה הרי צע"ש אסו' לעשות מלכה מן
המנחה ולמעלה וכ"ל דכאן מייירי לצטל פועלים
דפועלים ודאי עצדי מלכה עד קמוך לערצ:

הרא"ש סי' כ"א. ולא תחטא זה תיקון
המעשרות שלא יחסר המזון, פירוש
לא תחטא"ו הוא מלשון והייתי אחי וצני שלמה
חטא"ים שפירושו הוא מנועים וחסרים מן
הגדולה:

רמזים סי' כ"א ג' דברים לריך אדם לומר
צתוך ציתו עשרת"ן ערצת"ן וכו'
צמשכה הוא עשרת"ם ערצת"ם צמוי"ן כמדצר
אל הזכרים. והטור ז"ל כתצ צנוי"ן סימן
נקצות דק"ל דגם המעשרות והעירוצין עיקר
מלותן ע"י הנשים כמו הדלקת הנר דעיקר
מלוחה לנשים כן המעשר והעירוצו כי לרכי
הצית תלויות צאשה. וכראה שמדייק הטור זה
מתיצות צתו"ך צית"ו (ולא אמר צציתו)
להורות שיאמר כן לנשים שיושצים פנימה כל
כבודה צת מלך פנימה:

פסקי תוס' סי' ק"ד אין לומר כש"ם
צהודאה (פירוש שאין לומר
כש"ם שעשית לצותיכו כיסים ונפללות וכו' כן
מעשה עמנו וכו' דאין לצקש על נסים שלא
כעצו ומחאי טעמא כתצ התצ"ש מי ששכח
לומר עה"כ צצרהמ"ז לא יאמר הרחמן הוא
יעשה לנו נסים ונפללות כמו שעשה לצותיכו
וכו' ולאחצו צעניכו כתצו יישוצ ע"ז). מיהו
צמס' קופרים משמע דיט לאומרו עכ"ל הפסקי
תוס'. ול"ע כי לא נמלא זה הדין כלל צתוס'
שלפנינו ותמי' לי שגם הרצ מהרי"צ ז"ל לא
העיר ע"ז צהגהותיו:

סי' קכ"ח ישחדל שיצרכוהו אנשים חסוצים
עכ"ל. זה ג"כ אינו פסק צתוס'

והיה ברכה

שגמו' זקס וזגזגז וכן זסיפח זגפת וזעליס
והרי"ף ז"ל אסצרה או או קתני דהרי זסיפח
ע"כ ל"ל או או קתני. דהאיך אפשר דוקא
זגפ"ת וזעלי"ס לא יתן וכו' אזל צחדא מינייהו
יתן אפילו לא גרף והלא עיינו רואות שעיקר
הגחלים צוערות מן העלים הן:

ע"ב הרי"ף ומסקנא דלא יתן לא ישהה הוא.
ר"ל שהוא ז"ל אומר בן ומצרתו שכן
כרא' לו שכן הוא המסקנא וכדומסיק:

דף י"ז ע"ב הרי"ף ואי איכשי ע"ג כירה
וכו' אסור וכו' עיי"ש אינו
ר"ל אסור המאכל לעולם אלא כדפסק להלן
כר"י:

דף י"ח ע"א בשה"ג אות א.
ומסתפקי צדצרי הרי"ף
אס דעתו וכו' ולעיל מיני' כתז רזינו וכו'
אזלינן לקולא מכיון דהוא ספיקא דרזנן עכ"ל
וכ"ל דאדרצא מכאן מוכח כפירוש הרא"ש
והר"ן צדצרי רזינו דמדלל כתז רזינו כאן כמו
שכתז רזינו לעיל ש"מ דס"ל דכאן אזלינן
לחומרא כ"ל:

גמ' דף ל"ח ע"ב משנה כופ"ח. אפשר
להיות שעשוי כעין פ"ח
שלוכדין זה העופות ע"כ שמה כופ"ח. וצרי"ף
גרס כיפ"ה אפשר הוא עשוי כעין כיפה ומכסה
למעלה ע"כ שומר החום ומחזיקו:

הרי זה בכירי"ם. אומר זלשון רזיס להורות
שמחזיק חומו יותר מכירה אחת רק
כשתי כירות:

אין נותני"ן ביצה וכו'. האי"י נותני"ן ודאי
להשהות. ויש מזה קלת רא"י לסצרת הרי"ף
דגס לא ית"ן דרישא ודרישא דרישא להשהות:

רש"י בד"ה בחול ובאבק דרכים. שהוחמו
מכח חמה. ללה לתרץ זזה קושיית

כחנכיא וכו' עכ"ל. רלו לתרץ זזה דהאיך שייך
לפרש משנה צחקורי ומסרס היכא דאפשר
לפרש זלא חסור. ע"כ אמרו משום דמהדרי
לאוקמי כחנכיא משום דה"י זידס קצלה דהלכה
כחנכיא:

ע"ב גמ' אמר ר' נחמן מצטמק וכו'. ומשמע
מכאן דר"נ סתם אינו ר"נ צר ילחק
דחא לרנצ"י משהי לי' ואכיל ועיין צת"י:

רש"י בד"ה דאית בי' בשרא. מלעומק ויפה
לו ששומן הצטר משצר כח הלפת
כדאמרינן צצרכות עכ"ל. ול"ע דהרי צצרכות
אמרינן מי שאין לו צטר ישצר כח הלפת זליצי
היינו עלים לצטלו הרצה עיי"ש:

דף ל"ח ע"א רש"י בד"ה במזיד נמו.
אס השהה ע"ג כירה
ומצער"ד יו"ס יאכל עכ"ל. זא לתרץ צדצרי
קושיית התוס' דלא תקשה מן לא תמלא אשה
קדירה עסקיות וכו' דסם מיירי צתנור וכאן
צכירה, ושם עם חשכה וכאן מצער"ד יו"ס:

ע"ב ר' תדאי דעב"ד לגרמו' הוא דעב"ד.
היינו מה שאמר בן עקימות שפתיו הוה
מעשה:

רש"י בד"ה פינון ממיחם למיחם מהו מי
הוה כומטוי"ן לכתחילה וכו' עיי"ש.
ול"ע דהרי צהשהה קא איירינן ולא צהטומה
וכ"ל דצה מתרץ קושיית התוס' דהקשו דהרי
צצמה עומנין צמיחם אחר קיל יותר לזה פי'
רש"י דצכאן צשהה יש סצרה כיון דמענן למיחם
אחר ומשהה אותן צכירה חזרה השה' למהוי
כהטומה כיון דמכסה אותן כולן צמיחם ונותנס
על הכירה ומחתייהן כ"ל:

הרי"ף ונושאי בליו

דף ט"ז ע"א כירה שהסיקה זקס א"ו
זגזגז הגירסא צומטה

והיה ברכה

ק"ט

זמרה של ומהר"ם וי"ל שאירע יו"ט בשנת
ועמ"ש צמחוד:

גמ' מעשה במרחץ של בני ברק.
משמיענו שהי' זה צנני צרק דאמרינן
צגמ' מצני צכיו של המן למדו תורה צנני צרק,
והנה כלן המחי' שהי' צו שנתגייר אח"כ ולמדו
מצני צכיו תורה צנני צרק הולכרו לתקן עוכג
יו"ט מה שעל ידי המן ציטלו צני ישראל עוכג
יו"ט שהשענו צג הפסח. והנה הנה"ק שהי' צו
שפרח מוננו וכתגיירו הולכרו לתקן לענג את
היו"ט אפילו צרחילה. וא"כ לפי"ז יונח לנו
דצרי התוס' די"ל שהי' שצת ג"כ דאקלע יו"ט
שצצת, והתנא הא קמ"ל העיקר שהי' יו"ט
ותקנו את המעוות של הרשע:

ע"ב תוס' בד"ה ובלבד שלא יבוא וכו'
פירוש כל זמן וכו' עיי"ש לא כיחא להו
לפרש כרש"י שחא ישפכו עליו וכמלא רוחן
שצצת דהוה גזירה לגזירה וצפרע צמקום חולי
ח"ו. וצחמת ל"ע צזה להצין דצרי רש"י ז"ל.

גמ' ודבר זה אפילו בחול אסור מפני וכו'.
מדקאמר אסור משמע איסור גמור
דכתיב וצחר"ת צחיי"ם. והוה סייעתח לחותן
מוכי המלות שמונו וצחר"ת צחיי"ם למלוה
ממנין תרי"ג:

דף מ"א ע"א גמ' אבל ולא שתי
אבילתו ד"ם. ר"ל
מתרצה דם ציותר ומתעצה:

רחץ בחמין ולא נשתטף בצונן דומה
לברזל וכו'. כך הגוף אינו מתחזק והוא
כחלש מחמת חמימות החמין:

הרי"ף ונושאי כליו

דף י"ח ע"ב הרי"ף גזירה שחא יזי
עפר ממקומו. וכ"ה גירסת

התוס' כמו שתירלו התוס'. והנה צאצ"ק ע"כ
לריכין לפרש שהוחס מכת החמה דאלת"ה
דרכי"ם ל"ל ומה נשתנה הצק דרכים משארי
אצקים ע"כ ל"ל משום דאצק דרכים אין שם
אילנות ועשצים שילולו לל ומתחמם האצק מכת
החמה וכן ל"ל צחור"ל ומפרש רש"י דתיצת
דרכי"ם אתרווייהו קאי:

דף ל"ט ע"א שהדחתן זו היא גמר
מלאכתן שמע מינה. ר"ל
הרי לך אפילו דצר קל כק' גמר מלאכה. והנה
גם צילה גלגול שלה כק' מלאכה דטצח צילה
מגלגלתח וכו'. דחלפי אפתחח דגיהנס. וגיהנס
אור הוא דכתיב אשר אור לו צליון כ"ל:

ע"ב רש"י בד"ה בטלה הטמנה, כאסרה
הטמנה וכו'. ר"ל זה הוא התחלת
האיסור שאמרו צושנה אין עומנין צדצר
המוסיף הצל, שורש האיסור למדו ממעשה
דאנשי מצרי' דאסרו להו רצנן וצזה יתורן
קושיית התוס' ודוק:

דף מ' ע"א ת"ש לא התירו לרחוץ וכו'
אלא פניו וכו'. אע"ג דכצר
תירן לו צרייתח דלעיל כעיי"ן פניו וכו' משמע
ל"י למקשה דצרייתח הזחת מדקתני אל"א
משמע פניו ידיו ורגליו דוקא. והתירן השיצ
דגם תיצת אל"א יש לפרש אל"א כעיי"ן:

רש"י בד"ה ועדיין היו רוחצין בחמין.
שהוחמו מצעור"ד יו"ם עכ"ל. ולא הוה
גזירה לגזירה דכיון שרלו שהצלכין חשודים
סצרו אי לא הא לא קיימח הא. ודחק רש"י
לפרש כן דאי ס"ד שהיו רוחלין צחמי האור
שהוחמו שצצת לא היו חוזרין להסיר להם חמי
מצרי' כיון שייכולין עיי"ז לצוח לידי איסור
דאורייתח וגם מוכח כן מדצרי רצח לקמן:

תוס' בד"ה למוצאי שבת וכו' דעוצל
דמייתי שצצת הוה וכו' עיי"ש עיי

והיה ברכה

ל"ג וקטומה דלא אילטריך ול"ע למה כתצה
רצונו הגדול:

רש"י צגמ'. וצגמ' שלפנינו הגירסא מפני שמזי
עפר וכו' ועיי"ש בתוס':

דף כ"א ע"א הר"ן פיסקא ומיהא
שמעיקן דשרינן שצות
דרצנן וכו' אלא שגראה שהרצ ז"ל סובר דזקא
דרצים כסכנת נפשות חשיב לן עכ"ל. ל"ע דהרי
אין לך זקא דרצים יותר מן דליקה ולעפי"כ
לא שרינן לכצות לעצור איסור דאורייתא וכל
המשניות הוא באיסור זולת מה שהמליאו
האחרונים אלו שאכחנו דרין צין הגוים איכא
סכנת נפשות ומחמת הגוים אצל זולת זה אין
היתר ול"ע ועיין צשה"ג:

הר"ן מחו"ה אר"ש צן פזי וכו' התחילו
הצלקין להחם חמין צצצת ללו דוקא
צצצת דהא חנן וכו' ולא נחשדו על השצצות
עכ"ל י"ל שחממו ע"י משרתים גוים או עצדים
כנענים וזה אסור אפילו מדאורייתא:

דף כ' ע"א מאי טעמא דאי כמי עקר
וכו'. זה אינו צגמ' רק הרי"ף
ז"ל פי' כן מדנפשי. ורש"י ז"ל פי' צעקין אחר
ע"ש:

דף מ"ב ע"ב משנה אבל נותן הוא
לתוך הקערה או לתוך
התמחויו. לא זו ח"ל, אפילו תמחויו שמערה כל
האילפק לתוכה ומשתמר החום ביותר אפ"ה
מותר כיון שהוא כלי שני:

גמ' דף מ"א ע"א מוליאר הגרו"ף
שותין הימנ"ו. ולא
אמר ממוכו, י"ל כפי' החוס' שלוקחין המים
וכותקין לתוך היין ואין שותין צעין אותן המים.
המייחם שפיכהו ח"ל לומר ממה פיקהו דהנה זה
שמו מייח"ם ע"ש החמין שיש צו תדיר וע"כ
צלשון קלרה דיצר:

צריכא מלחא בישולא כבישרא דתורא.
ר"כ לא לעכין שצת אמרה דוקא רק
לעכין דרך ארץ כשכותן האדם מלח צצצר צגמר
בישול ימתין עד שיתצטל הרצה כשיעור צישרא
דתורא ולא לא יזיק. וזה כראה ודאי צמלח
שאינו מצושל רק חולצין אותו מן ההר או
משרפות מים, אצל מלח שכצר הוא מצושל
שמצטלים מים מלוחים ונעשה מלח החוש מעיד
שא"ל כ"כ צישול. ועיין צרא"ש שהפך הלשון
ואמר מלח"א לריכ"א צישולא וכו' כראה שהוא
צכוונה להורות מה שהוא כצר מלח מעלמו לריך
צישול כבישרא והצן:

ע"ב תוס' בד"ה מידי מיהם וכו' תימה
והכתיב ופנו את הצית וכו'. י"ל צדצר
שאינו מייטלטל הוא צעלמו ע"כ לריכין לפרש
על מה שצתוכו משא"כ צדצר המעלטל שיכולין
לפנותו צעלמו ומקום למקום לא שייך לומר על
מה שצתוכו:

דף מ"ב ע"א גמ' למימרא דשמואל
בר"ש ס"ל וכו' עיין
צתוס' וכראה לומר דס"ד דמקשה דתרווייהו
מעטם מללכת מחצת, דהיינו דצר שאינו
מתכוין אינו מללכת מחצת הה"ד מללכה
שא"ל לגופה הוא ג"כ מעטם מללכת מחצת
שאין צמחצתו המללכה שנעשית שיעשנה
צצציל המללכה רק צצציל דצר אחר. והתרלן
השיצ דאין טעם שניהם שיה:

תוס' בד"ה והיינו דר"ג וכו' שצכל מקום
איכ"א דאמרי וכו'. איכא דמחלקין צין
איכ"א דאמרי שהוא עפל לצני הראשון משא"כ
ואיכ"א דאמרי צוא"ו וצכאן ואיכ"א:

הרי"ף ונרשאי כליו

משנה ואם נתנוה מבע"י מותר עיין צתוס'
שכתבו הלשון דחוק דהל"ל אצל מצע"י
כותקין. וכראה דזה שמדייק רש"י ז"ל שכתב
מותר להכיתה שם עכ"ל, רל"ל דאשמועינן

דף כ' ע"ב מתכיתין אטעיקי לעפ"י שהוא
גרופה וקטומ"ה. צמענה צגמ'

והיה ברכה

קכא

זה החכמי"ם, ע"כ אומר אעפ"י שאמר"ו והתוס'
העתיקו תיבת חכמי"ם אפשר שכך הי' גירסתם
וצרש"י היא בגירסתינו:

דף כו"ג ע"א תוס' בד"ה דמבטל בלי
ובו' צפ' בתרא פי' צקוני'

דאסור ונשום דמחזי כסותר וכאן פי' דחשוב
כאילו מחוצר שם צניע עכ"ל י"ל הרי סותר
שלא ע"מ לצנות אינה מלאכה, ע"כ ל"ל דהוה
כסותר כשנותן הכלי שיהי' מתצטל משימוש
אשר הי' ראוי אליו מקדם ואח"כ כשנופל צו
הדצר המוקלה והכלי מתחצר שם ע"י המוקלה
הנה הוה כצונה רק על הצנין אינו חייב כי
נעשה מאליו רק על הסתירה ע"מ לצנות:

רנותא דהגם שעדיין לא כפל בכלי שמן
ומסתחשך ועדיין מותר לנעלו סד"א שיעלכו
צבדי שלא תצטלו הכלי מהיכנו קמ"ל דא"ל
כיון שנתנו מצע"י וי"ל עוד דקצר התנחא דגם
מצע"י אין ליתן לכתחילה דחיישי' שיסתפק מן
השמן שיפול צו:

תוס' בד"ה אעפ"י שאמר"ו וכו' אין נותנין
כלי תחת הנר לקבל צו את השמן הל"ל
וכו' י"ל היא גופא קמ"ל דדייקינן ממתכיתין
אין נותנין כלי תחת התרנגולת וכו' ורתתי
קמ"ל (וזה מיקרי שונה הלכות וכו' כמ"ש
צמ"א) ותצובן עוד שלא אומר ר"ח אעפ"י
שאמר"ו חכמי"ם דאז הוה משמע שצפירוש אומר

הב' תשובות האחת בענין עגונה והשנית בענין שכוי' שהמירה לכהן נתן לי במתנה להדפיס אותם ע"פ תבל כבוד ש"ב מחו' אדומו"ר הצדיק הגאון הקדוש מבלאז'וב שליט"א ואפרוין נמט"י.

המור"ל

ואח"כ אמר שכשפך דמו ע"י שחיטה עם העגלן זה מקרי שפיר ומסל"ת אעפ"י שלא אמר דברים אחרים כמזוחר צט"ע סי' י"ז סעיף י"ד בהגה והוא צט"ס הריצ"ש. הגם דיש מחמירין, צ"י צט"ס הר"ן, כזר פסק הצ"י דכלל צחי דיניס כוהג"י להחיר. וכ"כ דעת מרן הרמ"א מדכתב דעת הר"ן רק צט"ס יש מחמירין (יעיין בכללי אור"ה צפוסקי' ועיין צפרמ"ג יו"ד) והצ"ח ג"כ כתב דצמקוס עיגון יש לסמוך על דעת הריצ"ש [הגם דמזוחר צממה שו"ת שהריצ"ש כתב זה קודם שנודע לו דעת רבו הר"ן, הם אמרו והם אמרו דאכן לא ס"ל כדעת הר"ן דלריכ"י אכן לדחוק מאוד לדבריו צפשו ליטנא דש"ס מאן איכא צ"י חיולוי עיין צלח"מ פי"ג מהלכות גירושין ממילא אכן אדברי הריצ"ש קמייטא סמכין] וכ"כ דעת הח"מ וצ"ס [ועיין צצ"ס שהציא כן צט"ס כמה פוסקי'] ועיין צכ"מ שהציא כל הראיות דהריצ"ש והם חזקות כראי מולק. לדעת כל אלו הפוסקים כל שלא צא הגוי להצ"ד להעיד מיקרי מסל"ת אפי' לא אמר דברי' אחרים [הגם שהח"מ צקונטרס עגונות הציא ג"כ הנך דיעות דס"ל כהר"ן וע"ש סעיף קפ"א כל גוי המודיע צתס מיתת פלוני מיקרי מתכווין להעיד, מ"מ נראה דהוא לא ס"ל כן עי"ש ועיין צסעיף ח' וי"ח שכתב שנתפשט המנהג כריצ"ש]. והא דשאלוהו אח"כ לפני הגר"א דנילע לפרש דבריו לא יוגרע צזה כח מסל"ת כיון שהתחלה הית' צמסל"ת וכמ"ס הרמז"ס והש"ע עי"ש. והא דפירש דבריו לפני הגר"א דנילע איך שסותפו צקעשנוצ אמר לו שנהרג העגלן עם היהודי, זה ודאי מהני לכ"ע דזה מיקרי שפיר ומסל"ת מפי ומסל"ת דפירש דבריו צחקרו על העגלן נחוודע לו על היהודי. והנה ע"ז יש לפקפק די"ל דהא דאמרינן דהשאלה אח"כ אינה גורעת כח מסל"ת זה צאפשר דוקא צאס הי' די להחיר צדבור

בעזה"י יוס' צ' פ' וילא צ' כסליו שנת תקעטיט לפ"ק ריבאמיין.

בא לכאן הנוכחי התורני מוה' יוסף ממדינת מאסקווע וזידו ומגלה עפה כתובה פנים ואחור מעסקי שריותא דאתתא עגונה היא צתו שהגויס הקיחו ל"ת שצעל האשה נהרג. ותוכן המעש' הוא מזוחר צדברי הרצ הגדול מאדעס. והנה להיות האיש הכ"ל נוסע ממקום למקום אל ההורים ומורים להמליח עזר ותרופה לצתו העגונה, ולהיות שכעת הדרכי' הם צחזקת סכנה צעוה"ר אזי הוכרח להשמט מן הדרך והוגה מן המסילה להצחצות כמעט רגע עד יעבור זעם. וצא לצית מלוני ושיחר פני לעיין צחקת צתו והפליר צי עד צוש עד שלא הי' לי פנים להשמט ממנו. ואני השפל צערכי אין דרכי צכך מעולם לילך צגדולות וצנפלות ממני צאתרא דתלוי זייני' דשלטי הגזורים ומה אני ומה חיי, וצפרע שאין הזמן והמקום גורם לעיין כעת צעומק ההלכה צים התלמוד והפוסקי' כי צעוה"ר כל ראש וכו' וכל לצו וכו' מגודל התלמות הכאנחי' והנאכקי' ירחס הש"י צמהרה ויאמר די. אך להיות שלא יכולתי להשיצ פני האיש העני המתגורר צארן אחרת ולקול צכיתו עמדתי ועצרתי צדרך העצרה צעלמא לעיין כמעט רגע צעסק תקנחא דאתתא עגונה הכ"ל ורשמתי לפע"ד איזה מילין לא כציר מה שכ"ל לסמוך להחיר העגוני. וכ"ז עשיתי צכדי שלא להוליח את האיש צפחי נפש. ומי שלצו שלם צדבר וצציתו לחס ושמלה הוא יחיר העגוני. ות"ל ית' לא אלמן ישראל הנה הנס גדולי עולם יושצים כסאות למשפע לאורס ניסע וכלך:

הנה מה שצא הגוי הפלפאן וואסילקע לצית האשה ושאל אס הי' לה איגרת מחתנה

יש גויים להצדיל ששמעו מפיו. וזוה יונח לנו גם בקושיא ה'ז' שהשותף שצקעשכוז אמר שלא הגיד מעולם לוואסילקע וואדרצא וכו' על וואסילקע אהנחו סומכין. ועוד כתב שם דהא שנאמני' העדי' לומר מצודין היינו דוקא כשאוור העד אמת שדצרתי כן אזל שקר דצרתי, משא"כ כשמכחיש את השומע צאוורו להד"ס והנה בכאן מכחיש את האשה ששמעה מפיו לא הוה חזרתו חזרה. וא"כ מה שגמר דצרו לפני השופט הוא כמסיק דצרו הראשוני. והגם שהשותף צקעשכוז אמר להד"ס וואדרצא וכו' לא מהימן השותף (והגם שלא נעלם דיש מחלוקת הפוסקים צוה עיין כח צק"ע צקע"ף רל"ח צגס הר"ן. כאלר יעיין המעיין יראה שגם הר"ן יודה דלא הוה חזרתו חזרה כיון שהכחיש מכל וכל. וצפרע צנידון דידן דיש כמה וכמה אומדן דעת שהמעשה הוא אמת יש לכמוך ע"ז) וע' בתשו' מהר"ם מלוצלין (הציאו צק"ע סעיף טו"ז) היכא דיש עוד הוכחות תלינן להתיר אפי' צומל"ת קלת וכאן הוכחות רבות מעדות הגויים והגזלנים וממלצוסי וכליו. וצקע"ף של"ד צגס תשובת הרב מהר"ם כל היכא דחזינן קושטא דמלתא אף צלא עדות הגוי המעיד אז סומכין על עדות הגוי ולא חיישינן ללקרא אע"ג דליכא מסל"ת. וכן הא דצעינן שיאמר וקצרתיו לדעת הרמז"ס הלא ידוע דרוב הפוסקים חולקים עליו. ואפילו לדעתו כצ פ"י הרה"מ דצרו דזוה דוקא כשהגוי אינו מכיר את הנהרג ואינו מזכיר שמו. ופקק כדצרו מרן מהרמ"א צנהגת ש"ע סי' י"ז סעיף י"ז ועיין צתשובותיו סי' ק"א דתפס זה צמוחלט וכן צלח"מ ומ"ל שכולס כאלר הסכימו דצגוי מסל"ת לא צעינן וקצרתיו. [וכן לדעת הנ"י צמקוס שהגוי מכניס עלמו ומכריז פלוני מת לא צעינן וקצרתיו גם לדעת הרמז"ס והציא כן ג"כ מרן מהרמ"א צתשוב' הכ"ל.] וכן אפילו לדעת הסוצרים דצעינן וקצרתיו כצ פסק מרן מהרמ"א צש"ע דלאו דווקא וקצרתיו חלא כל שאומר דצ ששומעו שמת ודאי ולא אמר דדמיי מהכי וכאן אמר לשון שחיטה. ודמיא להא דכתב מהר"מ מלוצלין דצצרי העד שאמר צזה"ל מען האט איהם אין שטיקען

הראשון דמסל"ת קודם השאלה משא"כ כאן דאמר מתחילה סתם ששמע ואפשר קול הצרה צעלמא דזוה לא מהכי לכאור' (כמו"ש הרב הגאון מהר"ם חאגיז צגס כמה פוסקי' וכמו שהציא הרב הח"מ צקונטרס עגונות סעיף קל"ט מ') וא"כ אין לנו לכמוך רק על הגדה צתרייתא לפני השופט וזוה הי' ע"י שאלה, אף אנו כאלר כצ כתב הרב"י צתשובה (הציאו הרב הח"מ צק"ע סעיף קמ"ח) דיש לכמוך גם על שומעתי סתם וצפרע צכאן שאומר צצירור ע"י שחיטה דוקא. ומי לנו גדול ממרן הצ"י. ויהי' איך שיהי' עכ"פ צנידון דידן יש לכמוך ע"ז צמפרט דצרו אח"כ דלא מקרי הגדה אחרת רק כמסיק דצרו הראשונים:

והנה אעפ"כ יש עדיין לפקפק ע"ז כיון שצאמלע הדצרים דהיינו כשקראוהו לפני השופט חזר צו ואלר שלא הגיד מעולם א"כ כתצטלו דצרו הראשוני' כי כאלמני' העדי' לומר מצודין היינו כל שלא העידו צצ"ד וא"כ כתצטלה הגדתו הראשונה. ומה שצוצ אמר ששמע משותפו לא מהימן כיון דהיתה הגדה מחדש ע"י שאלה. וגם יש לפקפק דהרי השותף צקעשכוז אמר אדרצא שוואסילקע הגיד לו. גם צזוה כ"ל על הקושיא הראשונה דהא דנאלמני' העדי' לומר מצודין היינו דוקא כשלא חזר והודה אזל כיון שהודה אח"כ מיקרי חזר לדצרו הראשונים וכיכרין הדצרי' שמה שהכחיש צאמלע הי' מוחמת מורא ועוד מצואר צתשובת הרב"י (הציאו הח"מ צק"ע סעי' קכ"ח קכ"ט ק"ס) דהא דנאלמני' העדי' לומר מצודין היינו דוקא צעידי ישראל דצני חקירה כיכהו וקודם שחקרה עדותן לא מיקרי עדות אזל גוי דאינו כאלמן רק מסל"ת ואינו צר חקירה אינו כאלמן לחזור צו. עוד כתב שם דהא דעד יכול לחזור צו קודם החקירה זוה דוקא צשאר עדיות שאין צ"ד דכין עד שישמעו מפיו אזל צעדות אשה כיון שהגיד אפילו שלא צפני צ"ד אפילו עד מפי עד, אפילו אם העד הראשון חזר צו לא מהימן העד הראשון צחזרתו ומש"ה גם כאן לא מהימן וואסילקע צחזרתו כיון שהש"ע עד צצצ ששמעה מפיו וגם עוד

רק תלמיד הדן לפני רבותיו ומחמתו אין צריכה שלא יכולתי להשיג ריקם פני האיש הכרח. וצפרתי שלא הי' צאפשר לעיין ולדפוק על דלתי הפוסקים הראשונים ואחרונים ולצרר הדברים צחצחת חצירים מקשיצים כי כעת צעוה"ר כל אחד פוכה אל אשר יהי שמה הרוח ללכת הש"י יקצץ נדחי ישראל. ועיינתי רק לפי שעה לעשות ככלון האיש הכ"ל שלא ילא מחתי צפחי נפש. וצלא זה מה אחי לחוות דעתי צין גדולי ישראל ישמרו הש"י ושיאם למעלה למעלה יגדל צהרומת קרן ישראל צקרן צן שמן.

דצרי חלה המועטים כותב וחומס יום צ' צ' כסלו שנת לב בינה ודעת לפ"ק ריבאטיין:

בעזה"י יום ב' פ' פקודי פה"ק ריבאטיין.

ידיד נפשי הרב המאור הגדול המפורסם ותיק וחסיד מתהלך צתומו לרגל המלאכה מלאכת הקודש על התורה ועל העבודה ע"ה פ"ה כק"ש מה' אפרים צבי כ"י האצ"ד דק"ק סאהל שלום. שלום לו ולתורתו ולארעו עד עולם:

קבלתי ומתצו צנידון היתר הצחלה השצוי צין הגוים. זה ימי' כצירי' אשר הי' המעשה וכעת נשתדכה לזרעו של אצדק"ק. והנה הן חמת ששאלוכי צעסק השירוך הזה קודם ההתקשרות והסכמתי לדבר, אצל צומן השאלה לא עלתה על דעתי שזה האיש הוא מזרעו של ח"ה"ר, רק הייתי סובר אשר נפשו צשאלתו ליעלו צדרך עלה אם הגונה אשה הזאת להינתן צחיק ירח שומים. והשצתי לפ"ד אין כאן צית מייחוס, כאשר ידעתי את כל סיפור המעשה מפי האשה צעלמה ומפי' אנו חיינ צדבר הזה. אצל כאשר צחתי לציתי נתוודע לי אשר האיש הזה מוכתר צכתר כהונה לויתי תיכף לכחוצ לו להיות צצצ ואל תעשה. וצין דין לדין כצר נעשה ההתקשרות ותלו צוקי סריקי צי שעתרתי הדבר. והנה כעת שכצר נגמר דבר ההתקשרות וכמה עעמי' צדבר שקשה לכתק

געהאקנו. שפסק שם שזה לא מיקרי צדדמי. ח"כ יראה דלשון זה ג"כ מהני. ועוד כתצו הפוסקי' דגם לדעת הסובר כרומצ"ס דוקא צמלחמה גדולה צעינן וקצרתיו משח"כ לסעים שנפלו על שיירא]עיין צק"ע סעיף ט' ועיי"ש עוד צסעיף י"ז דאין לחוש לקצרת הרומצ"ס רק צמלחמו' גדולה. ועיין ע"ש צסעיף מ"ז. והנה הגם שיט לפקפק ממה דכתצ צק"ע צסעיף רל"ג דצעד מפי עד צעינן שיאמר צשמו וקצרתיו וכאן הערל חומר צשם שותפו הנה מסיק הרב שם דיש לסמוך צלא וקצרתיו וכתצ כן לעיל צסעיף מ"ח דצרתתי לעיבותא מהני דהיינו צחומר העד שגם הגוי הראשון הי' מסל"ת, והנה דצרי וואסילקע מורים שהגוי הראשון הי' מסל"ת. ועיין עוד שם סעיף קל"ז וסעיף ר"כ רכ"א) והנה גם הצ"ש החליע צשם כמה מהפוסקים דלא צעינן וקצרתיו]ונאמן עלי העד הנאמן מהר"מ האגיז הציא צשם כמה תשובות אשר לא זכינו לראותם דאין לחוש לקצרת הרומצ"ס וגם לדעת הרומצ"ס דמולריך וקצרתיו היינו צחומר ראוהו מת או הרוב אצל האומר ששמע שמת או כהרג אל"ל ששמע שקצרוהו] והנה יש צודאי ללרף להיתר האומדנות המוכיחות צכאן שאלאו כל כליו כלי מלאכתו וצגדיו אפילו צגד של לילית דלא מושלי איכסי כל הכ"ל צפעם אחד. ועכ"פ הא עדיפא מפקדון שהפקידו צידו שכתצו הפוסקי' דמיקרי סימן. ואי משום דלא מלאו גוף ההרג משח"כ צהפקדון דמיירי צי' הפוסקים, עכ"פ כצר ילאנו מחשש איסור דאוריית' צזה וכמו"ש הרב הגדול מאדעם צתשובתו (ועיין צק"ע צשם המוצי"ע סעיף רכ"א וצסעיף שח"א דלא חייסינן שישאיל לאחרים צגד של לילית וגם אין מן הדרך להשאיל כל צגדיו) וגם יש ללרף האומדן דעת שהרולח שצקוואשאן ידע שכצר סיפר וואסילקע המעש' ומהיכן ידע זה. ע"כ שהית' העלה מאז ציניהם שיודיע וואסילקע. על כיולא צאומדנות כאלה צודאי הית' כונת השוצת מהר"מ מלוצלין וחסוצת הרב מהר"מ לקמוך אפילו צלא מסל"ת. כ"ז כצחתי לא להלכ' ולא למעשה ומוצנחתי צגדולי ישראל שלא ילרפו אחתי אפילו ללירוף צעלמא צנידון כזה והכני

לחוקרה כמזוחר צש"ע סעיף ח'. והצ"ש ס"ל דאפי' להלערך עם אחר אינו כאמון. ואפי' לרעת הח"מ לא הוה רק כעד אחד צעלמא וכאונת האשה לומר כשציתי וטהורה אני אפילו צ"ש עד אחד כמזוחר צש"ע סעיף ד' ומילא אם תאמר האשה הזאת כשציתי וטהורה אני מותרת להינשא לכהן. רק שעד היום לא אמרה האשה הזאת עדיין טהורה אני כי הן אמת שהיתה האשה הזאת אללי וסיפרה לי איך שפיתו אותה להמיר ונסעה עם הערלי' וחזרה זה צדך, ובתה לפני שרלוכה להיות מצני עמינו וציקשה תשובה. אבל זאת לא עלה אז על דעתי לשאלה אם טהורה היא, כי לא איתשל הדבר צציהומ"ד אז לענייני איסור והיתר רק לענייני דת יהודית ולענין בקשת רפואה תעלה מהמקבל שצ"ס וכעת שהגיע הדבר לידי כך שכשתדכה לכהן לריכה שתאמר צמו פי' כשציתי וטהורה אני. אך לדעתי מהראוי לעשות הדבר צחכמה לשאול אותה צדך חכמה ולא ידעו צצ"י ואמה צכדי שלא ילמדו אותה לעעון כך. ע"כ לדעתי ילוח מעכ"ת להציא את האשה לפניו וידבר עמה צדך חכמה וכאשר ישמע מפי' כשציתי וטהורה מותרת לכתחילה להינשא לכהן צלא פקפוק. זאת חקרנוה למשפט אני וצ"ד הלדק ואחכה שיסכימו עמנו גדולי המורים צישראל כי תורה אחת לכולנו. דברי המדבר לכבוד התורה דו"ש צאהבה וכפש חפילה ומלפה להרמת קרן ישראל:

חבל המזקרות וההתקשרות וגם יגיע מזה ציוש גדול לצת ישראל הנכי צמוכרה להכניס א"ע ולתקוע א"ע לדבר ההלכה לדון צדבר האשה הזאת להמליח לה היתר עפ"י משפטי התורה ומתחילה אצאר ואדון צדברי מעכ"ת. מ"ש מעכ"ת היתר האשה הזאת דאין לאסרה מחמת דכתייחדה מדעת, לדעתי זה לא מיקרי כתייחדה מדעת שעלמה ע"ד הפוסקי' להתיר דזה דווקא כשכתייחדה סתם צלא שום טעם וצאם כתייחדה לשום זכות כועה דעת הרמ"א צקי' ז' סעיף י"ח להחמיר (וע' שם צח"מ וצ"ש) ומכ"ש צנידון דידן דכתייחדה כדי להמיר דזה גרע יותר. ומה שהתיר מהרי"ק צאשה שכדרה להמיר ולא המירה וחזרה זה זה דוקא צכתייחדה זמן מועט. ומה שכחצ מעכ"ת דזה מיקרי זמן מועט שלא היתה האשה הזאת אלל הגויס רק קלת זמן הלילה וכל היום. לדעתי זה לא מיקרי זמן מועט וחזן לזה כ"ל שכל היתירים הללו הם דוקא צאשת כהן שכבר נישאת והוה קלא דצחר נישואין ומאוד הקילו חז"ל צזה וחסו חז"ל שלא לאסור אשה על צעלה. אבל צנידון דידן להתיר לכתחילה להינשא לכהן אין כאן היתר לדעתי. אבל אעפ"כ שצתי וראיתי עם צ"ד הלדק לצקש עזר ותרופה עפ"י משפטי התורה להאשה הזאת להינשא לכהן אפילו לכתחילה. דהנה צעת שהלכה האשה הזאת לצין הגויס צלילה אין כאן שום עדות צדבר רק צצ"י מעיד על הדבר. הנה קי"ל דהאז אינו כאמון